هاوكاری

التضامن

رۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتییەلە (دار الجماهیر)ـەوە دەرئەچێ

نرخی ٢٠ فلسە — ژمارە (١١٤) — (٢٩)ی نیسانی ١٩٧٢ — تەلەفۆن - ٢٠٣٦٥ -

سەرۆك احمد حسن بكر بروسكەیەكی سوپاس نامەی لە شاژنی دانیماركەوە پێ گەیشتوە

سەرۆك كومار ئەم بروسكەسوپاس نامەیەی لە خاوەن شكۆ شاژنی دانیماركـەوە پێ گەیشتوە :

بەرێز احمد حسن بكر ـ سەركۆماری عێراق ـ بەغدا : پڕ بەدڵ سوپاسی ئەو بروسكەپیرۆزباییەتان ئەكەین كە بە بۆنەی جەژنی لە دایـك بونمانەوە بۆتان ناردبوین .

مارگرێت
شاژنی دانیمارك

سەرۆك بەكر سەرپەرشتی كۆنگریسی سێیەمی یەكێتی ئافرەتانی كوردستان ئەكات

بە سەرپەرشتی سـەرەك كۆمار احمد حسن بكر رۆژی پێنج شـەممەی رابوردوگۆنگریسی سێیەمی یەكێتی ئافرەتانی كوردستان لە هۆڵی شارەوانی هەولێر بەستر، لەژێر دروشمی جێ بەجێ كردنی ئۆتۆنۆمی بۆ كوردستان .

لە كۆنگرێسەكەدا وەفدی ئافرەتانی عەرەبو جیهـانو نوێنەرانی رێكخراوە میللیەكانی كورد تیا بەشدار بون .

مامۆستا صدام سەرپەرشتی لیژنەی كۆكردنەوەی دەغڵ ودان و دابەش كردنی زەوی وزار ئەكات «٤»

ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆرش مافی سەقافی بەبرا ئاسوری و كلدانی و سریانیەكان ئەدا

شێخلی : ئێران سیاسەتێكی دوژمنانە و تێكدەرانەی گرتۆتە بەر

هەنگاوێكی تازە بۆ پتەوكردنی خەباتی گەلی عێراق

گەلی عیراق كـە لە دوونەتەوەی گەورە كـوردو عەرەبو چەند نەتەوەیەكی بچوك پێك هاتووە ، یەكێتی ریزەكانی كە بنچینـەی یەكێتی نیشتمانی یە توندو تۆڵ بەستراوە بەوەوە كـەبروا بەمافی یەكتری بكەن وە لە یـەك بەرەدا خەبـات بكەن بۆ گەیشتنی بە مافە رەواكانی خۆیان . وە تـاكێشەی نەتەوایەتی زوو تـر چارەسەر بكرێت ئامانجـەدیموكراتـیو سیاسـیو ئابوریەكانی هەموویان زووتر دێتەدی .

هەر لەبەر ئەم هۆیـەش بووە كە ئیمپریالیستە دەسـت رۆیشتووەكانی ئینگلیز بە هەمو توانایانەوە هەوڵیان داوە كـوردوعەرەبو كەمایەتیەكـانی عیراق بكەن بە دوژمنـی یەكتری وە وا لە كـوردو نەتەوە بچوكەكان بگەیەنن كە عەرەب زەوت كەری هەقی نەتەوایەتی ئەوانە ، هەروەهالە عەرەب بگەیەنن كە كوردو نەتەوە بچوكەكان رێ گری پێشكەوتنو یەكگرتنـی نەتەوەی عەرەبن .

لەلایەكی تریشەوە هەموونەتەوەیەك خەبات ئەكـات بـۆ گەیشتنی بـە مافـی ئازادیو سەربەسـتیو شادبوون بە هەقی سیاسیوئابوریو كۆمەڵایەتی خـۆی وە رێگاگرتن لە گەیشتنی بەم هەقانە ئەبێتە هـۆی ناكۆكیو دووبەرەكیو گەلێ جار جەنگی خوێناویش .

ئەگەر سەیرێكی مێژوی پارتی یـە دیموكـراتیو سوشیالیست خوازەكـان بكەین ، واتە ئەو پارتیانەی سەرەتا عیلمیەكانیان كردووە بەچرای رێ رۆشـن كەرەوەی خۆیان چ ئەوانەی فەرمان رەوان یا ئەوانـەی بەرەو ئەوە ئەرون بومـان رون ئەبێتەوە كە ئـەم پارتی یانە بەوپەری توانایانەوە خەباتیان كردووە بـۆ چارەكردنی كێشەی نەتەوەژێردەستەكان لەسـەر بنچینەی بڕواكردنی تـەواو بەهەقی نەتەوایەتی یەكتری وە رێگادان بەهەر نەتەوەیەك دوا رۆژی خۆی بۆ خـۆی هەڵبژێریت .

بەم جورە لەگەڵێ شوێنی دنیادا گەلێ نەتـەوەی پێكەوەژیاو یا ئەوانـەی بەشانی یەكتریەوە ئەژیـن دەستی برایەتیو هاوكاری یان بۆ یەكتری درێژكردووە لەپێناوی ئازادیو بەختیاری هەمویاندا وە توانیویانە بە هەنگاوی گەورە گەورە بەرەوپێش برونو بەگورجی سەركەون بەسەر كێشەو گیروگرفتـەكانی خۆیانا وە تونـد دەرگایان لەسەر ئیمپریالیزمو كۆنەپەرستان داخستووەو نەخشـەكانیان پوچـەڵ كردوتـەوە .

بویە بڕواكردن بە مافـی نەتەوایەتیو ثەقافی هـەر نەتەوەیەك جگە لەوەی لەگەڵ سـەرەتا عیلمـیو مرۆڤایەتیەكانا رێك ئەكەوێت چەكێـكی كوشـندەی راستەوخۆشە دژی پیـلانونەخشەكانی ئیمپریالیـزمو كونەپەرستان .

جا كە ئەنجومـەنی سەركردایەتی شورش لـە هەفتەی رابوردودا مافـی ثەقافی ئەو نەتەوە بچوكانەی بلاوكردەوە كە بەزمانـی سریانی قسە ئەكـەن ، مژدەیەكی خۆشی گەیانـد بەگەلی عیراق بەگشـتیو بەكوردو ئەم كەمایەتیانـە بەتایبەتی چونكە هەمـوو لایەك ئەم بریارە بـە هەنگاوێكی سەركەوتوی تر ئەزانێ لەپێناو چارەسەركردنی كێشە نەتەوایەتیەكانی گەلی عیراق وە بە بـەردی بناغەی یەكێتی جەمـاوەری عیراق ئەزانن كە ئەبێتـە هـۆی بەهێز كـردنو پتەوكردنی برایەتی كـوردوعەرەبو هەمو كەمایەتیەكان .

بێ گومان جێ بەجێ كردنی ئامانجەكانی گەلی عـیراقو پاراستنی سـەربەخۆیی سیاسیو پتەوكردنو پێشخستنی ئابوری نیشتمانیو رزگاركردنی هەموو گوشەیەكی لە چنگ ئیمپریالیزم بەنـدن بەپتەوكردنی یەكێتـی نیشتمانیو یەكخستنی ریزەكانی گەلو درێژەدان بـە خەباتی یەكگرتوی گەل لـەسەرانسەری عیراقدا كە ئەم هەنگاوەی ئەنجـومەنی سەركردایەتی شـورش بەردێكی پتەوی بناغەی ئـەم ئامانجانەیە .

بڕوانە : ل ٧

ئەنجومەنی سەركردایەتی شورش مافـی سەقافی بە ئاسوریو كلدانیو سریانیەكان ئەدات

ئەنجومەنی سـەركردایـەتی شۆڕش لەكۆبونەوەی بەرواری١٦ـ٤ـ١٩٧٢ بریاریدا :

١ ـ مافی روشـنبیری بدرێت بەو هاوڵاتیانـەی بەزمانی سریانی قسە ئەكـەن (ئاشـوریو كلـدانیوسریانیەكان) وە بەم شێوەیە :

أ ـ زمانی سریانی زمانی خوێندن ئەبێ لەوقوتابخانانەی زوربەی قوتابیەكانیـان بەزمانی سریانی قسە ئەكەن ، وە زمانیعەرەبی لەو قوتابخانانەدا ئیلزامی ئەبێت .

ب ـ زمانی سریانی بـەو قوتابخانە ناوەنـدیو ئامادەییانەدا ئەخوێنرێ كـە زوربەی قوتابیانی قسـەی پێ ئەكەن ، وە زمانی عەرەبی لەو قوتابخانانەدا زمانی خوینـدن ئەبێ .

ج ـ زمانی سریانی وەكـو زمانی لەزمانە كۆنەكان لـە كولێجی ئاداب ـ زانستگـای بەغدا ئەخوێنرێت .

د ـ دانانـی پروگـرامی تایبەتی بەزمانی سـریانی لەئێستگەی رادیوی كومـاری عیراقو تەلەفزیونی كـەركوكو نەینەوا .

هـ ـ دەركردنی گۆڤارێـكی مانگانە بەزمانـی سـریانـی لەلایـەن وەزارەتـی راگەیاندنەوە .

و ـ دامەزرانـدنی كومەڵەیەك بۆ ئەو ئەدیبو نوسەرانەی بەزمانی سـریانی ئەدوێن وە وەرگرتنیـان لە یەكێتیو كومەڵـە ئەدەبـیو روشنبیریەكانی وڵاتدا زامـن بكرێت .

ز ـ یارمەتی دانی ئـەو نوسەرو وەرگێڕانەی(مترجمین) بەسریانی ئەدوێـن ، لەڕوی مادی مەعنەویەوە بۆ چـاپ كردنی بەرهەمە ئەدەبـیو روشنبیریەكانیان .

ح ـ رێگە بدرێت بـەو هاووڵاتیانەی بەزمانی سریانی قسەئەكەن كەیانەی روشنبیری وهونەری بكەنەوە وەتیپی هونەریو شـانۆی دابمزرێنن بۆ ئەوەی بتوانن پەرە بە كەلەپورو سـامانی هونـەری میللی یان بدەن .

٢ ـ لەگەڵ بلاوبونـەوەی ئەم بڕیارە لەروژنامەی رەسمیدا جێ بەجێ ئەكرێت . وەزیرەكان جێ بەجێ كردنی ئەحكامەكـانی ئەم بڕیارەیان لەئەستویە .

احمد حسن بكر
سەرەكی ئەنجـومەنی سەركردایەتی شۆڕش

هونیكر : شتراوس وتاقمەكەی نایانەوێ رەورەوەی مێژو بەرەو دوا بگێرنەوە

ئەریك هونیكر ، سكرتێری یەكەمی كۆمیتەی ناوەنـدی پارتی سوشیالستی یەكگرتوی ئەڵەمانیا لەگەڵ پەیامنێری ئاژانسی دەنگوباسی ئەڵەمانیای دەربارەی كۆبونـەوەی پەرلەمانـی ئەڵەمانیـای رۆژئـاوا ـ بوندشتاگ ـ وتویە :ـ

حكومەتی ئەڵەمانیـای رۆژ ئاوا دوو رێگای لەبەردەمایـە ، یان ئەبێ بڕیاری چارە سـەر كردنو كـەم كردنەوەی باری توندو ئاڵۆزاوی ناوچەكە بدات یاخود ئەم ئاڵۆزاویە زیاتـر بكات . وە دەربارەی ئـەو دوو پەیمانەی كەلەگەڵ یەكێتی سۆڤییەت و پۆڵەندە مـوری كردوە لە دوو رێگا ئەبـێ یەكێكیان هەڵبژێرێت ئەویش كۆتایی هێنان بە جەنـگی سایكو لوجی و پروپاگەنـدەو باش كردنی پەیوەندی لەگـەڵ یەكێتی سوڤییەتو پۆڵەنـدەو ئەڵەمانیای دیموكرات یـان جارێكی تر رێگای شیواندنو گرژ كردنی پەیوەندی لەگـەڵ ئەو وڵاتانەدا بگرێتەبـەر . هونیـكر وتویە :ـ

ئەلەمانیای روژئاوا ئەبـێ ئەو گورانە بەگرنگ بزانـێ كە بەسەر ناوچەكەدا هاتوە وە ئەوروپا ببێ بە مەڵبەندێـكی ئاشتی وەسود لەو هـەلە وەربگرێ بۆ خزمەتی ئاشتیو بەرژەوەندی هاووڵاتیـانی هەردوو دەوڵەتی ئەڵەمانیا : ـ

وە ئەمەش مەسەلەیەكی ناو خۆ نیە كەتەنیا پەیوەندی بـە ئەلەمانیای رۆژ ئاواوە هەبـێ بەڵكو مەسەلەیەكی گرنگـەو پەیوەندی بەئاسایشی ئەوروپاو ئاشتیو ئاسایشی سەرانسەری دنیاوە هەیە .

وە تەقەللای ناحەزانـەی ئەو دەستەیەی بەسەروكایەتی شتراوسو بارزل لەبوندشتاگدا تەقەللایەكە بۆ بەرەو دوا بردنی رەورەوەی مێـژو .

ئەدن

عێراق پێنج ملیـون دولار بە میسر ئەدات

رۆژنامەی (الاهرام)ی قاهیرە نوسیویەتی كە حكومەتی عێراق پێنج ملیـۆن دۆلاری داوە بـە میسر بۆ بەشداری لـە بەجێ ـ گەیاندنی ئەركو تەقـەللای جەنگدا . وە هەفتـەی رابوردو سەرۆك انور السادات وتارێكی خوێندبۆوە تیایا وتبـوی دوای گفتو گۆكەی ئەم دوایـیـەی هەردوو لا لاپەڕەیـەكی نوێی پەیوەندی لە نێـوان هەردوو وڵاتدا كراوەتەوە .

●

لیبیا فرۆكەی میراج وەرئەگرێت

ئاژانسی دەنگوباسـی فەرەنسا وائەگەیەنێ كە تاكـو ئیستا حكومەتی لیبیـا (٤٠) فروكەی میراجی لەو فرۆكانـە وەرگرتوە كە لە فەرەنسـای كریوە .

ئـەم هەواڵـەش دوای سەردانەكـەی چەنـد رۆژنامەنوسێكی فەرەنسایی لە كۆمپانیای داسو بلاوكراوەتەوە وەئـەم كۆمپانیایە مانگی (١٠) فروكە دروست ئەكات .

سـكرتاریەتی هەمیشەیی رێكخراوی هاوكاری گـەلانی ئەفریقـاو ئاسـیا تاوانەكانی پورتـگال ڕیسوا ئەكات

سكرتاریەتی هەمیشـەیی رێكخراوی هاوكاری گـەلانی ئەفریقاو ئاسیا بەتونـدی نارەزایی دەربڕیوە دژی ئـەوهێرشانەی فرۆكەكانی پرتوگال ئەیبەنە سەر گوندەكانی تانزانیا لەسەر سنوری مۆزەمبیق . رێكخراوەكە لەبەیاننامەیەكداكەرۆژی چوار شەممەی رابوردو لەقاهرە بلاوی كردوتەوەو تویە: توندوتیژیو دەست درێژی و هەڕەشەو گورەشـەی ئیمپریالستە پورتگالەكـان گـەلانی ئەفریقاو ئاسیا چاوترسێن ناكاتو ئەم گەلانە هەمیشە وە بەهەمو جۆرێ یارمەتی گەلانی ئەنگۆلاو گینیا بێساو موزەمبیق ئەدەن لـە خەباتیـانا دژی ئیمپریالیستەكان .

بەیاننامەكە لەكۆتاییدا وتویە سكرتاریەتی هەمیشـەیی رێكخراوەكە بەتوندی بێزاری خۆی دەرئەبڕێ دژی ئەو تاوانانـەی پورتگال بەرامبەر گەلی تانزانیا ئەیكات .

شێخلی : ئێـران سیاسەتێكی دوژمنانەو ئاژاوەگێڕی گرتۆتـە بەر

عێراق لـە ئەنجومـەنی ئاسایشی دەوڵـەتان دەربارەی دەستدرێژیەكانی ئەم دواییەی ئێران لە سەر سنور شكاتی كردوە . وە كـاك عبدالكریم الشیخلی نوێنەری هەمیشـەیی عێراق لە نەتەوە یەكگرتوەكـانا وتویە :ـ حكومەتی ئێران لە سالی (١٩٦٩)ـە وە لـەوكاتەوە كە بە شێوەیەكی نارەوا وە لەیەك لایەنەوە پەیمانە دوو قۆڵیەكەی عیرقو ئێرانی سـالی ١٩٣٧ی هەڵوەشـاندەوە ، بەردەوام سیاسەتێكی دوژمنانە وە ئاژاوەگێری لەسەر سـنور گرتۆتە بەر .

ئێران كە یەك لایەن ئـەو پەیمانەی شـكاندوە بەمە هەنگاوێكی تری هەڵناوە بۆ شێواندنی باری ناوچەكە ، وە ئەم دەست درێژیانەی بەئاشكرا یاسای دەوڵەتان ئەخاتە ژێـر پێوە .

ئا . د . ع

سەردانەكەی وەزیری پیشەسازی لـە یۆگۆسلاڤیا

لەسەر داخوازی نیكولا كویا ئەندامی ئەنجومەنی تەنفیذی فیدرالی كۆماری یۆگۆسـلاڤیا هەفتەی رابوردو كاك طـە الجزراوی ئەندامی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕشو وەزیری پیشەسازی بەسەردانێكی چوار رۆژی چوو بۆ یوگوسلاڤیا .

كاك جزراوی وتویە: نامەیەكی سەرۆك احمد حسن بكری پێی بۆ سەرۆك تیتو . وە وەفدەكە لەم سەردانەیدا چاوی بە داوو دەزگاكانی وزەی ئەلەكتـریكو پرۆژە پەترۆكیمیـاویەكانی یۆگۆسلاف ئەكەوێ ، وە لەگەڵ كاربەدەستانی یۆگۆسـلاف دەربارەی پتەوكردنی پەیوەندی سیاسیو ئابوریو پیشەسازی هەردوو لا ئەدوێن .

وەفدەكەش پێكهاتوە لە كاك عدنان الكندی سەرۆكی دەزگای گشتی نەخشە وە احمد بشیر جێگری بەرێوەبەری گشـتی دەزگای ئەلەكتریكی نیشتمانیو بهاء حسین شبیب بەرێوەبەری گشتی كومپانیای ئەلەكتریكوە لیوا زكی حسین حلمی بەرێوە ـ بەری گشتی بەندیخانەكان .

ئا . د . ع

سـوپـاگیرانی ڤیێتنام شاری كوانـگ تری رزگار ئەكەن

چەند هەواڵێك كە لە جەبهەی شەڕی ڤێتنامەوە گەیشـتون وا ئـەگەیەنن كە رۆژی پێنـج شەممەی رابوردو شۆڕشگێڕانی ڤێتنام شاری (كوانگ تری)یان رزگاركردوە . هێزەكـانی سایگونی بەكرێ گیراویش بـە شپرزەیی مەیدانی جەنگیـان بەجێ هێشتووەو چـەكو ئازوقەیەكی زۆریان لێ بەجێ ـ ماوە وە كوشتارێكی گەورەیان لێ كراوە .

لەلایەكی تریشەوە رادێوی هـانوی بلاوی كردوە كـە پێرێ تۆپە فروكەشكێنەكان پێنج فرۆكەی بومباهاوێـژی تری ئەمەریكایان لە سەر خاكی ڤێتنامی دیموكراتدا خستوتە خوارەوە .

ئاژانسەكان

دەربەدەركردنی ٥٤٢ خێزان لە قدس

كاربەدەستانی ئیسـرائیل لەشاری قدس داوایان لە ٥٤٢ خێزانی عەرەب كردوە كـەتاكو مانگێكی تر خانوەكانیان چۆڵ بكەنو شوێنەكانیـان بەجێ بهێڵن .

ئاژانسی دەنگـو باسی عیراق لە عەممانەوە وا ئەگەیەنێ كـە سەهیونیەكان لە چوار چێوەی ئەو نەخشەیەی دایاننـاوە كـە شارەكە بكەن بە هی خۆیـان، بریاریان داوە گـەرەكی جولەكان لەشارەكە فراوانتـر بكەنو لە بەشی رۆژهـەڵاتی قدسیشا گەرەكێكی تر دروست بكەن بۆ نیشتەجێ كـردنی جولەكەكانو (دە) قوتابخانەی تری تیا دابمەزرێنن .

ئا . د . ع

ئەنجومەنی ئاشتی خوازان پیرۆزبایی سەركەوتنەكانی شۆڕشگێڕانی ڤێتنام ئەكات

ئەنجومەنی نیشتمانی ئاشتیوهاوكاری نامەیەكی بۆ لیژنـەی ئاشتیو هاوكاری ئاسـیاوئەفریقـا ـ لقی ڤێتنـامی دیموكراتو ڤێتنـامی خوارو ـ ناردوە تیایا پیروز بایی ئـەو سەركەوتنانەی لی كردون كـە گەلی ڤێتنام لـەو ماوەیەدا دژی دەستدرێژكەرە ئەمەریكاییەكان و بەكرێ گیراوان بەدەسـتیان هێناوە .

وەوتویە، ئەم سەركەوتنانەی شۆڕشـگێڕان جارێكی تـر تێ شكانی سیاسەتی نیكسـونی سەرۆكی ئەمەریكای سەلماند .

ئەنجومەن لە نامەكـەیدا بەتوندی بێزاری دژی ئـەو هێرشانە دەربڕیوە كە فرۆكە ـ كانی ئەمەریكا ئەیبەنە سـەر خاكی ڤێتنامی دیموكـرات وە پشتگیری پێشـنیازە حەوت خاڵیەكەی حكومەتی شۆڕشـی وەختیی ڤێتنامی خواروی كردوە وەكو بنچینەیەكی دروسـت بۆ چارەسـەركردنی ئاشتیو عادیلانەی مەسەلەی ڤێتنام .

ئاژانسەكان

لاوانی جیهان داوای پشتگیری خـەباتی گەلان ئەكەن

بەبۆنـەی بیرەوەری روژی هاوكاری لاوانی دنیاوە، یەكێتی لاوانی دیموكـراتی جیهـانی هەفتەی رابوردو بەیاننامەیەكی دەركردوەو ئاژانـسی تـاس بلاوی كردۆتەوە ، تیایا داوای لە رێكخراوە پێشـكەوتن خوازەكانی لاوانی دنیا كردوەكە كوببنـەوە بۆ كومـەك كرنو پشتگیری كردنی خەباتـی عادیلانەی گەلانی عەرەبو هیندی چینو هەمو ئەو میللەتانـەی لەپێناوی ئازادیو سەربەخوییا تێ ئەكوشن .

باڵیوزخانەی ئیسرائیل لە كەمپالا بنكەیەكی جاسوسیەت بو لە ئەفریقادا

ژەنراڵ عیدی ئەمین سەرەك كۆماری ئۆگەندە ئیسـرائیلی تاوانباركردوە بەوەی كە دوای داخستنی باڵیوزخانەكەیـان لە كەمپالا هەوڵیانداوە كـەحكومەتەكـەی بڕوخێنن .

سەرۆك ئەمین لە چاوپـێـ كەوتنێكیدا لەگەڵ چەنـد رۆژنامەنوسێكی لیبیا كە بـە سەردان چوبن بۆ كەمپالا وتویە: كاتی خۆی باڵیۆزخانـەی ئیسرائیل لە كەمپالا بوبو بـە مەڵبەندێكی بەرێوەبـردنی كاروباری مخابەراتو جاسوسی لە ئەفەریقادا .وە حكومەتەكەی داوای لە وڵاتانی دۆست وەكو لیبیاو عێراقو میسر كردوە كە سەر لە كەمپالا بدەن بـۆ یاریدەدانی حكومەتەكەی تاكـو بتوانێ ئەو پارەیـەی لـە كۆمپانیاكانی ئیسرائیل وەری گرتـوە بیان داتەوە . ئەوەی شایانی باسە ئوگەنـدە پەیوەندی دیپلۆماسی لەمانـگی رابوردووە لەگەڵ ئیسرائیلدا پچڕاندوە .

وە ژەنەڕاڵ ئەمیـن داوای لەوڵاتانی عەرەب كردوە كـە ریزەكانیان یەكخەنو هـەل لەدەست ئیمپریالیـزمو سەهیونیەكان بدەن ، كـە یەكگرتنی والاتانی عـەرەب سەركەوتن بەسـەر ئیسرائیلدا زامـن ئەكات

Institut Kurde de Paris

هەفتەی باسێك

بەبۆنەی جەژنی یەکی ئایارەوە

ئەی کرێکارانی جیهان یەکگرن !

چەند رۆژێکی تر یەکی ئایارەیادی یەکەمین راپەڕینی کرێکاران لە کارگەیەکی ئەمەریکادا .

کرێکارانی عیراق تێکڕاوەکرێکارانی هەموو جیهان لە ئێستەوە ئەچن بەپیربیرەوەری یە مەزنەکەی خۆیانەوەو یادی ئەکەنەوە .

ئەگەرچی رۆژی یەکی ئایار، جاران رەمزی یەکەمین راپەڕینی کرێکاران بوو لەپێناوی چەندمافێکی نەقابی خۆیان و چاك کردنی باری ژیانیانا ، بەڵام‌دوایی بوە رەمزی خەباتی چینایەتی شۆڕشگێڕانەو رێکخراوی چینی پرۆلیتاریا لەجیهانا .

پرۆلیتاریای تازە پێ‌کەیشتوی ئەوسا ، کە لە باوەشی رژێمی سەرمایەداری‌دا چاوی هەڵهێنابوو وتازە کەوتبوە سەرپێ ، لەکۆتایی سەدەی هەژدەهەم‌ولەسەدەی نۆزدەهەما دوچاری سەخت ترین شێوەی‌چەوساندنەوە ئەهاتن بەدەست سەرمایەدارە خوێنمژەکانەوە ،ئەوسا هێشتا خۆشیان رێك نەخستبو وە هەوڵو تەقەلای‌خۆیان یەك نەخستبو ، بۆیەکا سەرمایەدارەکان بەئارەزوی‌خۆیان ئەیان رەتاندن‌و وەکو بەندە رەفتاریان لەگەڵ ئەکردن‌یەکەم راپەڕینی کرێکاران لە یەکی ئایارا ، تەنیا زەنگی‌سەرەتای کاروانی خەباتی چینایەتی پرۆلیتاریای مەزنی‌جیهانی لێدا ، بۆیە ئەگەرچی لەوەدوا پرۆلیتاریا لەدەیان‌ولاتی‌ترا راپەڕین‌و شۆڕشی قارەمانانەیان سەرکردایەتی-کردو لەزۆر ولاتا دەسەڵاتی سیاسی‌یان گرتە دەست‌وخەریکی بیناکردنی سوشیالیزم‌و چەسپاندنی‌دکتاتۆریەتی خویان‌بوون هەر ئەم روژەیان وەکو یەکەم‌هەنگاوو یەکەم تەکانی ساوای بزوتنەوەکەیان بە جەژنی‌پیروزی خویان دانا .

لەوساکەشەوە کە مارکس‌وئەنگلس لە بەیانی حزبی کۆمۆنیست‌دا یەکەم بانگەوازی نەمری خۆیان بۆ هەموو کرێکارانی جیهان بڵاوکردەوەو یەکەم‌رێکخستنی‌شۆڕشگێڕانەی چینی کرێکاریان دامەزراند ئیتر بزووتنەوەی کرێکارانی جیهان ، کە یەکی ئایارەمزەکەیەتی ، ئەهمیەتێکی نوێ‌ی بەخۆیەوە گرت ئیترلەوە دوا لەڕێ‌ی تێکەڵاوکردنی بیروباوەڕی چینی کرێکار ،کە مارکسیزم لینینیزمە ،لەگەڵ بزوتنەوەی عەمەلی چینی‌کرێکارا ، کاروانی مەزنی بەرەو پێش کشاوی کرێکاران‌لە هەموو لایەکی جیهانا ، بەهەنگاوی سەرکەوتوانە بەرەوپیش ئەڕواو یەك لە دوای یەك بناغەکانی دنیای‌کۆن ئەڕوخێنێ‌و دنیای نوێ بنیات ئەنێ و هەتا زنجیرەکانیانی تیا ئەدۆڕینن .

لە ١٨٧١ دا کرێکارانی‌پاریس بۆ یەکەم جار بە راپەڕینێکی چەکدار حوکمیان‌گرتە دەست ، بەڵام دوای ماوەیەك راپەڕینەکەیان شکاوجارێکی تر حوکم کەوتەوە دەست سەرمایەداران ، وەسەرەڕای هەزاران شەهیدو شکستی ئەم راپەڕینە ، دەیان‌دەرسی بەنرخیان بۆ بزوتنەوەی کرێکاران بەجێ هێشت .

لەنینی مەزن ، پێشەوای بەناوبانگی پرۆلیتاریای جیهان، ساڵی ١٩١٧ یەکەم دەوڵەتی‌سۆشیالیستی دامەزراند و چینی کرێکارانی یەکێتی‌سۆڤیەت حوکمی گرتە دەست. دوای ئەویش ماوتسی تۆنگ.. پێشەوای پارتی کۆمۆنیستی چین توانی بیروباوەڕی چینی‌کرێکار تێکەڵاو بکات لەگەڵ مەسەلەی جوتیاران‌و سەرجەم‌مەسەلەی نیشتمانی داو بیکاتە چرای رێگەی شۆڕشی گەلانی‌ئاسیاو ئەفریقاو ئەمەریکای لاتین ، وە بەمە بزوتنەوەمەزنەکەی چینی کرێکار پێ‌ی نایە قۆناغێکی تازەوە ، وە ئەم‌بزوتنەوەیە لەگەڵ بزوتنەوەی گەلانی ژێر دەستە و نیوە ژێردەستە وتازە رزگاربوودا ، کەوتە جەنگێکی سەختی دڕێژخایەنەوە دژی ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستان‌لە سەرانسەری جیهانا .

ئەمڕۆ لە بیرەوەری جەژنی‌کرێکارانا ، چینی کرێکار لە چەندین ولات حوکمی گرتۆتەدەست و لە چەندین ولاتی تریشدا بزوتنەوەی‌شۆڕشگێڕانەی گەلان بە سەرکردایەتی چینی کرێکار لەگەرمەی خەباتی چەکدارانەدان لە پێناوی رزگاری‌و بنیاتنانی دنیای نوێ‌دا ، بزوتنەوەی کرێکارانی ئەوروپاو ئەمریکاش‌لە گەشەکردنایە بۆ ڕوخاندنی رژێمی گەندەڵی ئیمپریالیزم .

لە بیرەوەری یەکی ئایارا .. تەنیا سەیرکردنێکی باری ئێستای جیهان دڵ نیامان‌ئەکات کە رەنگی ئاسۆی دوارۆژ روناکەو مژدەی‌دوارۆژێکی بەختیارو سەرکەوتو ئەگەیەنێت بەگەلان .

سەرکەوتو بێت خەباتی چینی‌کرێکاران لە جیهانا .

پایەدار بێت خەباتی یەك‌گرتووی چینی کرێکارو گەلانی تێکۆشەر دژی‌ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستان .

هەر شەکاوە بێت تاڵای ئەیاری پیرۆز .

جەنگی گەل شکانە نایەت

لە سەرەتای ئەم مانگەوە ، جەنگی گەلی ڤێتنام پێ‌ی‌نایە قۆناغێکی ترەوەو هەنگاوێکی گەورەی تری نا بەرەو سەرکەوتنی یەکجارەکی . شۆڕشگێڕانی ڤێتنام ، بەجارێ هێرشیان بردە سەر دەیان لەشکرگاو شاری ڤێتنامی خوراوو ، وە بە خێرایی‌یەکی زۆر هێزە دەست درێژکەرەکانی ئەمەریکاو بەکرێ گیراوەکانیان رامالی ، هەرچۆن لافاوی بەهار کۆسپەکانی رێ‌ی خۆی رائەدا .

بەرزکردنەوەی ئاستی شەڕو هێرشە سەرکەوتوەکانی ئەم دواییەی گەلی ڤێتنامی قارەمان ، جارێکی تریش ئەوەی سەلماند کە لە کاتێکا هێزی ئیمپریالیزم بەرەو گەندەڵی‌و لەناوچون ئەڕوات ، کەچی هێزی شۆڕش هەر لەبرەوو گەشەکردنایە ،وە گەلی ڤێتنام وزەیەکی لەبن نەهاتوی فیداکاری‌و ئاسەر جەنگینی وای لەبارایە کە هەرگیز نابڕێتەوەو لەشکان نایەت .

هێزە بەشەوارە کەوتوەکانی ئەمەریکا ، لە هەموو جەبهەکانا بە سەرشۆڕی مەیدانی شەڕیان جێ‌هێشت‌و ورەیان بەرداو خۆیان نەگرت لە ئاستی جەزرەبەی هێزی زەبروەشێنی جەنگی گەلا .

ئەگەرچی ئەمەریکا لە ١٦ی مانگەوە بەشێوەیەکی شێتانەو تۆقیوانە فرۆکەکانی خۆی ئەنێرێتە سەر ڤێتنامی سەرو ، وە بە هەموو خاکی ڤێتناما مەرگ ئەچێنێ‌و تەڕو وشك پێکەوە ئەسوتێنێ ، بەڵام ئەم دواتیری کەوانەی ئەمەریکاش فریای نەکەوت‌و رزگاری ناکا لەو چارەنوسە رەشەی چاوەڕوانی ئەکات .. کە ئەویش شکان‌و رسوایی تەواوە .

دەست درێژکەرە ئەمەریکاییەکان ، تازیاتر پەلە قاژێ‌ی رزگاربون بەئاگرو ئاسن‌و وێرانکردن بکەن زوونر جێگاکانی خۆیان لە دەست ئەچێت‌و رۆژی سەرکەوتنی گەلی ڤێتنام نزیکتر ئەبێتەوە .

لەگەرمەی شەڕەکانی ئەم دواییەدا ، تێکڕا گەلانی جیهان بێزاری‌و ناڕەزای توندی خۆیان دەربڕی بەرامبەر سیاسەتی دەست‌درێژکردنی ئەمەریکا وە پشتگیری تەواوی خۆیان بۆ گەلی قارەمانی نوێ کردەوە ، ئەو خەباتە دلێرانەیەی رزگارکردنی نیشتمان یەك خستنەوەی خاکی بەشکراوی ڤێتنام جێ‌بەجێ ئەکات .

سەرکەوتنە مەزنەکانی ئەم دوایی‌یەی شۆڕشی ڤێتنام سەرکەوتن بوون بۆ هەموو گەلانی جیهان ، وە تەوژمێکی نوێ‌ی‌دا بە سەرجەم خەباتی بەرەی ئازادو پێشکەوتن‌خوازی جیهان .

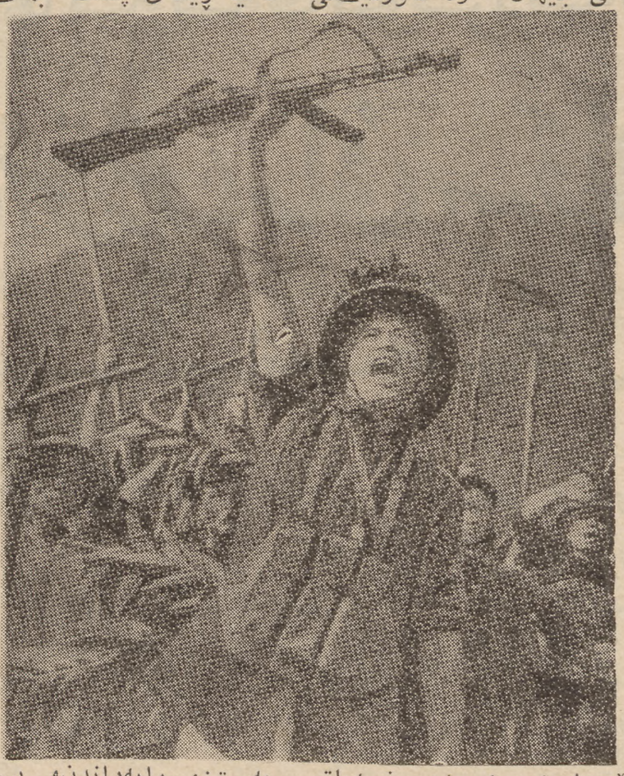

شکانی ئەمەریکا لە ڤێتناما .. شکانی ئیمپریالیزمە لە هەموو جیهانا ، شکان‌و ڕسوایی سیاسەتی دەست درێژی کردن‌و پەلاماردانی وڵاتانی ترە .

سەرکەوتنە مەزنەکانی شۆڕشی ڤێتنام دەلیلێکی تری راستی‌و دروستی رێگەی لەشکان نەهاتوی جەنگی گەلە، وە ئەوە ئەسەلمێنێ کە لە ئاستی دەست‌درێژی‌و هێرشی ئیمپریالیزم‌و بەکرێ گیراوەکانی تەنیا رێگەی پشت بەگەل بەستن‌و راپەڕاندن‌و پرچەك کردنی جەماوەرو یەك‌خستنی خەباتی هەموو نیشتمان پەروەرانە لە جەنگێکی گەلی درێژخایەنا ، رێگەی سەرکەوتن‌و بە ئامانج گەیشتنی گەلانە .

●

چۆن دەستی ئیسرائیل کەوتە روو ؟

ڕوداوەکانی ئەم دوایی‌یەی ئۆگەندە بایەخێکی سیاسی زۆری هەیە ، نەك هەر لەبەرئەوەی وڵاتێکی ئەفەریقایی رزگارکرد لە دوای ئیسرائیلیەکان‌و دەسگای جاسوسیەتی ئەمەریکا ، بەڵکو بەشێوەیەکی ئاشکرا دەستی ئیسرائیلی‌یەکانی خستە ڕوو وە سیاسەتی دەست خستنە ناو کاروباری دەوڵەتانی ڕسوا کردو کارێکی گەورەشی کردە سەر ڕای گشتی جیهان .

وڵاتی ئۆگەندە کە یەکێکە لەو وڵاتە ئەفەریقاییانەی تازە سەربەخۆیە ، چەند ساڵێك بوو کەوتبوە داوی سەهیۆنی-یەکانەوەو تا ئەهات زیاتر دەستیان ئەخستە کاروباری ناوخۆی ئەم وڵاتەوەو کارێکی زۆریان ئەکردە سەر سیاسەتی دەرەوەی ئۆگەندە ، بەتایبەتی ئەوەی پەیوەندی بە مەسەلەی فەلەستین‌و سەرجەم خەباتە ناوکۆیی‌یەکانی گەلانی ئاسیاو ئەفەریقاوە هەبو دژی ئیمپریالیزم .

بێ‌هێزی دیبلوماسیەتی وڵاتە عەرەبی‌یەکان‌و بایەخ نەدانیان بەگرنگی دەوری وڵاتە ئەفریقاییەکان لە لایەك ، کەم شارەزایی‌و هەژاری وڵاتی ئۆگەندە خوشی لەلایەکی‌تر ، رێگەیان خۆش کرد بۆ ئیسرائیل کە بە ناوی یارمەتی ئابوری‌و ناردنی شارەزاو پسپۆڕی عەسکەری‌و ئابوری‌یەوە ، خۆیان بگەیەننە ئۆگەندە . وەتوانیان چەندەها پەیمانی ناڕەواو نایەکسان لەگەڵ حکومەتی ئۆگەندەدا ببەستن ، کە تیایا زیاتر ئوگەندەیان ئەبەستەوە بە خۆیانەوەو رێگەیان لێ ئەگرت کە یارمەتی لە وڵاتانی‌تر وەرگرێ .

جاسوسەکانی ئیسرائیل بەناوی شارەزاو پسپۆڕەوە هەتا ئەهات کنەیان ئەکرد لەلەشکری ئۆگەندەو دەزگای پۆلیس‌و هەمو بوارێکی تری ئۆگەندەدا ، تاکو بەتەواوی توانیان دەست بگرن بەسەر سیاسەتی وڵاتاو دەورێکی زۆریان هەبێت تیایا .

بێ‌گومان سیاسەتی پیلان‌گێڕان‌و دەست خستنە ناوکاروباری تایبەتی وڵاتانەوە ، هەمیشە چارەنوسی شکان‌و رسوایی بوە لە جیهانا بۆیە سیاسەتی ئیسرائیلیش لە ئەفەریقادا ئەبو هەر ئەم چارەنوسەی هەبێت ، ئەوەبو زۆری نەخایاند کە حکومەتی ئۆگەندە هەستی بەمەترسی نفوزو دەسەڵاتی ئیسرائیل‌و ئەمریکا کرد لە وڵاتەکەیا ، وە کەیشتە تینی‌و هەمو ئیسرائیلی‌یەکانی لە ئوگەندە دەرکرد ، رەفتارو پیلانەکانیانی بۆ هەمو جیهان خستە ڕوو ، وەئەوەتا ئێستە خەریکی چاو پیاخشاندنەوەیە بە سیاسەتەکانی خۆیا ، بەتایبەتی لەمەسەلەی فەلەستینا ، کە ئیسرائیلی‌یەکان توانیبویان تا رادەیەکی زۆر حکومەتی ئۆگەندە چەواشە بکەن‌و بەری رۆژی راستی مەسەلەی فەلەستین بە بێژنگی درۆو دەلەسەی خۆیان هەتا ماوەیەك بگرن .

دەرپەڕاندنی داوو دەزگای ئیسرائیل‌و راماڵینی دەسەڵاتیان لە ئۆگەندە ، سەرکەوتنێکی گەورەی گەلانی عەرەب‌و هەمو گەلانی ئاسیاو ئەفەریقای دوژمن بە ئیمپریالیزمە ، وە شکان‌و ئابڕو تکانێکی تەواوی سەهیۆنیەکان‌و ئاغا ئیمپریالیستەکانیانە ، وە دەرسێکی گەورەش بو بۆ هەمو گەلانی ئەفریقاو حکومەتە سەربەخۆکانی کە جارێکی‌تر نەیەڵن هەمان مار پێ‌یانەوە بدات‌و ژەهری خۆی بڕێژێتە خاکی هیچ وڵاتێکی سەربەخۆوە .

کۆمۆن چۆن ناوەندی دیموکراسی جێ بەجێ ئەکات ؟

کۆمۆن لە بەڕێوەبردنی کاروباری خویا پەیڕەوی ناوەندی دیموکراسی (المرکزیة [illegible]

دەزگای دەسەڵاتداری کۆمۆنەی گەل لە ئەنجومەنی نوێنەرانی ئەندامانی کۆمۆن‌و فەیلەق‌و تیپ پێك‌دێت ، وە ئەنجومەنی نوێنەرانی ئەندامان لەلایەن ئەندامانی کۆمۆنەوە لەرێ‌ی راوێژی دیموکراتیانەوە هەڵ-ئەبژێردرێن، هەمو ئەندامێکیش مافی‌هەڵبژاردن‌و خۆ هەڵبژاردنی هەیە . وەلەماوەی نێوان دوو کۆبونەوەی ئەنجومەنی‌نوێنەرانی ئەندامان‌و ئەنجومەنی ئەندامان‌دا کاروبار لەلایەن‌دەزگا بەڕێوەبەرە هەمیشەییەکانەوە (کە لێژنەی شۆڕشگێڕە لە کۆمۆن‌و فەیلەق‌و دەستەی رابەری تیپی بەرهەم هێنان) وەئەندامانی ئەو دەزگا وەئەندامانی ئەو دەزگا رابەریە هەمیشەییانە لە هەمو پلەکاندا لەلایەن جەماوەرەوە لەرێ‌ی راوێژی دیموکراتیانەوە هەڵ‌ئەبژێردرێن .

لە کۆتایی هەمو ساڵێکدا دەزگای بەڕێوەبەری کۆمۆن‌و فەیلەق‌و تیپ پیلانێکی یەکپارچە ئەکێشن بۆ بەرهەم‌هێنان ، ئەمەش بەپێ‌ی ئەوەی دەوڵەت دای ئەنێت‌و هەروەها مەرجەکانی بەرهەم‌هێنان‌لەکۆمۆن‌و فەیلەق‌و تیپ‌و پێویستی‌ژیانی ئەندامان‌و بەپێ‌ی هەڵسەنگاندنێکی تێکرای پێویستیەکان ، وەبۆ ئەم مەبەستەش ، هەمو ئەندامان کۆئەکرێنەوە بۆ ئەوەی لەسەر ئەم پیلانانە راوێژو وتووێژی تەواو بکەن ، ئینجا دوای ئەوەی پێشنیازە بەسوودەکان وەرئەگیرێت پلانە کە جێ‌بەجێ [illegible] بەش‌کردن و هەموو شتێکی تر ئەخرێتە بەردەمی خەڵك‌و هەمو ئەندامێك مافی ئەوەی هەیە کە بەشداری‌وتووێژ بێت‌و رای‌خۆی دەربڕێ‌و رەخنە بگرێ‌و بپرسێتەوە ویاسای دەوڵەتیش

ئەم مافەی بەتەواوی پاراستووەو بەهیچ جۆریك پێشێل‌ناکرێت . جگە لەم مافە سیاسی‌و ئابوریانە ئەندامان گەلی مافی دیموکراتی تریشیان هەیە لە رووی کارکردن‌و حەسانەوەو سەقافەت‌و خۆش‌گوزەرانیەوە .

هەر ئەندامێك کە توانای کارکردنی هەبێ مافی کارکردنی بەرهەمەداری‌هەیە جگە لەمە ئافرەتانیش تەواوی ئەو مافانەیان هەیەکە پیاوان هەیانە لە رووی پاداشت وەرگرتنەوە ، هەروەها کۆمۆن گوێ ئەدات بە باری تایبەتی ئافرەتان .

کۆمۆنە لەهەر شوێن بەپێ‌ی دۆخی وەرزی (موسم) کشتوکاڵ کاتی کارکردن‌و حەسانەوە رێك ئەخات . وە [illegible] کۆمەڵە بڕیاری داوە ، کۆمۆن رێ ئەدات بەو ئەندامەی ئەیانەویت کارێکی‌تر لە روژانی پشوودا یان کاتی دەس بەتاڵیدا بکەن وەك چاندنی پارچە زەویەکی بچوك کە نیپ بۆ بەکارهێنانی تایبەتی دابەشی ئەکات ، یان بەخێوکردنی هەندێك مریشك‌و ئاژەڵ ، یان دروست کردنی هەندێ شتی دەسکردی بچوك بو ئەوەی بتوانن باری ژیانیان تۆزێك باشتر بکەن ، وەئەم بەرهەمانە شتی تایبەتی‌بەرهەم هێنەکانن .

بەڵام یەکێك لەمافە دیموکراتیە هەرە گرنگەکانی ئەندامان ئەوەیە کە هەمو ئەو هەڵەیان لەپێشە کە مارکسیزم – لەنینیزم – بیروباوەری ماوتسی‌تونگ بخوێنن ، چونکە ئەندامانی هەمو تیپێك هەفتانە سیاسەت ئەخوێنن . وەرێك-خراوەکانی پارتی شان‌بەشانی جێ‌بەجێ‌کردنی ڕێبازوسیاسەتی پارتی رابەری جەماوەرو کادران ئەکەن‌و رێکیان ئەخەن لەپێناوی فێربونی سیاسەتدا ، وەیارمەتی ئەندامان ئەدەن کە فێری مارکسیزم – لەنینیزم – بیرو-باوەری ماوتسی‌تونگ ببن ، بۆ ئەوەی هۆشی سوشیالیستانەی ئەندامان بەرز بێتەوەو جیهان بینی پرولیتاریا لەناویاندا جێگیر ببێت .. ملیۆنەها ئەندامی کۆمۆن لەسایەی گیانی « پشت بە خۆ بەستن » و [illegible] توانیویانە بەسەر کارەساتی سروشتی گەورە گەورەدا سەر-کەون‌و بۆ دەساڵ لەسەر یەك بەرهەمی زور بچنن .

تاوانێکی تازەی حەمەرەزاشا دەربارەی گەلی ئێران

نوسینی : بەهرام

ڕۆژی چوارشەممە رێکەوتی ٣٠ی خاکەلێوەی ١٣٥١ی هەتاوی و ١٩ی نیسانی ١٩٧٢ی زایینی هەواڵدەرەکان هەواڵی ئیعدامی چوار نیشتمانپەروەری ئیرانیان بەدەستی جەلادەکانی ریژیمی خوێنخۆری پاشایەتی راگەیاند. محمود بازرگانی، علی میهندوست ناصر صادق و علی باکری چوار ئەندامی روناکبیری رێکخراوی گیانبازانی گەلی ئیران بون کە ساڵی رابردو لەگەڵ ١٢٠ نیشتمانپەروەری بەشەرەفی ئیرانی گیرابون ، خوێنەرە بەرێزەکان دەزانن کە مانگی مارسی رابردو دیکتاتۆری سەڵتەنەتی لە ئێران سێ‌دەستەی تریشی لەو بەندکراوانە تیرەباران کرد ، کە بەهەرسێکیان ١٩ کەس بون و بەم‌جۆرە ژمارەی ئەوکەسانەی لەسەر دوژمنایەتی ریژیمی بەکرێگیراوی شا و بەتاوانی ئازادیخوازی لەسەرەتای ساڵی ١٩٧٢وە تا ئەمڕۆ سنگیان بەگوللەی ناهەق شەقارشەقار بوە ، دەگاتە ٢٣ کەس .

سەیر ئەوەیە حەمەرەزاشا لەکاتێکدا قوڵی لە کوشتاری بەکۆمەڵی ئازادیخوازانی ئێران هەڵکردوە و هەرڕۆژەی لەلایەك خەڵکی ئیران تازیەبار ئەکا ، کە خەڵکی ئیران لەلایەك هەزاران ماڵ و گوندی هێشتا لەژێر رنوی بەفری زستانی رابردودا ماوەتەوە و لەلایەکی ترەوە بومەلەرزە لە شیراز هەر بەقسەی دەزگا تەبلیغاتیەکانی ئیران ٥ هەزار ئینسانی زەحمەتکێشی ئیرانی کوشتوە ، ٤٥ گوندی ریکی عەرز کردوە، و هەزاران کەسی هەڵەدا و بێ‌دەرەتان کردوە ، هەروەها لە رۆژئاوای ئیران واتە لە کوردستان لە دەوروبەری میاندواو لافاو چەندین گوندی وەبەر خۆی داوە و بێجگە لەوەش هەر بەئیعترافی رادیۆی تاران دەهەزار کەس کەوتۆتە گەمارۆی لافاو و لەهیچ لایەکەوە خواردن و پێخەف و کۆمەگیان ناگاتی . بەکورتی و کوردی زوحاکی چەرخی پیستەم دەردی سەرباری هەمو دەردێکی گەلانی ئیرانە . ئەگەرلافاو لەرۆژئاوا و لە جنوب گاڵە بە زەحمەتکێشان ئەکا ، ئەگەر بومەلەرزە لە جنوبی شیراز قەهری خۆی بەخەڵکی چارەڕەشی ئیران دەنوێنی و ئەگەر سەرما لەشیمال خەڵکی رەش و روت و نەدار رەق هەڵدێنێ ، حەمەرەزاشا لە رۆژهەڵات و روژئاوا و شیمال و جنوب وەك‌یەك سنگی رۆڵەکانی گەلی ئیران دەداتە بەر دەسرێژی موسەلسەل . کێ دەزانی ؟ بەڵکو ئەمە ئەویارمەتیە بێ کە رۆژ تا ئێوارە رادیۆ شرەکەی شا دەهۆڵی پێوە لێ‌دەدا کە گۆیا بە بومەلەرزەلێ دراوەکان کراوە و بۆ ئەوانە ناردراوە کە لافاو گەمارۆی داون !! واتە تەرمی بێ‌گیانی ٢٣ رۆڵەی فیداکاری گەل تەسلیم بەگەلانی ئیران دەکا تا هیچ‌کەس دڵی بەخۆی نەمێنێ و ئیران هەموی وەك‌یەك تازیەبار بێت .

بەراستی ئەودڕندە خوێنخۆرە بۆچی وا لەکوشتنی خەڵك وەخۆ کەوتوە ؟ پیاو ئەوەندەی بیر دەکاتەوە بێجگە لەوە دەیەوێ گوێ لەمستی خۆی بۆ ئاغا ئیمپریالیستەکانی سابیت بکا شتێکی بەدڵدا نایە . ئاخر وەك دەزانین قەرارە دەوروبەری دومانگی‌تر نیکسون سەر لەئیران بدات .

خوێنەرە بەریزەکان لەبیریانە ساڵی ١٣٣٢ پاش کودیتای شومی ٢٨ی گەلاوێژ کە نیکسۆن هاتە ئیران هەرچەند ئەوکاتە جێگری سەرکۆماریش بو ، شا گاووگەردونی بۆ کرد و دەستەیەك لە ئازادیخوازانی تیرەباران کرد . دیارە ئیستا نیکسون سەرکۆماری ئەمریکایە و دەبێ گاووگەردونەکەی گەورەتر بێت بۆیە حەمەرەزاشا وا دەستەدەستە نیشتمانپەروە-ران ئیعدام دەکا ، تا لە نیکسون حاڵی بکا کە ئەگەر ئەو لە ڤیتنام خاك‌وخوێن دەبێژێتەوە ئەمیش لە ئیران خزمەتێکی پچوکی قازانجی ئاغاکانی لەدەست هاتوە و نۆکەرێکی کارلەدەست هاتویە .

شا پێ‌ی‌وایە تا کەی دەتوانی بەم‌سیاسەتە چەپەڵە دریژە بدات و لەسەر بناخەی خوێن‌و ئێسقانی ئازادیخوازانی ئیران تاج‌وتەختی نەنگینی پاشایەتی دابمەزرێنێ ؟ مەگەر خەڵکی ئیران لەوهەمو تاوان و

بڕوانە : ل ٧

لە هەندەران چ باسە ؟

ناشتنی تەرمی ٧ شۆڕشگێڕ لە ئۆرگوای

رۆژی دوشەمەی رابوردوزیاتر لە ٥٠ هەزار کەس لە دانیشتوانی مونتیفیدیۆ- پایتەختی ئۆرگوای بەشداریان کردوە لە ناشتنی تەرمی ٧ ئەندامی رێکخراوی تۆبامارۆسی شۆڕشگێڕو پارتی کۆمۆنیست لە ئۆرگوای ، کە لە شەڕێکدا لەگەڵ بۆلیسدا کوژرابون . وەدەیان هەزار لەو کرێکارانە ، هێشتامانیان گرتوەدژی سیاسەتی ستەمگەرانەی رژێمی ئۆرگوای بەرامبەر کرێکاران‌و چینە زەحمەت‌کێشە-کان‌لە ناشتنی ئەو شۆڕشگێڕانە ابەشدار بوون .

Institut kurde de paris

ئەدەب و ژیان

ئەدەب و ژیان

ئەدەب و ژیان

ئەدەب و ژیان

سەرنجێك لەڕواڵەتی شیعری تازە (١)

موئاد مەجید میسری

بێگومان ڕێبازی ئەدەبی تازە (بەتایبەتی شیعر) جۆرە ئوسلوبێکی تازەی گرتوە لەڕوی زمانەوانی یەوە ، تارادەیەکیش خۆی زاڵ کردوە بەسەر هەمو قاعیدە بنەڕەتی یەکانی ڕێزماندا . لەئەنجامی بڵاوبونەوەی بەرهەمی شاعیرە تازەکاندا ، توانیم بەقەد حاڵی خۆم ئەم سەرنجە بخەمە ڕو ، کە بەڕاستی پێویستی بەدیراسەت کردن هەیە لەلایەن مامۆستایانو شارەزایانی ئەدەبەوە ، یاخود لای کەم دەستنیشان کردنیانم بەکارێکی پێویست زانی .

چونکە هەمو ئەو هەوڵو تەقەلالایەی شاعیرە نوێخوازەکان بەو ناوەو ئەیدەن کە تازەکردنەوەی ئەدەبی کوردی یە ! دوچاری گرێو قۆرتی وایان ئەکات هەرگیز نەتوانن مەبەست بەشێوەیەکی ئاشکراو ڕون بدەنە دەست خوێنەرو ڕێکیش ئەکەوێ مەبەست لەقوڵای بیرێکی زۆر تەسکەوە هەڵقولابێ !!

لەپاش دەرچونی ئەو بەرهەمانە ویستم چاوێك بگێڕم بەو ڕوداوانەی لەم دواییە بەسەر ئەدەبی کوردیدا هاتون بەتایبەتی لەشیعردا خۆی ئەنوێنێ وپێشکەشی خوێنەری خۆشەویستی بکەم بەو شێوەیەی سروشتی نوسین ڕێگەم ئەدات .

سەرنجێکی سەرپێیی لەشیعری تازەدا ،ڕاستی یەکان ئەداتە دەست ، ئەویش ئەوەیە کە خواستنی (استعارە)ی وشەو تەعبیر بەجۆرێك پەرەی سەندوە لەڕادە بەدەرە ، ئەتوانم بڵێم شێوەی زۆری ئەو بەرهەمانە لەچەند کۆمەڵە وشەیەکی بەیەکاچوی خواستەمەنی بەولاوە شتێکی ئەوتۆ زیاتر نی یە .

لێرەدا مەبەستم لەکەم کردنەوەی نرخی ئیستعارە نی یە ، چونکە بەکارهێنانی لەشوێنی خۆیدا پێزێك ئەداتە هەڵبەستو ڕوخسارێکی قەشەنگی پێ ئەبەخشێ ، بۆیە شاعیر هەرگیز ناتوانێ دەست بەرداری بێت ، بەڵام وەکو کورد وتویە (هەمو شتێ بەخۆی خوێش بەمەعنا) . جا داهێنانو بەکارهێنانی ئیستعارە بەو شێوەیەو بەوجۆرە، ئەنجامی بڵاوبونەوەی ئەدەبێکی تاڵێی لاوازەو مایەی سەرلێشێوانی خوێنەریشە ، ئەمە جگە لەوەی بۆشایی کی وا دروست ئەکات لەنێوانی کۆنو تازەدا خوێنەر ناچار ئەبێت بسڵەمێتەوە لە هەمو بەرهەمێکی نوێو لەچاکترین حاڵدا بەفاڵ گرتنەوەی بزانێو لەباشترین هەڵوێستیشدا بەمەتەڵی تێ بگا .

دیارە ئەم چەشنە ئوسلوبە لەڕوی ڕواڵەتەوە کەلێنێك پڕ ناکاتەوە ئەگەر چەند کەلێنێکی تر پەیدا نەکا .

ئەم پارچەیەی خوارەوە نموونەیەکە ـ بابڵێم ـ لەشیعر کەشاعیر خۆی پێوە ماندو کردوە ئەیخەمە پێش چاوی خوێنەری بەڕێز تاوەکو باشتر لەمەبەستی ئەم باسە بگات .

تاوان .. تاوان (٢)
کاتێ بێشەی چڕی تاوان
دەست ئەنێتە بینی ژیان
چنگ ئەخاتە ، جەرگی ئاسۆی
بەرەبەیان ..
بەرئەداتە خەرمانی ڕەنج
سامال ئەمرێ ..

گەنم گیانی هەڵئەقرچێ
زەوی بۆ تنۆکێ باران ..
بۆ دڵۆپێ شەپۆر ئەکا..

یاخود :

وەك چۆن هەڵۆ لەنێچیری نابێتەوە (٣)
وەك تۆر ..
چۆن لەماسی نابێتەوە
وەك ئاگر چۆن ..
لەکاو پوشو نابێتەوە

تا ئەڵێت :

وەك چاو ، بینین
وەك ڕەگ ، زەمین
وەك کات ، سەعات
وەك هاژە ، چەم
وەك زمان ، دەم
جێ ناهێڵین ..

لەو دو پارچەیەی سەرەوەدا ئەوەمان بۆ دەرئەکەوێت کە هۆنراوەیەك ژمارەی دێرەکانی لەپەنجەی دەست تێپەڕنەکات ، توانای ئەو هەمو وشە خواستەمەنی یانەو ئەو تەشبیهاتە زۆرەی نی یە ، جگە لەوەی ڕواڵەتێکی ئێجگار لاواز ئەدات بەشیعر، کەشاعیریش بەهیچ جۆرێك توانای نی یە چاوی لێبپۆشێ . یان بەواتەیەکی تر ئەتوانین بڵێین دەلالەت لەبیری تەسکی ئەکات ئەگەرچی شاعیرە نوێخوازەکان بەداهێنان (ابداع)ێکی گرنگی دائەنێنو شانازی پێوە ئەکەن لەهەمو مەجالێکی ئەدەبیدا .. لێرەدا پرسیارێك خۆی ئەسەپێنێ ئەویش ئەوەیە :

ئەو زیانانە چی یە کە دوچاری شیعری تازە ئەبێت ، لە ئەنجامی بەکار هێنانی وشەو تەعبیرە خواستەمەنی یەکاندا بەو شێوەیەو بەو زۆری یە ؟؟

ئیستعارە .. خۆی لەخۆیا وێنەیەکە ، یان جۆرێکە لەپەیامی خەیاڵ وەك هەندێك لەشارەزایانی زمان ناوی ئەبەن . بۆیە بەجۆرێك لەتەشبیهیان داناوەکە لایەنێکی لێلابرابێ .

ـ گۆران ـی نەمر ئەڵێت :

ئەی چاو چەشنی بازی
قەفەس هەڵوەرێ پەڕت
کوا باڵە تیژەکانی نیگای
حوسنی دوڵبەرت ؟

ئەوەی بەجوانی دەرکەوتوە لەبەکارهێنانی ئیستعارەکانی ئەو دو نیو بەیتەی سەرەوەدا ئەوەیە :

وەجهی شوبە (وجه الشبه) زۆر بەباشی گونجاوە لەتەك موشەبەهدا (المشبە) کە (چاوە) وە موشەبەهی دا کە (بازە) .

خوێنەر کاتێ ئەم شیعرە ئەخوێنێتەوە زۆر بەباشی لەمەبەستی شاعیر ئەگاتو هیچ پێویستی بەوەنی یە پەنا بەرێتە بەرقاموسو دەستاودەست شیعرەکە بگێڕێت تاوەکو ئەللاقوەیسن شتێکی لێ هەڵئەکرێنێ .

کەوابو ، ئیستعارە توانایەکە ، لەنێوانی شاعیرو خوێنەرا ، بۆیە هەڵبژاردنی لە جێگەی خۆیدا دەلالەت لەخەیاڵی فراوانی شاعیر ئەکا . هەر لەبەر ئەمەش بوە شاعیرە کۆنەکانو بڕێك لەتازەکانیش خۆیان پاراستوە لەبەکارهێنانی ـ بەو شێوە فراوانە ـ تاوەکو دوچاری هەڵەی وانەبن لەبنەڕەتەوە مانای شیعرەکانیان بگۆڕێت یان تێکی بشکێنێ (ئەگەر ئەمەش نەبێتە تۆمەتێکی تازە بۆیان) !!

وتمان شیعری تازە بێ گوێدانە قاعیدە بنەڕەتی یەکانی زمانو بەئارەزوی شاعیرو بێ سڵەمینەوە ئیستعارەی کردە بنێشتەخۆشەی ژێردانی .. بەوپێو شوێنەوە کە گوایە توانایەکی (ئیحائی) ئەداتە شاعیر .. بەڵێ باشە ، بەڵام خوێنەری کوردی ئەم سەردەمە کوفری نەکرد داوای ئەدەبێکی تازەی پێشکەوتوی کرد ..

توخوا خەڵکینە :

تاوان بێشەی چڕی هەیە ؟!
یان بێشە دەست ئەنێتە بینی ژیان ؟!

کوانێ ئەو وەجهی شوبهەی گونجاو بێت لەنێوانی موشەبەهو موشەبەهی دا .

یاخود پارچەی دوەمی هۆنراوەکە لەوە بەولاوە کەتەشبیهاتێکی زۆرو بێ لزومی تیا بەکارهاتوە ، ئاخۆ ئەو ئیبداعە کامەبێ کە ڕوانگە شانازی پێوە ئەکات ؟!!

گەر بێو پەیرەوی ئەو قاعیدە بنەڕەتی یانە بکەین کەشارەزایانی زمان بۆ ئیستعارەو تەشبیهە دایان ناوە ئەبێت هیچ نرخێك بۆ ئەم جۆرە بەرهەمانە دانەنێین . گەر وانی یە .. دەریا چۆن ئەبێ ئاگربێ ؟ بەمەرجێك دو شتی دژبەیەکن ، ئەمە جگە لەوەی سەرجەم شیعرەکە تەکلیفێکی زۆری تیاهاتوە . خوێندەواری کورد تارادەیەکی زۆر ئەم جۆرە ئەدەبەی قبوڵ کردو بایەخی دایە هەتا لەحەقیقەتی ڕواڵەتو ناوەرۆکی گەیشت . ئەنجام لەوزەیا نەماو تەقییەوە بەڕوی ئەوانەدا کەلەژێر دروشمی نوێخوازیدا بەمەرامی خۆیان نەك هەر دەستیان کێشایە ئەدەبی نەتەوەکەی بەڵکو لەپەناوە ئەیانەوێت یاری بەزمانەکەیو هەستو ئاواتیشی بکەن .. گومانی تیانی یە بەکارهێنانی تەعبیرە خواستەمەنی یەکان بەو لێشاوە، لەتەعبیری تەسك بەولاوە هیچی تری لێدەرناچێو شاعیریش ناتوانێ ئەوەی مەبەستی یەتی دەری ببڕێ گەر ئەوەندە خوی بەستەوە .. بەتایبەتی شاعیرانی ڕوانگە کە لەکۆتو زنجیری وەزنو قافی یە خۆیان دەربازکردوە بەوناوەوە کەنایانەوێ خۆیان ببەستنەوە !!

جگە لەوەی ئەم جۆرە دارشتنە واله شاعیر ئەکات هەندێك تەعبیری ئاسایش هەیە وازی لێبێنێ لەکاتێکا هیچ پێویست نی یە دەست بەرداریان بێت .

بەمەرجێك ئەو تەعبیرانە زیاتر لەمەبەستەوە نزیکەو باشتریش خوێنەر تێ ئەگات . ئەمە لەلایەك ، لەلایەکی تریشەوە کاتێ دارشتنی ـ بابڵێم ـ شیعرەکانیان هەوڵی ئەوە ئەدەن ئیهتیمامێکی زۆر بدەنە گشت پارچەکە وەك یەك بێ جیاوازی ، کەئەم چەشنە تەوازونە ـ التوازن ـ بەهیچ شێوەیەك گونجاو نی یە بە تایبەتی ئەگەر ئەوەندە بەفراوانی پەیڕەویان کرد ،دیارە ئەم ڕێبازەش لاسای کردنەوەی هونەرمەندە تەشکیلی یەکانە . ئەم سەرکەشی یە وەنەبێ تەنها لەئیستعارەو تەشبیهدا خۆی نواندبێ ، بەڵکو تێپەڕی تاگەیشتە ئەوەی (بابڵێم) شیعرەکانی یان پێك بهێنن لەو تەعبیرانەی کەبریتی یە لەئیستعارەی موزافو موزاف ئیلەیهی . کەبێ ڕێوجێ دائەڕێژرێت بۆرەش کردنەوەی لاپەڕەکانیان . وەك لەم پارچە (بابڵێم) شیعرەدا دەرکەوتوە :

کام سەرەتای ناونیشانی
تاڵوتفتی (٤)
مەرگی متی
ئەو چیرۆکانە باس بکەم
کە مەڵۆتکەی ناو بێشکەی
خەم
لە دەسرازەی پەڕەی مێژوی
شارەکانا
لە ئاوێنەی ئاسۆی تەمەنی
سەیوانا
بەفرمێسکی هێشتا
کزدی
ناو داستانی ونو بزری
کارەساتی کوشتنی زەردەشتا
نوسی
نوسی .. بەڵام بۆچی
چاوێ
لەرەی سێبەر .. یا
هەتاوێ
هەتا خونی پەپولەی
وشەش نەیپرسی
بۆکێ نوسرا ..
خورەی ژانی ئەم
ڕوبارە
جۆگەی خوێنی ئەم بەهارە
بۆ کوێ ئەڕوا ؟

بەم ڕیزە ئیستعارەیەی لەم پارچە (بابڵێم) شیعرەدا ، شاعیر ئەیەوێ بڵێ :کام دەردی کورد باس بکەم ؟ ئاخۆ ئەمجارە برینی کورد چۆن تیمار ئەکرێت ؟ ئەمە جگە لەو ئیستعارە تەشبیهانەی کە لەم (بابڵێم) شیعرەدا هەیەو تێکەڵاو کردنیان بەشێوەیەك سەری لەزمانیشو خوێنەریش شێواندوە وەك لەناوە ڕاستی (بابڵێم) شیعرەکەدا ئەڵێت :

چاوی زەردەشت
بەبەهەشتی بەڵێنی
دۆزەخیان بشۆن .

ئەو ئیستعارەیەی لەسەرەوە بەکارهاتوە دەقاودەق وەك ئەوە وایە بڵێین ٢ ـ ئاوی کوڵاوی ناو فرێزەری سەللاجە ـ گەر وانی یە .. بەهەشت لەکوێو دۆزەخ لەکوێ ؟؟ کامەیە وەجهی شوبهی نێوانی دۆزەخ وبەهەشت ؟

ئیستعارەکانی لەو پارچە (بابڵێم) شیعرەدا بەکارهاتوە

١ ـ سەرەتای ناونیشان
٢ ـ مەرگی مت
٣ ـ بێشکەی خەم
٤ ـ دەسرازەی پەڕەی مێژو
٥ ـ ئاوێنەی ئاسۆ
٦ ـ تەمەنی سەیوان
٧ ـ فرمێسکی کزر
٨ ـ لەرەی سێبەر یا هەتاوێ
٩ ـ پەپولەی وشە
١٠ـ خورەی ژان
١١ـ جۆگەی خوێن

بۆ ئەوەی خوێنەری بەڕێز زیاتر لەمەبەست بگات وەبۆ سەلماندنی ڕای خۆم ،لەخوارەوە چەند پارچەیەك لەو شتانەی بەزۆر کراوە بەشیعر پێشکەشی ئەکەم .

کچە هاوڕێم (٥)
وەك چۆن پەنجەی پێشمەرگە
ڕۆژ
بەگەردنی شاخا ئەکات
ئەمەوێ بێم
بیم بەگەردانە زەرکەفتێ
تابڵێی سور
لەقۆزاخەی بەفری سنگتا
ئاگر برژیم

ئیستعارەکانی ئەو پارچەیە بەشێواوی

١ ـ پەنجەی پێشمەرگە
٢ ـ گەردنی شاخ
٣ ـ قۆزاخەی بەفر
٤ ـ بەفری سنگ

ئیستعارەی موزافو موزاف ئیلەیهی (الاستعارە المکنیە)

ئیستعارە تشبیهی یەکان

١ ـ چۆن پەنجەی پێشمەرگە ڕۆژ بەگەردنی شاخا ئەکات
٢ ـ ببێ بەگەردانە زەرکەفتێ تابڵێی سور
٣ لەقۆزاخەی بەفری سنگتا
٤ ـ ببێ بەئاگر برژێ

سەرتاپا شار وەکو بزەم (٦)
بزەی هیوای نەپشکوتوم
لەژێر پێی بەفری تاریکا
ئەتلێتەوە

ئیستعارەکان بەشێواوی و بەتێکەڵی

بزەی هیوا : بەتەنها ئیستعارەیە
بزەی هیوای نەپشکوتوم : ڕستەکە هەموی ئیستعارەیە
لەژێر پێ : بەتەنها ئیستعارەیە
لەژێر پێی بەفری تاریکا : ئیستعارەی موزافو موزاف ئیلەیهی یە .

کەوابو بەیتەکە هەموی بریتی بو لەکۆمەڵە ئیستعارەیەکی شێواوی بەیەکاچو ، وە موتەناقیز (متناقض) .

کەس نی یە بتوانێ نکوڵ لەوەبکات ،کە ئەدەبی کوردی وەك ئەدەبی هەمو میللەتانی تر پێویستی بەتازەکردنەوە هەیە بەمەرجێك لەسەر پرۆگرامێکی ڕێكو ڕەوان بێتو سودوەربگیرێت لەکەلەپوری نەتەوایەتیمان ، نەك پشتگوێ بخرێتو باس کردنی بەتۆمەتێکی ناڕەواو کاوێژکردن لەقەڵەم بدرێت ، بۆیە بەرویانا ئەتەقمەوەو .

ئەڵێم : تازەکردنەوەیەکمان ئەوێت لەسەر بنچینەی توانابێت نەك لە نەزانینەوە ، ئەدەبێکی نوێمان بدەنێ کەواقیعی ژیانمان بۆ دەستنیشان بکاتو ڕاستەوخۆو بەشێوەی شیعر بێت ..

بەرهەمێکمان بدەنێ کە چارەسەری ژیانی مرۆڤی کوردی ئەم سەردەمە بکات لە دەست چەوسانەوەی نەتەوایەتیو چینایەتی ..

نوسەرێکمان پێویستە کە ئیلتیزامی هەبێت

بڕوانە : ل (٧)

ئەستێرەکان

ئازاد دڵزار

ئەستێرەکان
لەشەوی بێپشوی بەیان
لەناو زۆنگاوی لیخنا
وان لە پەلەقاژەی خنکان !

مانگی زامار
سەری خستۆتە سەرشانی
چیای بێزار
واخەریکە دواهەناسەی
تێکەڵ هەنیسك ..،
ئەنێتە دەم دۆڵی داپچڕاوی باوێشك

دارستانی گەڵاوەریو
وەك لەشکری دیلوبەزیو
قۆڵی ڕوتی بەرەوئاسمان
هەڵبڕیوە ..،
لەژێر قامچی کاری بارەش
ڕەنگ پەڕیوە ..،
شۆڕەبی لار
ئەندام لەرزۆك ..،
لەبەردەم مۆتەکەی شەوا
بەسەرشۆڕی دێتەسەرچۆك !

ئەستێرەکان
هانای ڕزگاری لە خنکان
ئەبەنە بەر مراویەکان ..،
بەڵام مراوی لاتو برسی
لەناو زەمەندی قامیشا
خەوئەبینێ بەتیشکی خۆر
بەگۆمێکی پڕ لەماسی !

زۆر لەبارە تیشکی هەتاو
گەر لەم کاتە ..
لەناو پێڵوی ڕەشی چیا
هەڵێنێ چاو ..
تینی تازە بخاتە ناو
دوبارە دارستان .. لەنوێ
هەڵداتەوەو دەرکاچرۆ ،
پرشنگی ڕوناکو گەرم
زۆنگی گەنیو بکاتەهەڵم
ئەستێرەکان
بدەنەوە لە شەقەی باڵ
بەرەو قەراغ دەریای سامال !

سامان « مەرج » ئەنێری

جیهان عومەر

● هەنگاوێك بۆ پێشەوە ،چەند هەنگاوێك بۆ پاشەوە .

● هونەری کوردی بەتایبەتی شانۆگەری لەمماوەیەی دواییدا هەنگاوێکی نوێی نا بۆپێشەوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا کۆمەڵێك چیرۆك چەند هەنگاوێکیان پێ نابۆ پاشەوە ، بەتایبەتی چیرۆکەکەی کاك طلعت سامان کە بەناو نیشانی (مەرج) لە تەلەفزیونی کەرکوکەوە نیشاندراهەروەها چیرۆکە شانۆگەریەکەی (فالچی)ی مامۆستا عبدلکریم رمضانو چیرۆکەکانی کاك مەکی ئازاد « باوەژن خوا بناسە »و« پێ بەقەدەر بەرەکەت ڕاکێشە» کە ئەمانە هەمویان چەند هەنگاوێك هونەری شانۆگەرییان بۆ پاشەوە برد .

لەلایەکی کەشەوە پێشکەوتومان لە سیمای چیرۆکە شانۆگەریەکانی کاك ئەمین میرزاکەریمو حەمەصدیق محمودو عومەر عەلی ئەمیندا بینی باتایبەتی «کێچ»ی حەمەصدیقو « بڕیارو ئەنجام »و «زێڕین و « ئوتۆمبیلچی » و « کەرەسەی دیوارە ڕوخاوەکانی »ی کاك ئەمین میرزا کەریم ... هتد .

● من نامەوێت لێرەدا بکەومە بەراوردکردنی چیرۆکە شانۆیەکانمان چونکە ئەوە پێویستی بەنوسینێکی تایبەتی هەیە وەئەبو لەوباسەدا ناوی چیرۆکە شانۆیی یەکانی تریش بنوسمو بەراوردیان بکەمەوە ، بەڵام ئەوانەی باسم کردن تەنیا بۆ نمونە هێنامنەوە .

● ئەوەی ئەمەوێ لێرەدا لێی بدوێم تەنیا چیرۆکە شانۆگەریەکەی کاك طلعت سامانە کە بەناونیشانی (مەرج) لە تەلەفزیۆنی کەرکوکدا نیشاندرا .

● لەپێش ساڵانی ١٩٥٧ دا کە سەرەتای دەستپێکردنی شانۆگەری کوردی یەو نامەوێت بگەڕێمەوە بۆ ساڵانی ـ ١٩٤٨ـ کە چیرۆکی شانۆگەری « تێکۆشانی ڕەنجبەران » پێشکەش کرا ، بەڵکو ئەمەوێت لە « ئافرەتو نوشتە »کەی کاك کامل ژیرەوە دەست پێ بکەم چونکە پەیوەندی بەنوسینی ئەو جۆرە چیرۆکانەوە هەیە ، بەوەی ئەو جۆرە باسانە لەگەڵ ئەو وەختو کاتەدا ئەگونجا . بەڵام ئێستا ئەدەب نوێخوازی ئەوێ کە مەرجی هونەریی تێدابێ وەکو لەچیرۆکە شانۆگەری یەکانی کاك ئەمین میرزا کەریمدا دیاریدا ! . کەچی ئێمە تازە ئەگەڕێینەوە بۆ باسی نوشتەو مەلاو ، ژنو ژنخوازیو ژن بەژن ئەمەیە ئەو چەند هەنگاوەی ئەمانباتەوە بۆ دواوە . لەکاتێکا ئەتەوە پێشکەوتوەکان هەنگاوی فراوان ئەنێن بۆ پێشەوە .

● نامەوێت لەمە زیاتر درێژە بەباسەکەم بدەم .. باشتر وایە بێینە سەر باسە سەرەکیەکەمان کە ئەویش دەربارەی چیرۆکی شانۆگەری « مەرج »ە .

● ئەم چیرۆکە هەتاکو بڵێیت لەڕوی ناوەڕۆكو شێوەو دارشتنەوە زۆر بێهێزبو ، بەتایبەتی بیرەکەی شێوەیەکی کۆنی هەبو هەر لەهەمان دائرەدا ئەسوڕایەوەو باسەکە لەگەڵ ئەوەشدا هەندێ بڕوای ئەفسانەی زیادکردبو وەکو (پیاڵە شکاندن) بڕوای پێ نەهێشت کەئیتر کچەکەی نادەنێ ـ کە ئەم جۆرە مەشهدانە لەفلیمی هیندیەوە وەرگیراوە ، وەیان (پارە نەدان بە سواڵکەرەکە ... هتد) ، ئەمە بەم جۆرە. ئینجا ئەمەوێت لەکاکی نوسەر بپرسم گرێی ئەو چیرۆکە چی بو ؟ تۆ بڵێیت ئەوەبێت کە هاوڕێکەی خوشکەکەی نەدایە . بێگومان ئەوە نیەو منیش نازانم چی کە بو ، لەبەرئەوەخۆمی پێوە ماندو ناکەم بەڵکو داوا لەخاوەن چیرۆك ئەکەم خۆی وەڵامی بداتەوە .

● (حوار)ەکەی زۆر بێهێزو لاوازبو ، تەنانەت قسەکان وەکو بەزۆر بی ئاخنێتە یەکەوە بەو شێوەیە دروست کرابو .

● سەرپەرشتی هونەریی ، وابزانم بەزۆری مەبەستی لە (دەرهێنانی شانۆگەری یە) چونکە نابێ لەتەلەفزیۆنا ناوی دەرهێنەرێکی کە بنوسرێت ، بەڵکو ئەبێت ناوی دەرهێنەرەکانی ئێستگە بنوسرێت وەکو (حسین النصراوی) بەڵام وا دیار بو کە حسین نصراوی ئەو چیرۆکەی دەرنەهێناوە بەڵکو کاك طلعت خۆی دەری هێناوە بۆیە بەو شێوەیە دەرهێنانی لاوازبو .

● ئینجا ئەوەی ئەمەوێت بەنوسەری ئەو چیرۆکە بڵێم ئەوەیە :ـ

١ ـ من هێشتا نەمدیوە کۆمەڵێك خوێندەوار . وەکو مومەسیلەکانی ئەو چیرۆکە لەچایخانەیەکی ناو کوردەواریدا بەو شێوەیە بکەونە گەمەکردنو گۆرانی وتنو سەڵاواتدانو ڕمبازێن ، بگرە تەنانەت لەوڵاتە ئەوروپاییەکانیشدا ئەمە بەو شێوەیە ڕوی نەداوە جا نازانم دەرهێنەرو نوسەری چیرۆك چۆن بەو شێوەیە ئەو جوڵانەوەیەی خزانبوە ناو ئەو دیمەنەوە . بێجگە زیانێکی ، کابرای چایچی لەبەزمی ـئەوان قازی هاتبوە هەڵپەرکێ ـ بەو شێوەیە ئەجوڵایەوە لەگەڵیاندا وەکو یەکێك بێت لەوان نەك چایچی .

٢ ـ ئەوەی جێگای سەرسوڕمان بو داخوازی ژن هێنانەکە بو ، کە ئەم هاوڕێیە داوای خوشکی ئەویانی ئەکردو ئەوی کەیان داوای خوشکی ئەوی تریانی ئەکرد .

جا نازانم ئەم عادەتەی لەکوێوە هێنابو ، ئایا تۆ بڵێیت

بڕوانە : ل (٧)

باڵەفڕێی وشەکان

لەیادتان نەچێ

وشەیەکی پیرۆزە ..
مێژوی تازەمانی ڕەنگین کرد .
گوڵی شانازی کرد بەیەخەی
نەوەکانی داهاتودا ..
لەکاتێکدا ئاواتەکانمان لە
گەروی نەهەنگا بون ، ئێمە
لەو ناوەدا ، لەو وشەیەدا
دەمانقۆزتنەوە ..
لە کاتێکا کە هیلاکو شەکەت
دەبوینو دنیا پڕ لە تارمایی
مەرگ دەبو .. ، ئومێدی
ژیانمان لەو وەردەگرت ..
ئازار مانای گەورەی لەو ئازارە
وەرگرت کە لەو وشەیەدا
توابوەوە ..
ئێستاش ..
خەریکن لە بیری دەبەنەوە ..
ناوی گەی بۆ دەکەنە کفن ..
پاشەوان .. نە، .. دەرەك ..
نە، .. حەرەس .. نە، !
هەر دەبێ خۆی بێ ..
خۆی .. ئەوەی هەمو دەمێ
.. لەسەر دەمی دڵمانە ..
با هەر خۆی بێ .. سنوریشی
بۆ زیادکەن .. قەیناکە ..
با هەر خۆی بێ .. لە یادتان
نەچێ !!

کەمال میراودەلی

لیژنەیەکی بەرزی کشتوکاڵ بەسەرۆکایەتی ماموستا صدام حسین

* جێبەجێ کردنی دەست بەسەرراگرتنی زەوی وزار لە کوردستان
* بەرهەمی دەغڵودانی ئەمساڵ دوو ئەوەندەی ساڵی پارە

چەند ڕۆژی لەمەوبەر لیژنەیەکی بەرز پێک هاتوە بەسەرکردایەتی ماموستا صدام حسین یاریدەدەری سکرتێری پارتی بەعسی سوشیالیستی و یاریدەدەری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بۆ سەرپەشتی کردنی درونەوەو دوزینەوەی بازاڕو کوکردنەوەو هەڵگرتنی دەغڵ و دان .

ئەم دەنگ و باسە لەدوای کۆبونەوەی بەڕێوەبەرانی هاریکاری و چاکردنی کشت و کاڵ بلاو کرایەوە کە کاک نافذ جلال حەویزی وەزیری کشت و کاڵ و جیگری وەزیری چاکردنی کشت و کاڵ تیایا ئامادە بوبو .

وەکو زانراویشە لیژنەی باسکراو وەزیری ئابوری و سەرۆکی یەکیتی گشتی کۆمەڵەی جوتیاران و سەرۆکی یەکیتی هاریکاریەکانی کشت و کاڵ و سەرۆکی داوو دەزگای دەغل و دان و ئەندامانی ئەنجومەنی بەرزی کشت و کاڵ تیایا بەشدار بوون لەگەڵ یاریدەدەری وەزارەتی ئابوری و کشت و کاڵ و چاکردنی کشت و کاڵ و سکرتیری گشتی یەکیتی کۆمەڵەی جوتیاران .

لەم کۆبونەوەیەدا لیژنەکە باسی ئەوەیان کردوە کەچون بتوانری پەلەبکریت لە دەست بەسەراگرتن و دابەشکردن وجیگردنی مافی زەوی وزارەکانی ژورووی وڵات وەهەروەها باسی چونیەتی دروینە کردن و پەیدا کردنی مەکینەی دروینە کردنیان کردوە بۆ ئەوەی بتوانریت ڕۆژی دوو وەجبە دروینە بکریت و لە کاتی خویدا دەغل و دان و هەمو زەوی و زارە فراوانەکان بدرویتەوە .

هەروەها باسی ناوچە پچوکەکانیان کردوە کە بەداس دروینەیان لی ئەکریت ئەمە جگە لەوەی کە لیژنەکە زۆر بەووردی باسی دوزینەوەی بازارو شوین و جیگای هەلگرتنی دەغل و دانیان کردوە سەبارەت بەوەی کە بەرهەمی دەغل و دانی ئەمسال پترە لە پیویستی وڵات و دوو ئەوەندەی بەرهەمی پار ئەبیت .

ئەوەی شایانی باسیشە لیژنەی باسکراو بریاری داوە کە چەند لیژنەیەك ئامادە بکات بۆ ئەوەی بتوانریت بەپەلە دەست بەسەر زەوی و زارەکانا بگیریت کە لە ماوەی دانراوەدا کە سەرەتای مانگی نیسانی داهاتوە تی نەپەریت . وە بو جێبەجێ کردنی ئەم بریارانە کاك نافذ جەلال حەویزی بەپەلە گەشتێ بەناوچەکانی ژورووی وڵاتا ئەکات .

هەندێ قوتابخانەی ترکە خوێندن بەزمانی کوردی ئەیان گرێتەوە

سەرچاوەیەکی شارەزا لە وەزارەتی کاروباری ژوورو ڕای گەیاندوە کە جگە لە قوتابخانەکانی پاریزگاکانی سلێمانی و هەولێرو دهۆك ژمارەیەکی زۆر لەقوتابخانەکانی پاریزگاکانی نەینەواو دیالەو کەرکوك خوێندن بەزمانی کوردی ئەیانگریتەوە لەوانە ٩٢ قوتابخانەی سەرەتایی و ٣ قوتابخانەی ناوەندی و ثانەوی لە پاریزگای نەینەوا وە ٤٨ قوتابخانەی سەرەتایی و ٥ قوتابخانەی ناوەندی و ثانەوی لە پاریزگای دیالەو ١٨٣ قوتابخانەی سەرەتایی و ١٦ قوتابخانەی ناوەندی و ثانەوی لە پاریزگای کەرکوك .

کریکارانی خشت و یاسای تەقاعد

لیژنەیەکی تایبەتی لە وەزارەتی کاروباری کۆمەلایەتی ڕای گەیاندوە کە کریکارانی خشتیش یاسای تقاعدی وضمانی کۆمەلایەتی کریکاران ئەیانگریتەوە .

لیژنەکە لە نوینەرانی وەزارەتی کاروباری کۆمەلایەتی و یەکیتی گشتی نەقابەی کریکاران و یەکیتی پیشەسازەکانی عیراق پیکهینراوە و سەریانداوە لە ناوچە کریکاریەکان لەپاریزگای بەغدا ، ئەو کریکارانەی بەئیشی قورس هەلئەستن ١٥ هەزارو ٣٠٠ کریکارن .

ئەم لیژنەیە ڕاپوریکی لەم بارەیەوە ئامادە کردوەو ئەلیت : معەدەلی کریی سالانەی کریگاریك ١٥٣ دینار بوە پیش شۆڕشی ١٧ی تەموز بویە ناچار بوون کە منالەکانیشیان بنیرن بو ئیشکردن وە ژمارەی ئەو منالانەی لە کارگەکانی خشت دروستکردن ئیش ئەکەن کە ٩٠ کارگەیە گەیشتوتە نزیکەی لە سەدا ٢٠ی ژمارەی هەمو کریکارەکان و ڕوژی ١٢ سعات ئیشیان پێ ئەکریت .

وەزیری شارەوانی سەر لە پرۆژەکانی ڕێگاو بان ئەدا لە نەینەوا

ماموستا احسان شیرزاد سەری لە کاروباری ئیش کردن دا لە ناوچەی ئەتروش و عەین سفنی ، ئیش کردن لەم پرۆژانەدا لە ٧ی نیسانەوە دەستی پێ کردوە کە (٦٥) هەزار دیناری تێ ئەچێت ماموستا شیرزاد لەگەڵ بەڕێوەبەری شارەوانی نەینەوادا کۆبۆتەوەو بریاریانداوە کە بە زوترین کات نەخشەی شارو قەزاکان و ناحیەکان جێبەجێ بکرێت .

پاشان ماموستا شیرزاد لەگەڵ دکتور نعمان الجلیلی کە بەڕێوەبەری گشتی نەخشە کێشانەو علی شبر بەڕێوەبەری گشتی پرۆژەکانە سەریان لە پارێزگای دهۆکدا بۆ بینینی دائیرەکانی شارەوانی ئەوێ .

فراوان کردنی کارگەی شەکری سلێمانی

دەستەی ئاراستەکردن لە ئەنجومەنی نەخشەکیشان ڕازی بوە لەسەر دانانی ٧٥ هەزار دیناز بۆ فراوان کردنی کارگەی شەکری سلێمانی وە بەم پێیە کارگەی ناوبراو ٨ ملیون و ٧٥ هەزار دیناری تێ ئەچیت .

جارێکی کە شارەوانی سلێمانی

بێ گومان مەبەست لەدەست نیشانکردنی کەم و کوریێك ، چارەسەرکردنێتی ، بەو مەبەستەوە ئەم چەند کەموکوریانەی کە لە هەندێ جیگای سلێمانی دا بەدی ئەکرێن پێشکەش بە لێپرسراوانی بەرێزی ئەکەم هیوادارم چارسەر بکرێن .

کۆمەڵێ خانوی میلی -شعبی- بۆ هەژارو لێقەوماوان کراوە لە خواروی شاری سلێمانی نزیك باخی شێخ لەتیف لە ژوروی گەرەکی خەبات ، ئەم هەژارانە هەمان نەصی قانونی بەسەریان تەطبیق ئەکرێ کە لە گەرەکی شۆڕش- عقاری تەطبیق ئەکرێ و وەکو ئەوان ئیجازەی بینا ئەبێ دەرهێنن و بەقەدەر ئەوان ئەبێ ضەریبەی عیقاری بدەن ... هتد . بەڵام ئەوەی جێگای سەرسورمانە کە باران ئەباری خو نەکات بە جزمەوە دەرچیت ، خۆ بیر لەوە نەکراوەتەوە یەکێك لەم هەژارو لێقەوماوانە پێویستی بە ئیسعافی صحی بیت ، چون سیارە بچێتە گەرەك و ماڵەکەی و ... بۆ نەخۆشخانە ... سیارە دەرناچێ !!

ئاوی پیسی ماڵان دێتە بەر دەرگاکانیان ، زیراب نییە ، ساڵی رابردوش لەبەر بێ ئاوی (بیر) یان لێدا ، دوو کەس بە قونبلە لە ناو (بیر) ەکەدا مردن . هەموو دەستێکی ئاوەدانی هەر بۆ عەقاری یە چونکە موچەخوران و سەرمایەدارانی سلێمانی لێ گیرساوەتەوە ئێمەی کول کێش و کرێکارو رەنجبەر جیاکراوینەتەوە . خۆ ئاگریشمان تێ بەربێ نە ئاو هەیە (حەریق) بمانگاتێ و نەڕێگەی سەیارەش هەیە .

ئەمە ڕەوای هەقەی شارەوانی ، وەرن سەیری ئەو ڕەش و ڕوتە بکەن هەریەکەی تەنەکەو بەرمیلێکی خستوتە سەرسەری ژنەکەی و لە لادێش ئەو شەرە لەسەر ئاو نی یە .

حەمە ئەمین
محەمەد صالح سەرشەقام

پێرێ ئێوارە پەیمانی ڕێکخستنی هاوکاری نێوان نیقابەی ڕۆژنامەنوسانی عیراق و یەکێتی ڕۆژنامەنوسانی یەمەن مۆرکرا .

چەند سەرنجێك دەربارەی: فەحس کردنی توتن

نەریمان شەریف ماوەتی
دانشگای بەغدا
کۆلێژی زراعە

لە ژمارە (١١٢)ی ڕۆژنامەی هاوکاری خۆشەویستدا ، بەیاننامەی ژمارە(٤)ی ساڵی ١٩٧٢ لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی ئینحساری توتنەوە کە دەربارەی وەرگرتن و فەحس کردنی ساڵی ١٩٧١ لەیەکی مانگی نیسانی ساڵی ١٩٧٢ د دەستی پێ کردووە ، سەرنجی ڕاکێشام و بە پێویستم زانی کە چەند سەرنجێك دەربارەی فەحسی توتنەوە بنووسم :-

ئەم بەیانە گەشەیەکی خستە ناو دڵی تووتنەوانەکانەوە بە تایبەتی لە ساڵێکی وەك ئەم ساڵدا ، کە پیرە بەفر کارێکی بە دانیشتوانی کوردستان کرد بابە دەواری شری نەکردووە ئەو ئازوخەو خواردەمەنییەی کە هەڵیان گرتبوو بۆ زستان هەمووی پاکۆ دراو ، هیزە بێ گەنم و جۆو ، کوڵینە بێ ماش و دیزە بێ دۆشاو مایەوە ..

وەکوو ئاشکراشە لای هەموومان کە دانیشتوانی کوردستانی - عێراق زووربەی زۆرییان بە تووتنە وانییەوە خەریکن . بە تایبەتی ناوچەی سلیمانی و هەولێرو دهۆك و چەمچەماڵ ، ئاشکراشە کە بەروو بوومی تووتن لە کۆتایی مانگی تشرینی یەکەمدا دووایی دێت ، تووتنەوان چاوە ڕوانە لەو کاتەوە کە تووتنەکەی لێ وەربگیرێ کە دەبووایە لە تشرینی دووهەمەوە ئەو بەرووبومە وەر بگیرێ بۆ ئەوەی چووتیاری هەژاروو بێ دەرامەت بتوانێت بەر بەستی وەیشومەو زووقمی زستانی پێ بکات . بەداخەوە شەش مانگ دوای دەست بە فەحس کردنی تووتن هەموو ساڵێك تووتن ئەکرێت . فەحس کردنی تووتن هەموو ساڵێك خۆ ئەگەیەنێشە مانگی تشرینی یەکەم . وەکو

هەموومان ئاگادارین تووتنەوان ناتوانێ ئەوەندە چاوە ڕووان بکات ، لە بەر ئەوە دێت تووتنەکەی بەنرخێکی هەرزان لێ ئەکڕدرێ لە لایەن بازرگانە تووتن کڕەکانەوە !! بەم جۆرە تووتن بە نرخێکی زۆر هەرزان لە دەست زووربەی زۆری تووتنەوانە هەژارەکان دەر ئەهێنرێت .

جا لەبەر ئەوەی کە ئەم ساڵ ساڵێکی تووش و سەخت بوو زەرەرو زیانێکی زۆر لە جەماوەرانی خەڵکی کوردستان کەوتوە بە پێویستی سەر شانی خۆم زانی کە چەند سەرنجێك بخەمە بەر چاوی لێپرسراوان و بەڕێوە بەرایەتی تووتن :-

١ - ئەو ناوچانەی کە بریار دراوە فەحسی تیا بکرێت زوربەی زۆری قەزاو ناحیەکانن - بۆ وێنە - ناوچەی ماوەت لە پارێزگای - سلیمانی هیچ ساڵێك لە (٢٧٥٠) دۆنم تووتنی کەمتر تیادا - ناکرێت ، کەچی یەك لیژنە کەپێك هاتووە لە دوو کەس ئەنێررێت بۆ فەحس کردن ، ئەویش ڕۆژێك فەحس دەبێ و دە ڕۆژ نابێت - **ئەمەش لە بەر بێ جێگایی کە** تووتنی تیا دابنرێت ، لە بەر ئەوە پێویستە شوێنی بۆ تەرخان بکرێ و بەرەبەرە بگوێزرێتەوە بۆ مەرکەزی پارێزگا .

٢ لیژنەیەکی چاودێری کەر هەبێت بەسەر ئەو لیژنانەی کە فەحسی تووتن دەکەن و چۆنییەتی دەرەجەو دووا نەخستنی فەحسی ، چوونکە جاری واهەیە بۆ تاکە دەعوەتێك حەفتەیەك تووتن فەحس کردن دووا ئەخرێت .

٣ - بۆ ئەوەی ڕێگە نەدرێت کە جیاوازی لە دەرەجەو فەحس کردنی تووتن دا

بڕوانە : ل ٧

* بەرهەمی دەغڵودانی ئەمساڵ دوو ئەوەندەی ساڵی پارە

پیرۆز بێت جەژنی کرێکارانی دنیا

گەلی عیراق بەکوردو عەرەب وکەمایەتیەکانیەوە بەشداری خوشی چینی کریکارە کە بەبونەی یەکی ئایار ، چەژنی کریکارانی دنیا - ئاهەنگ ئەگیرن ئەو چەژنە پیروزەی کە نەخشەی خەباتیکی سەرکەوتوانەی بو چینی کریکارانی دنیا کیشا .

چینی کریکار هەمیشە هیزی دامەزرینەرو گورینی کۆمەڵ بون و خاوەنی قازانج ودەستکەوتە ڕاستەقینەکانی شۆڕشە پیشکەوتن خوازەکانی دنیان بەشۆڕشە نیشتمانیەکانیشەوە ، بۆیە بەدڵ و بەگیان خەباتیان کردوەو قوربانیان داوە لەپیناوی کۆمەڵ و نیشتماندا هەر لەبەر ئەم هۆیانەشە کە گەلی عیراق زۆر پێ خوشحالە بەو دەستکەوتانەی ئەم دوایەی کریکارانی عیراق کە حکومەتی نیشتمانی عیراق بۆی سەلماندون و ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بریاری لەسەر داون .

دەستەی نوسەرانی هاوکاری بەبۆنەی جەژنی پیروزی کریکارانەوە هاوبەشی خۆشی چینی کریکارانی عیراقە هیوا دارە کە تادیت خەباتیان سەرکەوتوترو دەستکەوتیان زیاتر و دوا ڕۆژیان خوشترو ژیانیان ئاسودەتر بێت .

« هاوکاری »

وەکو زانراوە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش نوسراویکی بەسەر هەمو وەزارەتەکاندا بلاو کردوتەوەو تیایا ئەلیت :

هەر بریاریك ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش دەری ئەکات دەربارەی دانانی فەرمانبەر لەسەر ئیشیکی تازە بە گواستنەوە لە قەلەم ئەدریت بو سەر ئەو ئیشە نوێیە وە هەر بەموچەی پیشوی خۆی ئەبیت ئەگەر بریارەکەموچەی تازەی بو دیاری نەکردبیت .

نیو ملیۆن دینار بۆ ڕێگاوبان و جۆگەکان

لیژنەی ڕەیی نمایش کردن لە کۆبونەوەیەکدا کە لە وەزارەتی نەخشەکیشان بەسترا بریاریدا نیو ملیون دینار تەرخان بکریت بۆ دروست کردن و چاکردنی ڕێگاو بان و جۆگاکان لە پاریزگاکانی وولاتدا .

لەو پاریزگایانەی کە بریارەکە ئەیگریتەوە پاریزگەی «واسط» کە نزیکەی ٢٨ هەزار دیناری بۆ تەرخان کراوە .

بۆ جێبەجێ کردنی ئەم پرۆژانەش داوای لە دەزگای گشتی پیشەسازی یەکان کردوە تەقریریك لە بارەی ئەو کەرەسانەوە پیشکەش بکات کە لەم پرۆژانەدا بەکار دێت .

هەروەها بریار دراوە شۆستەیەکی تایبەتی لە (ام قصر) دادروست بکریت بۆ ئەمەش داوا لەو شارەزایانە کراوە کە نەخشەو لێکولینەوە لەم بارەیەوە پیشکەش بکەن .

ئەوەی شایەنی باس بیت وەزارەتی پیشەسازی (٣١٠) هەزار دینار لەم پرۆژانەد خەرج ئەکات ..

شارەزایانی کوریای دیموکراتی لەدروست کردنی پرۆژەی ئاودێری ئەکۆڵنەوە

لەمانگی داهاتودا شارەزایانی ئاودێری لە کوریای دیموکراتی سەر لە وولات ئەدەن وە ماوەی چەند ڕۆژێك ئەمێننەوە بۆ ئەوەی لەگەڵ شارەزایانی عیراق لە هەندی پرۆژەی ئاودێری لەسەر ڕوباری دجلەو فرات بکۆڵنەوە .

بۆ ئەمەش وەزارەتی ئاودێری داوای لە هەمو بەرێوە بەرایەتیەکانی خۆی کردوە کە پیویستیەکانیان بخەنە پیش چاو بۆ جێبەجێ کردن لە لایەن شارەزایانی کوریاوە .

کۆنگریسی سێیەمی یەکێتی ئافرەتانی کوردستان لە هەولێر

لە پەیامنێری هاوکاری ممتاز حیدری یەوە
بە تەلەفۆن

بە سەرپەرشتی سەرۆك کۆمار احمد حسن البکر وە لەژێر دروشمی (خەبات لە پێناوی پەیڕەو کردنی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان) ئاهەنگی کردنەوەی کۆنگرەی سێیەمی یەکێتی ئافرەتانی کوردستان گیرا .

هۆڵی گەل بە دەیەها دروشمی نیشتمانیی پێ داهەڵواسرابوو بە زمانی عەرەبی و کوردی و ئینگلیزی . کە ئەمە هەندێك لەو دروشمانەیە کە لە هۆڵەکەدا بەرچاو ئەکەوت :

(تێکۆشان لە پێناو پەیڕەوکردنی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان) .

(یەکێتی ئافرەتانی کوردستان هەوڵئەدات بۆ

بڕوانە : ل ٧

گڵ و گەرەکی مەڵکەندی لە سلێمانی

غفور رشید داراغا

پاشماوەی ژمارەی پێشو

پیشەکانی گەڕەکی مەڵکەندی

ئەم گەرەکە لەبەر ئەوەی لەژیانی گوندایەتیەوە هاتونەتە شارەوە ، تائێستا هەندێ ڕەوشتی گوندایەتیان پێوە دیارە .. ئەتوانین بەکورتی پیشەکانیان لەکۆنەوە تائیستا بکەین بەم بەشانەی خوارەوە :

١ بەخێوکردنی ئاژەڵ : (مەڕو مالات) ئەم پیشەیەیان لەسەردەمی گوندایەتی یەوە بۆ ماوەتەوەو ئێستاش تا رادەیەك هەرخەریکی بەخێوکردنی ئاژەڵن .

٢ - کشت و کاڵ : دیسان ئەم پیشەیەیان لە کۆنەوە بۆ ماوەتەوە بەڵام ئیستا وەکو جاران نەماوەو هاتۆتە کزی ، چونکە زەوی یەکانیان هەموی بوە بە خانوو بەرە و کاریزەکان بۆ ئاوی شار بەکار ئەهێنرێن ...

٣ - بەرد کیشان : لەکاتی دروستکردنی سلیمانی یەوە تا ئەم دوایی یە خەریکی بەردکیشان بون بۆ ناوشار بۆ دروست کردنی خانووبەرە کە لە گردەگروێوە هەڵیان ئەکەن و وەبەردەکەش ڕەنگی شین کاربو وەزۆر قایم بو ، لەپیشا لەو لاخیان ئەنا ، لە پاشا ئەرەبانەی یەك وڵاخیان دروست کرد وەبەردەکەیان پێ ئەکیشا ، زۆری خەڵکی مەلکەندی بەم کارەوە خەریك بون بەڵام لەم دواییدا کانەبەردەکانی (شێر کوژ) دۆزرایەوە کە کەوتۆتە سەروی سەرچنارەوە وە بەردەکەشی سپی و ناسکە وەبە ئاسانی هەڵئەکەندرێ و ریك و پێك ئەکرێ ، کەئەم کانەبەردانە دۆزرایەوە خەڵکی سلیمانی بەلۆری و گەلابە سەریان تێکردو نرخەکەشی گەلێك هەرزانتربو لەبەردەکەی گردە گروێ .. لەبەرئەوە مەلکەندی یەکان وازیان لەبەردکیشان هینا ، ئەوەشم لەبیرچوو کەبڵیم بەردی مەڵکەندی یەکان بەتەن ئەفروشرا وە بەردی شێر کوژ بەدانە ئەفروشرێ ..

٤ - بەفرکێشان : لەو ڕوژەوە کە شاری سلیمانی دروست کراوە ، لەڕوژانی گەرمای هاویندا ، خەڵکی مەڵکەندی بەفریان ئەدا بە شار تائەم چەند ساڵەی دوایی .. ئەویش بەم جۆرە بو :-

لەچیای گۆیژە بەزەبری شان و قۆڵ ، مەڵکەندی یەکان ، چەند چاڵێکی گەورەو فراوانیان هەڵکەندوە وهەرچاڵە ڕوەکەی نزیکەی ٢٠٠-٣٠٠ مەتری چوار گۆشەیی ئەبێ وقوڵی یەکەشی ١٠-١٥ مەترە ئەبێ وە هەرچاڵە خاوەنی خۆی هەیە .. لەزستاندا کە بەفر لە چیای گۆیژە ئەباری خەڵکی مەڵکەندی بەکۆمەڵ ڕۆیان **ئەکردە سەرچیاکە بە بەفرماڵی تایبەتی ئەو چاڵانەیان پڕ** ئەکرد لەبەفر وە ئەیان پەستەوە بەم جۆرە بە دو سێ جار (هەر لەدوای بەفربارینێك) ئەو چاڵانەیان ماڵان ماڵ ئەکرد وەباش ئەیان شێلا ئەمجا بە ئیستر بارەکاو کۆتیان ئەهێناو سەری چاڵەکانیان دائەپۆشی و لێی ئەگەڕان تا هاوین .

کاتێك کەگەرما ئەبزووت و خەڵك تاسووقی ئاوی سارد ئەبوون ، مەڵکەندی یەکان ئەچوون سەری چاڵەکانیان هەڵئەدایەوە ، وە بەمشاری گەورە بەفرەکەیان ئەبڕی وە لە ئیسترەکانیان بار ئەکرد وە ئەیان هینا بۆشار وەبە دووکانداەکانیان ئەفرۆشت وە ئەوانیش پارچە پارچەیان بە خەڵکیان ئەفروشت .

هەندی ساڵ کە زۆر گەرم ئەبوو وەبەفری چاڵەکانی چیای گۆیژە بەشی شارەکەی نە ئەکرد ئەو کاتە خەڵکی گوندی زیوێ بەردەم چیای پیرەمەگرون ئەچوون سەهۆڵەکەی پیرەمەگرونیان ئەشکان و ئەیان کردە خەرارەوەو ئەیان هینا بۆ سلیمانی ..

ساڵی وەها هەبوو ئەم بەفرە بەلۆری ئەبرا بۆ کەرکوك بەتایبەتی لە ساڵە گەرمەکاندا ..

ئەم پیشەیەی خەڵکی مەڵکەندی تا ساڵی ١٩٥٧ ی خایان کە لەو ساڵەدا لە سلیمانی کارگەی دروست کردنی سەهۆڵ پەیدابوو ، لە بەفرەکەی مەڵکەندی گەلێك خاوێنترو هەرزانتر بوو .. ئیتر مەڵکەندی یەکان وازیان لەم پیشەیە هێناو چاڵەکانی چیای گۆیژە بێنازوبێ خاوەن ماوەتەوە .. ئیستاکە لە شاری سلیمانی چوار کارگەی دروست کردنی تێدایە کەبە هەموویان لەڕۆژێکا ٦٠٠٠ قالب سەهۆڵ دروست ئەکەن کەبەنرخیکی هەرزان بەدانیشتوانی ئەفرۆشن ..

٥ - لەم دواییەدا کە شار فراوان بوو مەڵکەندی یەکان دەستیان کرد بەفرۆشتنی زەوی یەکانیان پاش پارچەکردنی ، بەم جۆرە برێك سامانداریان تیا هەڵکەوت و زوریان باری ئابوری یان باشە .

٦ - کڵ : ئەمە پیشەیە شاباسی نووسینەکەمانە ، وا لێرەدا نەختێك بەدرێژی لێی ئەدوێین ، چونکە ئەم پیشەیە پەیوەندێکی زۆری هەبوو بەژیانی خەڵکەوە وەدیسان ئەم پیشەسازی یە لەریزەی کاریکی هونەریدا ئەژمیرا ، چونکە بریك هونەرو وردەکاری تیابوو ، هەموو ماڵێك لە سلیمانی پیویستی بەو ئامرازانە هەبوو کە لەو کڵەوە دەرئەهات چەماڵە دەوڵەمەند چەماڵە هەژار ..

کڵ : گڵی سووری وردیان ئەهێنا کە نەچەو نەزیحی تیا نەبوو ، ئەیان بێژایەوە ئەمجا ئەیان گرتەوە بە قوور ، پاشان باش ئەیان شێلا ، پاش ئەوەی قوورەکە وەکو ماستی لێ ئەهات ، دەستیان ئەکرد بە دروست کردنی ئامرازەکان ئەم کارە زۆری ئافرەت پێوەی خەریك ئەبوو ، لەپاشا ئەو ئامرازانەیان لەبەر هەتاو وشك ئەکردەوە ، پاش وشك بوونەوەی لەدەشتیکدا ئەو درووست کراوانە لە سەریەك کەڵەکە ئەکرا وەکو نیمچە گومەزیکی لێ ئەهات ، ئەمجا نێوان ئەو ئامرازانە بە تەپاڵە ئەخنرا ئەمجا سەروخواری ئەو نیمچە گومەزە بە تەپاڵە دائەپۆشرا .. لە ئێوارەدا ئاگرێ تی بەر ئەدرا لە هەمووڵایەکێوە .. ئەم ئاگرە تانیوە شەوێکی درەنگ کلپەی ئەهات لەپاشا دائەمرکایەوە . بەیانیزوو خاوەن کڵەکە بەخوێی و ماڵ و منداڵێوە ، ئەهاتن ئامرازەکانیان لێك جیائەکردەوە دەستیان ئەکرد بەفرۆشتنی ، خەڵکی سلیمانی ئەچوونە مەڵکەندی بۆکرینی ئەو ئامرازانە .. ئەوەم لەبیرچوو کە کاتیك ئاگربەر ئەدرایە کڵەکە خاوەنەکەی نەی ئەهێشت کەس بەدیاری یەوە بێ ، گوایا لەسەر ئەو بڕوایەبوو هەرکەسێ کەلەوێ بێ و پێ بکەنێ دەم و لچی گۆزەو دیزەو ئامرازەکانی تر خوارو خێچ ئەبێ .. لەبەرئەوە خەڵکیان دەرئەکرد وە نەیان ئەهێشت کەس بەدیاری یەوە بێ .. وا لێرەدا بەکورتی باسی ئەو ئامرازانە

بڕوانە : ل ٧

institut kurde de paris

ژماره (١١٤)
(٢٩)ی نیسانی ١٩٧٢

مال - خولیانەک

دڤان رۆژێت هو دهوینو خۆش‌و دلڤەکەر ، هەمی زیندی وەکی دەم بوری‌یانە ، پێ لێ دخورێین ، کاسۆتی دبن کو ژبن کاشخانی دەرکەڤن دەرڤە ، لچۆل‌و رێل‌و چۆلستانا بگەرن‌و بچەرخن ، داکو هەر چاڤ بدیمەنێ بدیدارێت سپەهی‌و رەنگین بکەڤیت ، گول‌و کولیلک‌و گولیزارا بینت ، گول ئاوازێت خۆش‌و دلڤەکەرو سازگار بیت . ئەڤ حەزکرن‌و دارخازە بگەشت‌و سێرانا بسەرێکڤە دهێت ، ژدەرڤەی باژێرو بۆشاتی‌یا ، لئاڤاهی‌یا ، جهێ گورد-گوردو گینگەشا ئو هنگاما ، لجهێ یالەیالو ویلەویلێ . هزرا من بو کوندەکێ لبن ریزە چیایەکی لکوردستانی چو دگەل ئەلندی(١) ، گڤێرێت بایێ زیکو سارێ سپێدەزوی‌یا هەر هەیام هەیام گڤێری پاشی گڤێرێ ژسەرێت بلندو ژگوپتکێت چیا ، ژکەڤییت بەفرا ئدولکێت کویرو نزارو دەریان ، لناڤسەرو تەحت‌و زناران ، نەرم ئەو گڤێری لکولیلک‌و گولیزارێت رەنگ-رەنگ ، خیڤ بویی ، پڕ بێهنێ خوناڤ گرتی ددەت رادکەتە کوڤەندو سەمایێ . ئەو خوناڤا گولاڤی یاکو روی ئو بست‌و بەلگ کولیلکا شویشتین ، هندە زەنگوتک هێژ وەکی ئەلماسی‌و دڕو مرازی‌یا پێڤەمایی مانیە نەبوینە هەلم کو بفرن دناڤ بایێ بۆشاتیێ‌دا بەلاڤبن ، کو هەر ژبەر هندێ یە ژی دێم‌و روی گژو دپڕن ، تو خو دبێژی بوێکێت بژارەنە بجانی ئو رندیا خوڤە ، بشەنگی ئو شوخی ـ ئو سپەهی‌یا خو ، بئاڤا گولاڤی سەر لێ شویشتی بێهنێت خۆشی لێ کرین‌و خەملاندی ئو ژسەر شوینێ ئینایەدەر ئەو گڤێرێت بایێ خۆش‌و ڤەژینەرو زیندی بشکێڤ پاشی لوان کولیلک‌و کولیزارێت بەربەن‌و لاتێت وەکی سەربازا درێز-لرێزە چیا ئو بنارا ددەت ، بێهن‌خۆشی ژێ دفرێت‌و لوان چار نکارا بەلاڤدبیت وەکی بێهنا بەحەشتێ ژوان وارو بەر چەلا دهێت ، ئەو گڤێری وەسا بێهن خۆش دل-ڤەکەر دبن ، گرێت خەوێ ژچاڤێت زیندی‌یا دئینینەدەر ، وان گولو کولیلکا یێت وەکی زەرێت درەنگ پەری دشوخ‌و شەنگ کا سۆتی ئو ئاڤ-لێڤ دکەت ، بنێ

صادق بهاءالدین

پێ‌یا ێ دخورینیت بو چونە دێلان ، گوڤەند گێران‌و هەلاڤێژکو سەما کرنێ ، وان هەمی زیندی‌یا پێکڤە رادکەتە حەبەلوتانێ ئو لیت‌و خو ڤەهژاندنێ . رێز لدوی رێزێ بسەرو بەر دەستێت ئێک دگرن ، ملێت خو ددەنە ئێک‌و خو دهژینن‌و رادبنە لیتکا ، خیڤێ سەر نخوین‌دبن . لەوا ژی سەیدایێ مەسعود مستەفا دبێژیت :

کەفتنە گوڤەندێ کولیلک‌و چویچکن
مل اهژاندن وێڤە وازو دارکن ،
نازەیی‌و با ئو بێهن خۆش لنکن
دگەل دەلالێ چون سەما یێ دابکن
رابە دلدار ژان‌و دەردا پشت شکەست

سەیدایێ ئەمر ئەحمەدێ نالبەند دبێژیت :

نێرکزو شەڤبو زخەملێ کاملن
چیمەنا رەوشا و تەیرو بلبلن
گولبەروژو لالەزارا داشە فەق
چیچەک‌و رەیحان لحەودا سەد تەبەق

بەلێ دیسا داوەت‌و هەلاڤێژک‌و سەما وان نەیا ژکەل‌و ژدلە ئو گەرمە ، بەروڤاژی بدرستی ، یاسست‌و پستە نەیا رژدە . ژبەرکو سترانبێژو دەنگ خۆشی‌و سازبەند دگەل وان نینن کو داوەتەکا رەشبەلەک یاتەرو گەرم بکەن . کەمانژەن ، زورنا بێژو دەهولقوت‌و بلویلڤان دگەل نینن ، هەر وەسا دەستەکێت سترانبێژا دگەل نینن کو دەستەکەک بێژیت‌و دەستەکەک لێ ڤەگێریت داکو پێت داوەتکەرا سڤک ببن ، باش بشێن خو پەلاڤێژن ژکەل‌و ژدل داوەتکەر ملێت خو پژینن پێت خو هەمی پێکڤە لسەر ئاوازی راکەن‌و داکو گەرم ببیت . ئەو سترانبێژو لاڤژەبێژو سازبەند بێ گومان بلبل‌و عندەلی ئو بەلاکێت‌کێت بەیارانە ، پڕو هوپهوپکو گاسرە ئو بەرکورەنە ، یێت هێژ گرێت خەوێ ژچاڤا نەهاتینە دەر ، وێ خەوا شرین لوان وارێت سپەهی ئو نازە ئو رەنگین . بەلێ چووێ وەسا پێ ناچیت ئەڤ هیڤی‌و دارخازا گولو کولیلکا دێ هێتە دنین ، بڤێ رێ ئو ئاوایی ، کو دگەڕا گوڤەندو دیلانا کولیلک ئو گولیزارادا ، چەند داوەتکەر خو پەلاڤێژن‌و ملێت خو دگەل پێ‌یا پێتر راکەن خو ڤەهژینن ، بێهنێت گەلەک ژبێهنا مسکی ئو عونبەر خوشتر دێ ژێ فرن گڤێرێت بایێ سپێدێ دگەل خو راکەت ، لوان سەرو چیا لرێلو تەحت‌و زنارا ، لدۆل‌و شیڤو کێری‌یا ، لسیارو لسەر گەلی‌یا ، لدەشت‌و چەم‌و سەر روی‌یا ، لروی ئاڤ‌و سەر روبارا گۆم‌و گولا بەلاڤکەت . دگەل بەلاڤبوینا وێ بێهنا خۆش کو وەکی بێهن خوشکا هایکرن‌و هوشیارکرنێ‌یە چو زیندی ، ژمروڤ‌و جانەوەرا نەشێن خولبەر بگرن گاڤا وێ بێهنێ هەلدکێشن‌و هەلدومرویسن ، هەر دجهدا گرێت خەوێ دچاڤادا ناهێلن ، هەمیا پێکڤە وەکی شەیدا ئو مەستا جرف ڤێ دکەڤن راست رادبن سەرخو لوان سەرو سەرگرا ، لبەتن‌و دولا ، لسەر دارو بارا لسەر تەڤری‌و کەڤوت‌و هەڤرستان بەلاڤدبن‌و دێ دەست بئاوازێت‌خو بێت خۆش‌و دلڤەکەر کەن ، دێ لێک خوڕن‌و لێک ڤەگێرن ، هەیلەوی بابێ‌وی پێتر دەردێت ددلێ خودا دەر ببریت ، برینێت ددل‌دا دەرمان بکەت .

نالبەندێ ئەمر گوتی‌یە :

ب.پ:٧

میهرەجانا بهارێ ل موسیل

ژ پەیامنێرێ هاوکاریێ
صدیق عەلی

گەلە ملەت چێژنا بهارێ دکەن ، هەرئێک برەنگەکی ، براستی یافەرە ئەڤ چێژنە هەر سال بێتەکرن ، ژبەرکو بهار ژییانەکا نوی‌یە .

میسلا رەنگین‌ژی ، ئەڤەجار سالە ڤێ جێژنێ دکەت ل (١٠ ێ نیسان)ێ ، بجارەکی باژێر دهێتە خەملاندن‌و خەلک دڕژێنە سەر جاداو زێکامەیدانا بەردەرێ پارێزگەها نەینەوا دگرن ئەڤ سالەژی‌وەکی هەمی سالا لبەردەرێ پارێزگەهێ کومبون . لسەعەت‌دەهێ سپێدێ وەزیرێ نافخوی‌یێ سەعدون غیدان سوپاسا سەرەک کوماری ئەحمەد حسن بکر گوتارەک خویندو سلافێت‌خودا ژی لسەر بیرهاتنا پێکهینانا پارتا بەعسا عەرەبی یاسوشیالیست‌و بیرهاتنا بەیانا ١١ ی ئادارێ ژی ئاخفت پشتی گوتارا وەزیرێ هێژا سەیدا حامدالعانی پارێزگەرێ نەینەوا گوتارەک خویند تێدا سوپاسا سەرەک (احمد حسن البکر)ی کری گوت میهرەجانا بهارێ پروژەکێ گەریدەیی‌وشارستانی‌یە ، یێ‌هاتی‌یە دانان دا کێماسی‌یاو وێرانکرنێت کەڤن نەهێلیت‌و ئاشتی‌و خوشی‌یێ لولاتی بەلافکەت .

پشتی گوتارا پارێزگەری بدیوماهی هاتی ، خونیشاندانەکا مەزن دەست‌پێ‌کرو ئالاوبەیداخێت نیشتمانی لبەری‌بوون پێشمەرگێت فەلەستینی‌ژی بشکداری کر دڤێ خونیشاندانێ‌دا .

گەلە مەوکبێت ڤێ‌خونیشاندانێ لایێت ژیانا ملەتی مە دیارکرن بەلێ مەوکبەک تێدانەبوو تشتەکی کوردەواریێ ئان ژیانا ملەتێ کوردی بوناوی‌دیارکەت ئەڤە کێماسی‌یەکا گەلە مەزن‌بوو .

ژبلی ڤێ چەندێ ژی میهرجانا پار گەلە خوشتر بو هەرچەندە وەفدێت‌مێهڤانا گەلەک ددل‌خوش‌بوون .

ڤولکلورێ کوردی

هەر ملەتەکی فلکلورەکێ تایبەتی‌یێ خویێ هەی ، ئەم دشێین (بفلکلورێ ملی) ناڤ کەین چونکی بئاسانی لناڤ وی ملەتی‌دا دەرواو بلاڤ‌دبیت‌و خەلک ژدەڤێ ئێک وەردگرن وەکی ستران‌و چیروک‌و بسەرهاتێت دچاڤات‌و مالاندا تێنە گوتن .

ئان وەکی‌دوورکێت دوروونێ کو پالەو جوتیار دبەر دروینا خورا دبێژن ، ئان لاوکێت خورت‌و تولازا لشەڤێت شەڤەروکا .

هەروەسا ئەو ئەفسانەو بەهتنێت (أساطیر) کەڤن .. هتد . ڤانا هەمیا ڤەرێژەکا نەتەوایەتی‌یا مێژوویی بو ملەتی کوم دبیت .

ملەتێ کورد ژی کرت‌و سامانەکا نەتەوایەتی‌یێ بلندێ هەی ژی فولکلوری ، هەرچەندە نەهاتی‌یە کوم کرن‌و نڤێسین بەلێ لنک‌من‌وەرە یێ هاتی‌یە پاراستن وەکی ستران‌و چیروک‌و بسەرهاتی‌یا . هەر ژ جەنگێت میرو پادشاهاو ئاغاو بنەمال‌و ئویجاخا هەتا دگەهێتە پەسنێت‌مێرخاس‌و عەگیدو خوشمێراو جان‌و ئەڤیندارو دلدارا .

ئەز باوەردکەم گەلەک ژڤێ ڤەرێژا بلند یێ هاتی‌یە دزین‌و بەرزەکرن وەکی بەهرا پتر ژ هوزانێت (فەقێ تەیران) و (عەلیێ حەریری) و (مەلایێ باتەیی) ... دیارەژی گەلە هوزانڤان‌و جیروک نڤیسین (راستتر دروست‌کەر) هەر ناڤێ وان لپشت چو کوجک‌و تەنیراژی ناهێت‌و ئەم نزانین تا کی‌یە بو نمونە ئەوێ چیروکا روستەمێ زال ، ئان زەمبیل فروشی دەینایە ، هەروەسا بەیتا سیسەبانی‌و داستانا خانێ لەپ‌زێرینی .

سەیدا عبدالرقیب یوسف ددیوانا (کرمانجی)دا دبێژیت رەنگە ئەڤە دانانا فەقێ تەیران‌بن ئەزژی گوتنا وی براست دزانم جونکە ڤەرێژا وەکی یافەقی‌یە .

ژبەر ڤێ چەندێ گەلەکا فەرە بزاڤەکا گەرم بێتەکرن بو پاراستن‌و دیتنەڤا ڤێ ڤەرێژێ هندە ببهاو بلند ، نەخاسمە بدیتنا ڤێ ڤەرێژی گەلە رەخو لایێت مێژووا ملەتێ مەو دیروکا توزێ وی دێ بێ ئاشکارو دیاربیت .

عبدالله مارینسی

کورد رێڤینگێ رێیا دویرە

کانیا وارێ مە زا ، شینیێ گرت بەیارێ مە
گول پشکڤتن ، بشکورین ئێک ، کولیلکێن چیمەنێ مە
بژاڵە بو ژ ئەسمانا ، رەش‌مژا تەم‌و تاری
لە رون‌و نەسرین بو ، هەتاڤا کالیێ خاری
سەر هلدانەڤە ئالال‌و بەیبون‌و سیسنوکا
سورو زەرکرن دول‌و چەم‌بنەفش‌و ئاداروکا
ڤەنەوروزە بسەرمەدا هات‌چەند شرین‌و چەند ڤەشەنگ
مەیێ ئیرو سەر بلندە ، ئەوە بویکا شوخ‌و شەنگ
ئەو بویکا بخوینێ هاتی ، هیزارا وێ پر ژخوین
خو دانە گوری ژرە ، بسەدان گەنجێن کویر برین
کەس نەبێژت چماڤە خوینا کوردا بێ بهایە
پێ‌ئادەکین رێیا ژینێ ئەوژمە پێنا چرایە
کورد رێڤینگێ رێیا دویرەنها نێزیک ئامانجێ
دێ برینین دوژمنی ، دێ هلکێشین ئەوێ سانجێ

ژهوزانێن
سەگڤان خەلیل هیدایەت

چەند گوتنەکێن پێدڤی لسەر کتێبا «چیروکێت کرمانجی»

دڤان روژادا کتێبا سەیدایێ هێژا (عەلی نەقشبەندی) بەرچاڤێت من کەت بەری بگهیتە ناڤ دەستێت خویندەڤانا ، وەسا دیارە دڤێ هەیڤێ‌دا دێ چاپکرنا وێ بدویماهی هێت‌و دێ گەهێتە بازاری .

لن‌وەرە هەر کتێبەکا بهێتە چاپ‌کرن خزمەتەکا گەلە مەزنە نڤیسەڤان بو ملەتی‌و بو پێشکەڤتنا زمانێ کوردی پێشکێش دکەت .

سەیدایێ نەقشبەندی کتێبا خو پێشکێشی شەهیدێت کوردستانێ یاکری‌و لبەرپەری دووێ بگوتنەکا ببهایا سەروکێ مەزن (بارزانی) لسەر شەهیداو فەمیلییێت وان‌و بێدڤی‌یاتی‌یا هاریکاریا وان ، کتێبا دەست پێ‌کری ، کو تێدا سەروک دبێژیت : (ئەز بواجبەکێ گەلەک **پیروز دزانم کو هەر چ ئێکی ژڤی ملەتی پێ چێ‌ببیت بو عەوائیلێت شەهیدا بکەت‌و چ قوسیرییێ‌و تەخسیریێ نەکەت‌و بچاڤەکێ عەزیز بەرێ خو بدەنە وان و بچاڤەکێ گەلەک موحتەرەم ئیدارا وان چاک بکەن) .**

لن‌وەرە ئەڤ کتێبا سەیدایێ هێژا عەلی نەقشبەندی خزمەتەکا مەزنە بو فولکلورێ کوردی‌و بو نڤێسینا چیروکا کوردی ژبلی وێ چەندی کو خزمەتەکە بو خێزان‌و فەمیلییێت وان ئەڤێت گیانێ خو قوربانی ملەتی کری ، قوربانی مە هەمیا کری .

بەلێ سەرڤێ چەندێرا ئەز ڤان کێماسییا تێدا دبینم :

١ ـ دڤی‌یا ئەو چیروکێت وی دەینان ئو ئەوێت ژفولکلورێ کوردی وەرگرتین ژێک جودا کرباناو هەروەکی دپێشەکی‌یێدا نیشاندای ، لسەرێ چیروکاژی نیشان دابا .

٢ ـ کتێب دانان کارەکێ تورەیی‌یێ گەلە مەزنەو کارتێکرنەکا مەزنترژی دمەژی‌و هزرا خوینەڤانی‌دا دکەت ، ژبەر هندێ ژلایێ زمانی‌ڤە دڤی‌یا بکوردی‌یەکا رەوان‌و پەتی بهاتبایە نڤیساندن‌و لشوینا پەیڤێت عەرەبی ژزاراڤێت کوردی (مرادف) وەرگرتبانا . بڤێ چەندێ داپتر خزمەتا خوینەڤانێ کورد کەت ، نەخاسمە یێ کرمانج‌و داپتر خزمەتا بزاڤا ئێک‌بوونا زمانێ کوردی کەت .

٣ ـ هەرچەندە سەیدایێ نەقشبەندی ئەڤ چیروکەنە پێخەمەتی هندە بسەرهاتی‌و کارەسات‌و رەفتارێت هندە

ب.پ:٧

خێر خوەندی بخو خوەندی ، شەر خوەندی بخو خوەندی

دبێژن : دەروێشەکێ هەژار هەبوو ، هەروروودکرە گوندەکی لناڤ مالێد وی دگەریاو پارسە (خازتن) دکرو دگوت :

ـ خێر خوندی بخۆ خوندی ،
شەر خوندی بخۆ خوندی ،
هەژارم خودانێ کۆمەکا بخو لپارسێ دگەرێیم .

هەرچی نانێ کوم دکر دکرە دخورجکا خودا ، پاش دەورا خۆ دبرە سەری دکەفتە رێ بەرەو گوندێ خو .

ژنەکا دل رەڤا خێر نەخازا چاڤ تاری برێاردا دەروێشێ رەبەن ژخوڤەکەت‌و ددلێ خودا گوت ئەڤە چی‌یە نە روژەک‌و دوو :

ـ خێر خوندی بخو خوندی ،
شەر خوندی بخۆ خوندی .

دەروێشی ئەم گێژ کرین ، چارەکێ نەکەم ، دەروێش ژگوندی ڤەنابیت !!

رابو گشتەکەکا هەڤیری بژەهرێ ڤەستراو پات‌و گافا دەروێش دبەر مالا وێرا بوری ژنکێ نان دایێ‌و ددلێ خودا گوت ... ئەڤە نانێ دیوماهیێ‌یە ! چو جار دی مە گوه لدەنگێ وی نابیت .

پشتی دەروێشی گەرا خو گەهاندی‌یە گەرێ‌و خورجکا خو تژی نان کری زڤریڤە گوندێ خو .

بریڤە دوو مروف گەهشتنێ وان ژی دڤی‌یا بچنە گوندێ دەروێش لێ . دیار بو کورو باب بوون ، کوری گوت بابێ :

ـ با ئەز گەلەکێ برسیمە .

بابێ گوت :

ـ کورێ من هندە دێ گەهین گوندی .

کوری خو بەردا قادێ‌وگوت :

ـ ئەز نکارم پێنگاڤەکێ

ب.پ:٧

ئەم‌وخویندەڤانێن هێژا

هەڤالێ زێرەڤان ، أ . ع . ج ژموسل ژمەرا کاغەزەک شاندی‌یە (فرێکەیە) دبێژیت:

ئەو چیروکا لهژمارا(١١١)ێ‌هاتی‌یە بەلاڤ کرن لبن ناڤێ (ترس چ دکەت) بادزی‌یەژچیروک ڤانێ ئینگلیز (مایکل هیرڤی) ودبێژیت هیڤیا من‌ئەوە چ جارێن دی ئەڤە نەهێتە کرن ، ژبەرکو ئەڤ چیروکەبچو رەنگا ناکەڤیتە سەر ژیانا ملەتێ کورد .

وەیە برادەرێ زێرەڤان : دڤیا من ناڤێ خودانێ چیروکێ دانابا ئان من نڤێسیبا یاوەرگێرایە.. بەلێ من ژچ گوڤارو روژناما وەرنەگرتی‌یە .. هەر هندەهەڤالەکی بومن ڤەگێرایەو من بەلاڤ کریە ..! بەلێ‌لدیف گوتنا تە کو ئەڤ چیروکە ناکەڤیتە بەر ژیاراملەتێ کوردو دڤیا مە بەلاڤ نەکربا .. ئەڤە گەلە دویرەژراستی‌یێ .. هەر چەندە دڤێ ئەم پتر تورو رەوشتێن‌ملەتێ خو دیار کەین‌و هەلکولین بەلێ دڤێ ئەم تورو‌ئەدەبێ بیانی ژی ژبیر نەکەین دابکارین تورێ خو بگەهینی نەپەیسێن بلند .

زێرەڤانی بابێ :هەروەکو تە ناڤ دخودای‌و گوتی ئەز زێرەڤانم‌و مافێ کەسێ ژبەر چاڤێن من بەرزەنا بیت .. من گوت دیارەراستە !! بەلێ پشتی تە ناڤێ سەیدایێ هێژا سەربەست بامەرنی کریە سەردار بامەرنی من زانی .

جەهنەم هندا کەل نینەهەچکو ژێ دبێژن .

چنکو من باوەرە کەس‌نینە نڤێسینێن کوردی تێکڤە دابن‌و ناڤێ سەیدایێ نڤیسەڤان‌نەزانیت .. ژبلی هندێ چ هژمارێن هاوکاریێ‌دەرنەکەفتی‌نە سەیدای گوتارەک تێدا نە داربێت بیت‌ئەڤە ژلایەکی‌ڤە .. ژلایێ دیڤە هەچکو تەگوتی .

راستی مە نەڤێت ئەم‌کێماسیێت ئێک‌و دو دیار بکەین‌و ئێکودو بشکێنین .

زێرەڤانێ سەربار : دیارکرنا کێماتێن ئێکودو چ شکاندن تێدا نینە.. بەروڤاژی‌ڤازانج‌و بها هەیە .. ماهەکە هوین کێماتێن مە دیار نەکەن‌ئەم دێ چەوا زانین‌و پێ حەسێین .. دیار کرنا کێم‌وکورتی‌یا بناغەکە بو بلندکرن‌و بەرفرهەکرنا زاراڤ‌و تورێ‌مە . هندی من زانی دیارکرنا کورتی‌یا کارەکێ گەلە ببهاوهێژایە ڤێجا هەکە نهو ئەڤ زانینە هاتبیتە گوهورین ئەزنزانم ..؟!!

ع.ع.ن

خەلات هوزانڤانێ ساڤا

ناڤێ وی خەلات‌و کورێ‌سێنویە ، خو لسێزدە هەتا چاردە سالان ددەت ، هێژلێکی سەنەویێ بوو وەکی بابێ وی مری‌و نەچار بوو خاندنێ بهێلیت‌و کەڤیتە ناڤ کارو نان پەیداکردنێ دا هاریکاری‌یا برایێ خو بکەت نەخاسمە دەست‌کورتی‌یێ هەمی سەرێت رێیا لێ گرتبون .

هەرچەندە هەتا نوکە چاڤێت خەلاتی بدوو مالکێت شیعرا کوردی نەکەڤتینەو چو ژ دیروکا تورێ کوردی‌و کێش‌و سەروا شیعری نزانیت بەلێ هەر ژنووکە بەهرەکا شیعری یاهەی‌و گەلە نازدارو جوان مالکێت شیعری دڤەهینیت ، ئەز باوەردکەم پاشە روژەکا گەلە باشا هەی نەخاسمە ئەگەر رێکا خویندن‌و فێربوون‌و تێگەهشتنا ژیانێ بوڤەبیت .

لنک من وەرە گەلە پێدڤی‌یە ئێکەتی‌یا تورڤانێت کورد لدهوکێ هاریکاریا ڤی هوزانڤانێ ساڤا بکەن . دڤێت ئەڤ بەهرا هوسا زوی زای نەهێتە کوشتن لبن پێن ژاری‌و بەلنگازیێ .

ڤان چەند مالکێت خارێ ئەز پێشکێشی خوینیدەڤانێت

ب.پ:٧

توی دز؟

هندی ئەز دبینم هەڤالێن من یێن دبێژنە من مامێ بەهلیل تو بوچی کاربەدەستێن دە بوان کارو کریارێن ئالوز نا هایدەی ... نەخاسمە گەلە کارێن نەباش‌و نەددروست‌و نەدجهێ خودا وێن دهێنەکرن ...!!

ئەزژی ژبێخەمەتی‌یا وان‌و داریکا خو ڤێجا ژمن بگرن ڤێ سەرهاتی‌یێ پێشکێش دکەم .

دبێژن : جارەکێ دزەکێ بناڤ‌و دەنگ هاتە گرتن‌و هەیتا برەنک کاربەدەستێ وێ دەڤەرێ دابریارەکێ لسەر بدەت ، دز گەلە ترسی‌یاو ددلێ خودا وەسا هزردکر کو بچو تەرزا ژدەستێت کاربەدەستی ناهێتە دەر . پشتی کاربەدەستی دیتی گوتێ :

توی دز ؟

ـ بەلێ ئەزبەنی ئەزم .

کاربەدەستی گوتێ :

ـ دزا ... دزا ... کورێ دزی !! دێ ڤێجا بەردەن بلا بچیت !!

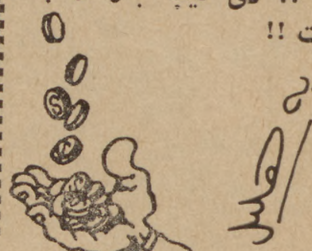

institut kurde de paris

شانۆو گفتوگۆیەك دەربارەی هونەری شانۆگەری

ئەم وتووێژەی خوارەوە لە دانشتێکی تایبەتی ئەندامانی تیپی هونەری هەولێر ئێوارەی ٨-٤-١٩٧٢ لەهولی گەل دا کراو لەسەرەتای کورەکەدا مستەفا رابەر دەربارەی هونەری (شانۆ) ووتی چاکترین هۆیە بۆ هۆشیارکردنەوەو جۆش‌و خرۆشدانی کۆمەلانی خەلك

کاك مستەفا رابەر

سەبارەت بەوەی هەمو لقەکانی هونەرو ئەدەبی تیا کۆئەکرێتەوەو خوێندەوارو نەخوێندەوار راستەوخۆ سودی لێ وەرئەگرێت .

وە لەپێناوی پێشکەش کردنی بەرهەمی کاریگەرو شۆڕشگێرانەو رەسەن‌و رزگارکردنی بینەرانی کور لە لاسایی کردنەوەی بێ ئیلتزام‌و پێ کەنینی بێ ڕێ‌وجێ‌و کاوێژ- کردنەوەی ئامۆژگاری‌و ووتار- خوێندنەوە تیپی هونەرمان بەچاکی زانی ناوە ناوە کورڕی تایبەتی بگرێ‌و لەو گیروگرفتانە بدوێ کە دێنە ڕێی گەشە

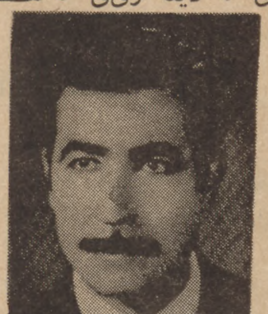

کاك تەلعەت سامان

کردن‌و پێشکەوتنی هونەرە کورپەکەمان ، هونەری شانۆگەری کوردی .

دووای ئەمە رووی پرسیار لە مامۆستا تەلعەت سامان کراو لە وەرامی هەلبژاردنی چیرۆکی مەرج کە لەزستانی رابردودا بۆ تەلەفزیون تۆمارکرا ووتی :

کە چیرۆکی (مەرج) مان نوسی‌و هەر خوشم ئەرکی دەرهێنانیم گرتە ئەستۆ ، لە ناخەوە ویستم ئەو پەیوەندی‌یە ساختەکاری‌یەی کە لەناو کۆمەڵدا باوە دەست‌نیشان بکەم وەك دوستایەتی پڕ درۆو فرت‌وفێڵی نیوان هەندی کەس‌و یەکیەتی گومان لێکراویان کە بەداخەوە هەندی بینەر هەبوون ئەیانگوت پالەوانەکانی مەرج سەلبی بوون بێ‌ئەوەی بیر لەوە بکەنەوە کە مەبەستی سەرەکی ئێمە تەنیا دەست‌نیشان کردنی دەردە کومەلایەتی‌یەکان بوو کە بێگومان گیروگرفتی سەلبی قارەمانی سەلبی دەبێ جگە لەمەش من وەعزو ئامۆژگاری بە شتێك ئەزانم هونەریش بە شتێکی تر .

مامۆستا سابیرعەبدولڕەحمان لە وەرامی ئەو کەسانەی کە گۆتیان : دەبوو لە کۆتایی چیرۆکەکەدا یاخی‌بوونیکی تیادا هەبێ ووتی :

ئێمە بەشێوەیەکی تایبەتی یاخی‌بوونمان دەرخست ئەویش پەیمانی (حەوێز) و (ئاواز) بوو لە کۆتایشدا ئەم یاخی- بوونەمان دیسان دووپات کردەوە بەڵام دیارە هەندی بینەر ئەیانەوی هەموو شت لەبنی کودی‌یەکە بدرێ ، کە بەرای من ئەمە لایەنی هونەر بێ‌هێز دەکا .

مامۆستا مەجید نەجم کە یەکێك بوو لە ئەکتەرەکانی (مەرج) وەك بیەوی وەرامەکەی کاك سابیرلەکورتی ببرێنێتەوە ووتی :

لە زستانی رابردو چیرۆکی مەرجمان بۆ تەلەفزیونی کەرکوك تومارکرد ، کەئێش‌و ئازاری دەردێکی کوشندەی کومەلایەتی‌کوردەواری بە هەموو نالەرباری‌یەکیەوە خستەروو کە ئەویش مەسەلەی ژن بەژنی بوو کە ئێمە بەر لەوەی توماری بکەین دلنیابووین لەوەی بەپێی لێك‌جیایی دەورو بەر (بیئە)و لێك‌جیایی ئارەزووی خەلك هەندی کەس لەگەلمان ئەبن‌و هەندی کەسیش دژمان ئەوەستی هەلبەت ویرایی لایەنە سەرکەوتووەکانی مەرج کەم‌و- کوریشی هەبوو کە ئێمە لە هەردولای سودمان وەرگرت‌و چاوێکمان بەرەوتی خۆمان داخشاند .

پاش لێکۆلینەوەی شانۆگەری مەرج قسە هاتە سەر ئەوەی تیپی هونەری هەولێر چ رێگەیەکی بۆ خۆی رەچاو

کاك سابیر عەبدولرەحمان

کردووەو ئەو بەرهەمانە چین لەمەودووا پێشکەش ئەکرین . لێرەدا مامۆستا تەلعەت سامان ووتی :

دووای ئەوەی دووەمین بەرهەممان لە تەلەفزیونی کەرکووك تومارکرد هاتینە سەر ئەو نیازەکە دوو ریگە بگرین : یەکەمیان شانۆگەری کە بەتەماین گەلێك قوتابخانەی شانوگەری تاقی‌بکەینەوە تا بتوانین چاکترین‌و کاریگەرترین قوتابخانە بدۆزینەوە کە لەگەڵ ویست‌و ئارەزووی کۆمەلانی

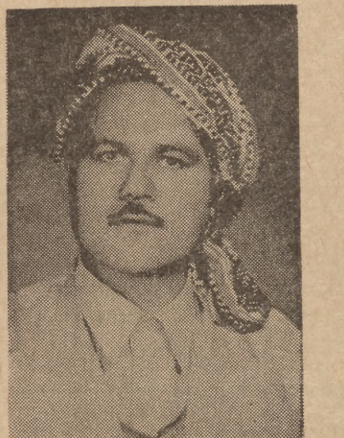

کاك مەجید نەجم

خەلکی کوردستان بگونجی . دووەمیان نواندنی تەلەفزیونی ئەمەش بەگوێرەی‌توانا خەریکین سرنجی زۆرترین کەس بۆ ئەم هونەرە تازەیە (لەکوردستان) رابکیشین‌و خەلکی بۆ ئامادە بکەین تاکو ببێتە پاڵ‌پشتێك بۆ هونەری شانۆگەری، وە نیازمان وایە لەوەرزی شانۆگەری داهاتوودا چیروکی کاتژمێر نوسین‌و دەرهێنانی کاك تەحسین تاهاو مەموزین کەئامادە کردن‌و دەرهێنانی منە بۆ (شانۆ) وە چیرۆکی (وێنەیەك لە رابردو

کاك تەحسین تاها

نوسینی کاك مەجید نەجم وە چیرۆکی (گوێزان) نوسینی‌کاك مستەفا رابەر لە تەلەفزیونی کەرکووك‌دا تومار بکەین لەوەرامی پرسیاریکا کە وەختی خۆی لە رۆژنامەی هاوکاری‌دا (تیپی هونەری هەولێر) رای‌گەیاند کە بە تەمایە چیرۆکی (نرخی ئازادی) نوسینی عەمانوئیل روبلس وە چیرۆکی (نزمی - الحضیض) گورگی پێشکەش بکا والەهۆی دوواخستنی مامۆستا تەحسین تاها گوتی :

سەبارەت بەوەی هونەری شانۆگەری لەکوردستان هیشتا ساوایەو بینەری کورد بە تەواوەتی تامی لە هونەری شانوگەری خومالی وەرنەگرتووە جا لە کوێوە لەشانوگەری قوولی جیهانی دەگا کە وەکوو ساغ- بۆتەوە بینەری ئاسایی کورد حەز لەشانۆگەری گالتەچاری ئەکات ، بۆیە من وای بە پەسند ئەزانم جاری چەند بەرهەمێکی میللی پێشکەش بە کۆمەلانی خەلك بکەین تارایان ئەهێنین ئەنجا وورده وورده دەست بۆ شانۆگەری‌یە جهانی‌یەکان درێژ بکەین .

چیرۆك نوس مامۆستا محمد مەولود (مەم) هەر چەند گەلێك رای بەجێی دەربارەی چارەسەر کردنی گیروگرفتەکان دەربڕی بەڵام ئەیەویست خۆی لەوەرامدانەوەی پرسیارەکان بە شێوەیەکی راستەوخۆ لابەلا بگری کەچی دووای ئەوەی مامۆستا تەحسین رای‌خۆی دەربڕی (مەم) گوتی :

من لەگەڵ ئەوەم کە شانۆگەری میللی لەریزی پێشەوەبێ بۆ ئەوەی میللەتەکەمان رابێ‌و تامی هونەری شانوگەری بکات ، بەڵام نابێ ئێمە دەست لە هونەری شانۆ- گەری جهان هەلبگرین‌و پیویستە ناوە ناوە شانۆگەری‌یە جهانیەکان پیشکەش بەبینەری کورد بکەین چونکە بەرای من بابەتی شانۆگەری جیهانی زۆر دورنیە لەو روداوانەی لەکومەلی کورد رووی داوەو رووئەدا بۆ نمونە (سوء تەفاهومی) ئەلبیر کامی زۆر نزیکە لە داستانی (مەموی کوردی) هەرەها رومیوجولیت لەمەم‌و زین‌و (مەکبەس) لەمیری سۆران . بەڵام ئەو جیاوازی‌یەی کە هەیە: نوسەرەکانی بیگانە توانیویانە سود لەکەلەپوورو داستانەکانی گەلەکانیان وەربگرن‌و بەو شێوەی هەیەتیان دای‌برێژن کەچی نوسەری کورد تا ئیستا ئەو توانایەی نیە .

کاك مستەفا رابەر وەك بەزاووردیك لەنیوان رای مەم‌و کاك تەحسین بکات ووتی :

ئەوی راست بێ بەرهەمی رەسەن چ لە ئەدەبی بیگا نەبێ یان لەهی خۆمالی شوێنی خۆی دەکاتەوە بەڵام بەرای من پێویستە کە چیرۆکێك تەرخان دەکرێ لی‌ی بکولێنەوە کە بدو ناوەرۆکەکەی خزمەتی چ چینێك دەکاو تا چ رادەیەك وەرامی ئەو پرسیارەمان ئەداتەوە ئێمە بۆکێ‌و لەپیناوی چی‌دا بەرهەم پێشکەش‌دەکەین ؟ هەروەها گوتی :

بیگومان ئەگەر بەرهەمێك لە لە خزمەتی کوردایەتی پێش- کەوتودا بیت‌و بەندوداوی هیزە رەشەکانی ئیمپریالیزم کۆنەپەرستی ریسوا بکات‌و چینەزۆر لیکراوو زەحمەتکیشانی کوردستانمان پێ وووریا کردەوەو تیمان گەیاند کەرێی خەباتی توندو تیژی درێژخایەن مسۆگەرترین رێی سەرکەوتن‌و سرینەوەی ماکی ئازاردانی چینایەتی‌و نەتەوایەتی‌یە بیگومان زۆربەی زوری کۆمەلانی خەلکی کوردستان تامی لێ‌دەکاو بیگانەبی یان خۆمالی شتیك لەمەسەلەکە ناگۆرری !

بۆیەش ئەگەر لەوەرزی شانۆگەری داهاتودا هیمەت بکەین‌و بەیارمەتی دلسۆزان شانۆیەکی گەرۆك پێکەوە بنێ‌ین‌و روو بکەینە لادی‌و لەچەند گوندیکا بەرهەمی شۆڕشگێرانە پێشکەش بکەین کە لەلایەك دلسۆزی‌و گیانی شۆڕشگێرانەی ئەندامانی تیپ‌و دەس پێشکەری خۆمان دەرئەخاو لەلایەکی تر رادەی هەست‌و ئارەزووی بینەری جوتیاری کورد بەرامبەر بە شانۆ بۆ روندەکاتەوە . وا ئەزانم هەنگاوێکی سەرکەوتو ئەبێ لەرێی ئەو ئاوات‌و ئارەزووەی کە لە پێناویا کۆ بۆینەوە .

داداکاری شانۆی کوردی

زۆر لە هونەرمەندانی قۆناغی ئەمڕۆمان کە بە گورج‌وگۆڵی‌و لێ‌بوردن‌و ماندووبوون‌و هەول‌و تێ‌کۆشانی هونەری ناسراون **وە دەستێکی بالایان هەیە لەگەشەدان بە شانۆی کوردی ، وەبەرهەمەکانیان جێگەی پەسەندی‌و رێزی خەلکی‌یە ، بوون بە قوربانی ئەم پاشاگەردانی‌یە کە پریشکەکانی خەریکە لاپەرەی رۆژنامەکانیش تەڕ بکات .**

شانۆی کوردی ئەمڕۆ کە لەدواوەیە زیاتر پێویستی بەبایەخ‌دان‌و پێگەیاندن هەیە وەرۆژنامەگەریش کە فرمانی خۆیەتی لەم بارەیەوە پێشەنگ بێت بۆ شایی‌یەکی تێدایە کە پێویستی بە پڕکردنەوە هەیە ، ئەویش ئەوەیە خۆزگە گۆڤارێکی هونەری کوردی دەرئەچوو کە بەشداری بکردایە لەم ئەرکەدا .

-١٢-

لەباسەکانی پێشودا بۆمان دەرکەوت کە ئەم پیاچوونەوە گشتی‌یە بەئێش‌وکاری‌رابوردو- ماندا ، تاچ رادەیەك .

یاریدەی داین بۆ سوود وەرگرتن لە هەڵەو تاقی کردنەوەکانی پێشومان ، وە تا چ رادەیەك یاریدەی‌داین بۆ دۆزینەوەی چەند رێگایەك کە پەیرەوی کردنیان ئەمانگەیەنێتە هێنانەدی شانۆی کوردی .

بەڵام جگە لە ئەم رێگایانەش کە باسمان‌کردن بە سەرپێوە ، چەند رێگایەکی کاری‌گەرتریش هەیە ، کە بە بەردی بناغە ئەژمێررین بۆ ئەم مەبەستە ، کە لەوەپێش روشنبیران‌و هونەر- مەندان‌چەند جارێك‌خستوویانەتە روو ، بەڵام لە هەمان کاتدا منیش نیازم هەیە کە لەڕووی باوەڕی خۆمەوە لێیان بدوێم ، بەڵام ئەم لێدوانە هەڵ‌ئەگرم بۆ ماوەیەکی کە .

وەئەو رێگایانەش ئەمانەن : بەشداربوونی ئافرەت لەشانۆ- گەرییدا . دروست‌کردنی شانۆی عەسری لە شارەکاندا نووسەری شانۆگەریی . دامەزراندنی بەڕێوەبەرێتی ئێستگەو تەلەفزیونی کوردی لەلایەن میریەوە . دامەزراندنی تیپێکی شانۆیی کوردی لە بەرژەوەندێتی سینەماو شانۆ . پشت‌گرتن‌و یاریدەدانی مادی‌و مەعنەوی کاربەدەستان بۆ جووڵانەوەی شانۆیی .

عمر علی امین

ئێمەو شێرپەنجەو پێشرەو ؟!

گەلێ جار ئەچرپێتە بەر گوێمان ، کە ئەلێن (نانێك‌و شانۆیەکم بدەرێ ، گەلێکی هووشیارت ئەدەمێ) ، یا (شانۆ قوتابخانەی گەلە) . خۆ ئەگەر ئێمەی کوردی قاڵ‌بووی ناو بۆتەی ئاگرو خوێن سەیرێکی سەرو سەکوتی خۆمانمان کرد ئەبینن چەندە جێماوو دواکەوتووین ، بەڵام ئەو دووسێ قسەیەی دەربارەی شانۆ گوتراوە کە هێنامانە بەرچاو ، لەگەڵ میللەتی کورد لە هێلەنگ‌دا ، ئەوە شتێکمان بۆ دەرئەکەوێ کە وەك نان‌وئاو پێویستمان بە لوقمەی شانۆ- [illegible] بگا بەهی نەتەوە پێش کەوتووە- کان ...

جا ئەوەی نیازمانە باسی بکەین ئەوەیە کە لەم دواییەدا ، چەند هونەرمەندێك لەشاری هەولێرا ، کۆمەڵەیەکیان پێك‌هێنا بۆ نواندن بە ناوی (پێشرەو) کە جێگای شانازی گشت لایەکەو هیوای تەمەن- درێژی‌و سەرکەوتنی بۆا ئەخوازین‌و ، کە بۆمان رۆن ئەبێتەوە کە هونەرمەندانمان ئەیانەوێ جموجۆڵیەکی شانۆگەری لە شارەکەمانا پەیا بکەن ، جا کۆمەڵەیەکەم‌بەرهەم. لەناوەڕاستی ئەم مانگە یا پێش‌کەش کرد لەسەر شانۆی هۆڵی گەل ، بۆ ماوەی پێنج رۆژ کە تیادا (شەش) جار پەردە لادرا ، کە بریتی بوو لە شانۆگەریەك‌بەناوی(شێرپەنجە) وبەس ، کە سێ پەردە بوو لەنووسین‌و دەرهێنانی‌هونەرمەند کاك صباح عبدالرحمن ، کە یەکەم جاریش بوو لە مێژووی شانۆگەری ئەم شارە تەنها شانۆگەری لە ئاهەنگێکا پێش کەش بکرێ دیارە جەماوەرێکی تامەزرۆو دلسۆزی شانۆگەری پەیا بووە پێشوازی ئەو کەژاوەیە بکا ، ئینجا بە بۆنەی نۆبەرەی (پێشرەو) چەند وورده سەرنجێك ئەبینم بەپێویستی خستنە بەرچاویان ئەزانم ، کە (شێرپەنجە) بابەتێك بوو لە ناخی واقیعە تاڵەکەی کۆمەڵەکەمان هەڵقولابوو تا رادەیەکیش بەبەرگێکی کۆمیدی ئارایشت کرا بوو ، (کەچی زۆربەی دانیشتوان ئەسرینیان لەچاو قەتیسی ئەما) کە بەبێ‌ترس لەوە ئەدوا ، چۆن نەوەکەمان سالە‌های سالە لەدەست نەریت‌و عادەتە بۆگەنەکانی ناوکۆمەڵەکەمان ئەنالێنێ ومیکرۆبی ژامی لەشی کۆمەڵەکەی دۆزیبۆوەو (گەرچی بەڕای من لەم جۆرە شانۆگەریانەدا چارە دۆزینەوە پێویست‌ترە) کە ئەبینین چۆن زۆربەی باوکەکان خوشکەکانمان لەخوێندن بێ‌بەری ئەکەن‌و ، تا مافی سەربەستی بە مێرددانیشیان نادرێتێ بەڵکو وەك (پارچەیەك گۆشت ئەیان بەنە هەراج‌خانەو هەراجیان ئەکەن) بۆ مەرامی خویان ئەیان خەنەگەروی‌حەزیاو ئاگر ، بەتایبەتی لەم ساڵانەدا ، ئەبینین کە [illegible] لە ئەنجامیا چەندەها قوربانی دراوە بەخۆکوشتن‌و تەلاقدان‌و ... ئیتر ... جا کە زۆربەی میللەتەکەمان نەخوێندەوارن‌و سەدەها بیرو- باوەڕی وا پووچەڵیان لەمێشکا پەنگ ئەخواتەوە ، با هونەرمەندانیش بە پێویستی سەرشانیان هەڵسن‌و زاخی مێشکیان بەرەوشت‌و بیری نوێ وپەسەند بدەن‌و بیرە نامرۆڤایە- تیەکەیان لە رەگ‌و ریشە بن‌بڕ بکەن ... جا ئەوەی شایانی گوتنیشە‌سەبارەت بەنوێنەرەکان ئەوەیە کەکاك صباح عبدالرحمن لە دەوری (سۆفی خدر)ی باوکی شیرین هونەرمەندانە چوو بوە ناو دەورەکەیوو ، جێی سەرنجی‌دانیشتوان بوو (بلە)شێ کە کاك فیصل محمد بوو لە ئەنجامی چالاکی بزەی خستبوە سەرلێوان ، رەسمی جلالیش‌کە (شیرینی) کچەقوتابی بوو ، بەڕاستی بەهرەی تیا ئەبینری‌و هەر بۆیەش بە شیرین ئەهاتە بەرچاو ... خۆ کاك عبدلرزاق شمس الدین هەر عیشێی سەرشانۆ بو ، کە مانای ووشەوەخۆی خزاندبووە ناو روحی دەورەکەیەوە ، کە پیرە دایکێك بوو هەقی چەپلەیەکی قایمی هەیە بۆ سەرکەوتنەکەی، لێرەشدا ئەبێ ئەوەش بلێین کە تاکەی درۆ لەگەڵ خۆمان‌بکەین‌و کوڕ لەجیاتی کچ‌خۆی بنوێنێ ... بەڵام کوا ، کوا ئەو کچە جگەرسۆزو چاونەترسە ، کە پەنجەی یاخی‌بوون لە چاوی ئەژدیهاکانی کۆمەڵەکەمان رابکاو ئاوی رەشی برژێنێ .. بەڵام نوێنەر هوشیار کە جوهر بوو خۆلە ئەکتەرەکانی تر کەمتر نەبوو ، بەڵام ئەوانی تر کەم‌و- کوڕیان تیا بەدی ئەکرا ، بەتایبەتی (رەشۆ) کە لەکەیەکی شانۆگەریەکە بوو ..... دەربارەی دەنگیش ، دەنگ وەك پێویست بوو وانەبوو .

جا لە دوایدا ، ئەوەش ئەلێم کە بۆ تەمەنی شیرخۆری (پێشرەو) جێی شانازیەو بەرهەمەکەیان بەتێکرایی سەرکەوتوو جێی سەرنج بوو ، هیواداریشین بەردەوام بێ لەپێش کەش کردنی بەرهەمی نوێ‌خوازو شۆڕش گێر کە تەعبیر لە واقیعی کۆمەڵەکەمان بکاتەوە ... ئاواتەخوازیشین کە ململانێیەکی پاك‌و پیرۆز لەگەڵ‌تیپ‌وکۆمەڵە هونەریەکانی [illegible] کوردستان بکاو بەتایبەتی (تیپی هونەری هەولێر) ، کە ئاشکرایە ئەم رێگە پیرۆزە دەستێکی چەندە باڵای هەیە لە خەملاندنی هونەر ...

با ململانێکەش لەپێناو خزمەتی گەڵ‌و هونەر بێ‌و بەس دروشمیش هاوکاری‌و دەست لەدەست‌و برایەتی بێ بۆ خزمەت‌کردن‌و دروست‌کردنی هونەرێکی کوردی نەقوڵاو بێ‌ئاوقەران ...

- خۆشناوێك -

باهەر شەوکاوە بێت ئاڵای بەرزی لەشکری گەلی کوریا

گەلی کۆریای تێکۆشەر کەپاشی خەباتیکی سەختی درێژخایەن سەرکەوتنی بەدی- هێناو بەشی ژوروی ولاتی پاك‌کردەوە لە ئیمپریالیزم‌و نۆکەرانی ،بەوپەڕی شانازیەوە یادی تێپەربونی٤٠ ساڵ بەسەر دامەزراندنی لەشکری شۆڕشگێری گەلی کوریادا ئەکاتەوە .

لە ٢٥ی نیساندا پێشەوای گەلی کۆریا سەرەك کیم ئیل سونگ لەشکری شۆڕشگێری گەلی کوریای دامەزراند ئەو لەشکرەی کە بنچینەکەی هێزی پارتیزانی گەلی کۆریا بو ، ئەو هێزەی بەربەرەکانێ‌ی داگیرکەرە ژاپۆنیەکانی ئەکرد .

ئاشکرایە کە ئیمپریالیستە ژاپونیەکان هەر لە ساڵانی ١٩٢٥ بەدواوە لووتیان ژەنیبوە کوریاو هەوڵی داگیرکردنیان ئەدا وە بۆ ئەم نیازە گڵاوە پەلاماری خاکی کوریایان‌داو درندانە چون‌بە گژ گەلەکەیاو ئازاریان‌دا ، بۆیە لەم کاتە سەختە پڕ مەترسیەدا گەلی کوریا بەرابەری پێشەوا کیم- ئیل‌سونگ‌خەباتی چەکدارانەیان وەك تاکە رێگا هەڵبژارد بۆ رزگاربون لەئیمپریالیزمی درندەی ژاپون ، ئەوە بو لەپایزی ساڵی ١٩٢٦ دا کیم‌ئیل‌سونگ رێکخراوی «کۆمەڵەی‌رماندنی ئیمپریالیزم»ی دامەزراندو کۆمەڵانی لاوان‌و خوێندکارانی شۆڕشگێری لە دەور کۆکردەوە بۆ بەربەرەکانی کردنی ئیمپریالیزمی ژاپون .

لە ساڵی ١٩٣٠ەوە سەرەك کیم ئیل سونگ ریبازو ئەرکە- کانی شۆڕشی کوریای چاك دەستنیشان کرد وەك شۆڕشێکی دیموکراتی دژی ئیمپریالیزم‌و دەرەبەگ . وەهەر لەوکاتەدا وتی :

ئەرکی هەرەگرنگی ئیستامان شکاندن‌و دەرپەڕاندنی ئیمپریالیستە ژاپۆنیەکانەو خەباتە لەپێناوی رزگار کردنی کوریاو بەدیهێنانی سەربە- خۆییدا ، ئیمپریالیزمی ژاپۆن کە ئێمە دژی ئەجەنگین لەتەوقی سەریەوە تا کەڵەنگوستی پێی وەکو چەتەیەکی چەکدار وایە وهەرگیز بە ئارەزوی خۆی دەسمان لێ‌هەڵناگرێت ، ئەی کەواتە کێ ئەتوانێت سەر- بەخۆیی کۆریا بەدی بهێنێت ؟ هەرگیز سەربەخۆیی کوریا بەیارمەتی دەرەوە بەدی نایەت ... تاکە ڕێگا خەبات کردنە دژی ئیمپریالیزمی ژاپونی ، خەباتێکی پشت بەستو بەهێزو توانای خۆمان ، وەئەگەر ئەمانەوێت بەدی‌بهێنین ئەبێ دەست بەدەینە خەباتی چەکدارانە » .

ئابەم جۆرە کیم ئیل سونگ ریبازی خەباتی چەکدارانەی بۆ گەلی کۆریا دەستنیشان کردو خەباتی دژی ئیمپریالیزم‌و داگیرکەرانی تاوداو ، لەم ریبازەدا چەند رێکخراوێکی شۆڕشگێرانەی نهێنی‌دامەزرێنرا وەك : « کۆمەڵەی رماندنی ئیمپریالیزم » و « کۆمەڵەی لاوانی دژی ئیمپریالیزم » وە « کۆمەڵەی لاوانی کۆمۆنیستی کوریا » .

ئەم رێگا راستە گەلی کوریای بە سەرکەوتن گەیاندو لە ساڵی ١٩٤٥ دا ئیمپریالیزمی ژاپون لەو وڵاتی کۆریا دەرکرا ، وەگەلی کوریاو پێشەوا قارەمانەکەی لەسەر سیاسەتی بەهێزکردنی لەشکری کوریای ژوروو رۆیشتن بۆ بەرهەڵستی کردنی دەستدرێژیەکی تر وپاراستنی سەربەخۆیی کۆریاو سیستەمی سوشیالیستی ،ئەوە بو لە ساڵی (١٩٥٠) دا گەلی کوریاو لەشکرە دلێرەکەی روبەروی زوربەی زۆری لەشکرەکانی‌دەولەتە رۆژئاوایی‌و نوکەرەکانیان بووەوە کەبە سەروکایەتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا پەلاماری سیستەمی سوشیالیستی‌و گەلی‌کوریایان‌دا وە لەم خەباتە خویناویەشدا جاریکی‌تر سەرکەو توانە بەئاواتی خویان گەیشتن‌و لەشکری رەشی داگیرکەران‌و سنغمان‌ری‌یان راوەدوونا وەئەو راستیەیان بۆ گەلانی دنیا رون کردەوە .

کە گەلی بچوك ئەتوانیت دەولەتی گەورەی داگیرکەر

بڕوانە : ل ٧

- جوامێر -

حاڵی شاعیر

حاڵی شاعیر هەردەبێ وابێ لە دەست چەرخی زەمان
قاعیدەی وایە ببێتە مەسخەرەی دەستی (کەمان)
شاعیرێکم قەت نەدیوە بێ‌غەم‌و ئاسودە بێ
بێ‌غەم‌و ئاسودە بێتن چاکە شاعیر بۆ نەمان

مەلا مەسعوود (بێ‌بەش)

ژمارە (١١٤)
(٢٩)ی نیسانی ١٩٧٢

پاشماوەی : هەنگاوێکی تازە بۆ پتەوکردنی خەباتی گەلی عیراق

ئێستاش دوای دەرچونی ئەم بڕیارە دوو فرمانی گرنگ دێتە کایەوە یەکەم: جێبەجێکردنێتی لەلایەن دەزگا کاربەدەستەکانەوە ، دووەم : هاوکاری کردنی برا کلدانیو سریانیو ئاسوریەکان بەناو خۆیاناو لەگەل یەکتریو هەمویان لەگەل کوردو عەرەبو دەزگا لێپرسراوەکانی حکومەت لەپێناوی جێبەجێ کردنی ئەم بڕیارە مێژووییەدا ·

هیواداریین دوای ئەم بڕیارە گرنگە گەلی برایاری ریش بێ ئەوەی نا بەزۆرن کات گەلی عیراق بەهەمو ماسە دیموکراتیو بەهایەیو مرۆڤایەتیەکەی خۆی شادبێتو لە سێبەری ئاشتیەکی بەردەوامدا بحەسێتەوە ·

پاشماوەی: هەر جارەی نوسینێك

هەروەکو (بێکەس)یش لە دیوانەکەیدا ل (٨٦) ئەو شیعرەی کوردی (تخمیس) کردووەو ئەڵێ : « مەنعم ئەکا » نەك : « ئەو پێم ئەڵێ » ·

٢ – کردارەکانی رانەبوردوو لە دیوانەکە بە (دە) دەست پێ ئەکەن وەکو : «دەچم» کەچی لەپاش گۆڕانەکە بووە بە (ئە) نووسراوە (ئەچم) ·· ئەگەرچی (بێکەس)یش هەر (ئە)ی بەکارهێناوە کە ئەڵێ : «ئەچم» یا « مەنعم ئەکا » بەڵام وەك ئاشکرایە راستیەکەی (دە)یە، چونکە لەهەموو شیعرەکانی دیوانەکەی کوردیدا ·

کردارەکانی : (دەڵێ – دەبێ – دەکا) هەموو بە (دە) دەستیان پێ کردووە ، نەك (ئە) ، بۆیە لەشیعرەکەی مەبەستیش هەر « دەچم – دەکا » راستە نەك (ئەچم) ···

● وێنەی دووەم: لەهاوکاری ژ (١٠٦) دوو دێڕ شیعری (سالم) بەم چەشنەی خوارەوە نوسراون :

هەموو شەو چاوەڕێم بەڵکو
بە مەخفی یاری گیانی بێ
لەتاریکی شەوا موشکیل چرا
شوعلەی نیهانی بێ
وەفا داغی نەکا گەر دڵ بە
گوێزان چاکە لەت لەت بێ
زوبانی پێوەدا عەقرەب
کەسێ مەهری زوبانی بێ

لە دیوانی (سالم) چاپی بەغدا « سالی ١٩٣٣ » ل (٩٠– ٩١) قەسیدەیەکی (٩) دێری هەیە ، یەکەم دێری قەسیدەکە و حەفتەم دێری وەرگیراونو بە دوای یەکەوە دانراون ئەم دوو دێرەش لە دیوانەکە بەم چەشنەن :

هەموو شەو چاوەڕێم بەڵکو
بەمەخفی یاری جانی بێ
لەتاریکی شەوا شوعلەی چرا
موشکیل نیهانی بێ
وەفا داغی نەکا گەر دڵ بە
گزلك چاکە لەت لەت بێ
زوبانی پێوەدا عەقرەب کەسێ
مهری زوبانی بێ !
گۆڕانی شیعرەکە :

١ – لەنیوەی یەکەمی دێری یەکەم « جانی » هاتووە ، کەچی گۆڕاوەو کراوە بە « گیانی » ··

٢ – لەنیوەی دووەمی دێری یەکەم جێگای ووشەکانی « موشکیل – شوعە » ئاڵوگۆڕ کراوە · لەدیوانەکە بەم جۆرە هاتووە : (شوعلەی چرا موشکیل) کەچی بەم جۆرە خراوەتە سەر لاپەڕە هەشت : (موشکیل چرا شوعلەی) ··

٣ – لەنیوەی یەکەمی دێری دووەم ووشەی : (گزلك) گۆڕاوەو لەجێگای ئەو «گوێزان» دانراوە ·

● وێنەی سێیەم: لەهاوکاری (١٠٩) دوو دێر شیعری « طاهر بەگی جاف » بەم جۆرە تۆمار کراون :

مەرحەمەت کە زو بڕۆ قاسید
بڵێ دەردی دڵم
نازی پاپۆچت ئەکێشم من
بەتۆزو گەردەوە
باوەکو قەوسو قەزەحدودەس
لەگەردن دانیشین
تۆ بە سوخمەی ئاڵو سەوزو
من بە ڕەنگی زەردەوە

کەچی لە (مێژووی ئەدەبی کوردی – سجادی) ل (٥٢٢ – ٥٢٣) بەم جۆرە هاتووە :

مەرحەمەت کە زوو بڕۆ
قاسید بڵێ دەردی دڵم
نازی پاپۆچت ئەکێشم من
بە تۆزو گەردەوە
هەروەکو قەوسو قەزەح
بادەس لەگەردن دانیشین
تۆ بە سوخمەی ئاڵو سەوزو
من بەڕەنگی زەردەوە ··
گۆڕانی شیعرەکە :

گۆڕانەکە لەنیوەی یەکەمی دێری دووەمە کە « هەروەکو قەوسو قەزەح بادەس ·· » گۆڕاوەو بەم جۆرەی لێ کراوە « باوەکو قەوسو قەزەح دودەس ··· »

دیارە پێویست بەوە ناکات نموونەکانی تریش بخەمەڕوو ، چونکە زۆربەی نموونەکانی تریش – دیسان نەم گوت هەموویان – کەمو زۆر پرۆشکی ئەم گۆڕانەیان بەلەشا جزاوە ·

عەزیز گەردی

پاشماوەی : رواڵەتی شیعرە تازە

بەئایدیۆلۆژیەتێکی پێشکەوتوانەوە بۆ زۆربەی کۆمەڵانی خەڵك بنوسێ ، هەڵاتو نەبێ لەژیان ، خۆپەرست نەبێ ، ئامانجی گەشەکردنی ئەدەبی نەتەوەکەی بێت · چونکە ئەدەب بۆ دەستەوتاقمێك نیە ، بۆ سەلماندنی رای تایبەتی چەند کەسێك نیە ·

لە کۆتاییدا رەنگە هەندێك بڵێن ئەو باسە پەیوەندی نیە بەسەر شیعری کوردیەوە، یاساکانی بەلاغە سروشتی زمانی عەرەبیەو بەس · بۆ ئەوانەش کە ئەیانەوێ خۆیان بەهەڵەدا بەرن ئەڵێم هیچ زمانێك نیە لەسەرڕوی زەوی مل کەچی دەستوورەکانی رێزمانو بەلاغە نەبێت ·

سەرچاوەکان

١ – بۆ ئەم باسە سوودم لەنوسینەکەی «یوسف الصائغ» وەرگرتوە ، لە رۆژنامەی « الجمهوریة »ی ژمارە ١٣٣٤ رۆژی شەممە ١٨– ئازار ١٩٧٢ لەژێر ناونیشانی « الاستعارة حتی الموت » ·

٢ – وەرزی پێنجەم – شێرکۆ بێکەس – « روانگە » ژمارە (١) ١٩٧١ ·

٣ – بروسکەی سرودێکی زامدار – شێرکۆ بێکەس – نوسەری کورد ژمارە (٥) ·

٤ – لەخولیای داستانی مەرگی زەردەشتدا – جەلال میرزا کەریم – هەمان سەرچاوە

٥ – چەند نامەیەکی نەناردراو – سامی شۆرش – هەمان سەرچاوە ·

٦ – بۆ کیژێکی هونەرمەند – رەفیق سابیر – هەمان سەرچاوە ·

⊙ جگە لەو دو ئیستعارەیە هەمو ئەوانەی دەستنیشان کراون ·

⊙⊙ ئیستعارەی موزافو موزاف ئیلیهیە ·

پاشماوەی : گەرەکی مەلکەندی

ئەکەم کەلەو کلەوە ئەهاتە دەرێ :

١ – گۆزە : بۆ ئاوتێ کردن لەماڵا بەکار ئەهێنرا ، لە هاوینا ئاوی سارد ئەکرد ، وەهەر وەها گوزەڵەش هەبوو کەلەو بچوکتربو ، لەدوکانەکان بەکار ئەهینرا وەیان منال ئەی برد بۆکانی بۆ پرکردنی ·

٢ – کوپە : هەربۆ ئاوبو، لەچایخانەکان دا بەکار ئەهینرا وە یان لەسەری کوڵانو شەقامەکان‌دا دایان ئەنا کە پێیان ئەوت (کووپەی خیراو) ··

گۆزەو کوپە کەماوەیەك بمایایەوە قرخ ئەبو بەکەڵکی ئاو نەهات ئیتر بۆ تێ کردنی زەخیرە لەماڵا بەکار ئەهێنرا وەکو برنجو ساوەر نیسكو نۆك ·· هتد ··

٣ – دیزە : بەزۆری بۆ قاورمە بەکار ئەهینرا وە هەروەها لەهاویندا دۆی تێ ئەکرا ·

٤ – ئاگردانی ناو ژوور : هەموو ماڵێك لەناوەڕاستی ژوورەکانیا ئاگردانێکیان چەسپ ئەکرد لەزستاندا خەڵوز وەیان چیلکەو داری وشکی تیا ئەسووتێنرا ·· بەڵام کەخشتی سورو گەچ پەیدا بو ماڵە دەوڵەمەندەکان ئاگردانی ژوورەکانیان بەگەچو خشتی سوور دروست ئەکرد ··

٥ – ئاگردانی دەسگێر : ئەم ئاگردانە گەرۆك بوو لەناو حەوشەو هەیوان دائەنرا بۆ چێشت‌لێنانو ئاو گەرم کردن بۆ شتنی جل بەکار ئەهێنرا ·

٦ – سوێنە : ئامرازێك بوو جلی تیا ئەشۆرا ··

٧ – سوێنولکە : لە سوێنە بچوکترە ،کونێك لە ناوەڕاست دابوو بۆ کەشك سوونەوە بەکارئەهات ، تواوەی کەشکە کە بەکونەکەدا ئەچۆوە خوارێ وە لە قاپێك دا کۆئەبۆوە ··

٨ – کوورەی چا : ژێرەکەیو ئەم لاو ئەولای کون کون بو ، خەڵوزی تیا ئەگەشێنرایەوە وە قوزی چای ئەخرایە سەر کە بە شینەیی دەم بکێشێ ·

٩ – کورەی تاسکەبابی : لەکوورەی چا گەورەتر بو تایبەتی کرابوو بۆ تاسکەبابی لێنان و هەروەها مەنجەڵی تاسکەبابی ئەویش تایبەتی بوو ، سەری ئەنرایەوە وە چێشتەکەی لەسەر خۆ ئەپێشان ·· و ئیستا گەلێك ماڵی کون ئەو مەنجەڵەیان ماوە ··

١٠ – دەزخۆنە سەرقاپی مەنجەڵ بوو دەسکیکی هەبوو بۆ هەلگرتن و لابردنی ··

١١– تێنیە : بۆ ئاوخواردنەوە بەکارئەهێنرا هەندی جار دۆی تیا ئەخورایەوە برێك گەورەبوو ·

١١ – کۆچەڵە : لەگلینە بچووکتربوو بو ئاو خواردنەوە بەکار ئەهات ·

١٣ – کاسە : ئەمەش لەکۆچەڵە بچوکتربو بەڵام پەلتر بوو ·

١٤ – تەنور : لەزوربەی ماڵەکاندا تەنور بۆ نان‌کردن و ژوریکی تایبەتی بۆتەرخان ئەکرا کە پێیان ئەوت سەرتەنوور ، تەنوورەکە بە دار گەرم ئەکرا ، زائەوستان تا دارەکە دائەمرکایەوە ئەبوو بە پشکۆ ئەوکاتە نان پێوەر نانەکەی پیوەئەدا ، و ئافرەتانی ئەو ناوچەیە هەروەزیان بۆیەکتری تیائەکرد ، ئێستاش تاقو لۆقە ماڵ‌ماوە کە تەنووریان هەیە ·· تەنوور تەنیا هەر لەقوزە سوور دروست ئەکرا وە لەبەر هەتاو وشك ئەکرایەوە ، ئیستا نانەواکان ئەچن بۆ کەرکوك ئەوێ تەنوز ئەهێنن ··

١٥ – کەنو (کەندو) ئەمەش لە قوورەسوور یان قووزە زەن کە بە کایەکی وردەوە ئەشێلرا دروست ئەکراو لەبەر هەتاو وشك ئەکرایەوە ، لە باڵا پیاو بەرزتر بوو لەمزارەوە یان وە لە سەرەوە تەسك وە لە خوارەکەیەوە کونێکی تیا بو کە بە تۆپەوانە ئەگیرا ،کەندوو تایبەتی بوو بۆ هەلگرتنی دانەوێڵە بەتایبەتی گەنم ···

١٦–کوپەڵە لەگۆزەڵە بچووك تربوو دەمەکەی پان‌بوو ، بەڵام بێ قلف‌بوو بۆهەلگرتنی ترشیو خوی شتی تر بەکارئەهێنرا

١٧ – لوولینە : وەکو مەسینەوا بوو بۆ ئاوکردن بەدەستاو بۆئاودەسخانە بەکار ئەهینرا یان بۆ دەست نوێژشتن

١٨ – نانگین : ئەمەش وەکو کەندوودروست ئەکرا بەڵام نزم تروپان تربوو بۆ هەلگرتنی نان بەکار ئەهێنرا ·

ئەمانەی سەرەوە هەندێك بوو لەو ئامرازە پیویستیانەی نامێان کە نە گەرەکی مەلکەندی دروست ئەکرا ،بەڵام بەرەبەرە مس هەرزان بوو وفافۆن کەوتەناوەوە لەپاشا زۆپای دار ئەمجا زۆپای نەوت بلاوبۆوە · ئەم پیشەسازیە بازاری کزبو تاوای ئێعات خەڵك ڕووی لێ وەرگیرا وە بەیەك جار فەوتا ·· بەڵام تائیستاش لە هەندی گوندەکانی کوردستان بەکەمی ماوە ·

پاشماوەی : کونگرەی یەکیەتی ئافرەتان ··

سەرخستنی قەڵاچۆ کردنی نەخوێندەواری بە یەکجاری) ·

(یەکێتیی ئافرەتانی کوردستان خەباتێکی بێوچان دەکات بۆ دوا رۆژێکی باشتر) ·

(بە هێزکردنی یەکێتیی جوڵانەوەی ئافرەتە پێشکەوتووەکان یەکێکە لە ئامانجەکانی یەکێتی) ·

لەم کۆنگرەیەدا نوێنەرانی (٢٢) دەوڵەتی عەرەبیو دۆست بەشداربون ، وەکو نوێنەری فەلەستینو جەزایرو سۆڤیەتو بەلگاریاو پۆلۆنیاو هتد ·

بەر لەوەی دەس بکرێت بە خوێندنەوەی وتارەکان (هاوکاری) پرسیارێکی لە سەرۆکی یەکێتیی ئافرەتانی کوردستان خوشکە زەکیە ئیسماعیل حەقی کرد دەربارەی بایەخی ئەم کۆنگرەیە ، لە وەڵامدا خوشکە زەکیە وتی :

(بەستنی ئەم کۆنگرەیە بایەخێکی زۆر گرنگی هەیە بە وەی نوێنەرانی وڵاتە پێشکەوتن خوازەکان هاوبەشی تیا دەکەن ، بە تایبەتی چونکە زۆری ئەم دەوڵەتانەش هەمان گیروگرفتی ئێمەیان هەیە ،جگە لەوەی ئەوان خاوەنی تاقی کردنەوەیەکی زۆر دەوڵەمەندن، واتە ئەتوانین سوودیان لێوەبگرین بۆ چارەسەرکردنی گیروگرفتەکانمان چ لە رووی کۆمەلایەتیو چ لە رووی نەتەوایەتی‌یەوە بێت ·

ئێمەش بەشداری خەبات بوین کە خەباتی ئێمەش بەشێکە لە خەباتی گەلانی جیهانی وە یەك ئامانجمان هەیەو یەك دوژمن ·

کۆنگرەکەمان زۆر گرنگەو شوێنێکی تایبەتی هەیە لە پێشخستنی بزووتنەوەی ئافرەتانی کوردستانو نەتەوەکان بە گشتی) ·

ئەوەی شایانی باسیشە یەکێتیی ئافرەتانی کوردستان دیاریەکی زۆری بە میوانەکان بەخشی کە زوربەی بریتی بو لە جلو بەرگی کوردی ، نوێنەرانی ئافرەتانیش دیاریان پێشکەش بە یەکێتیی ئافرەتانی کوردستان کرد ·

بەرمایێ : خەلات هوزانڤانی ··

هێژا دکەم ، هەرچەندە گەلە کێماسی تێدا یێت هەین بەلێ دیارەژی نیشانەکا زیرەکیو بزەقەزیو بەهرەوەزیا ·· خەلات سێنویە ئەڤێ ·· ژیی وی بکوتەك دگەهیتە چاردە سالان ·

وەرە لاوێد تەرو تۆل بکوژ
دایکا کورا ، وەرە بهژهژ

ژ خەمێ کولا بلۆرژ
چاوا نامرت نەو دەست کوژ
لاوینۆ پەپوکێد مەژی رێژ
ناف وە هەر خوشیا درێژ
هەی وی بەترانێ هەری
لدۆژ
ێ مەزنێ خوون مژو
مەژی مژ

خەلیل هەکاری

بەرمایێ : خێر خوندی ··

ژبرسا پاڤێژم ، بێژە دەروێشی پرتەکا نانی زخورچکا خو بدەتە من ·

باب نەچار بوو نان ژدەروێشی خازت ، ئەوی ژی دەستێ خو برە خورچکا خو ئو سەرکەك ژێ ئینا دەرێو گوت :

– فەرموو قوربان دەولەت سەرێ خودان خێرا ·

بابێ نان گەهاندە کوڕیو ئەوی ژی پاریەك دوو ژێ خازنو کەفتە وێرێ ···· نە ئیرو مرییە، ئەڤە هەفتیەکە· باب بەزییە دەروێشێ رەبەنو ··· کوتێ :

– وەرە مال کافل کوڕێ من مر ئەو چو بوو تە دایێ ، چریسەتێ سەرێ دەروێشی کرتو گوتێ :

– باوەرکە ئەو سەوکا گەرم بسێ دخورچکا من دابوو ، رەسێ یا دایە من ، مالا وێ وا رەحێ خوندی ··· ماسەز ریفە دزم ژێ زەهر تێ یە!

بابێ ژی داوا لێ کر لەکەل بزفرینەوە ئەرم سەرپشتا دەواریو دەروێش دا پێشیا خو ···· دەرویشی بەرێ خودا وێ مالا ئەو سەوك ژێ وەرگرتی ··· دەرکەت مالا بابێو سوزی · زیبواریژی دەروێش مری ئەو زوو ئەو زیا حوی کوتێ : مال وێران نەبو تەفە ئەو ، وێ ژی گرتێ دا رەحێ دەروێسی رزگار بم ابری کوتێ :–

– بەسوز سەرد ····
دەروێشی دەو کرییە !!

– حدر سلێمان –

پاشماوەی: سامان مەرج بەنێژێ

کاك طلعت خۆی ئەمەی لە ناو کوردەواریدا دیبێت ، وابزانم ئەمەش هەر لەولاتە ئەورپاییەکاندا باوە نەك لە کۆمەڵی کوردەواری ئێمەدا ·

٣ – بەستنەوەی کۆتایی چیرۆکەکە بەناوەرۆکی چیرۆکەکەوە جیاوازیەکی فراوانی تیا بەدی ئەکرا ، چونکە باس باسی ژن‌هێنانە کەچی مەبەستی قسەکە برواکردنە بەخەڵكو گومان لە خۆکردنو لە هەمو هەستو کەوتێکی خەڵکی‌ترە ، من ئەڵێم مادام ئەو مەبەستی ئەو قسانەی دوایی بو لەچیرۆکەکەدا ، ئەبوایە باسی چیرۆکەکەی شتێکی ئە بوایەوە بچوبایە ناو ئەیارێکی ئەدەبیی نوێوە ، نەك باسێکی کۆنی ژن‌هێنان کە زوز دەمێکە دەرزی ئەم قەوانە کول‌بوە ·

لە ئەنجامدا بە بای ئوسەر ئەڵێم ئێمە هەمە جاری پێتمان بومان ناوە ئەدەبی شا لەرێدا ، زەرا نیە بمان‌هێننەوە پاشەوە ، ئێمە پێویستیمان بەچیرۆکی کۆمەڵایەتی سیاسی بەهێز هەیە بە ئەسەر شێوەیەکی نوێی شۆڕش گێرانە دروست بوبێ – چیرۆکی کۆنەپەرستانەو لاوازو بێهێز ·

چونکە بەرێستی من ناوی کاك (صعت سامان)م بە چیرۆك نوسو هونەرمەندێکی لێهاتوی بەتوانا لەنزیکخوازیدا بیستبو تکام وایە لەدوا رۆژا مەرج نەنێژێ ·

بەرمایێ : چیرۆکێت کرمانجی

بەرپرسیارا یێت دەینانین ، بەلێ پا کەبە جارا یێت رەمزییەتێدا بەرزەبوویو خویندەفان بسانامێ رامانا سەیدای نزانێت ·

٤ – هەرچەندە ئەڤ چیروکە خێڤەیا بیرو هزرو قەلەمێ سیدایێ هێژانە دمەیدانا چیروك نڤیسینێداو دڤێ رەحنەگر کەبە هویر لدویف نەجیت ، بەلێ پا سەرهندێ را ژلایێ دارشتنا چیروکیڤە هند کێماسیو کوزتی تێدا دهێنە دیتن چ ژ دەستپێکرنا چیروکێ ئان پارقەکرنا دەورێت پالەوانێ دجیروکێدا ئان لدویماهیێیا چیروکادا ·

٥ – خوزی کتێب لسەر پەرەکی سپیو باش هانبا چاپ کرنو پتر پویتە بریزکربا هەدو ناو دروستکرنا کرتنێت نەراست هاتبا دانێ ·

٦ – خوزی سەیدایێ هێژا بەردەوام با دبزاڤا خودا لەیدانا چیروك نڤیسینێ ·

٧ – هیڤیدارم سەیدایێ نەقشبەندی لمن ببوریت ، ئەگەر من و هەمی خویندەڤانێت کورد پێشکەفتنا زمانو تێوری کوردی‌یەو ئەز هیڤیدارم خویندەڤانێت کورد ، نەخاسمە یێت کرمانج ڤێ کێبا ببهاژ دەستخو بەکەن ·

م · أ · ن دهوك

پاشماوەی : چەند سەرنجێك دەربارەی فەحس کردنی توتن

هەبێت پێویستە نوێنەرێکی کۆمەڵەی جووتیاران لەگەڵ لیژنەکەدا هەبێ ·

٤ – ئەو ناوچانەی کە تووتنیان زۆرە لە باتی ئەوەی لیژنەیەکیان بۆ ئەنێرن پێویستە چەند لیژنەیەك بنێرڕێت بۆ ئەوەی تووتن فەحس کردن شەش مانگ نەخایەنێت هیچ نەبێت بادوو مانگ بێت !!

٥ –لە هەموو شتێك تەنگو چەڵەمەتر ئەوەیە تووتنەوان بۆ وەرگرتنی پارەکەی ئەبێت ماوەیەکی دوورو درێژ خەریك بێت بۆ وەرگرتنی پارە چوونکە ئەو ناوچەیەی کە تووتنەکەی لێ فەحس دەکرێ پارەی لێ نادرێت بەڵکو ئەبێ بچێت بۆ مەرکەزی پارێزگا ، بۆ ئەمەش پێویستە هەر لەو شوێنەی تووتنەکەی لێ وەر ئەگیرێ پارەی تووتنەکەشی بدرێتێ ··

٦ – بۆ دەست پێکردنی فەحسی تووتن لە تشرینی دووەمەوە نەبێت ؟ کە کۆتایی بەروو بوومی تووتنە ، کەچی بە پێچەوانەوە لە کاتێکدا دەست پێ ئەکات لە مانگی نیساندا کە کاتی‌دەست پێکردنە بە ئامادە کردنی کێڵگەو شەتڵو پێویستیەکانی تووتن !!

پاشماوەی : لەشکری گەلی کوریا

ببەزێنێت ئیستاش لەشکری کوریای دیموکرات هێزێکی کاریگەرە لە هەرێمی خواروی رۆژهەلاتی ئاسیادا وپشتو پەناو قەلایەکی سەختە دژی ئیمپریالیزمی ئەمریکاو ژاپونو نوکەرەکانیان هەروەکو قەلغانێکی پۆڵاینە بۆ پاراستنی سەربەخویی گەلی کوریاو دەستکەوتە نیشتمانیو سوشیالیستیەکانیان · بۆیەئەم لەشکرە هەروەکو لەشکری گەلی کوریایە لەشکری هەموو مرۆڤایەتی پێشکەوتو کریکارانی جیهانیشە ·

با شەکاوە بیت ئالای بەرزی لەشکری گەلی کوریابە سەرۆکایەتی سەرەك کیم ئیل سونگ ·

پاشماوەی :
ئاواتێکی تازەی حەمەرەزاشا ··

جینایەتە خۆش دەبن ؟ مەگەر خوێنی ئەوهەمو روناکبیرە شورشگیرە هەروا بەفیڕۆ دەڕوا ؟ مەگەر ئەوشەهیدانە کەسیان لەپاش بەجێ نەماوە تۆڵەیان بستێنیو تالاو بەگەروی پیاو کوژان و خوێنمژانی خەڵكدا بکا ؟ چارەڕوانین داهاتو داهاتویەکی نیزیك وەڵامی ئەوپرسیارانە و زۆر پرسیاری تریشمان بداتەوە ·

بەرمایێ : مال خولیانەك

لێك خورین چویچك
بزکری راستو چەپ
قەبقەبا دەنگێ کەوا
گرتن مەسەب
لسەر تەراشا تەیرکا بو
ویچە ویچ
عەردەکێ خالی ژزکری
نینە هیچ
ناف بەرۆژو سەر نزارو
رەخ بەتەن
غولفلا تەیرا بناواری حە
سەن
راف کولیلکێت نازکو
بستێ زراف
پڕ نیشانو خالو نەقشەز
ز قەناف
هندە رەنگن کەسکو سۆز
و قەهوەیی
ێ ··ەمالا ننتبانی تازە
یی

بلبلێ لناڤا گولانە
ی بدەنگی خو ئەمانە
لاوژە بێژێ وازکانە
کۆتی سەربەستین ئەم

هەمی جانەوەرێت دی ژ ئەهی ئو کویڤی ئو هۆڤان ، ژ راوەرو گوشت خوران بگری هەتا کو دگەهی گیا خوران هەمی بجارەکێ مەستو شەیدانە ، ژخۆشیادا ڕادبنە لیتکاو ئو دویڤی رەپێ بلندکەن چەرخا لوارا ددەن دکەڤنە چەپا گاڤا کو یێ دکەهی ژگوڤو کۆتانانو ئەختەخبا بەرددەن وەکی بەرخو کاران ، مەهو بزنانو چێل گولان ، یێت وەکی دەهبەو اهوڤا لێ هاتین چار پێنچ مەهان دوان جهێت بن–بیڤو بێسیناهی مابن · وەکی وان دڕوندە ئو هۆڤا دکونو چالێت بن ئەردیو شکەڤتاقە · مرۆڤ ژی وەکی هەمی زێندی ئو جانەوەران ، ڕەنگە گەلەك ژوان پێتر ژی ، بەڤیندارو شەیدایێت بهارێ بن· چونکی چاخو دەمێ لاوینیا مروڤییە ، چەندێ لەش سڤك، بخو سوحوری ، لسەر خو ، دل تەرە ، ژبەرکو ئومێدو پاشەرۆژەکا روهنو ژینەکا بەختیار دهێتە بەرچاف ، کو هەر ژبەر هندێیە ژی هەمی جانەوەر وەسا ژکەل ، زکەرمێ گور بەر بکاریڤە دچن ، زبو بەرهەڤکرنا وێ پاشە رۆژ خۆش ، هەر ژبەر ڤێ یەکێیە ژی هەمی زێندی وەسا پرپیشو پڕ ببراڤو خەباتن هەر ژکەن سپێدێ دێ رابنە سەرخو ، دەست ببزڤا خو کەن هەتاکو بەربەرکی رۆژئاڤا ، ژبو خرڤەکرنا درامەتی ئو داکرنێ داکو بێتە پاش ئێخستن ژبو دەمێ زڤستانێ ، دەمێ سختنیو تەنگاڤیێ زێدەبار لوەلاتەکێ وەکی کوردستانێ دەمێ پێبرینو پالدانی لزڤستانا کوردستانێ · بەلێ هەکە چاڤێ مە لکێز–گێزو بزاڤو خەباتا زێندی ئو جانەوەران بیت زێدەبار لجهێت بچویك وەکی گوندێت دین قونتارو رێزە چیا، دێ بینین کو دشەرگەها بهارێدا لچیایێت هنداڤی گوندان ، لتەحەتو لزناریت وان ، لبەربەنو جهێت نزار ، کەڤێت بەفرێ مانیە ، بەلێ بەر بنەمانێ ڤە دچن · هەکە هاتو باران بارین دەشتو چیا ئێکجار سپەهی ئو تازە دین · ژبەر هندێ مەزن دنێژن · بارانێت نیسانێ چێترن ژدەولەتا خوراسانێ · دەمالێت رێژیدا ، لاتو بەر بەنێت چیا ، هەمی کەستو سۆزو زەرن ، ژگیایێت تام خۆش وەکی ڕێڤاس ، خەلەندور ، ترشۆکو شرکێتکان دپرن ، کو دناڤرا ژی شەڤبو ئاینوکو گول شلێرن لسەر گەلی ئو کێرییان ، هەلزێ وەسا هەلدایە وەکی چادرێت لەشکری رێز لدوی رێزێ ئەو وار رەوشەنکرییە ، دبن بنێت هەزێرا کڤارکێت سپی سەرێ خو بلندکرییە وەکی بوکێت جلکێت بویکوینیێ دبەر دبن هەلزێ وەکی هیزارێت بیکوینیێ بسەریدانە فەشارتینە ، ژبن دەرناکەفن هەتا کو بدەست زانەکەن ئەڤە ژدەرڤەی ئاڤاهی ئو گوندان · بەلێ دئاڤارو ئاڤاهی ئو گوندا ، دەنگێ بارینا مەهان لبەتەنێت بەر گوندافە دگەل بارینا بەرخان دکۆتانادا تێکەلی دەنگێ مزینا بزنو کاران و بۆرینا گارەشان دیبیت· کابانییا مالێ ژدەیکا بویکی پر پشترە · پێیەکێ لکۆتانێ چێلێ ددۆشیتو گۆلکێ نوی زایی دمێژینیت ، پێ دی لمالە بدەستەکی شیرێ کرییە قازانکێ گەرمدکەت داکو بمەیینت بکەتە ماست ، یان بکەتە پەنیر · بدەسێ دی چەندکا مالخوێ مایێ زانی ئو پێخارنێ ، یان ژی نان تەحینکا داکریت ، داهێژ زوی برێ بێخیت بشێت بچیتە سەر جوتو کێلێ حو · مالخوێ تەنکاڤ ئالۆزە دلەپادا روهن بوو زیانیکی چو ڕێکا ناهێڤیت کو کاریت خو هەمیا بسەرێکڤە بینیت ، ژبەرکو بارانا سەرێت رێکا لێ بەرزەکرینە ، شوڤێت نەتوڤری هەنە ، زەڤی نەکێلایی ئو نەچاندی نەداچاندی مایینە ، هەکە نەزێ نەکەت ، دێ بتە دەمێ کۆلانا رەزا ئو کەزاخێ ئو گیا دروینێ ژبەر هندێ هەرێ دوان هزرو مال خولیانادا ، بشەڤێ ژی خەو ناچیتە چاڤان دێ چەوا شێت وان هەمی کاریت پێتڤی بەتە سەرو بەرێك فەئینیت کو چو پاشنەکەڤن ، هەر ژبەر هندێ ژی دگەل هەتاف هەلاتێ گاییت خو ددەتە بەرخو دچیتە سەر کاری خو لئاقاری گوندی · گاڤانێ گوندی هەر سپێدێ زوی لسەر دورپیانا گولانا گوندی راوەستایییە ، بفکرییە دوودکا خو ، دا کارەشی زوی بو بینن داگارانی ببەتە چەمەکی بچەرینیت ئو حو ژبیر فەکەت تولێت چار مەهێت زڤستانی لسەر قەتکا پشتێ بێ کار فەکەت ·

بسپوریێت گوندی لسەر زویرو کڤاندێت زەڤیان ، دەستکێت کولیلکا چێدکەنو رادبنە لیتا ئو حەبەلوتانێ وازو تنوران بزاڤە هێلینا چێدکەن · کەلەبابو کروبك ئو مریشك لکۆلانێت گوندی ئو لسەر هافرو کویفانکان قدەقدا وانە بانگان ددەنو هەڤریشی ئێك دین · دەنگی ئاڤا بەفرێ یاکەفدایی نو دگەلیاندان دهێتە خارێ ، هور هورما وێ وی واری تژی دەنگ دکەت هەمی زیندی بجارەکێ دبزاڤیو خەباتێدانە بهیڤیا بەردەستو بەرهەڤ کرنا پاشەرۆژەکا خۆشو روهنو ڕەوشەن ·

(١) ئەلند (فجر) ·

Institut kurde de Paris

ورد بخوێنەوە

● لە ژوورەکەی خــۆما ، دانیشتبووم ، خۆم بەخوێندنەوەوە خەریك کردبو ، کچە بچوکەکەم هاتەلامەوەو ڕوی گرژ کردبو ، کتێبەکەم داناو لێم پرسی :

ــ ها .. بۆ وا پەستی ؟ کێ زویری کردوی ؟

ــ دایکم !!

ــ دایکت ؟ .. ئــــاه .. وادیارە بێ گوێیت کردوە ؟

ــ نە .. (باجــی ..)ی دراوسێمان هاتوە کەچی پــێی ئەڵێ (پێشکەشت ئەکەم .. کارەکەرت) .. بابـــــە من کارەکەرم .. ؟!

« بەڵێ .. میوانێکمــــان هاتوەو دایکی ، بەم شێوەیــە پێشکەشی کردوە :

« ... کارەکەرت !! » ..

ئەوی ڕاستی بێت زۆرشادمان بوم بەژیری کچەکەم کە دژی ئەو جۆرە تقالیدە سواوەیــە کە تقالیدێکی کوێرانەیە ، بــۆ خاوەن ماڵ ، منداڵەکــانی بە زمانی (کارەکەرو نۆکــەر) پێشکەش بەمیوانەکانی بکات بــۆ ؟!

بەکچەکەم وت : هەستــە لەگەڵماو بەمیوانەکەمان بڵێ :

ــ « باجــــی .. » مــن کارەکەری کەس نیم ، من کچی دایك و باوکی خۆمەو نــــاوم (....) وزۆر بەخێرهاتنت ئەکەم ..

● **وەرن تێم گەیەنــن .. عیبرەت لەوەچیە نەفسیــەتی منداڵەکانمان بەو جۆرە قسانە بشکێنین و وایان لێ بکــەین هەست بەبونی خۆیان نەکەن ؟**

● **دایـــك و باوکـــە خێشەویستەکان : وریای هەمو ئەو قسانە بن کە لەگەڵ منداڵەکانتانا ئەیکەن ، با هەمو قسەیەکتان هاندەری چاکەو بەخۆنازین بێت بۆ ئەوەی زیاتر باوەر بەبونــی خۆی بکات .**

ــ باوکێك ــ

پارچەیەك هۆنراوەی « بەیاتی »

لەگەڵ ئەوەی
جارێکی کەش
دڵسۆزی « مەســیح » ئەکوژرێت
لە شاری شـــــەو وبەفرەوە
لە پشت دیواری سەختەوە
دیسانەوە
ئەژێتەوە
چاوم لێیە
لە دەروازەی پاشـــەڕۆژێکی دورەوە
خۆی ئەنوێنێ ..
بەدەستێ شمشێر هـەڵ ئەگرێت
بەو دەستەکەی
چڵێ زەیتون
« صەلیبەکەی »
بەسەر وێرانەی جیهانی

کۆنی شەڕدا ..
خۆی ئەنوێنێ ..
با بسوتێت
شاری پاریس
با بسوتێت ..
خۆشەویستی برینـــە
خوێنەکەی جەرگـــی ئاسمانی
نوخشەی کڵپەی ڕاپـــەرینـــە

● ئەم پارچەیـــــە ، لەهۆنراوەیەکی درێـژی شاعیری ناسراو «عبدالوهاب البیاتی» یەوەوەرگێڕاوە کە بە ناونیشــانی « لە نوسراوەکانی ئەوانـــەی دوای ڕوخاندنی (کۆمونــــەی پاریس » فەرمانی خنکاندنیــان درا »و لە دیوانی «قصائد الحب علی بوابات العالم السبع » دابلاو کراوەتەوە .

وەرگێرانی : عەین

یادی ١٠٠ ساڵەی لەدایك بونی پێشەوای بزوتنەوەی بەرگری لە فەرەنسا

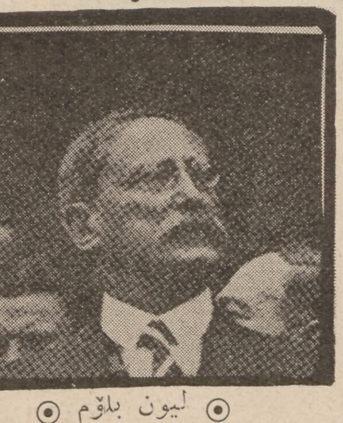

⊙ لیون بلۆم ⊙

لە ڕۆژی (٩)ی ئەم مانگەدا ، گەلی فەرەنسا یادی ١٠٠ ساڵەی لە دایك بونی « لیون بلوم »ی سەرۆکی « بەرەی میللی » کردەوە ئەوەی شایەنی باســـە بەرەی ناوبراو لە ساڵەکانی ١٩٤٠ ــ ٩١٤٥ پێشڕەوی بزوتنـــەوەی بەرگری بو دژی نازیەکان لـــە فەرەنسا .

بڕیاریش وایە لـــە مانگی داهاتووەوە دەزگای چاپەمــــەنی « ئەلیان میشــــال » هەموو نوسراوەکانی « لیون بلـــوم » چــاپ بکــــاتو وا چاوەڕوان ئەکرێت ١٥٠ هەزار نوسخە لەو نوسراوانە بڵاو بکرێتەوە .

پیرێتی و .. هـــەزار عەیب

لە فەرەنسا کتێبێـــــك بەناونیشانی (ساڵانی شورەیی تەمەن !) دەرچوە ، کە (ئانــی ئۆران) نوسیویەتی ، نوسەرەکە هێرش ئەباتە سەر تەمەنـــی پیریەتی ، کە ئینسان ئەگــاتە پیری ، گوایە پیس و چەپــەڵ و تەمــەڵ ئەبێت .

ئەم کتێبە پیرەکــــانی فەرەنسای توڕە کـــــردوە ، گۆڤاری (ئاڵ) ڕیپورتاجێــکی شــــەش لاپەڕەیی لەســــەر نوسیوە ئــەوەی ســـــەلماندوە نوسەری ئەو کتێبە بەهەڵـــە چوە . بۆ نمونەش وێنـــەو بیروڕای چـــــەند پیرێکی بــڵاو کردۆتەوە . کە تائێســـــتەش بەردەوامن لە هەڵســــوڕان و ئیش کردناو شان بەشــــانی هەمو گەنجێك ڕەنج ئەدەن .

هەرجارەی نوسینێك

لاپەڕەی هەشـــتو سێ وێنـــە

عزیز گەردی

لە لاپەڕە هەشـــتی ژمارە(١٠١)ی هاوکـــاری یەوە گۆشەیەکی خنجیلانەو بچکۆڵــەکراوەتەوە بەناوی (وێنــەیەکی کۆن) لەو کاتەوە تا ئێستا . لەزۆربەی ژمارەکاندا ــ نـــەم گوتووە هەموویان ــ ئەم گۆشەیەهەر هەیەو هەر جارەی دێرێك یا زیاتر لە شیعری شــاعیرانی کۆن ئەخاتەوە بەرچاو ، ئـــەم کـــارە چەند کارێکی مەزن و پەسندو پیرۆزە ، ئەوەندەش پڕ تەڵەزگەو خەتەرو ناســکە ... کارێکی مەزنە : چونکە دیمەنی شیعری کۆنی کوردی زینــدووئەکاتەوەو ئەیخاتە بەرچــاوی نەوەی بەهرە تەقیوی ئەمڕۆمان و ئێستا لەڕابوردوو و ئــەمڕۆ لەدوێنی ئاگادار ئەکات و ئــەم کۆنە بەچاویلکەیەکی پیرۆزو پڕ ڕێزەوە پێشانی نەوەی ئێســتائەدات ، بۆ ئەوەی ئەم کۆنــە ببێ بە زەمینــەی پێ داکوتان و چاو بڕینە ئاسۆی گەشی دوارۆژ چونکە ئەدەبی بەهێزو تەووژم و زینـــــدوو ، ئەدەبی جاویدان و ئەمرو کاریگەر ئەو ئەدەبەیە کەلەئەنجامی تێکەڵاوکردن و تێك تاواندنەوەی کۆنی سوودمەندو پەسندو نوێی هاوچــاخ و تازە پەیدا بوو لەدایك ئەبێ ، کــەلەدایك ئەبێ تین و تاب و هێزو گوڕێکی وای ئەبێ کە گرەو لەوون بوون و مردن ئەباتــــەوە خۆی ئەسەپێنێ و مافی مانەوەی خۆی بەزۆر ئەسێنێ !!

لەهەمان کاتیشا ئەم کــارە« پێشاندانی ئەم وێنانە » گەلێ ترسناك و بەتەڵەزگەیە چونکــەدوور نی یە لـــــە ئەنجامی نووسینەوەو چاپ کردن و ئامادەکردنا هەندێ لەو شـــیعرانە ــ بەبێ ئەنقــەس ــ بشێوێن و بەجۆرێکی تر بخرێنـــە بەردەم خوێنەرانەوە ، خۆ دیاریشە کەشـــــیعر ئەوەندەی موویەك دەستکاری بکرێ یا دەســـتی گۆڕانی لەهەناوا بگێـــڕ درێ نرخی ڕاســـــتەقینەی خـۆی ئەدۆڕێنێ ...

جـــا لێرەدا بەدوای ئــەوفرمێسکانەی کە لەسەر جەستەی بریندار هەر شیعرێکا ئـــەمرشت سێ نموونە ئەخەمە ڕوو ، لەگەڵ ئەسڵی شیعرەکـــــان ، ئەگەرچی گۆڕان و دەستکاری یەکە هەر ئـــــەم سێ نموونـەی نەگرتۆتەوە بەڵام (مشـــتێ نموونەی خەرواریکە) و هیواداریـن ئەم نموونانە بەس بن بۆ زیاتر بایەخدان بەو شیعرانەی کە لــەمەودوا ئەخرێنە ئەم گۆشەیەوە :

● وێنەی یەکەم : لەهاوکاری(١٠٤) دێرە شـــــیعریکی « مصطفی بەگی کوردی » بەمچەشنەی خوارەوە تۆمار کراوە :

ئەلای هەرکەس ئەچم نەو پێم ئەڵێ خۆت بۆچی ریسواکرد
درێغ ، کوا حـاڵ زانێ ،
ڕەبی توشم بێنی بیمـــاری

کەچی ڕاستی یەکەی وەك لە دیوانی (کوردی) چاپی هەولێرل (٥٣) نووسراوە بــــــەم چەشنەیە :

ئەلای هەرکەس دەچم مەنعم دەکا خۆت بۆچی ریسوا کرد
درێغ ، کـوا حاڵ زانێ ، ڕەبی توشم بێنی بیمـــاری
گۆڕانی شیعرەکە :

١ ــ لەجیاتی « مەنعم دەکا » نووسراوە : « ئەو پێم ئەڵێ »

بڕوانە : ل ٧

مەزاری وەلی دێوانە

شاعیری نەمر «وەلی دیوانە» دێوانەی « شەم » مەزارەکـەی لە قەد پاڵی ئەو شاخەیە کە بەتەنشت « سەید سادقە »وەیە لەسەر وەسیەتی خۆی لـــەوی نێژراوە . بەڵام ، وەلی دێوانە وەسیەتێکی تر یشی کردووە . ...

کێلێکی بەرزیش بەقەد باڵای شـــەم
لەژور سەرم بێت ، بێ زیاد و بێ کەم

برای خوێنەر « حمە کریم عبداللە شاێری » وێنـــــەی مەزارەکەی « وەلی دێوانە »ی بۆناردوین ، زۆر زۆر سوپاسـی ئەکەین . ئەم برایـە ئەڵێت :وەسیەتەکـــــەی وەلی دیوانە بەکەڵەکە بەردێ دزوست کراوە « وەك لەوێنـــــەکەدا دیارە » لەوانەیە لەناو بچێ و ئەسەری نەمێنێ . خۆزگەدەزگا ڕوشنبیرە کوردیەکان بیرێکیان لەجێ بەجێ کردنی وەسیەتەکەی وەلی دیوانە بکردایەوە .

ڕۆژنامەی (ویســکی)

ئیدارەی ڕۆژنامەی ــستارــ کە لە بەلفاستی پایتەختـــــی ئیرلندەی ژورو دەرئەچێــــت بڕیاریداوە لاپەڕەکـــانی گەورەکات ، بیانوی بۆ ئەمە ، ئەوەیە ، خوێنـــەران ئەڵێن لاپەڕەکـــانی ڕۆژنامەکــە قاپی ویسکی پێدانا پۆشرێت !!

دورگەی ژنان

ژمارەی ژن لە دورگەی مالطاچوار ئەوندەی پیاوە ، هوی ئەو زۆریەش ئەوەیە ، بەشێکی زۆرلە پیاوەکان ، بە تایبەتی لاوەکانیان دورگەی مالطا بەجــێ ئەهێڵین و ئەچن بۆ ئوستڕالیاو کەنداو نیوزیلنــــــدە بەدوای ئیشو کارا .

بەم هویەوە زۆر ژن لە مالطائەبینرێت کە جۆرە ئیش و کارێك ئەکەن . هەر پیاو کردویەتی ،لەم وێنەیەدا ژنێکی مالطـایی ئەبینرێت خـــەریکی کورسی دروست کردنە .

« نانسی هولوای »

«نانسی هولوای » کچە گۆرانی بیژی ڕەشی ناسراو ، کە لەسەر شانۆ بەناوبانگەکـانی پاریس و شـــــارەگــەورەکـــانی تری ئەوروپا گۆرانی ئەڵێت ، وتویە :

هیچ دڵێکم بـــە پارە خۆش نیە ، لەهەمو شتێك زیاتر ، دڵم بە هونەرەکەم خۆشە ، دیسان وتویە :

من لەخێزانێکی هـــەژارم ، حەز ناکەم لەزەتی هەژاریم لەیاد بچێ .

هەفتەنامە

مارلـــۆن برانــدۆ : نیکســۆن کابرایەکی دڕندەو درۆزنە

⊙ مارلۆن برانـــدۆ ⊙

لەم دوایەیدا ، بەشی زۆری هونەرمەندەکانی سینەما ، لـە وڵاتەیەکگرتوەکانی ئەمــەریکا ،چونەتەپاڵ ئەو هیزانەی خەبات ئەکەن دژی دەسەڵاتی سەرمایەداری ئەمەریکا وجەنگی نارەوای ڤێتنام و جیاوازی رەگەزایەتی .

« مارلۆن براندۆ » کەیەکێکە لەو هونەرمەندانە ، پشتگیری مافی هیندە سورەکان و قولـــەزەنگەکان ئەکات ، ســەرەڕای هەڵوێستەکانی دژی شــــەڕی نارەوای ئەمەریکا لە ڤێتنام . لەم دوایەیدا وتویە :

« دیموکراتیــــەتی ڕژێمی ئەمەریکا درۆو ساختە کاریە بەناوی ئەو دیموکراتیەوە مافی هیندەسورەکان و قولە زەنگەکان ژێرپێ نراوە » .

دەربارەی « نیکســـــون »ی سەرۆکی ئەمەریکا ئەڵێت :

« نیکسون ، کابرایـــەکی دڕندەو درۆزنە » .

گوندێك ... بــۆ ... دیلەکان ..

لە نزیکی شاری (ســتۆك هولم)ی پایتەختی سویدەوە گوندێکی تایبەتی دروســـت کراوە ، بۆ ئەوەی هەر مانگی دەستەیەك لەو کەسانـــــەی گیراون ، ئیجازەیان بدرێتــیو لەگەڵ خێزانەکانیـــانا بژین ، هەریەکی لەو گیراوانـــــــە خانویەکی تایبەتی ئەدرێتــێ . لە هەڵبژاردنی گیراوەکانیشــا سەرنجی تایبــەتی ئەدرێتــــە خوورەوشتیان یان ئەوانەی ماوەی گرتنیان بەرەو تەواو بـــون ئەچێت .

ئـــەو مانگەی لەگوندەکەش بەسەری ئەبەن ، فێـــری زۆر شتیان ئەکەن و موحـــازەرەی سیاسی و هونەریشیان بـــۆ ئەدەن .

پێکەنین ئەفرۆشێ

لە شاری ــ لیڤەرپوڵ ــ لـــە بەریتانیا ، کابرایەك دوکانێکی کردۆتەوە ، ناوی ناوە پێکەنین «نوکتە » ئەفرۆشێت بەخەڵکی . خاوەنی ئەم دوکانـــــەئاگاداریەکی هەڵواســـــیوە ئەڵێت :

(ئەوەی ئەیەوێت پێ بکەنێ ، تەلەفون بۆ ئەم دوکانــــــە بکات ،گوێ لە دەنگی پێکەنینی ژن ، یان پیاو ئەبێت) کابرای خاوەن دوکان ئەڵێ (بــــــوم دەرکەوتوە پیاوهەیە حـــەز لە بیســـتنی پێکەنینی ژن ئەکات و ژن لە هی پیــاو ئەوەشی حەزلە هیچیان ناکات ، پێکەنینـــــی تایبەتی پێ ئەبەخشین) .

هـــەڵبژاردە

ــ بەختیار زێوەر ــ

لە بیرمــە وەك شتێ مەعلوم
منداڵ بوم عاشـــقی تۆ بوم
کە مامۆســـــتام
لە ڕیز داینـام
وتی ئەی خـام
بنوســـە جوان
فیـــــدات بم
خاکی کوردستان

ئەڵێن

● گرنگ نیـــە ، بزانیت هـــــوی فرمێسکی گریاوەکان بەجێیە ، یان نەء ! گـــرنگ ئـەوەیە بتوانیت فرمێسکەکە بسڕیت ..

ئوتێل بۆ سەگ !

ساڵی ڕابوردو لەشـــاری ــ ئوسقیندە ــ لەبەلجیـــکا ئوتێلیکی تایبەتێ بۆ ســـەگ کـراوەتەوە و هەر سەگـێك ژورێکی تایبەتی خۆی هەیــە بەهەمو پیویســـتیەکانـی ژیانیەوە ئەم ئوتێلە بۆ ســـەگی خێزانە دەوڵە مەندەکــــان کراوەتەوە ، بەڵام کردنـەوەی بۆتە جێگای تورەی دانیشتوانی شارەکە ، خۆپیشان دانیـــك دژی ئەم کارە ڕێکخــراوە . چونکە خەڵکی شار کاتی خـۆی داوایان کردبو ئەو خانــوەی ئێستە کراوە ، بەئوتێـــــلی سەگ بکرێت بە قوتابخانـەی منداڵان !!

ئەم وێنەیە

مشك لە سەر خوانی پشـیلە

کاریکاتێر

بە بەرگی ئافرەت پێ بکەنە .

ــ دایە .. مێینی چۆبەکــەم زۆر درێژ نیە ؟

ــ ئادەم .... ئەم « ماکسی » یەت بەلاوە چۆنە ؟

زەردەخەنە

دوو دڵـــدار ، لەیەك زویر ئەبن ، ماوەیەك کورەکەیان ئەچێتە لای کچەکەو گلەیی لێ ئەکات .

ــ لەو ڕۆژەوەلێم عاجز بویت ، خەو لە چاوم ناکەوێت ، نازانم چی بکــەم ؟

کچەکە دوای نەختێ بیرکردنەوە ئەڵێت :

ــ مادەم خـــەو ناچێتە چاوت ، ببە بە حەس حەس .

★★

وێنـــەیەك لـــە ... کوردستانەوە

وێنەی شاری هەڵەبجە

⊙●⊙

کاك شێرزاد عبدالرحمان ناردویـــەتی

⊙●⊙

Institut kurde de Paris

هاوکاری
الـتـضـامـن

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتیەلە (دار الجماهیر)ـەوە دەرئەچێ

تەلەفۆن - ٢٠٣٦٥ - ‏ (٦)ی مایسی ١٩٧٢ ‏ ژمارە (١١٥) ‏ نرخی ٢٠ فلسە

سەرۆك بەكر پێشوازی وەفدی لیژنەی ئاشتی سۆڤییەت ئەکات

سەرۆك احمد حسن بكر ڕۆژ پێنج شەممەی ڕابوردو لە کوشکی جمهوری پێشوازی میستەر ڕومانوف ئەندامی سەرۆکایەتی لیژنەی ئاشتی سوڤیەتی کردوە .
لەکاتی چاوپێکەوتنەکەشاکە نزیکەی سەعاتێکی خایاندوە کاك عزیز شریف وەزیری دەوڵەت و سکرتیری گشتی ئەنجومەنی ئاشتی و هاوکاریعیراق وە کاك تایە عبدالکریم ئەندامی سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالستی عەرەب ئامادە بون .

سەرەك کۆماری پیرۆزبایی لە قەیرال هیلاسی لاسی ئەکات

سەرۆك احمد حسن بکر ئەم بروسکە پیرۆزباییەی بۆ خاوەن شکو هیلاسی لاسی قەیرالی ئەثیوپیا - ئەدیس ئەبابا :-
خاوەن شکو هیلاسی قەیرالی ئەثیوپیا - ئەدیس ئەبابا :-
بەبۆنەی جەژنی نیشتمانی ئەثیوپیاوە جوانترین پیرۆزباییتان لێ ئەکەم هیوادارم میللەتەکەتان هەر لەپێشکەوتنا بێت .
احمد حسن بكر
سەر کۆماری عێراق

کاربەدەستانی چەند وڵاتێکی عەرەب ناڕەزایی دژی ڕژێمی شادەرئەبڕن

شۆڕشگێرانی ڤیێتنام کوانگ تری و چەند ناوچەیەکی تر ڕزگار ئەکەن

تەرخان کردنی «١٠٠» هەزار دینار بۆ تەواوکردنی خانوی شەهیدان لە کوردستان «٤»

چەند لاوێکی تورکیا دەست بەسەر فڕۆکەیەکی تورکیادائەگرن داوای بەرەڵاکردنی هەڤاڵە نیشتمان پەروەرەکانیان ئەکەن

چوار پێشمەرگەی ڕێکخراوی سوپای ڕزگاریهێنەری تورکیا ڕۆژی چوار شەممەی ڕابوردو فڕوکەیەکی تورکیایان فڕاندوەبۆ شاری صۆفیا . چەندهەواڵێکیش وائەگەیەنن کە فڕوکەکەویستویەتی لەئەنقەرەوەبچێ بۆ ئەستەمول وە (٦٧) کەسی تیا بوە لەمانە عمر اینونو نەوەی عصمت اینونو سەرۆکی پارتی گەلی جمهوریو سەرکوماری پێشوی تورکیا ، وە ئەندامێکی ئەنجومەنی پیرانو ژەنرال کمال تاران .
پێشمەرگەکان لە صۆفیا بالیوزی حکومەتەکەیان ئاگادار کردوە کە ئەگەر بێتو سێ هەڤاڵەکەیان بەرەڵا نەکات کەحوکمی لەسێدارەدانیان دراوەبەسەردا ئەوا فڕوکەکە بە خۆیانو (٦٧) کەسەکەوە ئەسوتێنن .
وە لە ئەنقەرە فرید کوبات وەزیری ناوخۆی تورکیا لەبەردەم پەرلەماندا باسی چۆنێتی فڕاندنی فڕوکەکەی کردوە بەبێ ئەوەی هەڵوێستی حکومەتەکەی دەربارەی داواکاری پێشمەرگەکان ئاشکرا بکات .
لەلایەکی تریشەوە
ئاژانسی دەنگوباسی فەرەنسا لە ئەستەمولەوە وائەگەیەنی کا شەوی سێ شەممەی ڕابوردو دوو نارنجۆك لە چاپخانەی ڕۆژنامەی (ترکمان ...) ڕاست تەقیوەتەوەو زیانێکی گەورەیان لە خانوبەرەکەی داوە هەروەها دوو نارنجۆکی تر لەبەردەم بارەگای کومپانیای ئەلکتریکی فیلپس تەقیونەتەوە
ئاژانسەکە وتویە : کاتێ ئەنجومەنی نوێنەرانی تورکیا کوبونەتەوە بۆ مۆرکردنی حوکمی لەسێدارەدانی سێ پێشمەرگەکەی سوپای میللی ڕزگاری هێنەری تورکیا تەقوتۆقەکە دەستی پێکردوە .

ئەنجومەنی وەزیرانی ئیسرائیل لە بەیاننامەکەی میسرو یەکێتی سوڤیەت ئەکۆڵێتەوە

ئەنجومەنیوەزیرانی ئیسرائیلڕۆژی دوو شەممەی ڕابوردو کۆبۆتەوە بۆ لێکۆڵینەوەی بەیاننامە دوو قۆڵیەکەی میسرو سۆڤییەتکە دوای سەردانەکەیانور السادات لە مۆسکو بڵاو کرایەوە .
چەند هەواڵێکیش وائەگەیەنن کە دەستەیەکی پەرلەمانی ئیسرائیل داوای کردوە بەووردی لەو بەیاننامەیە بکۆڵرێتەوە کە بەبیانوی ئەوەی بەندێکی بەئاشکرا داوایهەڵگیرساندنەوەی شەڕ ئەکات .
بەیاننامەکە ئەڵێت (وڵاتانی عەرەب مافی ئەوەیان هەیە هەر ڕێگایەك بگرنە بەر بۆ دەست-خستنەوەیخاکی زەوت کراویان)
وە ئیگال ئەلۆن جێگری سەرەك وەزیرانی ئیسرائیل پێش ئەوەی بچێ بۆ واشنتۆن بە ڕۆژنامەنوسانی وتبو کە لەگەڵ کاربەدەستانی ئەمەریکادا باسی چەند مەسەلەیەکی گرنگو بەیاننامە دوو قۆڵیەکەی میسرو سۆڤییەت ئەکەن .

وەزارەتی ئابوری بەردەوام ئەبیت لە گورینەوەی توتنی عیراق بەجگەرەی میسر بۆ موەی شەش مانگی تر کە لەڕوژی ٢٧-٦-١٩٧٢ وە دەست پێ ئەکات بەمەرجی میقداری ئەو جگەرەی ئەهینریت لە ٥٠٪ی نرخی ئەو توتنە بیت کە بۆ میسر ڕەوانە ئەکریت .

سەر کۆمار مهیب احمدحسن بكر وە مامۆستا صدامحسین جێگری سەروکی ئەنجومەنی سەرکردایەتیشورش ڕوژی پێنج شەممەیڕابوردو سەریان لە خانوبەرەکانی بەشی ناوخۆیی قوتابیانداوە لە وەزیریە .
سەرۆك بەکرو ماموستاصدام بەناو بەشەکانی خانوبەرەکانا گەڕاونو چاویان بە ئەندازیاری سەرپەرشتی کاری ئیشەکەکەوتووەو داوایان لێ کردوە کە بەزوبی پروژەکە تەواو بکرێت .
خانوبەرەکانیش کەبۆقوتابیانی عەرەب دروستئەکرێت جیگای (٩٠٠) قوتابی تیا ئەبێتەوەو نزیکەی ١٥٠هەزار دیناری تیئەچێ . وەبڕیار وایە کە لە مانگی ئایندەدا تەواو بکرێن .
ئا٠د٠ع

کاسترۆ :- ئەمەریکاجەنگی هیندی چینی دۆڕاندوە

دکتۆر فیدل کاسترۆ سەرەكوەزیرانی کوبا لە وتاریکدا کەبە بۆنەی یەکی ئایارەوە لە هاڤانا خوێندویەتیەوە وتویەهێزی چەکداری کوبا ئامادەیەبەتوندی لە داوو دەزگاکانی بنکەی گوانتاناموی عەسکەریئەمەریکا بدات ئەگەربێتو لەمەودوا لەوبنکەیەوە تەقە لە پاپۆڕەکانی کوبا بکرێت .
سەرەك وەزیرانی کوبا وتویە: هیچ جۆرە ڕێك کەوتنێك لەنێوان کوباو ئەمەریکادا نابێ تاوەکو نیکسون سەرۆك بێ ، وەکوبا چاوەڕوانی هاتنی کەسانی واقعی ئەکا لە ئەمەریکا بێنە سەر کار بۆ چارەکردنی گیرو گرفتەکانی نیوان کوباو ئەمەریکا .
لەلایەکی تریشەوە دکتۆر کاسترۆ بەتوندی نارەزایی خۆی دەربڕیوە دژی ئەو جەنگەی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لەڤیێتنام هەڵگیرساندوەو وتویەتی : ئەمەریکا بەم حەقیقەتە ڕازی بێ یان نا لە جەنگی هیندی چینا دۆڕاوە . وەکوبا بەپێی توانا پشتگیری گەلانی ڤیتنامو لائوسو کەمبودیا ئەکات .
ئاژانسەکان

گۆڵدا مائیر گەیشتە ڕۆمانیا

ڕۆژی پێنج شەممەی ڕابوردوگۆڵدا مائیر سەرەك وەزیرانی ئیسرائیل بەسەردانێکی ڕەسمیچو بۆ ڕومانیا .
مائیر لەو سەردانەیدا چاوی بەنیکولای شاوشیسکو سەروکی ڕومانیا ئەکەوێ وە لەگەڵ ئیونجورمی موریر سەرەك وەزیرانی ڕومانیا وتووێژ ئەکات .
ئاژانسەکان

فولبرایت وکندی ڕەخنە لە سیاسەتی نیکسۆن ئەگرن

وتارەکەی ئەم دواییەی نیکسون کە تیایا باسی سیاسەتی ئەمەریکای کردبو دەربارەی ڤیێتنام بەتوندی لەلایەن چەند ئەندامێکی کۆنگریسەوە ڕەخنەی لێگیراوە .
سیناتور ولیم فولبرایت سەرۆکی لیژنەی کاروباری دەرەوەی ئەنجومەنی پیران وتویە: ئەو سیاسەتەی نیکسون باسی کردوە بەهیچ جۆرێك نابێتە مایەی سنوردانان بۆ دەست خستنە ناو کاروباری ڤیێتنامەوە وە حکومەتی ئەمەریکا نەنیا شێوەی جەنگی ڤیێتنامی گۆڕیوە بەوەی کە نەك هەر هێزەکانی پیادەو زەوی وەکو جاران بەشداری شەر ئەبن بەڵکو فڕوکەو توپەکانیش زیاتر لە جاران بەکار ئەهێنێ .
فولبرایت وتویە : حکومەت داوامان لێ ئەکات پشتگیری سیاسەتێك بکەین کە هیچ ئەنجامێکی لەدواوە نیە !
لەلایەکی ترەوە سیناتور ئەدوارد کندی لە کونگریسدا وتارێکی خوێندۆتەوە تیایا وتویە: سیاسەتی نیکسون سیاسەتی شەڕە نەك سیاسەتی ئاشتی وە ئەیەوی پارێزگاری ڕژێمەکەی ژەنەرال ثیو بکات . هەروەها وتویەتی جەنگە خوێناویەکەی ڤیێتنام تەنیا بە هوی چارەسەر کردنی ئاشتیانە لەڕێگای وتووێژەوە کوتایی دێت .

شکاندنی ئیمپریالیزمی پورتۆگالی لە گینیا - بیساو زۆر نزیکە

سەرۆکی لیژنەی نەهیشتنی ئیمپریالیزم کە یەکێکە لە لیژنەکانی دەزگای نەتەوە یەکگرتوەکان لەلۆساکا وتویەتی کەوا حوکمی ئیمپریالیزمی پورتگال لە گینیا - بیساو هەر ئەڕوخێتو ئەکەوێتو ئەمەش زۆرنزیکە . وە وتویە ، ئەو لیژنە تایبەتیەی نێراوە بۆ گینیا بیساو گەیشتونەتە ئەم ئەنجامە .

شۆڕشگێرانی ڤیێتنام کوانگ تری و چەند ناوچەیەکی تریان ڕزگارکردوە

وەکو ئەزانین شۆڕشگێرانی ڤیێتنام بەهۆی هێرشی سەرکەوتوی بەهارەیانەوە هەرێمی (کوانگ تر)ی و چەند جێگایەکی گرنگی تری ڤیێتنامی خوارویان لەچنگ لەشکری ئەمەریکاو سایگون ڕزگارکرد . وەهەر لە هەرێمی کوانگ تری نزیکەی دە هەزار سەربازو ئەفسەری سایگونو ئەمەریکایان بە دیل گرتووەو کوشتوەو بریندار کردوە وە ٤٦ فڕوکەیان خستوتە خوارەوەو (١٠٠) تۆپیان دەسکەوت بوە . وە ئێستا هەر لەسەر هێرشی خۆیان بەردەوامنو هەمو ڕۆژێك سەرکەوتنی تازە بەدەست دێنن .
بەپێی ئەو ڕاپۆرتانەی لە ناوچەکانی شەڕەوە هاتووە وائەگەیەنن کە شۆڕشگێرانی ڤیێتنام شاری (کوی نهون)یان داوەتە بەر ساروخ وە لە ئەنجامدا چوار کەس کوژراونو (١٥)ی تر بریندار بوون .
لەلایەکی تریشەوە ، ڕۆژی سێ شەممەی ڕابوردو حکومەتی سایگۆن بڕیاری دابو کە (هوان سوان لام) فەرماندەی ناوچەی یەکەمی سوپاییو لێپرسراوی کەرتی (کوانگ تری)و (هوی) لە شوینەکانی لاببردرێو بانکرێتەوە بۆ سایگون . وە ژنەراڵ (نگو کوان تری) کە ئێستا فەرماندەی ناوچەی چوارەمی سوپاییە لەجیانی ژەنەرالام دابنرێ .
وە لە هەرێمی (هیو) شۆڕشگێران بۆ یەکەم جار لە مێژوی جەنگی ڤیێتنامدا ساروخێکی نوێیان بەکار هێناوەو فڕوکەیەکی هیلیکۆپتەری ئەمەریکایان پێ خستوتە خوارەوە ، ژەنەراڵ (تۆماس بوین) یاریدەدەری لێپرسراوی زاوێژکاری عەسکەری ئەمەریکا لە هەرێمی یەکەمی سوپایی وتویە : ئەم ساروخە بەدەست ئەتەقێنرێو هێزو وزەیەکی زۆری وێرانکردنی هەیە ئەو فڕۆکەیەش کە بەو ساروخە پێکێنراوە چوار فڕوکەوانی ئەمەریکاییو دوانی سایگۆنی تیا بوە ، لەئاسمانا ئاگری بەربوە .

بەرهەمی کۆمپانیاکانی نەوت لە مانگی ئازارەوە

کومپانیاکانی نەوت لەمانگی ئازاری ڕابوردوا ٥ ملیونو ٨٨٥ هەزارو ٥١٦ تەن نەوت بەرهەمیان بوە لەو ناوچانەی کە لە ژێر دەستیانا هەیەو بەم پێیەی خوارەوە :
کومپانیای نەوتی عیراق ٣ ملیونو ٥٨٦ هەزارو ٥٤٠ تەن نەوت و کومپانیای نەوتی بصرە ٢ملیونو ١٩٠ هەزاروو٥٨٧تەن نەوت ، وە کومپانیای نەوتی موصل ١٠٨ هەزارو ٣٨٩ تەن نەوتی دەرهیناوە .

وەزیری دەرەوە سەر لە کوێتو میرنشینەکانی عەرەب ئەدات

کاك مرتضی سعید عبدالباقی ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو وەزیری دەرەوە ڕۆژی دوو شەممەی ڕابوردو بە سەردانێکی ڕەسمی دوو ڕۆژیچوو بۆ کوێت . وە ڕۆژی سێ شەممە لەگەڵ شیخ جابر الاحمدالجابر سەرەك وەزیرانی کوێتا کۆبۆوەو هەردوو لا باسی باری ئیستای ناوچەی عەرەبو خلیجو پەیوەندی دوو قۆڵی هەردووولاتیان کردبو .
کاك عبدالباقی دوای کوێتسەر لە بحرێنو قطرو ابو ضبی ئەدات .
ئا٠د٠ع

گۆڤاری روز الیوسف ستایشی سیاسەتی عیراق ئەکات

گۆڤاری روز الیوسف کە لەقاهیرە دەردەچێ ستایشی حکومەتی عیراقی کردوەووتویە : ئەو سیاسەتەی عیراق گرتوێتیەبەر بریتیە لەوەی بڕوای بەوە هەیە کەسنوری ڕۆژهەڵات دوچاری مەترسی بوە ، وە ئەم مەترسیەش ئەبێ بە بەرەیەکی نیشتمانی لەناو خۆداو بەرەیەکی نەتەوایەتی یەگگرتوی پێشکەوتن خواز بەرەنگاری بکرێت .
وەئەم ڕێڕەوە یاریدەی هێزە شۆڕشگێرەکانی عەرەب ئەدات بۆ بەرەنگاری کردنی ئەو نەخشانەی ئیمپریالیستەکان ئەیکێشن بە مەبەستی فراوان-کردنی مەیدانی جەنگ لەبەردەم عەرەبەکاندا وە لەناو جەرگەی نیشتمانی عەرەبدا ، بەتایبەتی ئەو هێرشانەی کە ئەکرێنە سەر سنوری ڕۆژهەڵات بۆ لێدانی بونی عەرەب لە ناوچەی خلیجا .
ئا٠د٠ع

شۆڕشگێرانی ظفار دوو فڕۆکەی بەریتانیایان خستۆتە خوارەوە

لە بەیاننامەیەکدا کە بەرەی گەلی ڕزگاری هێنەری عوممانو خلیجی عەرەب هەفتەی ڕابوردو لە عەدەن بڵاوی کردبۆوە تیایا ڕاگەیەنراوە کە لە ٢٧ی مانگی ڕابوردوا فروکەی سترایك بەریتانیایی دڕندانە بۆردومانی ناوچەی (صرفیت) یان کردوە لە ظفار وە شورشگێڕان بەتۆپی فڕۆکەشکێن بەرەنگاریان بونو لە ئەنجامدا دوو فروکەیان پێکاوەو فروکەیەکیان ئاگر تێبەرداوەو کەوتۆتە خوارەوە .
وە لە ٢٦ی نیساندا شورشگێڕان بۆمبارانی سەربازگاکانی دوژمنیان کردوە لە ژووروی صرفیت وە زیانێکی گەورەیان لێداوە .
عەدەن : ئا٠د٠ع

بە یەکاچونی لایەنگیرانو ناحەزانی ڤیلی برانت

هەفتەی ڕابوردو نزیکەی پێنج هەزار کەس لە لایەنگیرانو ناحەزانی ڤیلی برانت ڕاوێژکاری حکومەتی ئەلەمانیای ڕوژئاوا لە بۆن بەیەکا چون .
وە بەیەکا چونەکەش دوای ڕوبەڕو بونی دوو خوپێشاندان بوە لە شەقامێکی بۆندا کە لە لایەن لایەنگیرانی هەردوو لاوە ڕێكخراوە ، نزیکەی ١٥٠٠ پۆلیسی تێلا بەدەست دەستیان کردوە بە بلاوە پێکردنی خۆپێشاندەرانو ژمارەیەکی زۆریان لێ گرتون .

قوتابخانەیەکی ئەمەریکا لە بەحرێن

لە ٢٦ی مانگی ئابی ئایندەدا قوتابخانەیەك لە بەحرێن ئەکرێتەوە کە ئەمەریکاییەکان بەرێوەی ئەبەن .
قوتابخانەکە جێگای (٦٠٠) قوتابی تیا ئەبێتەوە وە نزیکەی ٧٥ هەزار دۆلاری تێ ئەچێت .
خانوبەرەی قوتابخانەکەش لە جێگای پێشوی سەرکردایەتی گشتی هێزەکانی بەریتانیا لە جفیل دروست ئەکرێت .
ئا٠د٠ف٠

Institut kurde de paris

هەفتەی باسێك

پێنجی ئایاری ١٨١٨ ئاسۆی روناکی مرۆڤایەتی یە

سوارە

رۆژی پێنجی ئایاری ساڵی ١٨١٨ ، ئەو رۆژە پیرۆزەیە کە ئاسۆیەکی نیاهەڵهات بۆ هەمو مرۆڤایەنی . رۆژی لە دایك بونی مارکسە ، ئەو مرۆڤە هەڵکەوتوەی کە روخساری جیهانی گۆڕیو ئەورێبازە رۆشنەی دەست نیشان کرد کە مرۆڤایەتی بەرەو ژیانێك ئەبات کە هیچ جورە چەوساندنەوەیەکی تیا نامێنێ .

کارڵ مارکس ، تیۆریستی بلیمەتو پێشەوای هەمو پرولیتاریا ، نەمرە بۆ هەتاهەتاو ناوەکەی ئالایەکی شەکاوەیە بە درێژایی ژیان .

مارکس ، خاوەنی بەرهەمێکی مێژویی زۆر مەزنو پیرۆزە . زانستێکی سەبارەت بە یاسا گشتیەکانی گەشەکردنی سروشتو کۆمەڵ وفکری مرۆڤ هێناوەتە کایەوە، ئەم زانستەش ماددی دیالەکتیکیو تاریخیە ، بەمە نەك هەر رێگای دۆزیەوە بۆ تێگەیشتنی گێتی ، بەڵکو رێگای گۆڕینیشی دانا ، گۆڕینێکی بنەرەتی شۆرشگێرانە .

مارکس بە شێوەیەکی زانستیانە ، روخانی سەرمایەداریو، سەرکەوتنی کۆمۆنیزمی ئیسپات کرد ، وەسوشیالیزمی کرد بە زانست دوای ئەوەی تەنیا هەر ئاواتیکی بێ وزە بوو .

مارکس بە هاوکاری لەگەڵ فریدریك ئەنگلسی هاوڕێی ئەو راستیەیان دەرخست کە پرولیتاریا چینی رابەرەو ، شۆرشگێرترین چینە ، کە بەرزگار کردنی خۆی هەمو مرۆڤایەتی لە هەمو جۆرە زۆروستەمو چەوساندنەوەیەك رزگاری ئەبێت .

باسەکانی مارکس ئایدیۆلۆجی چینی کرێکارەو پارێزەری راستەقینەی بەرژەوەندی ئەم چینەیە ، وەزانستی گۆڕینی شۆرشگێرانەی گێتییە .

چاو خشاندنێك بەو ماوەمێژوییەدا کە مارکسی تیا ژیاوە تا ئێستا ، بۆمان دەرئەخات کەبیروباوەری مارکس چۆن کاری کردۆتە سەر رێرەوی مرۆڤایەتیو رۆژ بەرۆژ ئەم بیروباوەڕە لە ناو چینە زەحمەتکێشەکاندا بلاوئەبێتەوەو ، لە مەیدانی خەباتی چینایەتیدا جێگیرتر ئەبێتو وەك چەکێکی کاریگەری بێ ئامان دژی چینە چەوسێنەرە ستەمگەرەکان بەکاری دێنن . چینی کرێکاری پێشرەو کە لە پێش هەمو چینەزەحمەتکێشەکانەوەیەو رابەریان ئەکات ، تادێت دەوری کاریگەرتر ئەگێرێتو زۆر هوشیارانە لە بنەرەتەوە بە پێی یاسا مەوزوعیەکانی گەشەکردنی کۆمەڵایەتی گێتی ئەگۆرێت .

دوای کۆچ کردنی مارکس وئەنگلس، وەبە داهاتنی سەردەمی ئیمپریالیزم ، کۆمەڵە مەسەلەیەکی وانوێ هاتە کایەوە کە لەباسەکانی هەردو دامەزرێنەری مارکسیزمدا چارەسەری تەواوو راستەوخۆی نەکرابو ، بەڵام لینینی مەزن کە قوتابی بلیمەتو هەڵکەوتوی مارکسو ئەنگلسە ، گەشەی بە مارکسیزم کرد . فلادیمیر ئیلیچ لینین گەشەپێدانو پاراستنی مارکسیزمی لە هەمو جۆرە تێکدانو بێ کەڵك کردنێك بە ئەرکی سەرەکی خۆی زانی ، وە لەبەر روناکی تاقی کردنەوە دەولەمەندەکانی چینی کرێکاری رووسو ناقی کردنەوە نوێکانی بزوتنەوەی رزگاری لە جیهاندا گەشەی بەمارکسیزم کردو بەوردی جێبەجێی کردە لینینی مەزن ئەو تیۆریەی دانا ، کە ئەشێت سوشیالیزم لە تاکە وڵاتێکدا سەربکەوێت ، وە هەر لەسەر ئەم رێبازە یەکەم دەولەتی سوشیالیستی لە جیهاندا دامەزراندو بۆ یەکەم جار لەمێژودا دیکتاتوری پرۆلیتاریای سەرکەوتوانە دامەزراند

دوای لینین ، ستالین مارکسیزم - لینینزمی پاراستو دلێرانە رابەری یەکیتی کۆمارەسۆشیالیستەکانی سۆڤیێتی کرد کە ئەوکاتە تاکە دەولەتی سوشیالیست بو لە جیهاندا ، وە لە پەلامارو هێرشی گەورەی دوژمنانی دەرەوەو ناوەوە پاراستیو بەرەو سەرکەوتن بردی .

ئێستاش ، کە سەردەمی لەناوچونی تەواوی ئیمپریالیزمە و سوشیالیزم لەسەرانسەری جیهاندا بەرەو سەرکەوتن ئەروات ، ماوتسی تونگ وەك مەزنترین مارکسیست - لینینیست لەم سەردەمەدا ،مارکسیزم - لینینیزمی پاراستوەو بەپێی پێویستیەکانی ئەم سەردەمە - سەردەمی بەرەو لەناوچونی ئیمپریالیزم - زۆربلیمەتانە گەشەی پێ کردوەو خستویەتیە قۆناغێکی تەواو نوێوە . بیروباوەرەکانی ماوتسی تونگ چەکێکی ئایدیۆلۆجی بەهێزە لەخەباتدا دژی ئیمپریالیزمو ریڤیژنیزمودوگماتیزم .

ئەمرۆش کە نزیکەی سەدەیەك تێپەڕ بوە بەسەر پێگەیشتنی مارکسیزمدا ،بزوتنەوەی شۆرشگێرانە ئیمپریالیزمو سەرمایەداریوچەوساندنەوە ، لە دۆخێکی باشدایە ، گەلانو چینە چەوساوەکانو پرولیتاریا لە هەڵچونێکی بەتیندان ولەسایەی ئەم بیروباوەڕەوە سوشیالیزم لەهەمو جیهاندابەرەو سەرکەوتن ئەرواتو ئاسۆی دوا رۆژی گەلان روناك بوەتەوە .

پاشماوەی : یوسف حەیدەری

هەروەکو نوێنەری راستگۆی گەلێکە کە ژیانو سەربەستی ئەپەرستیو هەردەم لە پێناویانا فیداکاربوە . ئەدەبی کوردی وەها ناسراوە کە شارەزایانە ، گڕی سۆزو عاتیفە تێکەڵ بە روداو ئەکات .

لێرەدا نابێ ئەوەش فەرامۆش بکەین کە لە سەردەمی ئێستای ئەدەبی کوردیدا ، ئەدیبە الاوەکان دەوری باڵای خۆیان ئەگێرن لە کۆڕی تازەکردنەوەو بەرەو پێشەوە چوندا چە لە چیرۆكو چە لە شیعرا . لەوانە حسەین عارفو شێرکۆ بێکەسو دکتۆر عیزەدین مستەفا رەسوڵ و هەندێکی تر .

★ ★ ★

یەکگرتوبێت خەباتی کوردو تورك و ئەرمەن

ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستان هەرچەند هەوڵ بدەن بۆ دروستکردنی ناکۆکیورقوکینە لەناو گەلاندا ، بەڵام هەرگیز ناتوانن ئەو راستیە بشارنەوە کە خەباتی گەلان لەسەرانسەری جیهاندا زنجیرەیەکی یەکپارچەو قایمی لەپسان نەهاتوە ، وەئەگەرئەوانە توانیبێتیان لە کاتو زروفێکی تایبەتیدا زۆر یاکەم ئەم بیروڕایانە بلاو بکەنەوە لەناو هەندێ لە گەلاندا ، بەڵام نەیان توانیوە تاسەر چاوی خەڵکی ببەستنەوەو زەفەربە یەکێتی تێکۆشانیان بهێنن ، چونکە لە ئەنجامدا هەمو گەلان لە مەیدانی بەربەرەکانی دوژمنێکی ناوکۆییدا یەك ئەگرنەوە .

لە تورکیا ، وەك هەمو شوێنەکانی تر ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستان ئەوپەری توانایان خستەکار بۆ دروستکردنو پەرەپێدانی ناکۆکیو دوژمنایەتی لەنێو کوردو تورکدا ، بۆ ئەوەی ئەو رۆژە نەیەت کە هەردوکیان شان بەشانی یەكو لەگەڵ گەلانی تری تورکیادا بکەونە خەباتو تێکۆشان بۆ راماڵینی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستانو لەپێناوی دامەزراندنی تورکیای نوێدا کە تیایا کوردو تورکو هەمونەتەوەکانی تر رزگار بن لە هەمو جۆرە دەردیسەریو چەوساندنەوەیەکی نەتەوایەتیو چینایەتی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستانی نۆکەری ، تورکیاو هەمو وڵاتێکی تریان بە دواکەوتوییو لاوازی ئەوێت بۆ ئەوەی چۆنیان ئەوێت وای بەکار بهێنن . هەروەك چۆن ئێستا کۆنەپەرستانی تورکیا ، کە نوێنەری بورجوازی کۆمپرادۆرو دەرەبەگین ، تورکیا بەکار دێنن بۆ قازانجی ئیمپریالیزمو چالاکانە بەشداری ئەکەن لە جێبەجێ کردنی پیلانو نەخشە گلاوە دوژمنانەکانی ئیمپریالیزمی جیهان بە سەرکردایەتی ئیمپریالیزمی ئەمریکا دژی گەلانی ناوچەکەو هەمو گەلانی جیهان .

کۆنەپەرستانی تورکیا ، وڵاتەکەیان کردوە بە مەیدانی تەراتێنی دوژمنانی گەلان . وەبە یارمەتیو هاندانی هاوپەیمانە ئیمپریالیستەکانی شووڵی ستەمگەریان لێ هەڵکێشاوەو کەوتونەتە وێزەی گەلانی تورکیاو چەند لە دەستیان بێت درێغی ناکەن لە جەزرەبەدانی رۆڵەکانی وڵاتداو دڕندانە پەلاماری هێزە پێشکەوتنخوازو نیشتمانپەروەرەکان ئەدەن ،سەرەڕای ئەوەی کە گەلی کوردیان دوچاری چەوساندنەوەیەکی نەتەوایەتی ئەوتۆ کردوە هەر ناو هێنانی کوردو خۆبە کورد زانین بەتاوان لە قەڵەم ئەدەن و هەوڵی کپ کردنەوەی ئەدەن گەلانی تورکیا تێکرا لەژیانێکی پڕمەینەتیو دەردی سەریدان ، تا رادەیەك کە ئیتر ناتوانن لێی بێدەنگ بن . لەم زروفەدا کە ناکۆکیەکانی نێوان گەلو رژێم لەهەمو روویەکەوە تەقیوەتەوە، بزوتنەوەی « چەپ »یش کەوتۆتە رێکخستنەوەو پتەوکردنی ریزەکانی خۆی .

لە ٩٦٩وە دوای قەدەغە کردنی چالاکی پارتی (کار) لەتورکیا کە لە ٩٦٢ وە بە ئاشکرا چالاکی ئەنواند . دوای دەستپێکردنی پەلاماردانی کرێکارانو جوتیارانو قوتابیان لەلایەن هێزی پۆلیسەوە ، وە بەتایبەتی لەرووداوەکانی ساڵی ١٩٧٠ وە هێزە چەپەکان خۆیان لە رێکخراوی «لەشکری رزگاری گەلی تورکیا »دا رێکخست ، کە لە دوو باڵ پێك هاتوە : «رێکخراوی شۆرشگێری لاوان (دیف چنك) ، وە یەکیتی کرێکاران (یەکیتی دێسك)» . دامەزراندنی ئەم رێکخراوە سەرەتای بزوتنەوەیەکی فراوانی کۆمەڵانی خەڵکی تورکیایە لەپێناوی لەناو بردنی ئیمپریالیزمی ئەمریکاییو نۆکەرەکانی وەسەرخستنی شۆرشی دیموکراتیو ئینجا دامەزراندنی سوسیالیزم

ئەوەی مایەی ئومێدو دوارۆژێکی روناکە ئەوەیە کە ئەم بزوتنەوەیە پەلی هاویشتۆتە ناو هەمو چینە چەوساوەکانەوە ، لەکرێکارو جوتیارو رۆشنبیرە شۆرشگێر، وە رۆڵە شۆرشگێرەکانی تورکو کوردو ئەرمەن شان بەشانی یەك لە تێکۆشاندان بۆ بەهێزکردنی بزوتنەوەکەو پەرەپێدانی لە سەرانسەری تورکیا دا .

رێکخراوی لاوانی شۆرشگێر ویەکیتی کرێکاران چالاکانە خەریکی هوشیارکردنەوەو هاندانو رێکخستنی کرێکارانو جوتیارانو روشنبیرانن وە بەیاننامەو گۆڤار بەنهێنی بەسەر خەڵکدا بلاوئەکەنەوەو مانگرتنو خۆپیشاندان ساز ئەکەن .

لە وتوویژێکدا لەگەڵ رۆژنامە نوسێکی فەرەنسایی یەکی لە سەرکردەکانی لاوان وتبوی کەوا پەیوەندیەکی گیانی (عضوی) هەیە لەنێوان ئەو قوتابیانەی کە لە لادێ هەژارەکانەوە هاتون لەگەڵ کۆمەڵانی کرێکارانو جوتیاران، وەئەو قوتابیە لادێیانەکە هاتون بۆ زانستگاکان لە هەمان کاتیشدا خەریکی هوشیار کردنەوەو راپەراندنی خەڵکی لادێو کرێکارانن لە کارگەکاندا کەوان لە ژێر دەستی ئەشکری رژێمە ئیمپریالیستە ئەمریکاییەکانەوە وە ئەوەش یارمەتی قوتابیان ئەدات لەم کارەدا کە نرخی

- جوامێر -

بەرهەمە کشتوکاڵیو پیشەسازیەکان لە بازاری جیهانیدا هاتوتە خوارەوەو کرێی کرێکاران وە داهاتی خەڵکی (دخل الفرد) دیسان کەم بوەتەوە ئەمەش کە بوەتە هۆی زیادبونی داواکاری کرێکاران بۆ زیاد کردنی کرێی رۆژانەیان ، وە بە هۆی هۆشیاربونەوەی لاوانەوە، توانراوە دەست بگیرێ بەسەر هەندێك لەزەوی دەرەبەگاکاند. هەروەها کرێکارانی کارگەی شوشە لە (ئەدەنە) خۆیان کەوتنە بەرێوەبردنی کارگەکە دوای دەس بەسەراگرتنی. ئەمە لەبارەی چالاکیەکانی لەشکری رزگاری گەلی تورکیا . وە لە لایەکی ترەوە ، یەکێك لە **سەرکردەکانی لەشکری رزگاری گەلی تورکیا ،سەبارەت بە ئەرکەکانی لەشکری رزگاری گەلی تورکیا تەواوی ستراتیجەکەیو روانینی بۆ جیهانی سێهەم بە تایبەتیو دۆخی تورکیا بەگشتی وتویەتی : « تورکیا یەکێکە لە ولاتانی جیهانی سێیەمو لەلایەن ئیمپریالیستەکانەوە بە یارمەتی دەرەبەگەکانی ناوخو لەرووی ئابوریو عەسکەریەوە حوکم ئەکرێت ، وەگەلی تورکیا چاك بەدی ئەکات کە ئیمپریالیزمی ئابوری کە لەلایەن پەیمانی ئەتلەنتیکەوە پشتگیری ئەکرێت پیلانێکی**

بڕوانە : ل (٧)

تاوانەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکا لە ڤیێتنام

وەك دەزانین ئیمپریالیزمی ئەمریکا جارێکی دیکەش بە پەلاماردانی کوماریدیموکراتیکی ڤیێتنام و بۆمبارانی ئەم وڵاتە وەزعی هەرێمی هیندوچینی ئالۆزتر کردوە و کۆنفرانسی ئاشتی پاریسیشی لەبارەی ویتنام هاتۆتە بلاوەکردن و تێکچون .

بۆئاگاداری خوێنەرە بەرێزەکانی (هاوکاری)سەنەد و بەڵگەیەك لەبارەی تاوان و وەحشیەتی ئیمپریالیزم بلاو دەکەینەوە ، کە گۆڤاری ئاشتی و سوسیالیزم ئۆرگانی حیزبە کمونیست و کرێکاریەکانی دنیا لەساڵی ١٩٦٩دا بەناوونیشانی « ئیدعانامە لەدژی ئیمپریالیزم» بلاوی کردبۆوە . دیارە ئەوسەنەدە درێژتر بو لەوەی کە ئێستا لەبەر چاوی خوێنەرەکانە ، لێرەدا کورت کراوەتەوە .

ئیدعانامە لەدژی ئیمپریالیزم

ئیمە ئیمپریالیزم بەوە تاوانبار دەکەین کە مەترسیەکی گەورەی بۆ دوارۆژی تەواوی گەلەکان پێك هێناوە ئیمپریالیزم ئەونەزمە کۆمەڵایەتیەیە ، کە هێزی حوکمدار لەوێدا سەرمایەی انحصاریە . ئیمپریالیزم یانی کۆبونەوەی سامان و داهاتی هەراوی بەروبوی ڕەنج و دەرد و کوێرەوەری و بێبەشی میلیونها ئینسان کە لەدەستی تاقمێکی پچوکی سەرمایەداردا کۆبۆتەوە : ئیمپریالیزم یانی خەباتی بەردەوامی مۆنۆپۆلەکان بۆ وەدەست هێنانی ناوچەی ژێردەسەڵات و ئەوخەباتەش هەمیشە مەترسی شەڕی بەدوا دایە .

ئیمە ئیمپریالیزم بەوە تاوانبار دەکەین، کە سەردەمێکی بۆ پێشکەوتنی ئینسان دەرەتانی پێك هێناوە ، کردویەتە سەردەمی فقیری و هەژاری میلیونهاکەس و سەردەمی پڕ لەمەترسی و بەڵا و کوێرەوەری ئیمە ئیمپریالیزم بەوە تاوانبار دەکەین ، کە تەنیا لە ماوەی ٦٠ ساڵی چەرخی ئێستادا پتر لەسەدها ساڵی رابردو مردن و وێرانی بۆکۆمەڵی مرۆڤایەتی ساز کردوە . تەنیا لەسەردەمی دوشەری جیهانی دواییدا پتر لە ٦٠ میلیون کەس کوژران ، ١١٠ میلیون کەس نەقوستان بون . بیجگە لەوە دەها میلیون کەس لەبەر نەخۆشی بەروبوی شەڕ لەبەرەوەڕا بەهیلاك چون . کۆمەڵی مرۆڤایەتی هەروەها لە نەتیجەی هاتنەخواری ڕادەی بەرهەم و زۆربونی مردن لەموڵاتانەی کە راستەوخۆ توشی شەر بون ، زیانێکی زۆری پێگەیشتوە .

لەسەردەمی رەشی فاشیزمدا پتر لە ٢٦ میلیون کەس بۆ هۆردوگایەکانی مەرگ ناردران یازدە میلیون کەس لە زورەکانی گازدا کوژران . و یا گوللەباران کران و لەدار دران . ئیمە ئیمپریالیزم بەوە تاوانبار دەکەین کە جینایەت و تاوانی ئیستیعماری کردوە . تاوانی ئیستیعماری بریتییە لە داگیر کردنی وڵاتانی بێگانە و پێشێل کردنی مافی دەسەڵاتی گەلان ، سازکردنی شەری ئیستیعماری : ئەوشەرانە بەشێوەیەکی داگیرکەرانە و بەچەکی ئەوتۆ کران کە حقوقی ناونەتەوایەتی ئەوانەی قەدەخە کردوە ، وەك چەکی کیمیایی و باکتریۆلۆژیك .

کوشتار و لەبەینبردنی بەکۆمەڵی خەڵکی ئاسیا و ئەفریقا و ئەمریکای لاتین . ئیستیعمار خەڵکی خۆوڵاتی توشی برسیەتی دەکا ،سلامەتی گەلان دەخاتە مەترسیەوە، نەخوێندەواری و خەرافاتی مەزهەبی دەپارێزێ و پێشی زانیاری دەگرێ . تەوێ ئەوجینایەتانە بۆ پارێزگاری قازانجی مۆنۆپولەکانی سەرمایەداری دەکرێن .

شەری جینایەتکارانەی ئیمپریالیزمی ئەمریکا لە ڤیێتنام :

- بەکارهێنانی چەکی قڕکردنی بەکومەڵ لەدژی خەڵکی ڤیێتنام .
- بەکارهینانی بۆمبای ساچمەیی ساڵی (١٩٦٦) .
- بەکارهێنانی بۆمبا و گوللە سوتێنەر و ..
- بەکارهێنانی چەکی باکتریۆلۆژیك .
- بەکارهێنانی گاز و شتی تری ژاراوی .

تاساڵی ١٩٦٨ نیزیکەی سەدهەزارتون بۆمبای ناپاڵم بەسەر خاکی ڤیێتنامدا بەرداوەتەوە . یانی پتر لەدوئەوەندەی کە لەشەری کوریا بەکاریان هێناوە ،لەساڵی ١٩٦١ تا ساڵی ١٩٦٦ نیزیکەی ٢٥٠ هەزارمنداڵی ڤیێتنامی کوژراوە و ٧٥٠ هەزارکەس لەنەتیجەی بۆمبای ناپاڵمدا نەقوستان بون .

بەیاننامەی کومیتەی مەحکوم کردنی جینایەتەکانی شەری ئیمپریالیزمی ئەمریکا و هاودەستەکانی لەڤیێتنامی خوارو ١٥ی ئوتی ساڵی ١٩٦٧ رایگەیاند « لەفەوریەی ساڵی ١٩٦٧وە پتر لە ١٣٠ شار و ناوچەی پڕلەخەڵکی ڤیێتنام لە سایگون ، گوئە ، داڵات ، فانتهیت ، پلیکۆ ، بانمت ، هیوتە ، کانتهو ، بنچە ماتیهو ، تیائوك ، وینلنگ و کامائو بەبۆمبا ویرانیان تێدا کراوە .

لە دڵتای چومی مەکونگ لە ٤٢ شار و ئاوایی پتر لە دەهەزار ماڵ ویران کراوە و پتر لە دەهەزارکەس کوژراوەو بریندار کراوە

ئامادەکردنی : شنۆیی

٣٠ هەزارکەس بێماڵو حاڵ بوە . مەبەست ئەوەیە شارستانیەتی لەناوبەرن ژەنراڵ کرتیس لی سەروکی پێشوی ئەرکانی هیزی هەوایی ئەمریکا و دەستنیشانی یاریدەدەری سەرکوماری کە لە هەڵبژاردنی ساڵی ١٩٦٨دا نیزیکەی ١٣ میلیون کەس دەنگیان بۆدا ، دەڵێ : (دەبێ ڤیێتنامی شیماڵی بەجۆرێك بومباران بکرێ کە بۆ سەدەکانی سەرەتایی بگەرێتەوە) .

لە حزیرانی ١٩٦٦ تا دیسامبری ١٩٦٧ ، ٤٥٥٧ بۆمبای سوتێنەر و ٤٤٠ بۆمبای ساچمەیی بەسەر شاری هانویدا بەرداوەتەوە. بەشێکی زۆری شاری (تهانهوا) بەجارێك ویرانبوە : تائاخری ساڵی ١٩٦٦ ، ٣٩١ مەدرەسە و ١٤٩ کلیسا و ٨٠ مەعبەد بومباران کراون . لەئوتی ساڵی ١٩٦٤وە تا ئوتی ١٩٦٧ ، ٢٤ خەستەخانە بەبومبا ویران کراون .

بۆمباران بۆ برسیەتی و قاتی و قری

ئیمپریالیستەکانی ئەمریکایی بە ویرانکردنی لەمپەر و گۆلئاوەکان دەیانەوی مەزرا و کشتوکاڵی ڤیێتنام بەجارێك لەناوبەرن . هێزی هەوایی ئەمریکا الەمانگەکانی ئاوریل تا ژوئێن کە باران نابارێ و بۆ برینج و کشتوکاڵ ئاوی زۆر پیویستە ، بەئەنقەست گوڵئاو و لەمپەر و جۆگەکان بۆمباران دەکا . بۆمباهاوێژەکانی (بی٥٢) لەماوەی پینجمانگدا ٦٧٠ کەرەت پەلاماریان داوە و ٢٣ گوندیان بەجارێك ویران کردوە ،٣٠ هەزار بۆمبایان بەسەر ئەودیهاتەدا بەرداوەتەوە ، سەدهاکەس کوژراوە و بریندار بون . فروکە و کەشتییە

جەنگییەکانی ئەمریکایی حەوت بنیاتی لیکشتوکاڵی دەوڵەتی و زیاتر لە ٤٠٠ بنیاتی هەرەوەزی کشتوکالیان بۆمباران کردوە . تەواوی بنیاتە هەرەوەزیەکان لەناوچەی (وینلین) نابوت کراون . بۆمباهاوێژەکانی (بی ٥٢) تەنیا لەمانگی تموزدا ٤٤ کەرەت پەلاماریان داوە و دەهەزارتون بۆمبایان بەسەر ٣٠٠ هەکتار مەزرای برینجدا بەرداوەتەوە .

مەوادی کیمیایی ژاراوی

ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا لەسەرەتای ساڵی ١٩٦١وە بۆ ژاراوی کردنی خەڵك و ئاژەڵ و مەزراکانی کشتوکاڵ بەچەشنیکی هەراو مەوادی ژاراویان بەکار هێناوە . پانایی ئەومەزرایانەی تۆزی ژاراویان پێدا کراوە بەمچەشنەیە :

ساڵی ١٩٦٢ ١١٠٠٠ هەکتار
ساڵی ١٩٦٣ ٢٠٠٠٠ هەکتار .
ساڵی ١٩٦٤ ٥٠٠٠٠ هەکتار .
ساڵی ١٩٦٥ ٧٠٠٠٠ هەکتار .

بەگویرەی سیاسی و ئەژمارەی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا تاساڵی ١٩٦٨ نیزیکەی سەدی ٢٢ی لێرەوارەکانی ژێر

بڕوانە : ل ٧

باهەرشکاوەبێت ئاڵای جەژنی ئایاری مەزن

أنور محمود

لەگەڵ گزنگی بەرەبەیانی یەکەم رۆژی مانگی ئایاری هەمو ساڵێکدا چینی کرێکارانی چەوساوەو زەحمەت کیشانی هەمو جیهان یادی راپەرینو سەرکەوتنی ئەوچینە نەبەزو دلێرە ئەکەنەوە کە هەردەمە خەباتو تیکوشانی بێوچانیان داوە لە پێناوی رزگاریو بەختیاری مرۆڤدا بەگشتیو چینی کرێکاران بەتایبەتی .

لە روژی یەکی ئایاری مەزنی ساڵی (١٨٨٦)دا گڕو کڵپەی رقو کینەی چینی کرێکاران پەردەی تاوان باریو دوورەشی لەروی کاربەدەستە چاوزەقو گیرفان قوڵەکانی شاری (شیکاگو) لە ولایەتە یەکگرتوەکانی ئەمریکای هەڵمالی بۆ ئەوەی کرێکارانیش بچنە ریزی چینە پێش کەوتوەکانی ترو حەقی سەربەستیو مافی تەواوی خۆیان هەبێت . وە رێزی کرێکارە شەهیدکراوەکان بگیرێت کە لەمان گرتنەکەی کارگەی (مارکومێك)دا . گیانیان بەخت کردبو ، لەرێی ئامانجەکانیاندا .

رۆژی یەکی ئایار بو بە جەژنی کرێکارانی گیتی وەنیشانەی یەکێتی وپتەوکردنی ریزەکانی کرێکارانی جیهان وە بوە دروشمی تیکوشانی خەبات کردنی رزگاربون لە پێناوی بنیات نانی پاشە رۆژێکی بەختەوەرو ئاسویەکی روناکتر وە دامەزراندنی یاسایەك کە دوور بێت لە دەسەڵاتی ئیمپریالیزمو خوین مژانو چەوساندنەوەی چینایەتی وەسەلماندنی ئەو بیرو باوەڕانەی کەبوی تێئەکوشن قوربانیان بوداوە . سەرکەوتنی چینی کرێکاران بووە چاوگو پشکۆی ئاگرینی تێکوشانی چینایەتی کرێکارانی سەرتاپای جیهان ، بۆبەدی هێنانی ئامانجو ئاواتە پیرۆزەکانیان . کە هەر رۆژە بورکانی بزوتنەوەو راپەرینی خۆیناوی ئەم چینە چەوساوەیە بەرپا ئەبو بۆ راماڵینی ئەو قەڵاو کێوە سەختە سەرمایەداڕانەی کە بەئارەزوو مەبەستی خۆیان چینە چەوساوەکانیان ئەرەتانەوە .

پریشك وبڵیسەی ئەم راپەرینو بزوتنەوانە تەدڵو دەرونی هەمو کرێکارانی ئەم وڵاتەدا هاتە جوشو خروشو چەکەرەی کرد ئەویش بەوەی کەوتنە راپەرینو مانگرتن لە سەروی وڵات هەتا خواروی لە (بەغدا، بەسرە ، راپەرینەکەی گاوڕباغی) لە کەرکوك دژ بە کومپانیای نەوتو هەروەها لە خەتی شەمەندەفەردا .

ئەم تیکوشانو خەبات کردنە بەردەوام بو ، وە هەمو ساڵی یادی ئەم جەژنەپیرۆزە کراوەتەوە بە نهێنی هەتا ئەوەبو لە پاش شۆڕشی ١٤ی تەموز ئەم جەژنە بە تەواوەتی ئاشکرا کراو حەقی خۆی درایەو بوبە جەژنێکی رەسمی لە ولاتدا . وە هەمو کرێکاران بە تەواوەتی هەستیان بەم جەژنە مەزنە کردو هەمو ساڵێك بە ئاشکرا یادی ئەکەنەوەو ئاهەنگو خۆپیشاندانی گەورە سازئەکەن .

پەیدابونی نیقابەی کرێکاران باشترین پاڵپشتو دەست کەوتە بو ئەم چینە کولنەدەرە. چونکە کرێکاران زیاتر هەست بەوە ئەکەن کە خویان خاوەن ئیشنو سودەکەیان دەگەرێتەوە بۆ خۆیان . وەبریاردانی حکومەت لەسەر یاسای نقاعدی

بڕوانە : ل ٧

ئەدەب و ژیان

ئەدەب و ژیان
ئەدەب و ژیان
ئەدەب و ژیان

(هەر چەندە ، تێگەیشتنی کارەئەدەبی‌یە تازەکان زەحمەت بێ — کە ئەم زەحمەتیەش تا ڕادەیەك بەستراوەتەوە بەتەبیعەتی ئەو شێوە ئەدبیانەی « تەشویق‌و فزول » بەگرنگ نازانن — ئەوەندە ڕەخنە پێویستی‌تر ئەبێ‌و ئیش‌وکاری ڕەخنە زەحمەتر ئەبێ)(١) .

ئەمە وتەی فەیلەسوف‌و ڕەخنەگرو زانای کۆمەڵایەتی‌ی فەڕەنسی (لۆسیان جولدمان) بو دەربارەی دەوری باڵای ڕەخنە لە پێشخستن‌و بەرەوپێشەوەبردنی ئەدەبی ئەم سەردەمە هەروەها ئەم وتەیەی سەرەوە ئەوەمان بۆ دەردەخا هەستیان پێبکا . کاك فوئاد .. ئەڵێ .. (سەرنجێکی سەرپێی‌ی لە شیعری تازەدا ، ڕاستی‌یەکان ئەداتە دەست ئەویش ئەوەیە کە خواستن (استعارە)ی وشەو تەعبیر بەجۆرێك پەرەی سەندوە لە ڕادەبەدەرە) .

هێشتا پێش ئەوەی بچمە ناو باسەکەوە .. ئەمەوێ کاك فوئاد ئەوە بزانێ کە (استعارە)ی وشەو تەعبیر لە عیلمی بەلاغەت دانیە ، بەڵکو هونەرێکی زمانەوانی هەیە پێی ئەوترێ (استعارە) کە بە هۆی وشەوە وێنەیەکی شیعری دروست‌ئەکات بۆ دەربڕینی حاڵەتێك یان سەرباری ئەمەش دێ لە ڕوکەش‌و دیوی دەرەوەی وشەکان ئەکۆڵێتەوەو ئەیان‌باتەوە سەر واتای فەرهەنگی‌ی ڕوت‌و قوتیان .. بەبێ ئەوەی بای تۆزقاڵێك بچێتە ناو جیهانی (ڕوئیا)ی شاعیرو بیەوێ بزانێ مەبەستی لە هێنانەوەی ئەم ئیستیعارانە چیە ؟

(سیسل دی لویس) لەم بارەیەوە ئەڵێ :

(ئەوەی ئاشکرایە ، شاعیر جیهانی دەرەوەمان ، وەك چۆن وایە ، پیشان‌نادا ، بەڵکو سەر لە نوێ دروستی‌ئەکاتەوەو واتایەکی ئەداتێ کە لە تەواوەتی تاقی‌کردنەوەکەیەوە

سەرنجێك لە : سەرنجێك لەڕواڵەتی شیعری تازە

کە ڕەخنە تەنیا هەڵسەنگاندنێکی ڕوت‌وقوتی ڕوە چاك‌و خراپەکانی یاجوان‌و ناشیرینەکانی بەرهەمی ئەدەبی نیە .. بەڵکو پێش هەمو شتێك تێگەیشتن‌و چونە ناخ‌و شی‌کردنەوەی بەرهەمە .. دەست بەسەراگرتنی ئەو پەیوەندی‌یانەیە کە بونەتە هۆی پەیدابونی جولانەوەیەکی زیندو لە ناوەوەی بەرهەمەکەدا .. ئینجا دەرخستنی‌و پیشان‌دانی ئەو وردەکاری‌یە هونەریانەیە کە شاعیر بەکاری هێناون‌و ئەم کەم‌وکوڕیانەی لەم بەکارهێنانەدا توشی هاتون .

پاش ئەم پێشەکی‌یە کورتە .. بەپێویستی ئەزانم چەند تێبینیەکی خۆم دەربارەی (سەرنجێك لەڕواڵەتی شیعری تازە)ی کاك فوئاد مەجید میسری ، کە لە ژمارە (١١٤)ی هاوکاری‌دا بڵاوکرایەوە ، بخەمە ڕو .

کاك فوئاد .. وا دەست‌پێ‌ئەکات (بێگومان ڕێبازی ئەدەبی تازە (بەتایبەتی شیعر) جۆرە ئوسلوبێکی تازەی گرتوە لە روی زمانەوانی‌یەوە) .

ئەمە تا ڕادەیەکی زۆر ڕاستە .. بەڵام نەك بەو جۆرەی کاك فوئاد بۆی چوە .. چونکە ئەو ئەم هەنگاوە بەهەڵنگوتنێکی گەورەی شیعری تازەی کوردی ئەزانێ .. لەکاتێکا ئەم ئوسلوبە تازەیە مەرجێکی گرنگی تازەیەتی بەرهەمەکەیە .. چونکە ئەدەب — ئەدەبی هەر میللەتێك — لەکاتی هەوڵدانی بۆ خۆتازەکردنەوەو گونجان لەگەڵ گیانی سەردەم پێویستیەکانی سەردەم کە هەمیشە لە تازەبونەوەدان ، وەك (یەکیەتیەکی پتەوی لەیەك نەپچڕاو خۆی تازەئەکاتەوە .. واتە ئەم تازەکردنەوەیە هەمو لایەنێکی ئەدەبەکە ئەگرێتەوە ، هەر لە جۆری بیرکردنەوەی ئەدیب‌و جۆری تەرح کردنی ناوەڕۆکەکەو هەتا جۆری داڕشتن‌و فەرهەنگی زمان .

ئینجا .. کاك فوئاد ئەڵێ (تا ڕادەیەکیش خۆی زاڵ‌کردوە بەسەر هەمو قاعیدە بنەڕەتی‌یەکانی ڕێزماندا) .. ئەمەیان .. نەء .. ، چونکە مەسەلەی ڕێزمان‌و زمان تایبەتی‌یە بەتوانای شاعیر خۆیەوە .. وە بەندە بە دەوڵەمەندی‌و فراوانی شاعیر لەڕوی زمانەوە .. جا ئەم شاعیرە چ کۆن‌بێ یا تازە .

ناشمەوێ لێرە لیستەیەك بەو هەڵە زمانەوانیانەی کاك فوئاد بکەم کە لە نوسینەکەیا توشی هاتون بەبێ ئەوەی

واقیعێکی دیاری‌کراو ، ئینجا مەبەستی شاعیر لە پەنابردنە بەر (استعارە) .. دەربڕینی ئەو تاقی‌کردنەوەیە کە لە ئەنجامی بەیەکاهاتنی ناوەوەی شاعیرو واقیعی دەرەوە پەیدا ئەبێت .. جا لەگەڵ هەمو

سامی شۆڕش

فراوان بون‌و ئاڵۆزبونێکی ئەم بەیەکاهاتنە .. شاعیر زیاتر ڕو لەو وێنە شیعریانە ئەکا کە ئەتوانن جۆری ئەم پەیوەندی‌یە دەربڕن بۆ خوێندەوار .

(سیسل دی لویس) لەم بارەیەوە ئەڵێ :

(ئەگەر ئیستیعارە لە شیعری هاوچەرخدا ئامرازێکی دەسەڵات‌دار بێت ئەوە لەبەر ئەوەیە کە هۆیەکی زۆر گونجاوە بۆ دامرکاندنەوەو کپ‌کردنەوەی ئەو لەرەو لەرزە توندەی لە ژیانایە)(٢) .

کەواتە .. شاعیری تازەی کورد . لەنەزانین‌و بێ‌دەسەڵاتی‌یەوە ڕو لە ئیستیعارە ناکات . بەڵکو بەشیاوترین شێوەی ئەزانێ بۆ ئەوەی ناوەڕۆکی واقیعە پڕ ئەشکەنجەکەی بگرێتەخۆی .

بەڵام .. ئایا کاك فوئاد بەم شێوەیە بۆ مەسەلەکە چوە یان نەء ؟ بێگومان .. نەء ! چونکە ئەو وا ئەزانێ (بەکارهێنانی ئیستیعارە لە شوێنی خۆیدا پێزێك ئەداتە هەڵبەست‌و ڕوخسارێکی قەشەنگی پێ‌ئەبەخشێ .. بۆیە شاعیر هەرگیز ناتوانێ دەست‌بەرداری بێت) . کەواتە کاك فوئاد .. ئیستیعارە بەکارێکی سەپێنراو — لەلایەن شاعیرەوە بەسەر شێوەی دەرەوەی شیعرەکە ئەزانێ .. بۆ ڕازاندنەوەو قەشەنگی‌ی لەکاتێکا .. شاعیری تازە .. هەوڵی ئەوە ئەدا تاقی‌کردنەوەکە خۆی ئیستیعارە دروست بکاو بیگرێتە خۆیەوە .. هەوڵی ئەوە ئەدا ، ئیستیعارە وێنەیەکی بەزۆر دروست‌کراو نەبێت .. بەڵکو وێنەیەکی هەڵقوڵاوی سنوری ناوەڕۆکەکە بێت .

ئەمە لەلایەك .. لەلایەکی ترەوە ئەبینین کاك فوئاد ، چەقوی قەسابی بەدەستەوە گرتوەو یەك یەك ئیستیعارەکان سەرئەبڕێ‌و دابەشیان ئەکاو هەر یەکە ناوێکیان لێ‌ئەنێ ، هەر لە (ئیستیعارەی بەتەنیاو ئیستیعارەی — مضاف ومضاف الیە — ئیستیعارەی (مکنیە) .. بەم شێوە ناڕەوایە ، ئەو پەیوەندیە زیندوانە ئەپچڕێنێ کە گیانی ئیستیعارەکان بەیەکەوە ئەبەستێتەوەو واتای گشتی شیعرەکە پێك‌دێنێ ،

هەڵقوڵابێت .. کەواتە .. گونجانی ئەم وێنە شیعریانە لەگەڵ جیهانی دەرەوە نابێتە پێوانەی ڕەخنەگر بۆ حوکمدان .. بەڵکو ئەو سۆزو جولانەوەو ژیانەی کە ناوەوەی شاعیر سەرچاوەکەیەتی ، ئەبێتە پێوانەی حوکمدانەکە)(٣) .

لەئەنجامی شی‌کردنەوەی نوسینەکەی کاك فوئاد ئەوەمان بۆ دەرئەکەوێ کە کاك فوئاد ،شیعری تازەی کوردی‌ی خستۆتە بەر چەند قاڵب‌و پێوانەیەکی ڕەق‌و تەقی بەلاغەتی زمانی عەرەبیەوە خوێشی هەستی بەم نوختەیە کردوە) .

کە ئەمەش حوکمێکی ناڕەوای ئەدەبی‌یە .. چونکە هەتا شیعری تازەی عەرەبی ناتوانێ ئەم قاڵبانە بگرێتە خۆی سەبارەت بەو گۆڕان‌و تازەبونەوەیەی بەسەری هاتوە .. بۆ نمونەو بەڵگەی ئەم قسەیەم پارچە شیعرێکی شاعیری تازەی عەرەب ادونیس ئەهێنمەوە ..

⊙⊙

مدائن الغزالی
صحراء من سعالی تغول .
أو من قصب السعال
وبعد أن یصمت أو یضیع
سائل
تجره حشیشة السؤال (٤)

ئەمەو جگە لەوەی کە هەر زمانە سروشتی‌تایبەتی خۆی هەیە ، وە لەو سنورەدا — وەك گیان‌لەبەرێکی زیندو — پێش ئەکەوێ‌و گۆڕانی بەسەرادێ .

چەند تێبینیەکی‌ترم هەیە بە نوختە ئەیانوسم :

● کاك فوئاد ئەڵێ : جا.. داهێنان‌و بەکارهێنانی ئیستیعارە بەوشێوەیەو بەوجۆرە ، ئەنجامی بڵاوبونەوەی ئەدەبێکی تابلێی لاوازەو مایەی سەرلێ‌شێوانی خوێنەریشە ، ئەمە جگە لەوەی بۆشایی‌یەکی وا دروست ئەکات لە نێوانی کۆن‌و تازەدا خوێنەر ناچار ئەبێت بسلەمێتەوە لە هەمو بەرهەمێکی نوێ‌و لەچاکترین حاڵ‌دا بە فاڵ‌گرتنەوەی بزانێ‌و لەباشترین هەڵوێستیش‌دا بە مەتەڵی تێ‌بگا) .

کاکە فوئاد .. شیعری ، تازە ،شتێکی غەریبی لەخۆوە دروست بو نیە بەڵکو ئەنجامێکی زۆر ئاسایی نەجولانەوەو وشك‌بونەوەی کۆنەکەیە .. لەبەردەم لێشاوی ناوەڕۆکی ژیانی ئەم سەردەمە .. ئەنجامی مانەوەو خۆخواردنەوەی کۆنەکەیە لە پەراوێزی خوارەوەی مەسەلەی مرۆڤی کورددا .

بۆیە شاعیری تازە .. زۆر

بڕوانە : ل ٧

گفتوگۆیەك لەگەڵ چیرۆك نوسا "یوسف حەیدەری"

یوسف محەمەد حەیدەری .. یەکیکە لەو ئەدیبە کوردانەی بە زمانی عەرەبی ئەنووسن . لە ساڵی (١٩٣٥)دا لە شاری کەرکووك لەدایك بوە . ئێستا مامۆستای قوتابخانەیەکی سەرەتایی‌یە لەبەغداو قوتابیشە لە کولیجی ئادابی دانشگای (مستنصریە) . ژنی هێناوەو هەڤاڵ‌و شیرکۆی هەیە . سەرەتای نووسینی لە (١٩٥٧) ەوە دەستی پێ‌کردوە . لە گەلێ گۆڤارو ڕۆژنامەکانی عیراقدا نووسینی هەیە . یەکەم کۆمەڵە چیرۆکی (کاتێك دەریا وشك ئەکات) لە ساڵی (١٩٦٧) دا لە چاپ دراوە . دووهەمیشی (پیاوێك شار ئەی بوغزێنێ) لە (١٩٦٩)دا لە چاپ دراوە .

یوسف حەیدەری ، لەچیرۆك نووسە لاوە بەهرەدارەکانی عیراق ئەژمێردرێت . چە لە شێوەو چە لە ناوەڕۆکیدا ، خاوەنی ڕەنگ‌و بۆیەکی تایبەتیە خۆیەتی . قووڵ‌بوونەوە بە ناخی کەسانی چیرۆکەکانیدا بەبێ تەم‌و مژو نەترسی لە دەربڕینی هەست‌و نەستیاندا ، نیشانەیەکی تایبەتی‌یە بە بەرهەمەکانی‌یەوە .

لە گفت‌وگۆیەکمانا لەگەڵیا بەم شێوەیە دوا :

پرسیار : حەزئەکەین بە گرنگترین باس دەست پێ بکەین ، کە لەم ڕۆژانەدا بە گەرمەوە قسەی لێ‌ئەکرێت . ئەویش مەسەلەی تازەو کۆنە لە ئەدەبدا . تکایە لەم ڕووەوە بیروڕای خۆتمان بۆ دەربڕە .

وەڵام : تازەکردنەوە بەلای منەوە ئەوەیە کە نووسەر بتوانیت خۆی بکاتە ئاوێنەیەکی بێ‌گەردی سەردەمی خۆی ، بەبێ وەرگرتنی شێوەیەکی‌حازر بەدەستی داهێنراوی بێگانە . تازەکردنەوە لەباری سەرنجی منەوە ، بایەخدانیکی ساکارانە نی‌یە بە شێوەو درووست‌کردنی تەم‌و مژ بەبیانووی نوێ خوازی‌یەوە . نوسەری نوێ خواز لەلای من ئەو نوسەرەیە کە لە سەردەمی خۆی باش تێ‌ئەگات‌و شوێن‌و ئەرکی سەرشانی خۆی بەرامبەری دەس‌نیشان ئەکاو لە ئاستی کارەساتەکانیدا ، وەك ئادەمی‌زادێك کە ڕادەی تێگەیشتنی لە خەڵکی‌تر لەپێشترە، هەڵوێست‌و ڕێبازێکی تایبەتی ئەگرێت . بە باوەڕی من شێوەی نوێی‌ڕاست لە نووسیندا ، ئەنجامێکی سروشتی‌ی‌دڵسۆزی‌و ڕاستگۆیی نووسەرەکەیە ، لەئاستی ناوەڕۆکی نووسینەکەیدا . بۆیە ئەتوانین بڵێین ڕوو ئەدات کە زۆر ناوەڕۆکی بەنرخ‌و سەرکەوتوو ئەبێتە قوربانی شێوەیەکی لاوازو پەڕپوت .

وە یا بە پێچەوانەوە . من لەگەڵ شێوەی ساکاردام لە نووسینا . بەڵام لەپاڵ قووڵ بوونەوەدا . گشت بەرهەمە ئەدەبی‌یە نەمرەکانیش لە مێژووی ئەدەبدا ، لەم بابەتەن .

بۆ نموونە سەرنج بدەرە بەرهەمە نەمرەکەی (دیستۆیفسکی) (براکان کارامازۆف) وە یا بەرهەمەکانی (شکسپیرو هەمەنگەوای‌و گوگول‌و .. هتد) بگرە هەندێك لە بەرهەمە هاوچەرخەکانیش کە لە سەر بنچینەیەکی فەلسەفی داڕێژراون وەك چیرۆکەکانی (سارتەرو کامۆو جاك ئەنۆی‌و بریخت) ، وە کە خوێنەری زیرەك تێیان ئەگات . ئەمە مەسەلەیەکی گرنگمان لا ئەچەسپێنێ .. مەسەلەی ئەوەی کە بەرهەمی مەزن‌و نەمر ، ئەوانەن کە خەڵکی تێیان ئەگەن . بەڵام ئەو شێوەی تەم‌و مژو جۆری ڕازاندنەوەیە بە وشەو دیمەنی سەیرو ئاڵۆز ، کە نووسەرە لاوەکانمان بە بیانوی نوی خوازی‌و شکاندنی تەوقی کلاسیکی‌یەتەوە ئەی‌کەنەڕێبازی خۆیان لە نوسیندا ، وا دێتە پێش چاوی من کە هەم هەڵەیەو هەم نەفامی .

پرسیار : تۆ ئیشارەتێکتدا بە مەسەلەی وەرگرتنی شێوەی حازر بە دەستی داهێنراوی بێگانە . بەڵام لێرەدا دوشت سەرنج ڕائەکێشێت . یەکەمیان ئەوەیە کە ئەدەبی میللەتان یەك کارئەکاتە سەر یەکترو بە تایبەتی لە تازەکردنەوەدا کە کاریگەرترین ڕێگایە .

دووهەمیشیان ئەوەیە کە هونەری چیرۆك نووسین (کە تۆ خۆیشت چیرۆك نووسێکیت) لە بنچینەدا هونەرێکی حازر بەدەستی داهێنراوی بێگانەیەو ئێمە وەرمان گرتوە .

وەڵام :— من دان بەوەدا ئەنێم کە کارتێکردنی ئەدەبی میللەتان یەك لە یەکتر ، مەسەلەیەکی هێجگار ڕاستەو . چونکە زانستی لە ئەنجامدا ئەڕژێتە یەك دەریاوە . سامانی هیچ گەلیکیش بە هیچ جورێك لە هی گەلانی‌تر جیا ناکرێتەوە بەڵام میللەتان وەك یەك پێش ناکەون .. بەڵکو ئەنجامی چەند هۆیەکی مێژوویی تایبەتی لەم ڕووەوە جیاوازی ئەکەوێتە نێوانیانەوە .

هەروەکو ئەوەیش ڕاستە کە هونەری چیرۆك نووسین لە ئەدەبی عەرەبیدا ، هونەرێکی تازەیەو هەمووتازەیەکیش ماوەیەکی ئەوێ تا پێ‌ئەگاو پەرە ئەسێنێ .

عەرەب وا ناسراون کە میللەتی شیعرن . بەڵام من مەبەستم لە وەرگرتنێکی حازر بە دەست‌بوو ، نەك کار تێ‌کردن . وەك ئەوەی چیرۆك نووسێکی عیراقی، لە چیرۆکێکدا نموونەی کەسێکمان بخاتە پێش‌چاو کە شێوەو ڕەنگ‌و ڕووی ئەوروپایی بێت . وە یا لەباس‌و خوازێکی میتافیزیائی‌ی دوور لە ڕاستی‌و ڕووداو بدوێت وەك ئەوەی ئەو چیرۆك نووسە کە لە کۆمەڵێکی زەراعی‌دا ئەژی‌و ڕەوشت‌و ڕەفتاری دەرەبەگایەتی تیا زاڵە ، بێت نموونەی کەسێکی وەك (ئەنتۆن ڕوکانتان)ی (دڵ تیکەڵ هاتن) ەکەی (سارتەر) یا (میرسۆ)ی (ئاوارە)کەی کامۆمان بخاتە پیش‌چاو . یا بە جۆریکی ساکارانە خۆی لەباری کۆمەڵەکەی داببڕێ‌و خۆی بخاتە جیهانێکی میتافیزیائی‌یەوە کە لە وێوە ئیتر ئیشی تەنها تێ وردبوونەوە بێ ، بە بێ بەشداری‌کردن لە گۆڕیندا .

پ : ئایا مەترسی لەوە ناکرێت کە ئەم پێ‌داگرتنە لە مەسەلەی ڕودواوو نموونەی کەسانی ڕووداودا ، نووسەر هەڵخلیسکێنێتەناو زەلکاوی ڕێبازی ڕیالیزمی فۆتۆگرافی‌یەوە ؟. ئەمە لەکاتێکدا کە تازەکردنەوە ، چە لەم سەردەمەداو چە لە هەر سەردەمێکی تردا ، مانای چاو تێ‌بڕینی دواڕۆژە . ئەگەرچی کە بە یەکادانیشی لە ئێستادا ڕوو ئەدات .

و : من کە ئەڵێم نووسەر پێویستە شان بەشانی ڕووداوەکانی سەردەمی خۆی بڕواو لە گەڵیانا بژی ، هەرگیز مەبەستم لەوە نی‌یە کە وا بە ساکاری ئەو ڕوداوانە تۆمار بکات ، بەڵکو لیرەدا مەسەلەی هونەری نوسینەکە ئەکەوێتە نێوانەوە کە لەم ڕیگەیەوە ئەتوانین نووسەرێکی دواکەوتو لەیەکێکی تری پێش‌کەوتوو ، یاخود نوێ خواز جیا بکەینەوە . من باوەڕم وایە کە تەنانەت نوسەرە سوریالی‌و ڕەمزی‌یەکانیش بەم شێوە بێ یا بەو شێوە ، ڕیالیزمین .. یا بە جۆرێکی ئەوتۆ لە ڕوداو ئەدوێن کە خۆیان وای لێك ئەدەنەوە ، کە پتر لەگەڵ جۆری تێ‌گەیشتنی خۆیاندا سەبارەت بەو ڕوداوە ئەگونجێت .

پ : لەم ڕۆژانەدا لە هەمو کوچەیەکی جیهان‌دا هەر هیچ نەبێ لە لای بەشێك لە نوێ‌خوازەکان وتەی (ڕەت‌کردنەوەو یاخی‌بون‌و شۆڕش بەرپاکردن) بەو مانایەی کە سێ کۆڵەکەی نوێ‌خوازین لە کۆڕی ئەدەبدا، ئەدرێنە پاڵ تەقەلادانی تازەکردنەوەوە ئایا ئێوە چۆن لەم وتانە ئەگەن ؟

و : بەلای منەوە ، هەرسێ وتەکە ئەتوانرێت لە وتەی نوێ‌خوازی خۆیدا کۆبکرێتەوە ، بەڵام ئەم نوێ‌خوازی‌یە (واتە ڕەت‌کردنەوەو یاخی‌بون‌و شۆڕش بەرپاکردن) پێویستە خاوەنی هۆی مێژوویی تایبەتی خۆیان بن ، چونکە ئەگەر ڕەت‌کردنەوەو یاخی بون بێنە سەر ئەوەی کە بریتی بن لە تەنیا بەلەسە بونێکی بێ سەروشوێن ، دروست‌کردنی چەند مۆدێلێکی نوێی بێ‌ڕەنگ‌و بۆ لە شێوەدا ، ئەوە من پێی قایل نیم‌و خۆمی لێ بێ‌بەری ئەکەم .

ڕەت‌کردنەوەو یاخی‌بون پێویستە لە ڕاستگۆیی‌یەوە هەڵقوڵابن . چونکە ئەدیبی تێ‌گەیشتو بە تەنیا دەربڕینی تێ‌ڕوانین‌و باری سەرنجێکی نوێ ، خۆی ئەخاتە ڕیزی یاخی بوانەوەو لە گشت نمونەی ڕەوشت‌و ڕەفتاری مردوی ڕابوردو هەڵ‌ئەگەڕێتەوە .

پ : حەز ئەکەین بچینە سەر باسێکی‌تر .. واتە باسی ئەدەبی کوردی ، تکایە ئەگەر ئەتوانیت بۆمان باس بکە کە ئاخۆ تا چە ڕادەیەك شوێن پێی بزوتنەوەی ئەدەبی کوردیت هەڵگرتوە .. بە تایبەتی لە پلەی ئێستایدا ؟

و : گەلی کورد ، وەك گشت گەلانی‌تر ، خاوەنی مێژویەکی پڕ لە تێکۆشانی خۆیەنی‌و هاوبەشە لە کاروانی بەرەو پێشەوە چونی مرۆڤایەتیدا ،کە ئەمەش بەئاشکرا لەئەدەبەکەیدا دەرئەکەوێت . (سا بە داخەوە) هەرچەندە لەم ڕوەوە زۆر شارەزا نیم ، لە بەر ئەوەی کە بە نوسین‌و خوێندنەوە زمانەکە نازانم ، بەڵام من وەك کوردێك گەلێك شانازی بەو بەرهەمە بەرزانەوە ئەکەم کە زادەی بیری زۆر نوسەری مەزنی کوردن بۆ نمونە ، بەرهەمە ڕۆمانسی‌یە نەمرەکەی (ئەحمەدی خانی) (مەم وزین) ، کە من ئەیخەمە هاوشانی ئەدەبی شکسپیر بە تایبەتی لە ڕوی زمانەوە ، وە لە شاعیرە مەزنەکانی تری کورد (حاجی قادری کۆیی)یە کە لە شیعرەکانیا هیواو ئاواتی نەتەوایەتی ئەم گەلە دەرئەبڕێ‌و توانای خۆی بۆ ئەم مەبەستە تەرخان کردوە . هەروەها لە شاعیرە مەزنەکانی ترمان (گۆران)ی نەمرە کە هونەری شیعری ئەچێتە ڕادەی شاعیرە بەناوبانگەکانی جیهانەوە .

ئەوەی لە شیعری کوردی‌دا زۆرتر سەرنج ڕائەکێشێ ، ئەو تام‌و ڕەنگ‌و بۆ شیرینەیەتی کە ئەنجامی سروشتی جوان‌و ڕەنگینی وڵاتەکە خۆیەتی .

بڕوانە : ل ٢

ئایا ئەدیب ئەتوانێ بێ لایەن بێت ؟

عەزیز مەحمود

لەم نوسینەدا ئەمەوێ بە پێی توانای خۆم وە لەبەر ڕۆشنایی ئەو بیرو ڕا جۆراو جۆرانەی‌دەربارە ی ئەم‌مەسەلەیە هەن بەشداری بکەم لە وەڵام دانەوەی ئەم پرسیارەدا کە ئایا ئەشێت ئەدیب بێ لایەن بێت‌و خۆی‌دوربخاتەوە لە چینەکانی کۆمەڵ . ئەوەی ئاشکرایە ئەمڕۆ لە جیهان‌دا دوو بەرەی **دوژمن بەیەکی سەرەکی تیایە** کە ناکۆکی لە نێوانیان‌دا بەرزترین شێوەی گرتوە لەلایەکەوە بەرەی ئیمپریالیزم‌و نۆکەرەکانیان ، کە بەرەی دژی گەلان‌و بزوتنەوەی ئازادی‌خوازو پێشکەوتوو خوازەکانیان .

وە لە لایەکی تریشەوە‌بەرەی گەلانی زۆر لێکراوو چەوساوە کە ئێستا لە خەباتێکی سەختی شۆڕشگێرانەدان بۆ شکاندن‌و لەناوبردنی بەرەی دوژمن‌و دامەزراندنی جیهانێك کە چەوساندنەوەی چینایەتی‌و زۆرلێکردنی نەتەوایەتی تیا نەبێت ، لەبەر ئەوەی ئەم دوو بەرەیە لەوپەڕی ناکۆکی‌و دوژمنایەتی‌دان وەبە ئاشتی پێکەوە ژیانیان کاریکی مەحاڵە — بۆیە هەر یەکەیان بەو پەڕی تواناوە هەوڵ ئەدات بۆ لەناوبردنی ئەوی تریان جا لەبارێکی وەهادا ئایا ئەشێت وڵاتێك یان کۆمەڵێك وە یان یەکێك ئەدیب بێت یان هونەرمەند بێت یان هەر چیەك بێت ئەتوانێت لە نێوان ئەم دوو بەرەیەدا بێ لایەن بێت‌و خۆی ساغ نەکاتەوە کەلایەنی کامیان ئەگرێت ..

بێ‌گومان لەم‌جیهانەدا شتێکی سەربەخونیە وواتە هەرکەسێك یان ڕوداوێك یان شتێکی‌تر جیاواز نیە لەکۆمەڵە زروفێك‌و لایەنێکی‌تر کە بە هەمویان شێوەی تەواوەتی ئەدەن بۆیە ئەدیبیش ناشێ جیا بکرێتە وە لەوکۆمەڵ وزروف‌و پەیوەندیانەی لەدەورێتی وەهەر نوسین‌و بیرکردنەوەیەك‌و بەرهەمێکی لەو پەیوەندیانەوە هەڵقوڵاوە ولێی جیا نابێتەوە ، کەواتە زانیاری‌و ڕۆشنبیری ناتوانێت سەربەخۆو بێ‌لایەن بێت وە زانیاری‌و ڕۆشنبیری شۆڕشگێرانە بۆ جەماوەرانی گەڵ لەڕوی ئایدۆلوجیەوە چەکێکی شۆڕش‌ گێرانەی بێ ئامانەو زەمینە خۆش ئەکات بۆ هەڵگیرساندنی شۆڕش .

لەکاتی شۆڕش‌دا لایەکی پێویست وگرنگ لە لایەنە گشتیەکانی شۆڕش پێك دێنن لە بەر ڕوناکی ئەم باوەڕە شۆڕشگێرانەیە گرنگی ودەوری زانیاری ئەدەبمان لەبزوتنەوەی پێشکەوتن‌خوازی گەلان‌دا بۆ دەرئەکەوێت . وەبزوتنەوەی پێشکەوتن خوازیش هەرلە لایەن ئەو چینانەوە ساز ئەکرێت‌و بەتین ئەکرێت کە لە ژێر باری چەوساندنەوەدان ، دوژمنی سەرسەختی ئیمپریالیزم‌و داگیرکەرو هەمو چەوسێنەرەوەکان ئەدیبیش وەك هەر مرۆڤێکی‌تر سەر بەیەکێك لە چینەکانی‌کۆمەڵەیان سەر بەچینە چەوساوەکان‌و یان سەر بەچینە چەوسێنەرەوەکانە کە پلان‌و نەخشەی دوژمنەکانی ئیمپریالیزم جێ‌بەجێ ئەکەن لە بەر ئەوە هەر ئەدیبێك بەپێی فەلسەفەی چینەکەی خۆی بیر ئەکاتەوەو بەرهەمەکانی خزمەتی چینەکەی خۆی ئەکات ، جا ئاشکرایە لەم دابەش کردنی چینایەتی‌یەدا هیچ کەسێك‌و هیچ ئەدیبێك نامێنێتەوە کە سەر بەیەکی لە چینەکان نەبێت یان دەزبڕو خواست‌و بەرژەوەندی یەکێکیان نەبێت ، بەڵام هەندێك لە ئەدیبە « بێ لایەنەکان » ئەیانەوێت وا لە خەڵکی بگەیەنن کە بەرهەمەکانیان دورە لە سیاسەتەوە تەنیا پارچەیەکی‌جوانی‌ڕازاوەیەو ناوەڕۆکەکەی مەبەستی‌لەشتێکی ئەوتۆنیە جا ئەدەبێك بێ ناوەڕۆك بێ بۆ چی چاکە ؟.

ئەمڕۆ گەلان لە خەباتێکی سەختی بێ‌و چاندان لە پێناوی ئازادی دوا ڕۆژێکی باشتردا وە لە پێناوی لە ناو بردنی هەمو کوسپێکی ڕێگای گەلان ئەم ڕۆ ئەبێ هەمو کەسێکی نیشتمان پەروەرو مرۆڤ پەروەر هەمو توانای خۆی تەرخان بکات بۆ سەرخستنی بەرەی گەلان دژی بەرەی ئیمپریالیزم وە با هەمو ئەدیبانمان خۆیان بەتوندی ببەستنەوە بەبزوتنەوەی‌پێشکەوتن خوازی گەلی کوردو گەلانی جیهانەوە .

لەگەڵ خوێندەوارانا

● کاك ڕوءوف تاهیر زەنگەنە :
پارچە هۆنراوەکەت (ڕێگای‌ڕاستیم) لاوازە .. هەوڵ بدە لەپارچەکانی داهاتوودا سەرکەوتوتر بیت .

● کاك صابر محمد :
ببورە ..چاوەڕێی بەرهەمی چاکترین .

● کاك کاوەی ئاسنگەر :
دو پارچە نوسینەکەت ..مەبەستیان نەدا بەدەستەوە .. بۆیە بڵاونەکرانەوە .

● کاك (...) نەهەنگ :
شانۆگەریە وەرگێردراوەکەت(شاعیرو کۆلنیل‌و دەرهێنەر) باشە بەڵام داخمان ناچێ زۆردورودرێژ بو جێگای نەبوەوە .

● کاك جزا علی أمین :
پەخشانەکەت (لاپەڕەیەکی‌لاویم)ماوێتی بگاتە سەرلاپەرەی ڕوژنامەکان .

● برایان (ڕاستگۆ سلێمانی — جمال‌الدین دزەیی — هەولێر — ابراهیم خۆشناو—هەولێر —) .
هیوا دارین زیاتر شیعر بخوێننەوەو زۆرتر خۆتان ماندوکەن لەڕێکخستنی شیعردا .. جارێ ببورن .

سامی شۆڕش

پێری ئیوارە سەرەك کۆمار پێشوازی کردوە لە جەنابی قەشە (یوسف خنا نیشودع) یاریدەدەری بطریارکی کەنیسەی رۆژهەلاتی نسطوری تایەفەی ئاثوری لە عیراق‌و ئەندامانی لیژنەی ناوەندی تایەفەی ناوبراو لە بەغدا و جەنابی قەشە پولس الثانی شیخو قەشەی کلدانی بابل‌و ئەندامانی لیژنەی بەرێوەبەری بەطریارکی .

سەرەك کۆمار بەگەرمی بەخێرهاتنی کردن ئەنجا جەنابی قەشە یوسف خنا نیشودع‌وتاریکی خوێندەوە وسلاوی لە پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب‌و سەرەك بکر کرد وە بەناوی تایەفەکەیەوە سوپاسیکی گەرمی کردن سەبارەت بەو مافە روشنبیریانەی دراوە بەوانەی بەزمانی سریانی قسەئەکەن ئەنجا قەشە پولسی دوەم شیخو تاریکی خوێندەوە وەکو وتارەکەی جەنابی قەشە یوسف خنا نیشودع .

سەد هەزار دینار بۆ تەواو کردنی خانوو بەرەی شەهیدەکانی کوردستان لە هەولێر

وەزارەتی کاروباری ژوروداوای لەبەرێوەبەرایەتی محاسبی گشتی کردوە بۆ ئەوەی ١٠٠٠٠٠ سەد هەزار دینار دابنی لە خەزینەی پاریزگای هەولێر بۆ ئەوەی ناوچەی ئاوەدان کردنەوەی ژورو لە پاریزگای ناوبراو بتوانی خەرجی بکات لە دروستکردنی خانو بەرەو تەعویز بۆ ئەو لیقەوماوانەی کە بەهۆی روداوی کوردستانەوە توشی زیان بوون— وە ١٢٠ خانو کەبۆ شەهیدەکانی کوردستان لە هەولێر دانراوە دروست بکریت .

« ١٤٣٥ » کرێکار ...چەی تەقاویتی بۆ

لە سەرەتای ئەم ساڵەوە تا مانگی رابوردو ١٤٣٥ کریکاری ژن‌و پیاو موچەی تەقاویتی‌یان وەرگرتوە .

وەزارەتی ئابوری رای گەیاند کە داوو دەزگای تەقاویتی‌و ضمانی کۆمەلایەتی تەنیا مانگی رابوردو موچەی تەقاویتی بۆ ٦٠٢ کریکار بریوەتەوە .

کردنەوەودامەزراندنی پرۆژەی پیشەسازی تازە بەبۆنەی یەکی ئایارەوە

وەزارەتی پیشەسازی بەشداری ئاهەنگی چەژنی یەکی ئایاری کریکارانی وڵات ئەبێت بەکردنەوە ودانانی بەردی بناغەی چەند پرۆژەیەکی پیشەسازی و دروست کردنی خانوبەرە کە نزیکەی دوملیون‌و ١٨٧ هەزارو ٥٠٠ دیناری تێ ئەچیت . واچاوەروان ئەکریت کە کاك طه جزراوی ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش‌و وەزیری پیشەسازی چاوەدیری ئاهەنگی کردنەوەی کوکردنەوە (مجمع)ی کارگەی بیبسی کۆلا بکات کە نزیکەی ٤٠٠ هەزار دیناری تێ ئەچیت کە لە جیاتی ئەو یاریدەدەری وەزیر ئەیکاتەوە .

هەروەها وەزیری پیشەسازی چاوەدیری دانانی بەردی بناغەی پرۆژەی دروستکردنی گلوپی کارەبا لە (تاجی) ئەکات کە دیسان یاریدەدەری وەزیر پرۆژەکە ئەکاتەوە . ئەم پرۆژەیەش نزیکەی دوملیون‌و ٤٦٠ هەزار دیناری تێ ئەچیت بەکاروباری هەندەسەی مەدەنی‌و دامەزراندنەوە . واچاوە روان ئەکریت کە بەرهەمی دروستکردنی پرۆژەکە لە نیوەی ساڵی ٩٧٤ بیتە دی کە نزیکەی ١٠ هەزار ملیون گلوپی ٢٥ تا ١٠٠ وات دروست ئەکات کە ئەمەش قابلی زیادبونە تا ١٤ ملیون گلۆپ .

وەهەروەها پیلانیش دانراوە کە لە هەمان کارگەدا بو ئەوەی ٣ ملیون گلوپی فلورسنت لە سالیکا دروست بکریت کە هیزی گلۆپەکە لە ٢٠ تا ٨٠ وات ئەبیت،سەرەرای ملیون‌و نیویك گلوپی رەنگاو رەنگ کە بۆ جوانی‌و رازاندنەوە بەکار دین کە ئەمیش قابلی زیاد بونە تا ٣ ملیون گلوپ لە سالیکا .

بەم پێیە لە پاریزگاکانی تریشدا ئاهەنگی کردنەوەی چەند پرۆژەیەکی تر ئەگیریت بەتایبەتی پرۆژەی دروستکردنی خانو بەرە بو کریکارانی کارگەی چیمەنتو لە (السدە) لە پاریزگای بابل ئەم پرۆژەیەش بریتی‌یە لە دروستکردنی ٥٠ خانو کە نزیکەی ٣٧ هەزارو ٥٠٠ دیناری تێ ئەچیت .وەهەروەها بەردی بناغەی دروستکردنی ٢٠٠ خانو دائەنریت بو کریکارانی کۆمپانیای گشتی جگەرە لە سلێمانی جگە لە ١٠ خانو بو فەرمانبەرەکانی کۆمپانیایەکە دروست ئەکریت کە ئەویش نزیکەی ٢٠٠ هەزار دیناری تێ ئەچیت .

پاریزگای دیالەش ئاهەنگ ئەگیرریت بە بونەی دانانی بەردی بناغەی دروستکردنی ٦٥ خانو بو کریکارانی کارگەی دۆشاوی تەماتەو ١٠ خانوش بو فەرمانبەرەکانی کارگەکە کە ئەویش نزیکەی ٩٠ هەزار دیناری تێ ئەچیت .

پرۆژەکانی کوردستان پەلە لە جێبەجێ کردنیان ئەکرێت

وەکو زانراوە وەزارەتی پیشەسازی رۆژی ١٠ی ئایاری داناوە بە ئاخر رۆژی وەرگرتنی پروژە پیشەسازیەکان کە لە ژوروی وڵات دەستی پی کراوە ئەوەی شایانی باسە سەروکایەتی‌دیوانی‌سەروکایەتی کۆماری عیراق بە وەزارەتی پیشەسازی‌و هەندی وەزارەتی تری راگەیاندوە کە پەلە بکەن لە جێبەجێ کردنی پروژەکانی کوردستان‌و بایەخی زیاتر پێ بدەن لە پروژەی ناوچەکانی تری وڵات .

ئەم پروژانەی کەوەزارەتی پیشەسازی بەدەستیەوەیەتی لە کوردستانا نزیکەی ١٠ ملیون دیناریان تێ ئەچیت . لەم پروژانەش کارگەی شەکری سلێمانی و کارگەی چیمەنتوی سەرچنارو کارگەی جگەرەو کارگەی شیرو کارگەی ریسی خوری‌و کارگەی مافوری دەست کردە لە هەولێر .

هەروەها ئیستا بەدەستەوەیە کە کارگەی قتو (تعلیب) لە هەریر و کارگەی قوماشی کوردی لە دهۆك‌و کارگەی قسڵ لە حەمام عەلیل و پروژەی گەیاندنی هیزی کارەبا بۆ گەلی ناوچەو دروستکردنی کارگەی خشتی سور لە موصل دروست بکرێ .

دروستکردنی ئەم پروژانە بۆ جێبەجێ کردنی ئەو نەخشەیەیە کە شۆڕش ئەیەویت بەهۆی دامەزراندنیانەوە پیشە سازی‌و ئابوری لە ناوچەکانی کوردستانا گەشە بکەن .

ناردنی نەوت بۆ ئەڵمانیای دیموکراتی

چەند رۆژی لەمەوبەر کۆمپانیای نەوتی نیشتمانی بلاوی کردەوە کە دەست کرا بە ناردنی نەوت بۆ کۆماری ئەڵەمانیای دیموکراتی لەسەر حسابی داوو دەزگای بترو شیمیای ئەڵەمانیا بەپێی ریکەوتنێ کە لەنێوان کۆمپانیای نەوتی نیشتمانی‌و داوو دەزگای بتروشیمیای ئەڵەمانیای‌دیموکراتی بوە عیراق بۆ ماوەی پینج ساڵ نەوت ئەنیریت بۆ ئەڵمانیای دیموکراتی .

کورتە هەواڵ

● وەزارەتی لاوان ٢٠ هەزار دیناری تەرخان کردوە .ز دروستکردنی هوڵیکی داپوشراو بۆ وەرزش لە شوینی لاوانی اسکان لە بەغدا .

● وەزارەتی پەروەردە بریاری‌دا کاك نزار عبدالغفار الحدیثی بەرێوەبەری گشتی خوێندنی پیشەیی بنیریت بۆ پاریزگاکانی کوردستان بۆ ئەوەی بزانی کاروبارو ئیشکردن لە قوتابخانە پیشەییەکانی ئەم ناوچانە چۆن ئەروا بەریوە .

بەرزکردنەوەی ئاستی خوێندەواری لە کوردستان

بریاردراوە لیژنەیەکی بەرز بنیردریت بۆ پاریزگاکانی ئەیەواو دهۆك‌و کەرکوك‌و هەولێرو سلێمانی‌و دیالە .

لیژنەکە بریتی‌یە لەماموستایان عبدالله فرج شاڵی بەرێوەبەری گشتی خویندنی کوردی‌و بدر فارس السعد موفەتیشی پسپوری بەریوەبەرایەتی لە وەزارەتی پەروەردەو مصلح الراوی موفەتیشی پسپوری بەریوەبەرایەتی لە وەزارەتی پەروەردە و برهان عبدالقادر نەقشبەندی موفەتیش لە بەریوەبەرایەتی گشتی خوێندنی کوردی .

ئەم لیژنەیە لە رۆژی ٣—٥—١٩٧٢ وە بۆ ماوەی ٢٠ روژ سەر لە کوردستان ئەدەن‌و چۆن بۆ ئەو ناوچانەی کە قوتابخانەکانیان خوێندن بەزمانی کوردی ئەیان گرێتەوە، بۆ ئەوەی بەباشی سەیری چۆنیەتی خوێندن بکەن‌و سەرەنج بدەنە ئەو پیویستیانەی تیایانا هەیە لە روی کتیب‌و ماموستاو خانوو کەل‌و پەلی تر .

وە لەچۆنیەتی جێبەجێ کردنی بریارەکانی لیژنەی بەرزی هاوبەشی ئەکولنەوە کە لە ساڵی ٩٧٠ لەم بارەیەوە دراون ، وە لەم روەوە ئەو شتانەی تائیستا راگیراون‌و جێبەجێ نەکراوون بەتایبەتی لە قەزای مەندەلی‌و ناحیەی‌زمار چارەسەری ئەکەن‌و هۆی جێبەجێ نەکردنیان ئەخەنە پێش‌چاو ، ئەمە جگە لەوەی لیژنەکە راپوریك ئامادە ئەکات دەربارەی ئەو بریارو هەنگاوانەی ئەیدەن‌و ئەی هاوین بۆ چارە سەرکردنی ئەم گیروگرفتانە تاکو بتوانری بەپەلە ئاستی خوێندەواری لەو قوتابخانانە بەرز بکریتەوە کە بەپێی بەیاننامەی (١١)ی ئازار خوێندن بەزمانی کوردی ئەیان گریتەوە .

کاك « سیروان محمدعلی» سەرۆی پرۆژەی میوەو شینایی لە هەولێر لەگەڵ نوێنەری « هاوکاری »ئەدوێ

عەزیز حەریری
پەیامنیری هاوکاری لە حەریر

سەبارەت بەوەی پرۆژەی چاندنی میوەوشینایی لە هەریر نۆیەو سەرەتای دەست کردنیەتی ، وەرەنگە زورکەس شارەزاییەکی ئەوتویان لی‌ی نەبیت بویە بە پیویستمان زانی لەم روەوە بەهۆی کاك سیروان محمد علی سەرۆکی پرۆژەکە نەختی خوێندەوارانی بەریزی هاوکاری شارەزا بکەین

پیشەکی سوپاسی کاك سیروان ئەکەین کە زۆر بە خوشی‌یەوە پیشوازی لی‌کردین‌و ورامی پرسیارەکانی داینەوە .

● کاك سیروان پیشەکی ئەمانەوی بزانین ئایا چۆن ئەم شوینە واتە ناوچەی هەریر هەلبژیردراوە بو ئەم پرۆژەیە ، وە ئایا نیازی میری چیە لەم پرۆژەیە ؟

— لەبەرئەوەی پرسیارەکەتان بەلای منەوەدوبەشە بویەئەمەوی هەر بەشەبەجیا ورامی بدەمەوە:

أ — زەویەکە ئەگونجێ بۆئەم مەبەستەی کە هەلبژیردراوە کە بۆ دروست بون‌و بەهەرمهێنانی باخچەی نەمونەیی‌و شینایيە .

ب — زەویەکە زەوی‌وەزارەتی چاك کردنی کشتوکالە .

ج — نزیکە لە سەرچاوەی ئاوەوە کە ناوی سەرچاوەی ئاوی‌هەریرە وە هەروەها شوینی ئاوی بیری زورە .

د — نزیکە لە ریگاوبانی هاتوچو کردن .

و — شوینەکە شوینیکی دەشتایی راستە وە پانایەکی زۆری هەیە کە بریتی‌یە لە ١٢٥٨ دۆنم .

وەرامی بەشی دوەمی پرسیارەکە ئەمەیە :

أ — هینانەدی باخچە لەسەر تەرزی نۆی بۆ بەرهەم هینان‌و زورکردن‌و چاکردنی ئەو میوانەی کە لەو شوینەدایە .

ب — هێنانەدی نەمام وتووێ جور بەجۆری میوە لەگەڵ تۆی شینایی‌و نەمامی باخ .

ج — ئیش کردن بو بەجێ هێنانی شتی تازە لە بابەت میوەو شینایی‌و باخ .

د — فیرکردن‌و هاندانی جوتیاری کۆمەلەی جوتیارەکان بۆ پێکهێنان‌و زیاد بونی بەرهەمی میوەی باخچەو شینایی‌یەکان .

● لە پارەوە تا ئەمرۆ چەند دۆنمتان‌دا چاندوە بە شەتلی میوە ؟

— نزیکی ١٢٠ دونممان داچاندوە .

● جۆری ئەم شەتلانە چین کە داتان چاندون ؟

بولاپەرە ٧

وەفدێکی کۆمسۆمۆلی سۆڤیەت سەر لە یەکێتی لاوانی دیموکراتی کوردستان ئەدا

— پەیامنیری هاوکاری —

رۆژی سێ شەممەی پیشو وەفدیکی گەورەکە پیك هاتبو لە ٢٨کەس لەئەندامانی رێکخراوی لاوانی یەکیتی سوڤیت (کومسومۆل) بە سەردان‌چون بۆ بارەگای یەکیتی لاوانی دیموکراتی کوردستان لە بەغدا، بەگەیشتنیان بۆ بارەگا زۆر بەگەرمی لەلایەن سەرۆکی یەکێتی لاوانی دیموکراتی کوردستانەوە کاك یدالله عبدالکریم‌و ئەندامانی تری لاوانەوە پێشوازی کران .

ماموستا یدالله لە وتەیەکدا بەخێر هاتنی گەرمی وەفدەکەی کردو ئەوەی دوپات کردەوە کە گەلی کوردو گەلانی سۆڤێت لە دەمێکەوە دۆستن ، هەروەها باسی نرخ‌و بایەخی ئەم سەردانەی کرد بۆ لای‌یەکتری‌و وتی کە باشترین‌وە سیلەیە بۆ زیاتر لەیەك گەیشتن‌و یەکتری ناسین .

وە لە وەلامدا سەرۆکی‌وەفدی لاوانی یەکێتی سۆڤێت زۆر سوپاسی سەرۆکی یەکێتی‌لاوانی کوردستان‌و هەمو ئەندامانی‌تری کرد بەرامبەر ئەو پێشوازی‌یە گەرمەی لی‌یان کرد ، هەروەها پێ‌خۆشحالی پیشان‌دا سەبارەت بەوەی کە ئێستا گەلی کورد لە سایەی ئاشتیەکی راستەقینەدا گەیشتوە بەمافەکانی ، ئەمەش لە ئەنجامی دەرچونی بەیانی ١١ی ئازاری مێژوی‌یەوە .

دوا بەدوای ئەمە ئەندامانی وەفدەکە کەوتنە پرسیار کردن دەربارەی باری ئێستای لاوانی کوردستان‌و بزوتنەوەی لاوانی لە ئازار بەدواوە ، هەروەها دەربارەی شێوەی رێکخستنی یەکێتی لاوانی دیموکراتی کوردستان‌و ئامانجەکانی .

لە وەلامی ئەم پرسیارانەدا ماموستا یدالله عبدالکریم سەرۆکی یەکێتی بەوردی هەر لە سەرەتای دامەزراندنی‌یەکێتی لاوانی دیموکراتی کوردستانەوە تائێستا بە هەمو قوناغەکاندا بۆی رون کردنەوە ، هەروەها باسی شێوەی رێکخستنی ئامانجەکانی یەکێتی بۆکردن

دوای ئەمە سەرۆکی وەفدی لاوانی‌سوڤێت لەباتی وەفدەکەو کۆمەلەوە دیاری‌یەکی رەمزی پێشکەش بە ماموستا یدالله‌کرد وە ماموستا (یدالله عبدالکریم) دیاری‌یەکی رەمزی پێشکەش بە سەرۆکی وەفدەکە کرد لە باتی یەکێتی لاوان .

ئینجا ئەندامانی وەفدەکە بانگ کران بۆ بینینی هەندی لە چالاکی‌و یاری‌یەکانی تیپەکانی یەکێتی ، لەو یاری‌و چالاکیانەدا هەندێك لە ئەندامانی وەفدەکە بەشدار بون .

مەدالیەو دروشمی کومسومو لیان کرد بە سنگی هەندێك لە ئەندامانی لاوانی کوردستانەوە، لەدوای‌دا وێنە یەکیان بەیەکەوە گرت .

بەم جۆرە سەردانەکەیان تەواو بو ، وە هەر بەوگەرمیەی پێشوازی کران هەروا بەرێش کران .

«هاوکاری» بەبۆنەی یەکی ئایارەوە لەگەڵ کرێکارانی کورد ئەدوێت

— ممتاز حیدری —

بەبۆنەی جەژنی یەکی ئایارەوە (هاوکاری) ئەم گفتوگۆیەی لەگەڵ چەند ئەندامێکی مەکتەبی یەکێتی‌ی نەقابەکانی کرێکارانی هەولێردا پێك هێنا .

لەپێشدا کاك محمد شێخە جێگری سەرۆك لە باسی جەژنی ئایاردا وتی :—

لە ساڵی ١٨٨٦دا کرێکارانی ئەمریکا لە شاری شیکاگۆ مانیان گرت لە پێناوی ئەوەدا رۆژی هەشت سەعات ئیش بکەن‌و گوزەران‌و ژیانیان چاك بکرێت . بەلام بە ئاگرو ئاسن بەرهەلستی مان‌گرتنەکەیان بون‌و لە ئەنجامی پیلانێکی چەپەلی پۆلیسی شیکاگۆدا چەند کرێکاریك کوژران‌و هەندیکیشیان کران بەدارا .

هاوکاری : چی لەم روداوە تێ‌ئەگەین ؟ کاك محمد وتی :

ئەوە تێ‌ئەگەین کە زولم‌و زۆرداری سەرمایەدارەکان قورس بوە ، هەروەها نمونەی ئاشکرا بونی کێشەی چینایەتی بوە .

هاوکاری : بۆچی چینی کرێکاران بە شۆڕشگێر ترین چین ئەژمێردرێت ؟

لە وەلامی ئەم پرسیارەدا: کاك صلاح حسین سکرتێری دارایی وتی :

چونکە چەوساوە ترین چینەو لە پێناوی کامەرانی گەلدا خەبات ئەکات . وە زروفی ئیش کردنیان پێکەوە بەستونی‌و بە کۆمەڵ لە کارگاکاندا کار ئەکەن‌و یەك ئامانجیان هەیەو یەك دوژمنیش . ئەم چینە بربرەی پشتی‌شۆڕشەو هەمیشە لەپێشەوەی چینەکانی ترەوەیەو زیاتر بەرگەی ئێش‌و ئازاری ژیان‌و تێکوشان ئەگرن ..

هاوکاری : هەروەها خاوەنی هیچ چەشنە کەرەستەیەکی بەرهەم هێنەر نین‌و خاوەنی یەك بیرو باوەڕن‌و لە تێکوشانیشدا تەنیا « کە لەپچەی مەچەك ئەدۆڕێنن . »

پرسیار : باری ژیانی کرێکارانی کوردستان چۆنە ؟ وەك پێویست بێ وایە ؟ کاك محمد جێگری سەرۆك وتی :

بەکورتی باری ژیانی کرێکارانی کوردستان لە رادەی پیویستیدا نیە ، بەتایبەتی لە شاری هەولێردا ، چونکە پرۆژەکانی لەو ئاستەدا نیە کە بەتەواوی چارەسەری بێ‌ئیشی بکات .. هەروەها ئەم بێ‌ئیشی‌و برسیەتیەش کار ئەکاتە سەر باری‌خوێندەواری‌و سەقافەتیان .

کاك محمد وتی :

ئەبێ چەند پرۆژەیەکی گەورە لە ناحیەو قەزاکاندا بکرێتەوە بۆ ئەوەی بێ‌ئیشی لە شارەکاندا سوك بێ ..

هاوکاری : ئەی دەوری نەقابە ؟

کاك بکر ایوب سکرتێری بەریوەبردن وتی :

یەکێتی‌ی نەقابەکانی کرێکاران ، بەپێی توانای نۆی لەگەڵ کارەبەدەستانی پارتی‌و میریدا هەولی چارەسەر کردنی باری بێ‌ئیشی‌و چاك کردنی ژیانی کرێکارانی داوە . بۆ ئەم مەبەستەش چەند یادداشتێکی داوەو توانیویەتی نەهێڵێ کرێکار بەخۆڕایی لەسەر ئیش دەربکرێ .

هاوکاری : ئەی لە روی تەندروستی‌یەوە ؟

کاك بکر ایوب وتی :

بەراستی نەخۆشخانەی هەولێر خۆی لە خۆیدا بەشی دانیشتوانی شارەکە ناکات .. سەرەڕای ئەوەش چونکە لە ناحیەو قەزاکاندا نەخۆشخانەی گەورە نیە لەم بارەیەوە تەنگ‌و چەلەمە پەیدا بوە .. هەروەها وەك پێویستە خزمەت گوزاری تەندروستی پێشکەش بەکرێکاران ناکرێت .

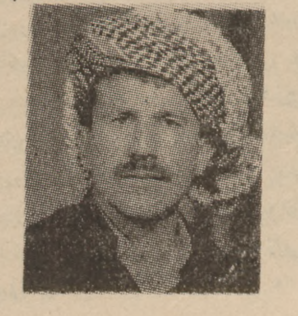

هاوکاری : یەکێتی کرێکاران چ بایەخێکی لە تێکوشاند هەیە ؟

کاك عبدالقادر معروف لێ‌پرسراوی کاروباری (تقاعدو ضمان) وتی :

بێگومان سەرکەوتنی کرێکاران هەردەم لە یەکێتی ریزەکانیایەو .. هیچ گەلێك

بۆلاپەرە ٧

پاشماوەی : ئاڕایشت لەشانۆدا

لەنەوتەوە گۆڕی بەغاز ، بە ئەکتەرەکانی ئەو سەردەمەیان ئەووت (ئەکتەرانی ڕانی بەراز) لەبەر ئەوەی پێستە چەورەکەی ڕانی بەرازیان ئەسوو بە دەم‌و چاویانا بۆ ئەوەی چەوری بکەن‌و دوای ئەوە ڕەنگەکانی لەسەر دانێن .

لە ساڵی ١٨٦٠دا ڕووناکی کارەبایی لە شانۆدا بەکارهێنرا، ئەو کاتە دروست کردنی کەرەسەی ئاڕایشت بوو بە شێوەیەکی بازرگانی . لەگەڵ ئەوەش دا ئاڕایشت لە سەر دەم‌و چاو زۆر ئەستوور دیاربوو هەروەکو ئەستووری ماسکەکان ، دوای ئەوە زانا کیمیاوی‌یەکان چەندەها داهێنیان داهێنا لە کەرەسەی ئاڕایشت . بەو جۆرە ئەکتەر توانی بە شێوەیەکی ئاسایی خۆی پیشان بدات .. هەتا ئێستاش هەر ئەو کەرەسە تازانە بەکارئەهێنرێن بۆ ئاڕایشت چ لە شانۆدا وە چ لە سینەماو تەلەفزیۆندا .

Institut kurde de Paris

زمانێ کوردی

لسەر ذارخـازو لدوی دلێ هژمارەکا مەزنا کەسو کـارو شاگردو دوستو دلسـۆژا ، بئانەهیا خودێ ئەز دێ بەرە ـ بەرە بابەتو گۆتارێت من لسەر زمانێ کوردی بزارێ کرمانجی نڤیسین دروژناما هاوکـاریدا بەلاڤکەم . ئەزێ بهیڤی مە بدلێ خویندەڤان بنو جهێ رزامەندی یا وان بن .

هەکە هاتو خویندەڤانێـت بەرکەفتی ئو بهاگران کێماسیەك خاری ئو خێچەك ، لەنگی ئـو نەراستی یەك تێدا دیت من های بکەن دا وێ لەنگیێ راسـت بکەم ، ژبەرکو ئەم هەمی پێکڤە هێزو ڤەژەنو هزرو بیرێت خو بکەینە ئێك بو دانانا بنگەهێت گشگی ئو فرەهـ بو زمانێ ماکێ زمانێ کوردی یێ شرین، چونکی زمانێ کوردی هێژ کەرستەکێ خاڤە ، ئـەو لدوی چونو ریسێرجێت لێ‌هاتینەکرن هەمی سەرڤە سەرڤەنە ، نە دکویرو درهچونەکا گشکی‌نە ، ئەو ژی ژبەر سالێت گرانێت پڕ کێزمو ئالۆزو سختێت بسەر مللەتێ کورد هاتینن .

هەمی بابەتو لدوی چونێت زمانەڤانیێ ژئاخڤتنو پەیڤتنا زێندی‌یا ئانکو مرۆڤان دەست پێ دکەن ، ژبەرکو ئاخڤتن یا پەیڤتن بریتـی‌یە ژدەنگێت ژدەڤێ مروڤی دەردکەڤن گاڤـا بڤێت هەڤبەرێ خو ئاگەهداری کارەکی ، کریارەکێ ، هزرەکێ یان بیرەکێ بکەت .

مرۆڤان نمونەکا راستە ژنمونێت رویدانێـت مرۆڤـی دبارێ جڤاکی‌دا .

دەنگێت مرۆڤان ، مروڤێت زێندی ژهەدامێت (ئورگانێت) ئاخڤتنێ ئانکو زارکـرنێ دەردکەڤن . ئەڤ هەدامـەنە وەکی ئالاڤێت‌موسیکایێ‌نە هەمی دەنگ ژێ تێنە دەر ئانکـو چێدبن .

ژشرۆڤا (راڤا) ژۆری دیارو خویا بو کـو فونێتیکا یـا فونولوژی ، ئەو زانیـاری‌یە (علمە) یێ‌کو دەنگێت مرۆڤا یێت بهەدامێت‌ئاخڤتێ دەردکەڤن راڤەدکەت[1] .

ئەڤ پرسیارە دجهێ خودایە بێتە کرن ، گەلو چەوا دەنگ ژهـەدامێت مرۆڤـان ددەمێ ئاخڤتنێ‌دا چێدبن ؟ بەرسڤا ڤێ پرسـیارێ ئەڤـەیە : ددەمێ هەدامێت ئاخڤتنێ ئانکـو ئورگەنێت وێ کو دەڤو لێڤو ئەرزێنكو پەحنكو ئەزمـان هـ..دن ، دلڤن یا لناڤ دەڤی ئو گەرویێ ئو هەدامێـت دی ، دهێتو دچیت ، هەدامێت ئانکو ئورگەنێت دەنگ دەرێخسـتنێ

زمانزان هویر بەرێ خودانو تەماشـەکرنا دەنگێت ژدەڤێ مروڤی دەردکـەڤن ددەمێ ئاخڤتنێ‌دا بناڤێ فونێتیکا یان ژی فونولوژی‌یا بناڤدکەن ، کو بڤێ‌چەندێ پێ‌نیاسینا ـتەعریفا ـ فونێتیکا یا فونولوژی‌یا ئەڤەیە: زانیاریێ ـ علمێ ـ هویبـونو پەیدابونیا دەنگانە[1] . دەنگێ

دگەهنە ئێکو ژێك ڤەدبن ، بڤی رەنگـی ئو ئاوایی دەنگ زێ درست دبن یانی چێـدبن زمانزان دبێژنە ڤێ لدوی چۆنێ (بەرێ خودانێ) کارێ ڤیزیو- لوژی ، بەلێ ڤەکـوهازتنا (هەلگرتنا) ڤیدەنگی برێکـا بای ئانکو پێلێت دەنگی ژەڤی مروڤێ پەیڤەر بو گوهێ گواهداری

بناڤێ هارەکی شروشتی ددەنە- قەلەمی . بەلێ زمانزان پاشی خو ماندیکرنو وەستیانێ دکارێ یەکی‌دا ئانکو درستبونیا دەنگا برێکـا هەدامێت ئاخڤتنێ ، شیاینەو کاری‌نە هندە بنگەهو دەستورو یاسا بو دانن .

پوسپورێت زمانزان‌کو بناڤێ زمانەڤانا بناڤ دکەن لسەر ڤێ بیرو رایێ‌نە ، کو هەر دەنگەکێ ژهەدامێت ئاخڤتنێ‌چێدبیت یانی تێتە دەر پی‌تڤی‌یە نیشـانەك ژبو بێتە دانان ، داکو بڤـی ئاوای بشێن،بکارن وی دەنگی لسەر کاغەزێ دیاربکـەن بنڤیسینێ ئانکو بچەسپنن ،هەر وەسا ئاخڤتن ئانکو پەیڤتنـا مروڤان کو ژێك جودا بکەن ، کا هەر ئاخڤتنەك ژچەند دەنگا درست بویە . هەر بڤی رەنگی ئو ئاوایی داکو بشێن‌سیستمەکا نیشانان دانن کو هەمی رەنگێ پێ بێنە چەسپاندن .

زمانزان یا زمانـەڤان ناڤێ ئەلیفو بێت دەنگی لسـەر ڤی رەنگێ نیشانا دادنن .

زمانزان ـ زماننـاس ـ ، هەر دەنگەکێ ژ هەدامێت ئاخڤتنـێ دەردکەڤیت کـو نیشانەك ژبو دانایی بناڤێ (فونێم) بناڤ دکەن وەك (ف) کودەنگە ئو هەر وەسا فونێمەکە . (ك) دیسا دەنگەکە ئو فونێمـەکە ، (ژ) دەنگەکە .

نڤیسینا دەنگان بئاوایەکـو دەنگەکێ وەسا کو ژبو هـەر فونێمـەکێ ژفونێمێت دەنگی نیشانەك ژبو بێتە دانان کـو ژێیت دی بێتـە جوداکردنێ ، زمانزان بناڤێ نڤیسینا دەنگان بئاوایەکێ فرەهـ بناڤ دکەن[1] بەلێ دانانا نیشانەکا خومالی (تایبەتی) ژبو هەر پارەکـا فونێمێ ئانکو تایەکێ وێ بناڤێ نڤیسینا دەنگـان بئاوایەکێ تەنگ[2] بناڤ دکـەن وەك دەنگێ (پ) دڤان بێژەیاندا :

(پەیا) برامانو پەژنا (مێر)

(پەیا) برامانو پەژنا بپیا چون کو کونترارا وێ سوی‌یار (سوار)ە .

هەر وسا دەنگێ (ت) دڤان بێژەیاندا :

(تەر) ئانکو (شل) نەکزر

(تەژی) گەلـەك سـار

هەروەسا دەنگێ (ك) دڤان بێژەیاندا :

(کەر) برامانو پەژنا بیڤەکا تشتی وەکی کەرێ نانی ، کەرێ داری کو ژبو مروڤێ لال ژی دبێژن : کەرێ دەڤی .

(کـەر) برامانو پەژنا گوهدرێژی کورد بێـژن :

ما تو کەری ، سپی دکـەیە رەخ زەری

(کەر) برامانو پەژنا نیڤـا تشتی بەلێ وەکی گیاڤا تورکی (گەل ـ گە) کو لشوینا بێتە گوتن .

(کەو بکاڤا کوردی دبێژن (کەو وەکی گاڤا تورکی هـەر وەسا دڤان هەر دو بێژەیان‌دا .

(کا) برامانو پەژنا کانێ، لکیرێ‌یە ، جهێ لێ بوینا مروڤی جانەوەری یا تشتی .

(کا) برامانو پەژنا بستیا- هشکا درامەتی یاکو بجەنجەرێ پرت پرت دبیت ددەنە جانەوەرا وەکی ئێەی (ئالفی) .

دەنگێ (س) دڤان بێژەیان‌دا:

(سار) برامـانو پەژنا دوویماهی هەیە

گرژبونیا لەشی یا هەدامەکی چ بڤەخارنا ئاڤا تەزی بیت ، یان

ببابێ تەزی بیت وەکی ئاڤا سار بابێ سار (ساخ) برامـانو پەژنا لەشی خوشی ، تی نە ئالیانا چو پەژیك یادەزدو ئێشان .

دەنگیء (ز) دڤان بێژەیاندا:

(زل) برامانو پەژنا گـرو ڤەکری وەکی چاف زل ئانکو چاکرو ژدەرڤە .

(زل) برامانو پەژنا زلـکی

صادق بهاء الدین

هەروەکی دبێـژن زلی دچاڤێ خەلکێرا دبینیت ، بەلێ گێسنی دچاڤێ خورا نابینیت .

هەر وەسا (زل) برامانەکو پەژنەکا دژی دبێژن هەر وەکی دڤێ سەرهاتیێ‌دا دهێتە گۆتن:

هەکە توسلی ، هەر سـەر زلی[1] ، کا تو مریشکی ئان نو دیکلی .

هەر وەسا دڤان بێژەیان‌دا :

(زان) برامانو پـەژنا شەهرەزایا کاری یا تشتی کو رها ژێدەرێ زانینێ .

(زان) برامانو پەژنا ژدایێ بوینە کو ژبو جانەوەرا پێتـر ددەنەکاری دبێژن ، چێلا مە زا شڤێدی .

بەلێ ژبو سـان ترکـین ددەنەکاری .

(چار) یان (چوار) ژبو هژمارا پاشی سێ‌یە چار مرۆڤ ، چار زەری ، چار پەز ، چـار قەلەم (چار) برامانو پـەژنا دەسمالا سەری‌یە ، وەك :

ژنا چار بسەری‌دا . چـارا خو هەلاند ، برامانو پـەژنا بەرچاڤکێ ژی دهێت .

هەروەسا د (چەم)دا برامانو پەژنا زەڤیێت لرەخ رویبارا یێت ژلێما ئاڤرابوینی درست بوین .

هەر وەسا برامانو پـەژنا (رویبار) یان (زێ) ژێدەبار ئێکەتی‌یا سوڤیتی دبێـژن دچەمی‌دا ئانکی درویبـاری‌دا (چەم) برامانو پـەژنا دەنگێ ددەمێ خارنی‌دا :

دبێژن : چەم چەمێ دکەت گاڤا نانی دخوت[1] .

ژبەر ڤێ یەکێ‌زمانزان دبێژنە دەنگێ (پ) دهەر دو بێژەیاندا (پەیا) برامانو پەژنا (مێر) یا (خورت) دهنـدە ئازێت کرمانجی‌دا ، (پەیا) برامانو پەژنا بپیا چون . (فونێم) ئو جوداێێت لناڤبەرا دەنگێ ئانکو فونێما (پ)دا دەنگێت خومـالی بێت فامیلیا (خێزانا) فنێما (پ) ، هەروەکی وێ ژی ددەنگی (ك) ، (س) ، (ز) ئو(چ) [illegible]

(١) ڤەناتی‌کردو : گرامەتیکا زمانێ کوردی بۆنا دەرسخانێت (٥ ـ ٨) یرڤان ١٩٦٠ .

(١) هنـدە زمانزانێت دی دبێژن : فونولوژی ، علمـێ بـەرێ‌خودانا دەرێخستنا دەنگانە .

(١) رەنگە هێزل بیت .

دەنگێ (چ) هەر وەکی دڤان بێژەیان‌دا :

(١) یان چەم چەمێ ژدەڤی خو تینیت‌گاڤا تشتەکی دخوت .

خەما..خارم

عبدالرحمن مزوری

ئەڤیندارم ، خەماخارم ،بێ بهـارم ، دل‌کەسـەر
هارودینم ، پڕئـەڤینم ،تاری‌ژینم ، سۆت‌جەگـەر
پەریشانم ، بێ‌دەرمانم ،سەرگەردانم ، دەربـەدەر
هەڕو مەستم، بسکا گەستم،ڤەت نەچوستم، ئەز ژبەر
بێژە لالم ، برین چالم ،بئاهو نالم ، تا سـەحەر

بەلەك چاڤێ، روی خوناڤێ، بێن گولاڤێ ، کەرکرم
شەکر لێڤێ ، مەمك‌سێڤێ، ناکەم خێڤێ ، زەرکرم
نازەنینێ ، خەمرەڤینێ ،دل‌کەوینێ ، دەرکـرم
بێری‌ڤانێ ، چاڤ کەڤانێ، رەش روحانێ ، لەرکرم
بدەردو ئێشم، گەلەك تێشم، ئاهـ راکێشم، بێ‌مەفەر

دێم شەپالێ ، وەك شەمالێ، زۆر دەلالێ ، گـراندم
ئەز خولامێ ، بیکا شامێ، دور مەرامێ ، کرانـدم
بادەنوشێ، سنگ فروشێ، وێ سەرخوشێ، خراندم
نێ خشکوکێ ، جوان کەڤوکێ، بیتانوکێ ، مراندم
سستو خاڤم ، بێ‌بزاڤم ،بوتـە راڤم ، کوفی‌زەر

بەژنو بالا ، زولفو خالا،سێڤە کالا ، گەستم ئەز
رەش نیشانا ، زیف ددانا، مانێ ڤانا ، مێتم ئـەز
ژزەندو دەستا ، نە ! ژڤەستا ، کەتمە خەستا ، سۆتم ئەز
بغەنجو نازا ، پورو ڤازا، ڤێلە بازا ، کوشتم ئەز
ژڤینا خانم ، ئێش گرانم، بنالو ژانم، هەرو هەر

جحێل‌کوژی ، تو خوین مژی ، بومن بژی، هارا من
گولا سۆری ، خزێم شۆڕی ، ڤازو پوری ، یارا من
مروف سۆژی ، ئەنی رۆژی، گول‌بـەروژی ، تارا من
گەردەن موری، شرین حوری ، ژمن دوری ، ژارا من
بریندارم ، گرفتارم ، ڤاڤو ژارم ، بو دلبـەر

باش‌برشتین، تیرا کوشتین،ژدل ڤەگوشتین،مامزێ
لێڤ پەرستین، خاڤوسستین ، ژچاڤا مەستین ، خوش‌مزێ
چ دلدارین ! ، کولا خارین، وەفا دارین ، دل دزێ
بئاخو ئوخین، دل‌پەلوخین، زۆر پلوخین ، نێرگزێ
کو تولازم ؟ ، بێ‌ئاوازم !ئەڤین خازم ، کەزی زەر

پرا ... دەلال

چیروکا پرا زاخویا مەزن یـادگـوتێ پرا (دەلالێ هەروەکی دکتێبا گرامەرا کوردی‌دا یـا« پول بێدار»ی سالا ١٩٢٦ێ لپاریسێ چاپکرن :

(روژا پرا زاخویا مـەزن‌ئاڤادکر ، دەما هۆستایێ پـر ئاڤادکر گەهشتی‌یە ئاقـدا!دویماهیێ ، کرو نەکر کـو بشێت ئاقـدێ راوەستینیتو نەکەڤیت ، نەدشیا ، چونـکی چەند چێ‌دکر دهەرفتەڤـە . ئێنـا هۆسـتایێ پـرێ گوتـە میرێ زاخـو ،یێ کو لسەرئێك زێرەڤانـی‌یا ئاڤاکرنا پرێ دکر ، گوتێ :

ـ ئەزبەنی ڤێ پرێ روحەك‌دڤێت ، هەتاکو تشتەکێ بروح نەکەنە تێدا ، خـونا گریت !!

میری گەلەك حەزدکـر وێ‌پری بهەچی‌رەنگێ هـەی چێکەتو دویماهیێ پێ بینیت،داکو ناڤو دەنگێت وی لجهـی بلاڤببن ، ژبەر هندێ فەرمـان‌داو سونید خار کو هەر چ روحا ژرێڤە ئانکو بەری ژبازێـری دەرکەڤیتو رێیا لسەر پـرێ بگریت دا بچیتە سەر بکـەتەدئاقدی‌دا خو بگریت .میری کچەکا نازدارو سپەهی هەبوو،هندی بێژی حەژێ دکر ، ناڤێ وێ (دەلال) بوو . دەلال ژبابێ‌خو خەریب ببو ، نەشـیا خوراگریت بابێ نەبینت هەتاکولسەر پرێ دزڤری‌تەڤە ، روژ دەمێ نیڤرو بو ، دەلال ژبازێرێ‌زاخو دەرکەفت ، راست رێـکا بو سەر پرێ دچیت گرت ، چوهەتا نێزیکی پرێ بوی ، گاڤـا چاڤێ میری بکچا خو کەفتـی‌کویا لەزێ دکەت دابگەهیتـە سەر پرێ پێش کچا خوڤە چوئو کەنیو دل خوش بو لسـەر فەرمانا داییو سویند لسـەرخاری . گاڤا کچا وی چـاڤ ببابێ کەفتینو دیتی پێ دکەنیت‌وەسا هزرکر کو بەلکی بـوێ دکەنیت چونکی دیت وەکـی‌حەیوانەکێ پیسێ لەوتی وەسـا بدوڤەنا دا بەری خو هـەتاگەهشتی‌یە لسەر پرێ ، دلـێ هەمی مروڤێت لسەر پـرێ‌بهوستاو بەرهوستا بمـیریو کچا ویڤە سۆت ، هـەمی‌مەندەهوش‌مانو کەتنە هـزرو مال خولیانا بەلێ میرێ زاخـوڤیا نەڤیا کوتەکی لخوکـرو فەرماندا کو کچکێ راکـەن‌بکەنـە دئاقـدێ‌دا . دەلالا سەرگەردان خو بدەستڤەبەردا،ژگوتنا بابێ خو دەرنەکەڤت ، کـوراکەن دانە دئاقدی‌دا ،ئێنا‌پالا دەلال کچا میرێ زاخـو راکر دانا دئاقدێ پـرێ‌دا ،نێزیك بو دائاقدێ پـرێ بدویماهی هێت چاڤێـت وێ‌گرێدان ، بەری چاڤ گرێدانێ دەستێ خو بلندکر دا تەمەنـابو بابێ خوبکەت . ئەو تەمەنا بپەژنو رامانا بەردەستی‌یا وی‌بو بو فەرمانا بابیو دەستویری خازتنا دویماهێ‌بو .

بابێ وێ‌یێ دلسـۆژوجەرگ‌رەناف سوتی ، چـو ژێ نەهات گاڤا دەلالێ دەسـتێ‌خو بلندکریو ژبلی چەنـد روندکێد کەل بێڤە چو ژدەستی نەهاتو ناڤێ پرێ کرە پـرا (دەلالێ) یا خو گوری فەرمانـا بابێو ناڤودەنگێ وی کری) .

ئەڤەبوو خوندەڤانێ هێژائەو چیروکا سەیدا صادق بهاء الدینی بووەمە شاندی لسـەرپرا (دەلالێ) ، منژی بپێدڤـی زانی یا ئەز لسەر ڤێ چیروکێ‌دزانم هەر دڤێ هژمـارا هاوکاریێ‌دا بـلاڤبـکەم داخویندڤانێن هێژا بیرەکا فرەهتر وەرگرن سەر ڤێ پرێ . وەهەیەهندەك چێتر راستێێ ژمـە بزانو خویندەڤانێن هێـژادیاربکەن .

یامن گولێ بووی : بێ‌ناڤ بێ‌ناڤ

(دبێژن هوستایێ پـرێ‌هندی‌دکر ، نەدکاری پـرێ راوەستینیت ، شـەڤو روژڤێ خورکومانێدا بوو ،دبێژن هۆستای سێ شەڤا لسەرێك‌دخەونا خودا دیت کو ، پـر ناراوەستیت هەکە خونیـاگیاندارەکی لسەر نەهێتـە رشتن . روژا سێ هۆسـتایێ‌بناڤو دەنگو ژخوشـەرم بریاردا لسەر پرێ روینیتـە).

ب.پ. ٧

گوتنێن مـەزنا

● «(١٨)ی ئاداری مەلکەزن هاتە خارێ ، دەنگ کر ل بهارێ سەرێ دارێ خەملی ، بنێ دارێ کەملی » .

(١٨)ی ئاداری‌کو بەرامبەری (١)ێ نیسانا حوکومـەتێ‌یە ، بوهار بدروستی‌دەست پێ‌دکەت دار پشکێد خو ددەن ، هـەر هوسا بەلگێو کولیکا هەتاکـو سیبەرێ لبنێ خو دکەنو ئەڤەیە رامانا وی ژ « بنێ دارێ کەملی »

● (١٨)ی ئاداری دەنگ کر ل‌بوهارێ ، مەشك لدارێ ، نە هێرە ، اچیایێ شنگارێ .

رامان ژێ ئەوە کو بوهارێ هەمی دەشتو چیاو دولو نزارو بەروژو نهالو .... هەتاکـو چیایێ شنگارێ‌ژی یاڤـەگرتی‌و پەرێد خو بسەردا دادایین .

● (خزیران خنزری ، چو تشت خو لبەر ناگری ، ژبلی خرنوفکێو دارا تری) .

رامـان ژێ دڤێ مەهێ‌دا « هەیڤێ »دا بەرێ هەمی تشتێن هاتینە چاندن‌تێتە راگرنو هەمی دارو بارژی بەرێ خو خو ددەنو هەرچی گیاو چەروان هەیە دبنە پوشو پەلەخو هشـك دبـن ژگەرمان‌دا .

تشتەك نامینیت بکەسـکی ژبلی خرنوفکێ کو لدەشتێ تازە بەرێ خو ددەتو پشتی هینگێ بهەیڤەکێ ئەڤ خرنوفکە دبنـە خشخاشو هشك دبیتو بەلگێد خو دوەرینیت .

هەروەسـا دارا تـری دخزیرانێ‌دا دگەهتە کاملانا خو وبەرێ خو ددەت .

« (١٨)ی خزیرانێ رەش چو قاپانێ » .

ئەڤ هەژدەیە دکەتە ئێـکی تیرمەها حوکومـەتێ ، نری دگەهیتو خودان دکاریت ببتـە بازاری بفروشیت . رامـان ژ (قاپان)ێ ترازی‌یە .

● « (١٣)ی خزیرانێ روژ زڤرِی بەرێ خودا زفستانی » .

دڤێ روژێ‌دا ، روژ دەسـت بگورتی‌یێ دکەنو شەڤ درێـژ دبنو هـەتا (١٣)ی کانیونێ شەڤو روژ وەکی‌ئێك لێ‌دهێن .

لڤێ روژێ چلەهێ هاڤینـێ دەست پێ‌دکەتو جوتیار دەست دهاڤێنە دروینا گەنما ، پشـتی ژجەها دروینێ ڤەدبن . هەروەسا جوتیار دەست دهاڤێنـە وەرز چـاندنێ ، نوکژی بـەرێ خودگرنو گەلە پێڤە ناچت تێن دروینێ .

فەیلێ هەکاری

بـوهـار

ئەز بێ هیڤی مـەژ ژیانـێ
هەوار دکـەم مەفەرکانـێ
نێ ئەم مرین نـاف زیندانـێ
مێر چاك‌نینن وەکـی خانـێ

★ ★

ئەرێ کوردا بنیـات ئـاری
دێ ئاڤاکـە ڤـی دیـواری
رۆژ خلاس بو بو ئێڤـاری
بسـەر مەدا هات شەڤا طاری

★ ★

گەلی کـوردا بەسـە ئەڤە
رۆژ خلاس هاتـی شـەڤە
وەرە دگەل من نـێ رێ ئەڤـە
کوردستانێ دلـێ بتـە ڤـە

ئیبراهیم هەکاری

کوژیەکی سـەربخو

روژا دو شەمبی‌یا چـوی هەمی مروڤایەتی‌یا پێشکەفتی خاز بیروهاتنا روژا پالێـن‌چیهانێ کرو جارەکـادی بیرو باوەرێێن خو نوی کرنەڤـە دگەل بزاڤو خەباتا پالا .

مللەتێ ئیراقێ ژی وەکـی هەمی مللەتان پشتگیریا خـو دیار کرو دەنگێ خو ئێخستە دگەل دەنگێ بزاڤا پالێـن دنیایێ . ببزاڤا پالا یاگەرمو‌گوڕ گەلە مللەتا ماڤێ خـو وەرگرتی‌یەو بو هـەمی‌یا دیارکری‌یە کو بتنێ پالە دکـارن ماڤێ مللەتا وەرگرن نەکـوخودان عویرو دەستێن سپیو ئەوێن لپشت مێزا دروینن ، بو هەمی‌یا دیارکریە کـو پێدڤی‌یە کارو کریار بکەڤنـە دەستێن پالا چنکو ئەو بتنـێ دزانن چ پێدڤی‌یە بو بەلنگازا بهێتە کرنو مللەتی چ دڤێت . وەلێ ئەڤ گوتنە نەوەسـا بسانـاهی هەچـکو ئـەم دروژناماو گوڤارادا دخوینن .

هەمی دکارن ڤێ بنڤیسـن (نە ژنك خو بەلێ ژزار دەڤێ قوماندارێن شورەشا) . بەلێ بکار ئینانا ڤان پەیڤا مێـر پێدڤێن ، دگەل کریارەکـا گەرمو بیرو باوەرێن پاکـژو بژوین .

رامانا من لڤێرێ هەمی ئەوەئەز ڤێ ئاخفتنێ بکار بینم لسەر مللـەتێ کورد ، دێ بێژین کوردستانێ پالە نینن چنکـو چ کارخانە لوێرێ نە دانانە..؟! وەیە بەلێ کوردستانێ پالێـن جوتێ وێێن هـەینو بیرو باوەریەکا گەلەپاکژ یادسەرێرا ئەم دکارین بێژین ئەو گەلـە باش دکارن بیرو باوەرێن پالێن جیهانی بکار بینن ،

بەلێ بوچی بزاڤا پالێـن کورد یاڤەچوپریایەو چ دەنگ ژێ ناهێن ؟ بەرسـڤا ڤێ‌پسیارێ گەلە بسـانا‌هی‌یە ، چنکو مللەتێ کورد کەس نینە بێژتێ .. دێ .. پالێن کورد دبەر هەڤن بو هەمی کریارەکێ هەکە هاتو ڤازانجا مللەتێ کورد تێدا هەبیت ، بەلێ نالڤلڤن .. چنکو ئەم .. خودان دەستێن سپیو یێن سێ چار قەلەمـا دبەر سینگێ خو رادکەن کار ناکەن دا پالێ کورد فێـری بزاڤو خەباتێ بکەن بەروڤاژی هەردێ لبەر خو بەرزەکـەن ودێ لبەر پالا ئالوز کەنو بچو رەنگا ناهێلن پالێ کورد کـارو کریار بکەڤنە دەستی ... وەلێ ئەڤێن پشتی مە دهێن ئەڤێن گـەنجو ژنوی رادبن دێ وان هزرو باوەرێن لنـك خـوادن قەلەما پەلخینن‌و دێ قەلـەمێ وان بیتە دەنگەك دگەل بزاڤو خەباتا مللەتێ کوردو ئـەوێن خودان قەلەم تڤەنگ دگـەل پالێن کورد دێ پشتگیریا هەمی بزاڤەکێ کـەن دا کوردەکـێ نوی درست کەن دگـەل کوردستانەکا سـەربخو .

عبدالرحمن نقشبندی

هوب هوپك

هندەکێت هەین نەشینەخو و هندەکێت هـەین نەڤێت بشێنە خو .. مێرکێت زەمانێ خو نە .. زەلامێت گاڤێ نە .. وەکی نیسکێ یە .. نە بەرە. نە پشت .. یێ وێ سەعەتێ یە یا تێدا .. یێ عەیـارە.. یێ یارەمەز .. پشتا وی ناگـە هێتە عەردی .. حیلە و فێـل لێ ناهێنە کرن .. یێ دگـەل وی یێ بسەر بکەڤیت .. نـە هەڤالێ کتا بنی یە .. بـلا جەند دوست بیت دگـەل .. گاڤا کەفت .. هێلا ، دێ دەتە سەر پشتا وی .. دێ لسـەر طەرمێ وی دەرباز بیت ئەڤە و هندی دی پتر رەنگن و ناڤن د بیت هەمی لنك ئێکی بتنـێ پەیدا نەبن د بیت هەمی لنـك ئێکی نە ڤەکجەمی‌ێن ، ئـان هندەك ژ ڤان ێت مەگوتین نـە کەڤنە بەرێك، بەلێ یێ د وەکـی ڤان طوڤا دێ بو چ بێـژی .. برادەرێ هەجەر عەلی ژ گوندێ بامەرنێ ئەڤ سەرهاتیە یا بـو مە هنارتی هیڤی دکەت کو ئەم بەلاڤ‌کەین ، لسەر داخازا وی ئەڤە مە نڤیسی .. ژنکـەکا بمێر دەزگرك هەبو ، ژنـك ودەزگرێ خو مانە د مەحتـەل و گرفتار نەزانی دێ چـاوا ئێکو دو بتنێ بینن ، بوهـارە وەختێ رەز کولانێ یە ئـەو و مێرێ خو دێ روژا پاشتر چن رەزی کولن ، ژنکێ گوتـە دەزگرێ خو سوبەهی ئـەز و مێرێ خو دێ چینە ناف رەزی تو وەرە جهەکێ نێزیك بەلکی دەراف بکەڤیتێ ئەز خو بتـەڕ بگەهینم .. دەزگـرێ وێ گوتێ : ئەز دێ هێمە نـاف رێلێ نیزیکی رەزێ هـەوە دێ دەنگێ هوپ ـ هوپکێ ژ خـو ئینم هەکە تە گولێ بو خـو نەگرە بحێجەتەکـێ وەرە دێ ئێکو دو بینین ، روژا پاشـتر مێرك و ژنا خو چونە نـاف کولانی مان حەتا نێزیکی نیڤرو .. دەنگێ هوپ ، هوپـکێ خوش بو ، ژنکێ گـونە مێرێ خو : جامێرا ئەڤە چ حەیوانە ؟ مێرکی گوتێ حورمە تـێ .. ئەڤە طەیرەکە دبێـژنێ . هوب ـ هوپـك ، بوهـارا د خوینیت ، ژنکێ گوتە مێـرێ خو : جامێرا دیارە ئەڤـە طەیرەکێ تازەیە .. دێ چمـە پێش .. مێرکی گـوتێ : حورمەتێ خو بێ‌عاقل نەکە .. ئەڤە طەیرە گاڤا تو دیتـی دێ فڕیت .. ئان دێ خو بێدەنگ کەت نا خوینیت ژنکێ گوتـێ: دێ هەر چمە پێش .. مێـرك نە شیا ژنکێ ڕاگریت ، گوتێ: کەیفا تە یە .. بەلێ زوی وەرە ڤە مێرکی خەبات لکولانێ کر ، و ژنك بەرێڤەی زینی‌یێ بو و لبەر چاڤێت مێرکی بەرزەبو .. هەکە بێهنەکێ و هەکە دەها ، ژنك نەهاتە ڤە ، مێرکـی گوهێت خو ڤەچنین ، دەنـگێ هوپ ـ هوبکێ بێدە نگ بو ، گوت : ماشاالله ژنك چەنـد

ب.پ. ٧

institut kurde de paris

له نێو گه‌رمه‌ی موناقه‌شه‌یه‌كدا

ل. كۆڕێكی خۆیی یانـــه‌ی ئه‌ده‌بی‌دا ، له‌گه‌ڵ چه‌نـــد ڕۆشنبیرێكی ناسراوی شـاری كه‌ركوكی خۆشه‌ویســـت ، مامۆستایان (عزیز خانه‌قـاوعباس عه‌ســـكه‌رو عبدالله سه‌راج‌دا) قسه قسه‌ی هێناو بو به موناقه‌شه یه‌كـــی به‌تام‌وكام‌و پر سود. جه‌مسه‌ری موناقه‌شه‌كه ده‌ربـــاره‌ی ته‌رجه‌مه‌و ته‌رجه‌مه‌كـــاری‌وشیعرو چیرۆك‌و هه‌ندێ بابه‌تی تری ئه‌ده‌بی بو ، ئه‌مـــه‌ش ده‌قێكی چكۆڵانه‌و كورت‌كراوه‌ی ئه‌م كۆڕه‌یه ٠٠ داوای لێبوردنی دواكه‌وتنی ئه‌م وت‌وووێـــژه له‌مامۆستایان ئه‌كه‌ین ٠٠

له پێشدا مه‌ســـــه‌له‌ی وه‌رگێران له عه‌ره‌بی‌یه‌وه بـــۆ كوردی ، ده‌رگای موناقه‌شـــه كه‌ی والا كرده‌وه ، مامۆستـا خانه‌قا له وه‌ڵامی ئه‌م پرسیاره‌دا وتی : (ئه‌م مه‌سه‌له‌یه ، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ش كه لێكۆڵینه‌وه‌یه‌كـــی پوخت‌و ته‌واوی پێ‌ده‌وێ به‌ڵام ، به‌لامه‌وه ، وه‌رگێـــران له عه‌ره‌بی‌یه‌وه بۆ سه‌ر زمانه‌كه‌مان وه‌خت‌و توانا به فیڕۆ دانـــه‌ی شتێكی بێ‌مایه‌یه ٠٠ سه‌باره‌ت به‌وه‌ی چونكه ڕۆشـــنبیری زۆر به‌ی رووناك بیرانی كـــورد عه‌ره‌بی‌یه‌و عه‌ره‌بی خوێنمـــان زۆره ، ئه‌مه‌یان نیسبه‌ت بـــه كوردی ئه‌م كوردســـتانه ، كورده‌كانی ئه‌و دیویش ئه‌بـێ قسه‌ی تایبه‌تی تری له‌ســـه‌ر بكرێ له‌م باره‌یه‌وه ٠٠ ئینجـا وه‌ك بلێی مامۆستا ســـه‌راج پالپشتی ئه‌م قسانه بكا ووتی : (سه‌ره‌رای قسه‌كانی مامۆستا خانه‌قایش ، مادامه‌كی ئه‌ده‌بـی ئێمه ، تا ـ راده‌یـــه‌كی‌زۆر ـ ئه‌ده‌ب‌و بیری رۆژئاوا كـــاری تێ‌كردوه بۆیه ئه‌گه‌ر بۆمـــان لوا یه‌كسه‌ر له‌سه‌ر چـاوه‌وه وه‌رگێڕین ، ئه‌وا نرخی پتره‌و ده‌ها باشتر) ٠ وادیار بـــو مامۆستا عه‌ســــكه‌ر رای پێچه‌وانه‌ی هه‌بو ، بۆیه ، بـــه گه‌رمی‌یه‌كه‌وه ووتی : (ئـــه‌م قسانه‌ی كه ئـــه‌م دو براده‌ره كردیان هه‌ندێ كه‌م‌وكـــوڕی‌و ناوردی تێدایه ٠٠ جـارێ لـــه پێشدا نیسبه‌تی نه‌خوێنده‌وه‌ری له كوردستان‌دا ته‌شـــه‌نه‌ی كردوه وبه‌ڵكو هـــه‌ر سه‌رژمێریش ناكرێ ، دوه‌میان عه‌ره‌بی خوێنمان ـ رونـــاك بیره‌كانی ناوشـــاره‌كـــانی لێ‌ده‌رچێ ـ یه‌كجار كه‌مـــن‌و بۆیه به‌لامه‌وه ، شت وه‌رگێڕان له‌عه‌ره‌بی‌یه‌وه ـ شتی نایـــاب‌و به‌نرخ ـ به زمانێـــكی ره‌وان‌و ته‌واو ، خزمه‌تێكی گـــه‌وره ئه‌به‌خشێته كۆمه‌ڵانی خه‌ڵك ٠٠

هاوكاری : هه‌رچه‌نده مـــن نامه‌وێ خۆم هه‌ڵبقورتێنمه نـاو موناقه‌شه‌كه‌تان ، به‌ڵام ته‌نیـا پرسیارێك ئه‌خه‌مه بـــه‌ر ده‌ستتان ، ئه‌میش : (ئـه‌گه‌ر نه‌مانه‌وێ له‌رێی عه‌ره‌بی‌یه‌وه ، شت وه‌رگێڕینه ســـه‌ر زمانه‌كه‌مان ـ شتی‌باش ـ باشه ئه‌ی ئالوگۆڕكردنی بـــیرو ڕۆشنبیری جیهانی چۆن په‌یـدا ئه‌بێ ، به تایبه‌تی ئه‌گه‌ر هات‌و زانیمان زۆره‌ها ده‌ستاوێـــژو كۆست‌وكۆسپ له‌م رێگه‌یـــه‌دا ته‌نراوه ؟

خانه‌قا :

ئه‌مه‌یان سرنجێكی پێ‌ده‌وێ ، بۆیه من وای به‌باشی ده‌زانم ، هه‌مو شـــتێك رۆژئاوایی ـ به‌چاك‌و خراپی‌یه‌وه ـ كـــه ده‌رباره‌ی مێژوو شارستانیه‌تی ئێمه نوسرابێته‌وه ، لـــه‌رێی دام‌وده‌زگا رۆشـــنبیری‌یه كوردی‌یه‌كانه‌وه وه‌رگێرێتـــه سه‌ر زمانه‌كه‌مان ـ به‌زمانـــه ئه‌سلیه‌كه‌یان ـ به‌ڵام ئه‌گـه‌ر هه‌ر چار نه‌ما ، ئه‌وا با له‌رێی زمانی عه‌ره‌بی‌یه‌وه ـ ئه‌گـــه‌ر ده‌سكه‌وت ـ ته‌رجه‌مه بكرێ

عه‌سكه‌ر :

به‌لامه‌وه ، بۆ ئه‌م مه‌به‌سته ، ئه‌بێ هه‌وڵی دانانی كۆمـه‌ڵه‌ی ته‌رجه‌مه‌كارانی كوردی بدرێ ، هه‌روا ده‌سگا ڕۆشنبیری‌یه‌ـ

له‌ئاماده‌كردنی

محمد نامدار

كانمان ده‌ست‌وبردێكی كوردانه له‌م مه‌سه‌له‌یه‌دا بكه‌ن ٠

سه‌راج :

به‌لای منیشه‌وه ، هـــه‌ر شتێك كه په‌یوه‌ندی‌یـــه‌كی دورونزیكی به‌بون‌و مێژومانه‌وه هه‌بێ ، ئه‌بێ ته‌رجه‌مه بكـرێ‌و بخرێته پێش‌چاو ٠

هاوكاری : باشه ئـــه‌ی به‌رهه‌مه ئه‌ده‌بی‌یه‌كان ، كامـه به‌رهه‌م‌و كامه نوسه‌ر ؟

خانه‌قا :

ئه‌و به‌رهه‌مه ئه‌ده‌بی‌یه‌ی له خزمه‌تی واقیعی كـــورده‌واری‌و بزوتنه‌وه‌ی كوردایه‌تی پیرۆزمان ئه‌كات‌و په‌یوه‌ندی به‌م بـــارو قۆناغه‌مانه‌وه هه‌یه !

عه‌سكه‌ر :

به تایبه‌تی ئه‌و به‌رهه‌مانه‌ی كه ڕۆشنبیری‌یه‌كی قـــوڵ‌و هوشـــه‌ندی‌یه‌كـــی ره‌وان ببه‌خشێته كۆمه‌ڵانی خه‌ڵك ، بۆ نمونه ، یاداشته‌كانی (گیڤارا) و ٠٠ تاد ٠

سه‌راج :

منیش له‌گه‌ڵ ئـــه‌م دو مامۆستایه‌دا هاوبیرم ، بـــه‌ڵام ئه‌و به‌رهه‌مه‌ی كه من په‌سندی وه‌رگێرانی ئه‌كه‌م ، نابـــی ببێتـــه مایه‌ی لاسایی‌كردنه‌وه‌ی كوێرانه‌و بێ‌لێكۆڵینه‌وه هه‌ر بۆ نمونه‌و له‌ئه‌نجامی شـــته ته‌رجه‌مه‌كراوه‌كانی عه‌ره‌بی‌یه‌وه هه‌ندی نوێ‌خواز له مه‌یـدانی ئه‌ده‌با په‌یدابون كه تاراده‌یه‌كی باش‌و كوت‌ومت لاسایی كردنه‌وه یـــه‌كی ره‌زاقـــــورس ونه‌شاره‌زایانه‌ی به‌رهه‌مه‌كانی كۆلن ویلسن‌و ســــارته‌رو ســـارۆت‌و گامۆیه ٠٠ تاد ٠

هاوكاری : لام وایه مامۆستا سه‌راج روی موناقه‌شه‌كه‌ی بۆ شتێكی تر وه‌رچه‌رخاند ؟

عه‌سكه‌ر :

جێی خۆیه‌تی ٠٠ چونـــكه سه‌ره‌رای كورده‌كانی ئێمه‌ش ، لام وایه ڕۆشنبیری عه‌ره‌به‌كانیش تا ئه‌مـــرۆ ـ زۆربـــه‌ی گه‌نجه‌كانیان ـ هه‌ر لاسـایی‌ـ كردنه‌وه‌یه ، بۆیه لاسایی‌كردنی شتی لاسایی‌كراو شـــتێكی مایه‌پوچ‌و نابه‌جێیه ٠٠ من لام وایه ئه‌بێ ئه‌دیبی كـــورد لـــه دوای (اصاله‌ت) بگـــه‌رێ‌و شه‌خسیه‌ت‌و ده‌نگی جیـــای نه‌ته‌وه‌یی بۆخۆی په‌یاكات ، بۆ وێنه لاسایی‌كردنی چیرۆكه‌كانی (سارۆت) بۆ ئێمه ناشـــێ !!

سه‌راج :

جگه له‌وه‌یش ، با شـــت وه‌رگێڕین ، به‌ڵام به مه‌رجـــێ نه‌بێته مایه‌ی قۆپیه‌و قوپیه‌كاری چونكه قۆناغی ئێمه‌ی ئه‌مـــرۆ قۆناغێكی تره ، ســـــه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش به‌لامه‌وه ئه‌بێ گرینـــگی بدرێ به ته‌رجه‌مه‌كـــــردنی دیراسات‌و ره‌خنه‌ی ئه‌ده‌بـــی ، چونـــــكه زۆر پێویســـتیمان پێ‌هه‌یه ٠

خانه‌قا :

منیش هه‌ر دژ به لاســـایی‌ـ كردنه‌وه‌ی بێ ڕێ‌وجێم ، لاشـــم وایه ئه‌بێ له ته‌رجه‌مه‌كردنـــا ، به‌رهه‌می ئه‌ده‌بی‌و دیراســـات شان به‌شانی یه‌كتر بـــرۆن !

هاوكاری : كه‌واته هـــه‌ر له كونجی ئه‌م قسه‌وباســـــانه‌دا ـ شێوه‌و مۆركی تێكـــرایی ـ بزوتنه‌وه‌ی ئه‌ده‌بی كوردیمان له چی‌دایه ؟

خانه‌قا :

جێی شانازیمانه ٠٠ چونكه گه‌یشتۆته راده‌یه‌كی باش ، هه‌ر بۆ شیعر ئه‌توانین (گـــۆران)ی گه‌وره‌و دواجار (شێركـــۆ) بكه‌ین به به‌ڵگه‌و به‌سه‌ربه‌رزی‌ـ یه‌وه ته‌رجه‌مه‌ی سه‌ر زمانه‌كانی تری بكه‌ین ٠ له چیرۆكیشدا لطیف حامدو حسین عـــارف‌و مه‌م‌و بۆتانی) گه‌یینـــــه‌ته راده‌یه‌كی سه‌ركه‌وتو ٠ به‌ڵام وا هه‌ست ئه‌كه‌م ته‌كنیك‌و فیكری حسێن قاڵ‌ترو مه‌ییوتره ٠ لێره‌دا ئه‌بێ دوباره‌ی بكه‌مه‌وه كـــه (خۆزیا كه‌س كه‌سی ته‌قلید نه‌كردایه)و هه‌ر كه‌س بـــه مه‌ره‌كه‌ب‌و قه‌ڵه‌می خۆی شتی بڕشتایه ٠

عه‌سكه‌ر :

من هه‌ندێ له‌م قســـانه‌ی مامۆستا خانه‌قا دودڵم ، چونكه لام وایه ، له شیعرا ، هێشـــتا یه‌كێكی وه‌ك (گۆران) مان لێ هه‌ڵنه‌كه‌وتوه ، هه‌ر چه‌ندیش شێركۆ ئومێدێـــكی زۆری لێ‌ئه‌كرێ ، به داخه‌وه ئه‌ڵێـــم له‌م دوایی‌یه خوێندنم پچراوه ، بۆیه ناتوانم رای راسته‌وخۆی لـــه ســـه‌ربده‌م بـــه‌ڵام لـــه مه‌ســـــه‌له‌ی چیرۆك‌و چیرۆك‌نوسان‌دا له‌گه‌ڵ مامۆستا خانه‌قام ٠

سه‌راج :

بێ سێ‌ودو دڵی ئه‌توانیـــن شانازی به شیعری كوردیمانه‌وه بكه‌ین ٠ به تایبه‌تی ئه‌و شیعرانه‌ی ره‌نگرێژی به‌های شـــۆرش‌و شۆرشگێرانه‌ن ٠ نه‌خوازه‌ڵلا مێژوی ئه‌ده‌ب له‌م مه‌ســـه‌له‌یه زۆر حاڵی‌یه ! به‌رای منـــه‌وه هێشتا چیرۆك نه‌گه‌یشـــتۆته راده‌ی شیعر ٠ به‌ڵام هـــه‌وڵ‌و ته‌قه‌لای تازه‌و به‌جه‌رگانه‌مـان هه‌یه‌و خه‌ڵكه‌كه‌ش خه‌ریـــكه ورده‌ورده ســـه‌روســـۆراخی ئه‌پرسێ‌و تاقی‌ئه‌كاته‌وه ، وه‌ك چیروكه‌كانی (لطیف‌و حسێن‌و مه‌م‌و بۆتانی ٠٠ تاد) لـــه پـاڵ ئه‌وه‌شدا ، به‌لامه‌وه غه‌یـــری حسێن كه‌س خۆی به باشـــی رێره‌وی خۆی نه‌دۆزیوه‌ته‌وه ٠ به‌ڵام چونكه لطیف خۆی لـــه ئه‌سڵدا شاعیره ، بۆیه زمـــانی چیرۆكی هێشتا هه‌ر مۆركـــی زمانی شاعیرانه‌ی پێـــــوه چورساوه ٠ بۆیه ئـــاوا تابلۆكانی ئالۆزو تێك‌چرژاون ، كه‌چی بۆتانی ـ له‌بومه‌له‌رزه‌داـ مۆركی كوردانه‌ی خـــۆی نه‌دوڕاندوه ، محمد مه‌میش ده‌س‌پێشكه‌ری خۆی له زۆر روی هونه‌ری‌یه‌وه پیشـــان داوه ٠

هاوكاری : لام وایـــــه : مه‌به‌ست له خۆنه‌دۆڕانـــدن‌و مۆركی كوردانه ، به رویێكی تر یانی گرینگی دانه به سامـــان‌و كه‌له‌پوری نه‌ته‌وایه‌تی ٠٠ كـــه واته ئه‌م مه‌سه‌له‌یه چـــۆنی شی ئه‌كه‌نه‌وه ؟

خانه‌قا :

به‌لامه‌وه ئه‌و رایه‌ی كـــه (ئه‌لیۆت) ی شـاعیر لـــه‌م باره‌یه‌وه‌كه ئه‌ڵێ : (یـــه‌ك لـــه خاسیه‌تی هه‌ر نه‌ته‌وه‌یـــه‌ك ، گرینگی‌دانه بـــه ســـــامان كه‌له‌پوری خۆی) كــــه بـــه قه‌ناعه‌تی منیش ئه‌مه قسه‌یه‌كی یه‌كجار راست‌و به‌بایه‌خه بـــۆ بنیات‌نانی ئه‌ده‌بی ره‌ســـــه‌نی دوارۆژمان !!

عه‌سكه‌ر :

به‌رای من ٠٠ هه‌مو میلله‌تێ خودانی سامانی نه‌تـــــه‌وه‌یی خۆیه‌تی ، ئێمه‌ی كوردیش ئه‌بێ هه‌وڵی زیندوكردنه‌وه‌ی سامانی پڕ پیت‌و فه‌ڕی كوردیمـــــان بده‌ین ، به تایبه‌تی لایه‌نـــــه به‌كه‌ڵك‌و شۆرشگێره‌كانی ، هه‌م بۆ خۆمان وهه‌م بۆ بێگانه‌یش ، لام وایه ئه‌م ئه‌ركـــه پیرۆزه ئه‌كه‌وێته ســـه‌ر شـــــانی ئه‌كـــادیمی‌یه‌كـــان‌و لاوه خوێن گه‌رمه‌كان ٠

ســـه‌راج :

من به‌لامه‌وه ، هه‌مــــو نوێ‌خوازی‌یه‌ك ، ئه‌گـــه‌ر بنه‌ره‌ت‌و بناخه‌یه‌كی پتـــه‌وی نه‌بێ ، شتێكی (مفتعـــل) و

بڕوانه : ل ٧

مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی

دامه‌زرێنه‌ری ته‌ریقه‌ی نه‌قشبه‌ندی‌یه له كوردستان

مكرم رشید تاله‌بانی

ناوی خالده كوڕی ئه‌حمه‌د كوڕی حوسه‌ین له خێڵی جافه له‌بنه‌ڕه‌تدا میكائیلی‌یه ، مه‌ولانا ناوداریه‌تی ئه‌و ناز‌ناوه‌یه كـــه شێخی ده‌هله‌وی پێی به‌خشی كاتێ‌ك كه له‌هندستان بوو ٠

مه‌ولانا له ســـاڵی ١١٩٧ كۆچی ـ ١٧٨٣ ٠ ز ٠ له دێی قه‌ره‌داغ هاتووه‌ته جیهانه‌وه له شوێنێكی تردا وتراوه لـــه ساڵی ١١٩١ ٠ كوچی ـ ١٧٧٧ ٠ز٠ له‌دایك بووه ، كه گـــه‌وره بووه لـــه‌لای باوكی وه‌كـــو قوتابی‌یه‌كی زیره‌ك له‌گـــه‌ڵ ئه‌و قوتابیانه‌ی له‌ژێر ده‌ستی باوكیا سوودیان وه‌رده‌گـــرت ئه‌ویش فێـــری خوێنـــدن‌و نووسین‌بوو ، هه‌ر كه‌گه‌یشته ده‌وری فه‌قێتی ڕۆیشت بـــۆ سوودوه‌رگرتن له زانایانـــــ ئه‌و چه‌رخه ئه‌نجا له‌ژێرده‌ستی شێخ عبدالكریم به‌رزنجـــی‌و عبدالرحیم زیاری‌و هه‌ندێـــك زانایانی تر وانه‌ی خوێندووه ، دوای ئه‌مه ڕۆیشتووه بۆ شاری (سنه) له‌لای سه‌رۆكـــــی زاناكانی سنه ، شێخ محمـــد قسیم كوردستانی وانـــــه‌ی خوێندووه‌و خوێنـــدنی فه‌قێتی ته‌واوكردووه‌و باوه‌ڕنامـــــه‌ی وانه‌وتنـــه‌وه‌ی وه‌رگـــرتووه وه‌گه‌ڕاوه‌ته‌وه بۆ ســـلێمانی له‌مزگه‌وته‌كاندا وانه‌ی ئایینی‌ی ووتوه‌ته‌وه له‌و كاته‌دا بـــیری له‌وه‌كردووته‌وه كه (ته‌ریقه‌تێك) بهێنێته كایه‌وه به‌وبۆنـــــه‌وه ڕۆیشتووه بۆ حـــــه‌ج‌و به‌چه‌شنێكی نهێنی پیاوێـــكی نه‌قشبه‌ندی‌ی ناسیوه كه‌خه‌ڵكی هندستان بووه وبـــیروباوه‌ڕی ته‌ریقه‌ته‌كه‌ی به‌خشیوه بـــه مه‌ولانا ، مـــه‌ولاناش كـــه ده‌گه‌ڕێته‌وه سلێمانی ده‌ســـت ده‌كات به‌بڵاوكردنـــــه‌وه‌ی ته‌ریقه‌ته‌كه تا وه‌كوو (مـــیرزا ره‌حیم) ناوێك له هندستانه‌وه دێت‌و پـــێی ڕاده‌گه‌یه‌نێت كه بڕوات بۆ هندستان بـــۆ ئه‌وه‌ی چاوی به شێخ عبدالله ده‌هله‌وی بكه‌وێت ، مه‌ولانـــا قۆڵی بۆ هه‌ڵده‌كات وله‌ساڵی ١٢٢٢ كوچیدا ده‌كه‌وێتـــه ڕێ به‌ره‌و هندستان ، له‌كاتـــی گه‌شته‌كه‌یدا ســـه‌ر له‌هه‌ندی شـــاره‌كانی كوردستانی ئه‌ودیوده‌دات‌و چه‌ند شارێكی كـــه ده‌بینێت‌و له‌گه‌ڵ زاناكانیاند گفت‌وگۆ ده‌كات تا ده‌گاتـــه ده‌لهی ، له‌م شاره چـــاوی‌ده‌كه‌وێته ئه‌و شێخه‌و ئامۆژگاری‌ـ یه‌كانی لێ‌وه‌رده‌گرێت‌و له‌گه‌ڵ‌بیروڕای ته‌ریقه‌ته‌كه ، بۆ ماوه‌ی ساڵێك له وێنه ده‌بێـــــت له‌گه‌ڕانه‌وه‌یدا سه‌ر له‌شاری (سنه) ده‌دات‌و ده‌ست ده‌كات به بڵاوكردنه‌وه‌ی ته‌ریقه‌ته‌كه‌ی تا وه‌كوو زۆر خه‌ڵكی (سنه)دێنه ڕیزی ته‌ریقه‌ته‌كه‌وه لـــه‌و كه‌سانه‌یش كه چوونه‌ته ڕیزی‌ته‌ریقه‌ته‌كه‌یه‌وه مامۆستاكـــه‌ی خۆی بوو (شێخ محمد قسیم كوردستانی) له (ســـنه)وه مه‌ولانا ده‌گه‌ڕێته‌وه (سلیمانی)وده‌ستی كرد به‌بڵاو كردنه‌وه‌ی بیروباوه‌ڕی ته‌ریقـــــه‌تی نه‌قشبه‌ندی ، خه‌ڵكێكی زۆر لێره‌شه‌وه‌چوونه ڕیزی ئـــه‌وته‌ریقه‌ته‌وه ، مه‌ولانا كـــه ده‌چێته به‌غدا ماوه‌ی پێنـــج‌مانگ له ته‌كیه‌ی (شـــێخ عبدالقـــادر گه‌یـــلانی)داده‌مێنێته‌وه دووباره ده‌گه‌ڕێته‌وه سلیمانی وخه‌ڵكێكی زۆر ده‌چنه‌ریزی ته‌ریقه‌ته‌كه‌یه‌وه دوژمنه‌ـ كانی پێیان ناخۆش ده‌بێـــت‌وده‌یانه‌وێت بیكوژن مه‌ولانا به‌م كه‌ینه‌وبه‌ینه ده‌زانێــــــت ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ به‌غـــــدا وله قوتابخانـــه ـ ئه‌حسائیه ـ داجێ‌گیر ده‌بێت ، له‌م كاتـــه‌دا ئه‌میری بابان ـ محمــــــودعبدالرحمن ـ داوای لێ‌ئه‌كـات بگه‌ڕێته‌وه سلیمانی ، ئه‌ویـــش‌له‌به‌ردڵی ئه‌و ده‌گه‌ڕێتـــه‌وه سلێمانی وئه‌میری بابـــــان‌مزگه‌وتێكی بۆ دروست ده‌كـات له گه‌ڕه‌كی ـ ده‌نگـــه‌زین ـ و ـ وه‌قفێكی زۆری بۆ ته‌رخـان ئه‌كات ـ ئه‌و مزگه‌وته تاكـــوئێستا ماوه به ناوی ـ خانه‌قای مه‌ولانا خالد ـ ٠

دوای ئه‌م گه‌ڕانه‌وه ، خه‌ڵكی‌بوون به دووبه‌شه‌وه ، به‌شێك حه‌زیان ئه‌كرد به گه‌ڕانه‌وه‌كه‌ی‌به‌شێك حه‌زی نه‌ئه‌كرد ، ئه‌وه بوو ئیماره‌تی بابانیش له‌نـــاوخۆیدا بوو به‌دووبه شـــــه‌وه وپه‌یوه‌ندی‌ی له‌گه‌ڵ به‌غـــدادا تێكچوو له ئه‌نجامی ئـــه‌م ناكۆكیه‌دا مه‌ولانا بـــه‌نهێنـــی گه‌ڕایه‌وه بۆ به‌غدا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی له‌لایه‌كه‌وه شه‌ڕ له‌ناو حه‌ڵـــكدا نه‌بێت له‌لایه‌كی كه‌وه شـــه‌ڕی له‌نێوان ئیماره‌تی بابـــــان‌وبه‌غدادا نه‌بێت ، له‌به‌غـــــدا مه‌ولانا ده‌ستی كـــــــردبه‌بڵاوكردنـــه‌وه‌ی بیروباوه‌ڕی ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی ، لـــه‌وكاته‌دا دووباره محمـــــود عبدالرحمن ئه‌میری بابان داوای‌لێ‌كرد بگه‌ڕێته‌وه سلیمـــــانی به‌ڵام ئه‌مجاره وه‌ڵامی نه‌دایه‌وه‌وڕۆیشت بۆ شام ئه‌وه‌ش له‌به‌ر ئه‌وه خه‌ڵكی شام ومفتی‌ی شام‌داوایان لێ‌كردبوو كه ڕۆیشته شام له (دمشق) جێگیر بوو ، خه‌ڵكی‌یش له‌هه‌موو لایه‌كـــه‌وه ده‌چوون بۆ زیاره‌تی ، ته‌ریقه‌تی‌نه‌قشبه‌ندی مه‌لبه‌نـــدی لـــه كوردستان‌و توركیاو ئێران‌و ئه‌فغان‌و پاكستان‌و ســـووریاو هندســـتاندا هه‌یه ٠

مه‌ولانا به ئاواره‌یـــی لـــه(دمشق) دا به نه‌خۆشـــــی (تاعوون) له ڕۆژی چـواری‌زیلقه‌عیده‌ی ساڵی ١٢٤٢ كۆچی ـ ١٨٢٦ ٠ز٠ ئه‌م جیهـــانه‌ی به‌جێ‌هێشت وله‌گه‌ڕه‌كـــــی (ساڵحیه) نێژراوه ، جـــگه‌له‌ئه‌وه‌ی مه‌ولانا خالد بـــه‌وه به‌ناوبانگ بوه ، بوێژێـــكی‌به‌رزو راستگۆ بوه ، شیعره‌كانی له غه‌زه‌لی ته‌ســـه‌وف ده‌دوێت‌وبه‌زمانی كوردی عه‌ره‌بـــی‌و فارسی هۆنراوه‌ی ووتـــوه ، دیوانه‌كه‌ی دوجار لـــه چـاپ دراوه ، بۆ یه‌كه‌م جار له‌ساڵی

بڕوانه : ل ٧

ئارایشت له شانۆدا

فاضل قصاب

ڕه‌نگه زۆر له‌م هونـــه‌ره نه‌زانیت كـــه به‌شـــێكه له هونه‌ره‌كانی شانۆو بایه‌خێـــكی زۆری هه‌یه له‌نواندن‌دا ٠٠ بـــۆ ئه‌وه‌ی نوێنه‌ر بتوانێت بـــه ئاسانی‌و شێوه‌یه‌كی ئاشكرا خۆی پیشانی ته‌ماشاكـــه‌ران بدات‌و ئه‌و كاره‌ی نواندنه‌كه‌ی تێ‌ی ئه‌كات وه‌ك وێنه‌یـــه‌ك له‌سه‌ر ده‌م‌وچاوی دروست بێت پێویست وایـــه ئارایيشـــت بكرێت به گوێره‌ی هـــه‌ر ده‌ورێك كه ئه‌ی‌بینێت ٠

نامه‌وێ لێره‌دا باسی چۆنیه‌تی ئاڕایشت كردنی ئه‌كته‌ر بكه‌م ، وه ئه‌و كه‌ره‌سانه‌ی به‌كـــار ئه‌هێنرێن له‌م كاره‌دا له‌وه زیاتر كه چاوێك بخشێنین بـــه سه‌ره‌تای ده‌ركه‌وتنی ئـــه‌م هونه‌ره‌داو برِوانینه چۆنیه‌تـــی په‌ره‌سه‌ندنی له مێژوودا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی كه‌م‌وكورتی‌یه‌كی زۆرمان هه‌یه له‌نووسینی مێـــژووی شانۆو هونه‌ره‌كانی‌دا ٠

هه‌روه‌كو هه‌موو هونه‌ره‌كانی تری شانۆ ، له سه‌ره‌تـــاوه ئاڕایشت له یۆنان‌دا په‌یدابوو ٠ پاشان هه‌ندێ وڵاتانی تـــر په‌ره‌یان پێ سه‌ند ٠

ئه‌و ئاڕایشته‌ی بۆ یـه‌كـه‌م جار له یۆنان‌دا به‌كارهێنـرا ، بریتی‌بوو له ـ ماسك ـ یـان ده‌م‌وچاو ، له كه‌ره‌ســـه‌یه‌كی سووك دروست ئه‌كـــرا وه‌ك ته‌نه‌كه یان مقه‌با ٠٠ ئـــه‌م ماسكانه دوو جۆر بـــوون جۆرێكیان بۆ نوانـــدنی ـ تراجیدی ـ به‌كار ئه‌هێنراو جۆره‌كه‌ی تریان بۆ نواندنـی ـ كۆمیدی ـ به‌كار ئه‌هێنرا ٠٠ ئه‌وه‌ی شایانی باسه به‌جۆرێك ئه‌و ماسكانه‌یان دروست ئه‌كرد كه له‌هه‌ر شێوه‌یه‌ك له نواندن‌دا دوو جۆر ماسك به‌كار بهێنن جۆرێكیان ته‌مسیلی شـــه‌ڕی ئه‌كردو جۆره‌كه‌ی‌تریان ته‌مسیلی خێری ئه‌كرد ٠ ئه‌و ماسكانه‌ش له‌پێش هه‌موو شتێكا وێنـه‌ی ده‌م‌و چاویان تیادا ئه‌كێشـا ، ئه‌گه‌ر كۆمیدی بوایـــــه به‌شێوه‌یه‌كی پێكه‌نینـــاوی ئه‌یان‌كێشاو ئه‌گه‌ر تراجیدیش بوایه به‌شێوه‌یه‌كی گریانـاوی ئه‌یان‌كێشا ٠ پاشان شوێنـی ده‌مه‌كه‌یان گه‌وره ئه‌كرد وه‌كو ـ مكبره ـ ده‌نگ‌زلكـــه‌ر بۆئه‌وه‌ی به‌ئاســـانی ده‌نگی ئه‌كته‌ره‌كان بگـــه‌یشـــتایه ته‌ماشاكه‌ران ٠

هه‌تا ئه‌و كاته‌ی كـــاری شانۆیی ته‌نها له یۆنان‌دا بـــوو ئه‌و ماسكانه هه‌ر به‌و شێوه‌یـه به‌كارئه‌هێنران ٠ دوای ئـــه‌وه‌ی ڕۆمانی‌یه‌كان ده‌ستیان كـــرد به پێشكه‌ش كردنی شانۆگه‌ری ، لاسایی یۆنانی‌یه‌كانیـــــان ئه‌كرده‌وه له فواندودا ، بـــه‌ڵام توانیان به شێوه‌یه‌كی‌تر ئـــه‌و ماسكانه به‌كاربهێنن ٠

ئه‌مان به‌گوێره‌ی قاره‌مانانی هه‌ر شانۆگه‌رییـــه‌ك دووری ده‌روونـــی ـ البعد النفسی ـ قاره‌مانه‌كانیان له‌سه‌ر ماسكه‌كان پیشان ئه‌داو به‌شێوه‌یـــه‌كی قووڵ له‌و ره‌نگانه ئه‌كۆڵانـــه‌وه كه له‌سه‌ر ماسكه‌كان به‌كاریان ئه‌هێنا جگه له‌وه‌ی پیشه‌سازی ئه‌و كه‌ره‌سه‌یه لای ئـــه‌وان پێشكه‌وتووتر بوو كـــه ئه‌یان‌توانی به شێوه‌یه‌كـــی چاك‌ترو جوان‌تر ده‌ری بخه‌ن ٠

هه‌ر بـــه‌م جۆره ئارایيشت له‌یۆنان‌و ڕۆمان‌دا به‌رده‌وام بوو هه‌تا ئه‌وكاته‌ی چوونه شانۆی داخراوه‌و ڕووناكی‌یه‌كی تریان به‌كارهێنا ٠ له‌وكاته‌وه بـــه شێوه‌یه‌كی تر ئاڕایشت ئه‌كرا ، ئه‌ویش به‌كارهێنانی چه‌نـــد ڕه‌نگێـــك بوو له شـــێوه‌ی تۆزدا كه له‌خۆڵ دروســـتیان ئه‌كـــردو ئه‌گـــه‌ڵ ڕۆنی ئاژه‌ڵ دا تێ‌كه‌ڵیـــان ئه‌كرد وه‌پریان ئه‌كرد له‌بۆنـــــی خۆش ٠

له‌و وڵاته یه‌كگرتووه‌كـانی ئه‌مریكا دوای ئه‌و كاته‌ی كـــه چراكانی سه‌ر شانۆكانیـــان

بڕوانه : ل ٧

چاوێكی كاڵ

حه‌بیب قه‌ره‌داغی

به بێ به‌له‌م ، بـــه بـێ‌كه‌ڵه‌ك
نیشتومه‌ته ڕۆووی ڕوبارێ
له ئاسمانی (عه‌شتار)ه‌وه دێته خوارێ
بریتی‌یه له گزنگی چاوێكی كاڵ
كه له هێـــلانه‌ی خه‌وه‌وه ٠٠
ئه‌فرێ ، ئه‌دا له شه‌قه‌ی بـاڵ
بۆ نێرینه‌ی ئـــه‌و ڕووباره
په‌ل ئه‌كوتم
هیچ حه‌ز ناكه‌م ســـه‌رئاو كه‌وم ،
له بازاڕی وتو وێژا به‌رچاو كه‌وم
نه‌ك شه‌پۆلێ بم هاوێتـــه‌لای كه‌نارێ
بێم‌و برۆم ٠٠
بێ سه‌رو شوێن ، وه‌ك نیگارێ
با نوقم بم بـــۆ بـــێ‌پێی
بۆ ناخی چاو
گۆمی به‌ر ته‌نكه سێبه‌ری
په‌لكه زێڕینـــه‌ی تێك‌رژاو
مه‌گه‌ر له‌وێ خـــۆم‌ببینم
كاتێ ئه‌بم بـــه هێـلی‌ئـاو
وه‌كو (هه‌لاج) (أنـــاالحق) كه‌م
به‌ســـه‌ر پلوســـكی ڕوونه‌وه
به ئاواتی (یاقـــوب)ه‌وه ،
به ئازاری (ئه‌یـــوب)ه‌وه ٠٠
بچمه دڵی گه‌ردونه‌وه
جا با (خه‌لیفه) بـــم‌كوژێ
له گه‌رده‌لول ، من نیمـــه‌سڵ
بـــه‌و ئاگـــره‌ی ئــه‌م‌سوتێنن
من دێمه كوڵ
له‌گه‌ڵ فرمێسكی به‌زه‌یی‌ئه‌و یارمه
دێمه خـــوارێ ٠٠ بـــه‌تاسه‌وه
یا ئه‌تكێمه لای لیـــوی تـــه‌ڕ
یا وه‌ك هه‌ڵمێ
ئه‌ڕژێمه نـــاو هه‌ناسه‌وه
یا وه‌ك دڵۆپێ مرواری
ئه‌ئاڵێم به هه‌یاســـه‌وه

سكرتێری یانه‌ی سۆلاف بۆ هاوكاری ئه‌دوێ

ئاماده‌كردنی :
هیوا شوان

له رۆژی دوشه‌ممـــــه ١٠ـ٤ـ٩٧٢ چاومان بـــه مامۆستا شێخ ستار عبدوللا به‌رزنجی كه‌وت كه سكرتێری (یانه‌ی سولاف ـ كه‌ركووك)ه به‌م جوره‌ی خواره‌وه باسی یانه‌كه‌یانی كرد :

● له ساڵی ١٩٦٩وه كـــه یانه‌كه‌مان دامـــه‌زراوه ، تا ئیستاش گه‌لی ناتـــه‌واوی‌و گیروگرفتمان ماوه ، وزۆر گیرو گرفتیشمان له‌بن هێنـــاوه ٠٠ به‌ڵام له هه‌مویان‌گرنگ‌تر ده‌س كورتی یانه‌كه‌مانه لـــه رووی دراماتی‌یه‌وه ٠٠ تا ئیستا هیچ لایه‌ك پشتگیری نه‌كردووین ٠٠ له‌م دوايیه نه‌بێت‌كه په‌روه‌رده‌ی لاوان لایه‌كی لێ‌كردینه‌وه ٠

● تـــا ئیستـــــاش باره‌گاكه‌مان له خانوویه‌كـــی بچووكی ساكاری كرێ‌دایه ، به پێچه‌وانه‌ی یانـــه‌كانی تری شاره‌كه‌مان كه هه‌ریه‌كه مه‌یدانه ماینیكیان بۆ ته‌رخان كراوه ٠ له كاتی خۆی‌دا داوای پارچـــه زه‌وی‌یه‌كمان له میری كـــرد . ئه‌وه‌بو ئه‌نجوومه‌نی شاره‌وانی بریاری‌دا پیمانی بفرۆشێت ٠٠ به‌ڵام بومـــان نه‌كرا ٠٠ تـــا ئیستاش ئه‌و زه‌ویه ماوه‌تـــه‌وه ٠٠ به‌ڵام هێشتا هه‌ر ئه‌مه‌شه هۆی وه‌ستاندنی زۆربـــه‌ی یاری‌یه‌كان له‌به‌ر نه‌بوونـــی یاریگاو هۆده‌و هۆڵی تایبه‌تی وه‌ك باڵه‌و باسكه‌و بۆكزیـــن‌و زۆران بازی ٠

● ئه‌و تیپانه‌ی كه هه‌مانه ، سێ تیپی تۆپـــی پێیـــه ، هه‌ڵبژارده‌ی یانه ، تیپی پله‌ی دووه‌مان ، تیپی پله‌ی سێیه‌مان وه تیپی (كمال الجســـمانی)

● ئه‌مســـاڵ گـــه‌لێ یاریمـــان كردووه له‌وانـــه : لـــه تۆپی پێ‌دا : به‌ســـه‌ر (یانه‌ی سیروان ـ سولیمانی)دا سه‌ركه‌وتین هه‌روه‌ها بـــه سه‌ر (یانه‌ی هه‌ولێر)دا ٠٠وه تیپی پله‌ی دووه‌م‌و سێیه‌میشمان پاڵه‌وانیتی پلـــه‌ی دووه‌می هه‌ڵبژارده‌ی كه‌ركووكـــی وه‌رگرت ٠

وه لـــه (كمـــــال الجسمانی)یش‌دا به سه‌ر یانه‌ی سیروان‌دا سه‌ركه‌وتین ٠ به‌ڵام گه‌وره‌ترین سه‌ركه‌وتنمان كـــه له‌م هه‌فته‌یه‌دا هێنامانه ده‌ست ئه‌وه‌بوو پاڵـــه‌وانێتی (ده‌وره‌ی كاسی قوتابیانی عیـــراق ـ كه‌ركووك) كه له لایـــه‌ن په‌روه‌رده‌ی لاوانه‌وه رێكخرابوو ئێمه وه‌رمان گـــرت ٠٠ دوای

بڕوانه : ل ٧

پاشماوەی : لە نێو گەرمەی موناقەشەیەکدا

داتاشراوە ، ئێمەش کە خاوەن سامانێکی زیندوی تیروتەسەلین هێشتا شتێکی ئەوتۆمـان دەربارەی ئەم سامانە نەکردوە وزۆر بێ کارەو تەمـەڵین ٠٠ لێرەدا ئەمەوێ ئەوەش بڵێم کە ئەبێ سـامان بە چـاوی سامان کاریو عیلمو نوێخوازی بە چاوی نوێخوازی یـەوە سەیر بکرێت ٠

هاوکاری : مەبەسـتت بەردەوامیو خستنەسەری پڕ لە جمانی سامانی نەتەوایەتی یە؟

سەراج :

بـەڵێ ٠٠ بەردەوامیو خستنەسەر ، هەر ئەدیبێکیش زەمینەو پاڵپشتێکی سـامانی لەپاڵ نەبێ ، بە پێی یاسـای (تدرج) نابێ بەشـتو چك ئەکاتەوە ٠ خۆ هـەر کەسێکیش دژی سـامان بێت – بەلامەوە – بیەوێو نەیەوێ (تاوان)ێکی گەورە دەرحـەقی ئەدەبیاتمان ساز ئەدا !!

هاوکاری : کەواتە ئـەگـەر ئێوە گەیشتبنە ئەم قەناعـەتە ، باشە ئەی پاشەڕۆژی ئـەم ئەدەبەی ئێمەتان چـۆنی دەس نیشان ئەکەن ؟

لەوەڵاما ، بە سێ قۆڵی یەوە، وەرامیان دایەوەو بەیەك دەنگ ووتیان : (بێگومان ئێمـە زۆر دڵنیاینو ئەدەبی کوردیمـان پاشەڕۆژێکی زۆر رونـاکـی لەبەر دەمایە ٠٠) ٠

هاوکاری : باشە ئەگـەر ئەمەندە دڵنیان ، کەی پێتـان وایە ، خەڵاتی (نۆبل) مـان پێ دەگا ؟

خانەقا :

بەر لەگشت شتێك ئەبـێ خۆمان بە خەڵكوخوا بناسێنین، ئەنجا مشوری ئەم خەمـە بخوێن ، بەلامەوە بیرکـردنەوە لەم خەڵاتە ئەمڕۆکە جێی نیە ، چونکە زۆر بە دوری ئەبێنم،خو ئەگەر ئەمەش رویدا ، مانـای ئەوە نیە (نۆبل) پێوانـەی داهێنانو ئیبداعەو باشـیو سەرکەوتویی بەرهەمی ئەدەبی لە پارسەنگی تەرازو ئەدا ، بـە – شێوەیەکی گشتی – ! هـەر بەم بۆنەیە ، لەم دوایی یـەدا ئەدیبێکی (جولەکە) نۆبڵی پێ دراوە ؟ بەمە ئەڵێن چی ؟

هاوکاری : یانی سیاسەت دەور ئەگێڕێ !

عەسکەر :

جگە لە سیاسەتیش، بەلامەوە قۆناغی شارستانیەتیـش بەندیواری یەکی راستەوخـۆی بەم خەڵاتەوە هەیە ٠

سەراج :

منیش لەگەڵ ئێـوەدام ، بەلامەوە ئەم مەسەلەیە ، بەندە بە (کیانی سیاسی) کوردەوە!! چونکە ئەدەبی ئەمڕۆی ئێمـە تەرخان کراوە بـۆ بەرگری کردن لە بونومانی کورد ٠ بـەڵام لە پاڵ ئەوەش مەسەلەی ئـەم خەڵاتە ، مەسەلەیەکی سیاسی یە کەچی بۆ ئێمـەش بەدوری نابێنمو بەتاسەوەیش بەئاواتی ئـەم خەڵاتەین !!؟

هاوکاری:باشە ، با (نۆبل)و خواستی مەردانەی لاوەکان بۆ ئەم مەسەلەیە بخەینە کـار ، کەواتە پێشنیازتان ، بـۆ ئەدیبە لاوەکانمان وهەروا بـۆ ئەوانەی لە (بورجی عاجـی) نشیون ، چیە ؟

خانەقا :

جاری لە پێشدا من لـەو کەسانەو لەو ئاستەدا نیـم (توجیهات) بۆ ئەدیبەکانمان بڕەخسێنم ، چونکە هـەر ئەدیبێـك لێپرسـراوی بەردەم کۆمەڵەو مێژوی دوارۆژ حوکمی خۆی بەسەر ئەدا ، بۆ بورج نشینەکانیش ، لام وایـە دەردی کوشندەی خۆیـان بەسیانە !!

عەسکەر :

من لام وایە ، ئەدیبەکـان ، بە تایبەتی لاوەکانمان بەرهەمی هەر یەکێکیان خۆی خـۆی فەرز ئەکاو پاشەڕۆژیش هەر بۆ تازەو نوێخوازە ، لێـرەدا مەبەستم لەو ئەدیبەیە کـە نکۆڵی لە خاسیەتی نەتەوایەتی هەڵقولاوی ناو جەرگەی ئـەم نەکاو شەیدای شتی (رەسەن)و هەڵقولاوی ناوجەرگـەی ئـەم وڵاتەو ئەم قۆناغەیە ٠ بـۆ بورج نشینەکانیش تەنیا قسە بەنرخەکەی (ماوتسی تونگ) یان ئـەخەمەوە یاد کـە ئەڵێ : (وازبێنن با چرۆ دەرچـێو گوڵ بپشکوێ) !!

سەراج :

ئەمەوێ بڵێـم ٠٠ بەربەرەکانی لەنێوان کۆنو نـوێدا ، شتێکی زۆر ئاسـاییە ، بەربەرەکانی لە نێـوان قوتابخانەو ڕێڕەوەکـان زۆر راستودورستە ٠ سەرکەوتنیش هەر بۆ نوێیە ، بەڵام نـەك هەر نوێیەك ، مەبەستم بـە ئاشکراتر ، ئەبێ فیکری تازەو دارشتنی تازەو تەکنیکی تازە ، لەگەڵ گیانی ئەم قۆنـاغو چاخەمان رام بێ ورێ بـکا ، بەڵام بەداخەوە ، زۆر کـەس هەن خۆیان بە نوێ خوازییەوە بەستوە ، بەبێ هیچ ئەساسێك، دیارە شیکردنو کولكومـوو لەیەك دەرهێنانی ئـەم مەسەلەیە ، لەسەر شـانی رەخنەگرەکانمانە ، ئەمـەوێ ئەوەش بە هەمو – ریـزەوە – بخەمە بارچاوی پیرەکانمان ،کە ئەبێ ئەوانیش بە گیـانو ویژدانێکی هاوچاخی یـەوە سـەیری بەرهـەمو تـازە پێگەیوەکان بکەنو واز لـەم گۆشەگیریو نەفرەت لێکردنە بێنن ٠ بارەخنەگـرەکانیشمان قوڵی مەردانەی ای هەڵـکەنو ئەم مەسەلەیەمان بـۆ رون بکەنەوە !!

هاوکاری : لام وایـە موناقەشەکـە قـوڵتر بو ، قسەش هاتە سـەر دەردی کوشندەی رەخنەو رەخنەکاران ٠٠ بەلامەوە ئەم هـەویرەش ئاوێکی زۆر ئەکێشێ –ببورن– با ئەمە بۆ کۆڕێکی تـرمـان بێ !

ئەوان :

چاوەنۆڕین !!

پاشماوەی : مـەولاناخالیدی نەقشبەندی

١٨٤٤ ز ٠ جاری دوەم لە ساڵی ١٩٠٤ ز – دا لە چـاپدراوە لەئەستەموول ٠ هەڵبەسەکانی لاهوتی یە کە فەلسەفـەی سۆفیەتی تێـدا دەربڕیوە ٠ئەمەش پارچە هەڵبەستێکی ئەم ناودارەیە کە لە گۆڤـاری (نوسەری کورد)ی ژمـارە شەش وەرم گرتوە :

میرزا وەفاتەن ٠٠٠٠٠
قەدەم رەنجەکـەر وادەی وەفاتەن
شەهنشای شادیم مـاتونەماتەن
بتپەرست ئاسا ئـەروام جەلاتەن ٠٠٠ تاد

سەرچاوە

١ – مێژوی کـوردو کوردستان – ئەمین زەکی
٢ – مێژوی سـلێمانیو وڵاتی – ئەمین زەکی
٣ – اغانی کوردسـتان –معروف خەزنـەدار
٤ – التعریف بمسـاجدالسلیمانیە – محمد قزلجی
٥ – القافلە – محمود العبطە

پاشماوەی : با هـەرشەکاوە بیت ٠٠

کریکـاران کارێـکی زۆر سەرکەوت وبوە بە نسـبەت چینی کریکارانەوە چوـکە کریکاران ترسی پیریو نەخوشیو پەك کەوتیان نامێنێ بۆ ئەوەی لەپاشـە رۆژدا خێزانەکانیـان سەرگەردانو ماڵ وێران نەبـن بەڵکو لایەك یان دەستەڵاتیك هەیە کە ئاوڕیان لێبداتـەوەو موچەیان بۆببرێتەوە ٠

خەباتی کرێکارانی کوردیش وە نەبێ تەنیا شیوەیـەکی چینایەتی وەرگرتبێو بـەس بەڵکو لەگەڵ ئەوەشدا کە دژی چینـی سـەرمایەدارانو کومپانیەکان خەبـاتی کردوە ، لەتەك ئەمەشدا شیوەیەکـی نیشتمانی وەرگرتبو بو ئەوەی هیچ جیاوازیەکی نەتەوەیـی نیوانیان نەمینیو پشت گـیری ریگای ئازادی خوازانیـان کردوە ٠

چینی کریکارانی کوردیشمان پاش ئەوەی ماوەی دە سـالە لەژێر زۆرداریو هـەژاریو نارەحەتیدا ژیاون ٠ بەڵام لـە دوای بەیاننامە مێژوی یەکـەی (١١)ی ئـازاری پیرۆزەوە ئاسـایشو ئاوەدانی گـەرایەوە بۆ کوردستانی خۆشەویستو کریکاران توانیویانە هەنـدێ لەو دەستکەوتە پیرۆزانەیـان بەدی بێنن ٠

لە کاتیکدا کـە یادی (١)ی ئایاری مەزن دەکەینەوە ئەوەش ئەخەینە ڕو کە مەسـەلەی کریکارانی کوردستانمـان بەشێکی زۆر گرنگە لەمەسەلەی کریکارانی جیهان جا لەبـەر ئەوە هەموکات دەنگی دلێـرو مەردانەیان دەخەنە پاڵ دەنـگی زوڵاڵی هەمو کریکارانی جیهانو داخوازیەکانمان ئەبەستن بـەو زنجیرە داخوازیانەی ئەوانەوە٠

لە دواییـدا داوا لـە کاربەدەستان ولێپرسـراوانی حکومەت ئەکەین کە بەچاوێکی لەخۆ بووردنو دلسـۆزانەوە چاوێك بخشێنن بە بـاری ژیانی چینی کریکاراندا لـە کوردستان بۆ ئەوەی کوردستان بگورێ بەوڵاتێکی پیشەسـازی ئەویش بەکردنەوەی کارگـەو پرۆژەی ئاوەدان کردنـەوەی نۆێ ئەمەش ئەبێتە ئەوەی کـە چینی رەنج دەرانو کریکـاران ببن بەبەردی بناغـەی شارستانیەتو پێشکەوتنـی وڵات وەکردنەوەی کارگە لـە وڵاتا ئەبێتە هۆی ئەوەی کـە ترسی بەتاڵـەو رەشو ڕوتیو هەژاری لەوڵاتا بنەبڕ بـکات

نەمریو سەر بەرزی بـۆ شەهیدانی ریـگای رزگاری چینی کریکاران ٠

بەرمایێ : پرا دەلالێ

خارێو هـەر کەسـەك ، گیاندارەك هاتە سەر پـرێ، ڤەکوژیتو خویناوی بپـرێدا برێژیتو کەلەخێ وی بکـەتە دئاقدا پرێدا ٠

دبێژن ئەڤ هۆستایێ وەسا زیرەك یێ کو دەمێ بەرێـن پرێ برین دزانی چەندنو وەکی میرێ زاخو بەرەك ژێ دزی دا بزانیت کا یێ زیرەك ئان نـە ، هوستای پێزانی ٠٠ ئا ئـەڤ هوستایێ هوسا زیرەك لهیڤیـا گـیاندارەکی بوو دا بکەتـە دپرێدا ٠٠

روژ بلندبوو ، نیڤـرو بسەرداهات ٠٠ ژدویرڤـە دبێژن ژنەك دیار بوو صەیـەك لبەری دچو ٠٠ هوسـتای زانی ئەڤ ژنە ، بویکا وی یە ، چەند روژەك بو بو کـورێ خو ئینای ، هەرو فراڤین بـۆ دبرە سـەر پرێ ٠٠ دلێ هۆستای خوش بوو گـوت صەیێ لبەری ، دێ سـەرێ صەی برم ، نەهەرێ صـە راوەستیاو بتشەتەکەڤە مژیل بوو ٠٠ دلێ هوستای کـر رەبو روندك تژی چاڤا بوون، دەمەکێ دی ببەری ، صە ببەری بویکا وی کەت ، جارەکـا دی دلێ وی گەش بوو ٠٠ بڤـی رەنگی چەند جارەکا صـە ببەری دکەفتو پاش دکەفت ٠٠ هەتا گەهشتینە نزیك پـرێ صە لبەری بوو ، ژ نشکەکێ ڤە صە لسەر پێ خو زڤری و بویکا هوستای پێ خو دانا لسـەر پرێ و هۆستای بەهەردوو دەستا لسەرێ خودا ٠٠ بویکا وی ژی گوتێ ئەزبەنی تە چیـە ؟ هۆستای ژی هەمی بو بویکار خو گوت یاکـو ناڤـێ وێ (دەلال) بوو ٠٠ بویکێ ژی گوت فەرمانا تەیە ، تە چـەوا بڤێت ئەزا بەرهەڤم ، ئەو بوو هۆستای سەرێ بویکا خـو (دەلال)ێ بریو دبێـژن کەلەخێ وێ یێ لئاقدا ژپرێو پشتی هینگێ پرێ خوگـرتو راوەستیا ٠

وەکی پادشاهی ئەڤە زانی ، گەلە خەلات دانە هۆسـتایو کورێ وێو ناڤێ پرێ کرە پرا (دەلال)ێ بێخەمتـێ یا وێ قوربانی یا (دەلال)ێ دای ٠

خونیدەڤانێن هێژاو بەرکەتی ئەڤ چیروکە بدویرو درێژی من ژ چەند کەسەکێن دانتەمـەن بهیستی یە لدەڤەرا زاخو ، ئەڤ چیروکە گەلەکا بلاڤەو لمنوەرە ئەڤە راستترە ٠٠ هوسـتا بویکا خو ڤەکوژیت بـو راوەستیانا پرێ نەکو میرەك ئان پادشاهەك ٠

پاشماوەی بەبونـەی یەك ئایارەوە

بەبێ یەکێتی سەر ناکەوێت ٠

هاوکاری : ئایا کرێکـارانی کورد دەوری خۆی لـە خەباتی سیاسی گەلی کوردمانا ئەبینێ ؟

کاك عبدالقادر وتی :

بەڵێ دەوری خۆی لەخەباتی سیاسی نەتەوەکەماندا ئەبینێ بەڵگەش بۆ ئەمە بەشدار بونی کرێکارو جوتیارانە لە شۆرشی کوردستاندا شـەهید بونی چەندەها رۆڵەی بەجـەرگی زەحمەت کێشانی کوردە ٠

هاوکاری : وابزانین بەپێی ئەو دەورەی کەمێژوو زانست بۆ چینی کرێکـارانی دیاری کردوە کرێکـاری کورد بـەو شێوەیە دەوری خۆی نابینێ ٠؟

کاك عبدالقادر لەم بارەیەوە وتی :

زۆر جار کە ئاڵۆزی ئەبێ ، یاخود باری نەتەوەکـەمان ئەخوازێ ٠٠ کرێکاران زیاتر لە هەمـو چینـەکانی تر دەور ئەگێرێت ٠٠

هاوکـاری : مەسەلـەی جێبەجێ کردنی ئیشو کار بە دڵسۆزی شتێکەو ، هاوبەشی کردنی نوێنەرانی کرێکاران لـە دارشتنی سیاسەتو مەسەلەی سەرکردایەتیدا شتێکی ترە ٠٠

پرسیار : پلەی خوێندەواریو رۆشنبیریی کرێکاران لـە چ ئاستێکدایە ؟

کاك زرار رەحمان سکرتێری رۆشنبیری وتی :

بێگومان پلەی خوێندەواریو رۆشنبیریکرێکاران زۆر کزە٠٠ هویەکانی ئەمەش زۆرە ، لەگەڵ ئەوەشدا ئێمـە هەوڵ ئەدەین چارە سـەری ئـەم دەردە کۆمەڵایەتیە بکەین ، بۆ نمونـە تا ئێستا (٩) قوتابخانەمان کردۆتـەوە بۆ نەهێشـتنی نەخوێندەواری ٠٠ وە چەندەها کۆبونەوەی تایبەتیمان رێـك خسـتوە بۆ رونکردنەوەی یاسای کارکردنو ٠٠ هـەوڵی ئەوەش ئەدەین لەناو کریکاراندا تێگەیشتنی سیاسیو نیشـمتانی زیاتر بڵاوبکەینەوە ٠

هاوکاری : سوپاسی گشـت لایەك ئەکەینو ئاواتە خوازیـن هەمیشە سەرکەوتوبن ٠

پاشماوەی : سەرۆکی پرۆژەی میوەو ٠٠٠

– جۆری شەتلەکان سـێوو قۆخو قەیسیو هـەرمێو مێوەو هەڵوژەو ٠٠٠ هتد ٠

● ئەی دەربارەی ئەو زەویو زارەی کەوا کراوەتە باخچـەی نمونەییو لە کـاتی خوێـدا سەرچاوەی ژیانی بە دەیان لـە جوتیاران بوە میری چیکردوە ؟

– میری هەوڵێ ئەوەی داوە کە ئەو کەسانەی زەویەکانیـان بەر ئەم پرۆژەیە کـەوتوە دای مەزراندون بە کریکارو بیجگـە لەو کەسانەش بەڵکو کەسـانی تریش سودی لێوەر دەگـرن دامەزراون ٠

● چەند فەرمانبەرو کرێکار لە پرۆژەکەدا کار ئەکەن لـە ژنو پیاو ؟

– چوار فەرمانبـەرو (٢) شوفیرو ١٥ کرێکـار وە (٥) ژنو یەك پاسەوان تا ئێسـتا دامەزراون ٠ وە هیواش وایـە چەند کرێکارێکی تریـش دابمەزرێن بۆ ماوەیـەکی کورت ٠

● بەڕیزتان چی بە باش دەزانن کەوا میری بیکا بـۆ پێشخستنی ئەم باخچـە نمونەیی یە ؟

– ئەو هۆیانەی کـە شـەتلگەکە پێش ئەخـەن ئەمانەی خوارەوەن :

أ – هەڵکەندنی چەنـد بیرێکی ئێرتیوازی کە بڕیـاری لە سەر دراوە بەزوتـرین کات ٠

ب – دامەزراندنی چەنـد فەرمانبەرێکی تر لە بەشەکانی شەتلگەکەدا ٠

ج – بوونی بلدۆزەرێك بۆ رێکوپێکی شەتلگەکە ٠

د – دامەزراندنی چەنـد کرێکارێکی تر بۆ بەڕێوەبردنی کارەکانی شەتلگەکە ٠

● بەڕیزتان لەسەرەتـاوە وتتان نزیکە لـە ڕێی ئوتومبیلەوە ، ئایا رێگەی قیرتاو کراوی بۆ ئەچێ ؟

– رێگەی بۆ ئەچێ بـەڵام قیرتاو کراو نییەو پێویسـتی بە چـاك کـردنی زۆر هەیە ٠

● ئایا لەم بارەیەوە هیـچ هەوڵتان داوە یان نە ؟

– بەڵـێ زۆر جـار کرێکارەکان خەریکی چاك کردنی ئەم رێگایە بوون بەڵام ئەگـەر بلدۆزەرێـك هەبێت وە ئیمکانیەتێکی تایبەتی بـۆ تەرخان بکرێ چاکتر ئەبێت ٠

● ئەوەی سەرنجمـان رائەکێشـێ نەمامەکـان پێویستیەکی زۆریان بە ئاوە ، کانیەکەی هەریر ئـەم پێویستی یە دائەپۆشێ ؟

– بەڵێ راستە پرۆژەکـە پێویستیەکی زۆری بە ئاو هەیە وە ئەبێت چونکە وردە وردە لە زیـادبوندایەوە ئەگەر تەنانەت هەموو ئاوی هەریری بـۆ تەرخان بکرێت بەشی ناکـات

وە بۆ ئەم مەبەستە هـەوڵی بیری ئێرتیوازی بۆ دراوە،بەڵام بە داخەوە تا ئێستا هیـچ بیرێکی بۆ هەڵنەکەندراوە کـە ئەمەش ئەبێتە هـۆی سەرنەکەوتن وە لە ناوچـوونی پـرۆژەکە ٠

● وەکو زانیومانە لـە جەژنـی دارو دەخـتدا جموجوڵێکتان کردبو ،بەڕێزتان دەتوانن چەند وتەیـەکی سەرپێیمان لـەم بارەیەوە بـۆ باس بکەن ؟

– بەڵێ لەم رۆژەدا بەڕێـز بەڕێوەبەری ناوچـەی هەریر لەگەڵ مامۆستاکان هاوبەشی یان لەگەڵ کردین بۆ چاندنـی کۆمەڵە شەتلێك کە ژمارەکەی ئەگەیشـتە (٢٠) هـەزار شەتل ٠

هیوامان سەرکەوتنتانە لـە پێناوی پیشخـستنی میللەتەکەماندا ٠

پاشماوەی : تاوانەکـانی ئەمریکا لە ٠٠

دەسەڵاتی بەرەی نیشـتمانی ئازادی ڤیتنامی خوارو لەلایەن هێزەکانی ئەمریکاوە بـەتۆزی ژاراوی پرژاون ٠

هوردوگاکانی مەرگ

« لە ساڵی ١٩٥٤ وە تا ساڵی ١٩٦٧ پتر لە یەك میلیون کەس لە هوردوگاکان دا کوژراون و بریندار بون و ئـازار دراون ٠ (کتیبی رەش) دەسـتەی نوینەرایەتی هەمیشەیی بەرەی نیشتمانی ئازادی ڤیتنـامی خوارو لە هانۆی ساڵی ١٩٦٧»٠

خەلکی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا چەندەیان زیـان پێگەیشتوە ؟

بەگویرەی سـیاسی و ئەژمارەی رەسمی ئەمریـکا تا ئاخری ساڵی ١٩٦٨ نیزیکەی ٢٥٠ هەزار کەس ئەمـریکایی لە شەری ویتنام کـوژراون و بریندار بون ٠ لەساڵی ١٩٥٨وە تاساڵی ١٩٦٨ وڵاتـە یەکگرتوەکانی ئەمریکا پتـر لەسەدمیلیارد دوڵاری بۆشەری ڤیتنام خەرج کردوە ٠

ئەوە بو کورتەیـەك لـە جینایەتەکانی ئەمریکا لە ڤیتنام تاساڵی ١٩٦٩ ئیمپریالیـزمی ئەمریکا کە بۆتە ژاندارمـی جیهانی نە بەوهەمو جینایەت و تاوانە چاوی پڕ دەبێ ، نـە لەوهەمو بەکوشتدان و زیانـە دەرس وەردەگرێ٠ئەوا جاریکی دیکەش بەهۆی بۆمبارانـی کوماری دیموکراتیکی ڤیتنامەوە شەری هیندوچینی پەرەپێداوە و دەیەوێ لەو رێگایەوە خـۆی لە زەلکاوی شەری ڤیتنـام رزگار بکا ٠ بەڵام بەهەڵـە چوە ، تاقەرێگای رزگـاری لەم زەلکاوە چۆڵکردنی ڤیتنامو ملراکیشان بۆ ویسـت و داخوازەکانی گـەلی قارەمانـی ڤیتنامە ٠

پاشماوەی : سەرنجێك لـەسەرنجێك ٠٠

نەترسانە ٠٠ بەناوەرۆکێـکی تازەو لە چوارچێـوەی شێوەیەکی تازەوە دێتە پێش ٠ بۆ ئەوەی – لەرێگەی وشەوە– ئەرکی مێژوویی خۆی ببینـێ بەرامبەر بە مرۆڤایـەتی چەوساوەوە ٠ بۆیە ئـەو بۆشاییەی تۆ باسی ئەکـەی دروست نەبوەو دروست نابـێ بەڵکو رۆژ بە رۆژ شیعری تازە خۆی ئەسەپێنێو ڕەگی رەسەنی خۆی دائەکوتێ ٠٠

خەڵکەکەش نـە بەفـاڵ گرتنەوەی ئەزانێو نە بـە مەتەڵی تێئەگا ٠٠ چونـکە ئەو پێشوازی گەرمـەی لـە شیعری تازە کرا لـە میهرەجانی کەرکوکا ٠٠ بۆ هەزارەمین جار سەلماندی کە ئەم شـیعرە بەجەرگە لەناخـی ئازارو (معاناة)ی ئەم خەڵـکەوە هەڵئەقوڵێ ٠٠

● ئەبێ ئەوەش بڵێم کـە کاك فوئاد باسی چەند سـەرە مەوزوعێکی وایکردبو کـە پێویستی بەموناقەشەکـرنو لێدوانێکی زۆر هەیە ٠٠ بەڵام لەبەرئەوەی هیچ پەیوەندیەکیان بە مەوزوعەکەوە نیە بۆیـە باسکردنیم هەڵگرت بـۆ دەرفەتێکی تر ٠

سەرچاوەکان :–

(١) الیسار الاوروبی المعاصر (امیر اسکندر) حوار مـع لوسیان جولدمان ٠

(٢) مجلة «المجلة» المصریة٠ عدد ١٣٥ اذار ١٩٦٨ ٠

(٣) مجلة «المجلة» المصریة ٠ عدد ١٣٥ اذار ١٩٦٨ ٠

(٤) دیوان (المسرحو المرایا) ادونیس ٠

پاشماوەی : سـکرتێری یانەی سۆلاف

ئەوەی کە لە دوا یاریمـاندا بەسەر پولیسی ناوخـۆدا (الشرطه المحلیه) سەرکەوتین بە چوار گۆڵ بەرانبەر یـەك گۆڵ ٠٠وە کاسی پاڵەوانیتیمان وەرگرت ٠

● ئاواتمان ئەوەیە کە لـە هاوینی ئەمساڵدا گەشتێکی ناوەراستو خوارووی عیـراق بکەین بۆ یاریکردن لەگـەڵ تیپە بەهێزەکانی ئـەم هەریمانەدا ٠

● هەروەهاش تیپێـکی هونەری (گۆرانیو موسیقا)مان هەیە ٠٠ بەڵام ئەو گلەیی یـە دەکەم کە هونەرمەندەکانمـان زۆر لە خۆباییین ٠٠ هەر کاکە خۆیو کەمانەکـەی ؟! زۆر چرۆی تازەمان هەن کـە دڵو دەروونیان پڕە لە توانـاو ئارەزووی هونەری ٠٠ بـەڵام کێ بیان گرێتە خۆی ؟! گەرچی توانیومانە هەندێ هونەرمەندی خاوەن توانا لە خۆمان نزیـك بخـەینەوە وەك قادر مەردانو شەوکەت رەشیدو عەلی عەزیـز ٠٠ بەڵام داخی گران هاوکاری کردن زور بەکزی ئەروا٠٠ئێمە ئامادەین هەمـوو پێویستیو کەمو کورییەکیان جێبەجـێ بکەین ٠

● لە کۆتاییدا وا بزانـم گیرو گرفتو کەموکـوڕی یانەکەمان بووە هۆی ئەوەی کە هەندێ لە ئەندامانمـان رازی نەبن بەم بارەو دڵ شکسـت بووبێتن ٠٠ ئێمە داوایـان لێدەکەین کە ببورنو رووەمـان لێکەنەوە ، تا بە هاوکـاری کردنی هەموو لایـەك ٠٠ نەوەیەکی بە تواناو بەهێـزو دان بە خۆگر ئامادەکەین بـۆ پێشـڕەوی کـاروانی خزمەتگوزاریو پێشـکەوتن ٠ وە ناوی ئێمەش بکەوێتە نـاو ناوانەوەو خۆمان بە دۆسـتو ئاشنا بناسینین ٠ هاوکاری : هیوادارین یانەی سولاف لە دوا رۆژی نزیکدا گیروگرفتەکـانی خۆی چارەسەر بکات و عیلاقە مەندان هاوکاریان لەگەڵ بکەنو وزارەتی لاوان دەسـتی یارمەتیان بو دریژ بکـەن هەروەها لێپرسـراوانی پاریزگای کەرکوك ٠

هیوا شوان

پاشماوەی : خەباتی کوردو تورکو ئەرمەن

درێژ خایـەن جێبەجێ ئەکات بۆ روتاندنەوەو چەوساندنەوەی گەلی تورکیـا ، لـەرێی دامەزراندنی سەرمایەکانیانو تورکیایان کردوە بـە کومپانیایەکی ئیمپریالیستی ٠

وەبەم سەرکردەیە سەبارەت بە نەتەوەکان لە تورکیا بـەم جۆرە بیروباوەڕی لەشـکری رزگاری گەلی تورکیـا دەرئەبرێت :

« لە شکری رزگاری گـەلی تورکـیا باوەڕی تەواوی بـە ئوتونومیە بـۆ نەتەوەکانی تر وەك کورد ، وە ئەرمـەن وە خەباتی ئەم نەتەوانە بەشێکی گرنـگی خەباتی هەموگـەلی تورکیایەو بەتوندی هـە موپێکەوە گرێ دراون ٠

وە دەربارەی بزوتنـەوەی نیشتمانی تورکیا ئەڵێت :

« بزوتنەوەکەمان بزوتنەوەیەکی مارکسی – لینینی یـەوە باوەڕی بەتـاقی کردنەوەی شورشگیرانە هەیە لە هەمـو جیهاندا وەلە هەمان کاتیشدا ئەوەشمان چاك لەبەر چاوەکە شورشی تورکیا تاقی کردنەوەو خەباتی تایبەتیو سەربەخـۆی هەیە لە ولاتانی تر ٠ ئامانجمان یەکە لەگەڵ هێزە شۆرشگیرەکانی جیهان ، بەڵام جـۆری ئیشکردنوە زەمینـەی کریکاریمان جیاوازە ٠ تێـك شکاندنو دەرپەرانـدنی ئیمپریالیزمی ئەمەریـکاو لەناوبردنی نۆکەرەکـانی لەتورکیا بەدی نایەت بـەبێ شورشی جەماوەرانی گـەل (جەنگی گەل) ٠

گەلانی تورکیا کـەوا کەوتونەتە خەباتێکی سەختو نەبەزانەو بێ سڵەمینـەوە ئەچن بەگـژ ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستانی دەسەڵاتداردا ریبازی خەباتیان دەسنیشـان کردوە ، هەر ئەگەن بـە ئامانجەکانیان ٠ ئـەو رۆڵـە نەبەزانەی گیـانی خۆیان بەخت ئەکەن لەپێناوی ئازادی ورزگاریو دامەزرانـدنی کۆمەڵیکی نوێ ، خوێنیـان بەفیرو ناروات ، گەلانی تورکیا هەرگیز (ماهر کابانو) و (عمر ئیندا) و (کیهان ئەلبەیس) یان نەبیرنا چێتەوە ، ئەم سێ قارەمانە کە لە مانگی پێشـودا لە کارێکی شۆرشـگێرانەدا شەهید کرانو ، رەمزی گیانی فیداکاری ئەو گەلەن کـە دەستی داوەتـە خەباتو تێکوشانیکی سەختو رێبـازی شورشی چەکداریان هەڵبژاردوە بێگومان گەلانی تورکیا کـە مێژوویەکی پرشانازی خەباتیان هەیە بەم قۆناغە سەختەشـدا سەرکەوتوانە تیپەر ئەبن ٠

سەرکەوتن بو خەباتـی شۆرشگێرانەی کوردو تورکو ئەرمەن و سەرجەم گـەلانی تورکیایە لەپێناوی تێـك شکاندنی ئیمپریالیـزمو کۆنەپەرستان لە تورکیـاو لە پێناوی نەهێشتنی هەمو جـۆرە چەوساندنەوە یەکی نەتەوایەتیو چینایەتیدا ٠

بەرمابێ : هۆپ هۆپـك

د بێ عاقلن ، ما قەت ڤێ مـال میراتێ نە گوتە خو ، ئەڤـە طەیرە دێ فڕیت ئان دێ خـو بێدەنگ کەت ، نـا خوینیت ، دیارە یا لدیف چوی ئاگـەهـ ژ خو نەمایـە دێ بەرزە بێت ، مێرکی مەر! خو دعـەردی چوکولاند و لدیف دەوسـا ژنکێ چو ٠٠ گەهشتە رێـلی دیت ژنا وی و مێرکەك یـێ لدەڤێك درونیشتی نە ،دەنـگێ کەنی یێ وان یێ بسـەر وێ نوهالێ ڤە د چیت ، هـەر مێرکی نەکرە نەمەردی دبـن کەفشێت دەزگرێ ژنا خو چو، و هەردو هەلباسکی ملێت ئێکو دو بون بچەنگو نەینویـکا بەربونە سەر و چاڤێت ئێـکو دو ، مێرێ ژنکێ یێ گەرم بـو یێ حەق ، دەزگرێ ژنا وی یێ شەرم کری بو یێ نەحـەق ، مێرێ ژنکێ یارێ ژنا خـو لعەردی دا ، و بچوکا کەتـە سەر سینگێ وی و دا بەر کولما، ژن یا ڕاوەستایە لهنداڤ یا د بێژیت :

دێ لێدە دلێ خو بڤـی کەربابی نە سوژە ٠٠ دا بەسی بحێجەتا هوپ – هوپکێ ئاقلێ ژنکێت خەلکێ بخرینیت ، ٠ نابەینەکێ دەزگرێ ژنـکێ لخودا ژ بن دەست و پێـد مێرێ ژنکێ دەر کەفت و ململێت مێرکی سیار بو مێرێ ژنـکی ئێخست ، روینشتە سـەر عیرێ وی و سەر و چاڤێت ری دانە بەر (لاتوما) و بچوکـا زکێ وی هەڤیر کر ، ژنـك یا بەرێخو د دەتێ یا د بێژیت: چاك لڤی کەربابی بـدە ١ چ کەسێت لدیف هوپ – هوپـکا رەبەن نەهێن و بفرینن ،ئەڤ توخمە نا هێلن هـوپ – هوپکێت بەیاری ژێ بخـو بخوینن ٠

institutkurde.paris

ورد بیخوێنەرەوە

● کچێکی ناسیاوم هەیە هەوڵم داوە هەموو پەیوەندیەکم لە گەڵیا، لە چوارچێوەی تەنگی کۆمەڵایەتی دەرچێت و ببێتە هاوڕێیەکی گیانی بەگیانیم و لە هەموو رویەکەوە لە یەکتری ئاشکرابین. جا لەبەر روناکی ئەو پەیوەندیە هاوڕێ یانەیەدا، لە یەکتری ئەگەین، هەست بە هەموو گەورەو بچوکێکی ئەکەم..

هەندێك جار.. دەفتەرە بچکۆلەکەی کە یادگاری رۆژانەی تیا ئەنوسێت، ئەیخوێنمەوە، لەناو وشەکانیا هەست بەوە ئەکەم لە خەیاڵێکا ئەژی، زۆر دورە لەوەی بتوانرێت بگۆڕێت بە واقع، لێم پرسی:

– ئەم زیادە رۆیشتنە لە دەریای خەیاڵدا بۆ؟!

ووتی – وا نەبێت ژانەکانی ناخم ئەمتاسێنن!!

– چۆن..؟!

– ئێمە، کچانی ئەم کۆمەڵە، ناتوانین وەك ئێوە بژین، هەتا لە پەیوەندی ناو خۆشمان.. کچ لەگەڵ کچدا..!! تەمەن بەسەر بردنیش لەو چوار چێوە تەنگەدا.. ئەمان کات بە (خەیاڵی).. لە کاتێکدا من لەو باوەڕەدام.. (سەربەستی بەو جۆرەی من تێی ئەگەم «کە مەسئولیەتە» زوتر ئەمانخاتە ناو واقعەوە، برام.. بەو خەیاڵە دەردی خۆمان تیمار ئەکەین!!

– یانی خۆت ئەخەڵەتێنی..!؟

– هەرچی ناو ئەنێیت ناوی بنێ، گرنگ ئەوەیە، مادەم ناتوانم ئەوەبم ئەمەوێت. ئەوەی ئەمەوێ بیڵێم.. سوڕانەوە لە دنیای خەیاڵدا ... لەفکر ئەیاتەوە، کە ... لە فکر بونیان توشی ئەوەم بکات.. نامەوێت!

(جا.. کێ لێپرسراوی ئەم کارەساتەیە!؟ ئێوە! لە خۆتان بپرسن.. دایك و باوك و خوێنەوارو رۆشنبیرەکانی ئەم کۆمەڵە، چەند کچی گەنجی خوێنەوار ناچار بووە «بەخەیاڵ بژی!؟ چەند؟!.. بەڵام.. بۆچی وابژین..؟ بۆچی سەربەست نەبن لە دیاری کردنی ژیانیانا.. بەتایبەتی ئەو کچانەی پەروەردەی ڕاست فێریان ئەکات «سەربەستی مەسئولیەتە!!»..)

– مرۆڤ –

سێ پارچە هۆنراوەی «سالم جەبران»

١ –

خوێنم بەسەر دیوارەکانا رژاوە..
ئەی شاری «قودس»
دڕندەکان:
گوشتم ئەجون،
بەڵام، نوزەم لێ‌وە نایەت..
ناناڵێنم..
چونکە خۆر لەناو دڵمایە..
کاتێ مردن..
وەکو رێبوارێ ئەگەڕێ..
من دڵنیام، میللەتەکەم..
ئەزانێ چۆن..
ژیانی نوێ..
بنیات ئەنێ..

٢ –

لەسەر خۆڵی سەربڕاوتا،
لەگەڵ ئاوازی شمشاڵا...
نیشتمانم:
گۆرانی ئەڵێم بۆ بەهار..
بەرەش بین و..
چاو بەفرمێسکەکان ئەڵێم:
زستان ئەمرێ..
پێ بکەنن..
بەدەم فرمێسك رشتنەوە..
دامەمێنن..
بەرەو شەڕی مان و نەمان..
هەنگاو بنێن..

٣ –

ئەی کچەکە..
کەسوکارم لەناو ئاگرا ئەسوتێن..
تۆش ئەتەوێ..
شیعرەکانم..
لەباسی جوانی تۆ بدوێن؟!

وەرگێڕانی: رفیق صابر

هەرچارەی نوسینێك

لەپێناوی وشەی کوردیدا

ئەو رووداوە ئابووری و رامیاری یانەی لەژیانی میللەتێکا روو ئەدەن راستەوخۆ کار ئەکەنە سەر ژیانی روشنبیر نزیکترین وێنە وێژەی عەرەبی‌یەکە رووداوەکانی پاش شەڕی جیهانیی دووەم کارێکی ئەوتۆی کردۆتە سەر کە چەندین رێژنە «تیار» و رێڕەوی وێژەیی تێدا پەیدا ببێ[1] وە نەبێ وێژەی کوردیش لەم پێوەرەوە دوور بێت.. بەڵکوو رووداوەکانی کوردستان (ئابووری و رامیاری) بە گوێرەی بێن و هێزی دینامیکیی خۆیان کاریان کردۆتە سەر.

لەم چەند ساڵەی دوایی‌دا وێژەی کوردی بزووتنەوەیەکی گەورەی بە خۆیەوە بینیوە، ئەمەش لەو هەموو بەرهەمەدا دەر ئەکەوێ کە بڵاو ئەکرێنەوە و هەروەها لەو لێکۆڵینەوە و وتەو وێژانەدا کە لەسەر لاپەڕەی گۆڤارو رۆژنامەکان ئەکرێن.

لێرەدا پرسیارێك خۆی ئەسەپێنێ: ئایا لە گەرمەی ئەم بڵاوکردنەوەیەدا، وە بەم زۆربەی‌یە، پێوەرێك هەبوە کە پلەو رادەی هەر بەرهەمێك دیاری بکات؟

هەموو رۆشن بیرێکی کورد هەموو دڵسۆزێك بۆ کوردو هونەری ئەم گەلە، لەئاستی ئەم پرسیارەدا وڕئەبێ لە کاتێکا «نەء» ئەکێشرێ بە ناو چاوانیاوەکوو وەڵامێك. بەڵام بە وردبوونەوەو بەراورد کردنێکی هێمنانە بۆمان دەرئەکەوێ کە بوونی (رەخنە) تاقە چارەی ئەم گیروگرفتەیە، زۆر جێگای داخیشە کە وێژەی کوردی لەلایەن رەخنەوە رووتی‌یەکی تەواوی پێوە دیارە، وەکۆششی مامۆستا – رەفیق حیلمی – وەکوو تاقە تاقی کردنەوەیەکی زانستی و پێش کەوتوانە لەسەر شانۆی وێژەی کوردی ئەبینرێت.

لەم کاتەدا زۆر پێویستمان بەڕەخنەو رەخنەگر هەیە، لەپێناوی ئەوەدا کە وشەکان بدرێن لە بێژنگ و لاوازو قەڵەویان لەیەك جیا بکەینەوە، لەپێناوی ئەوەدا کەوشەی کوردی بگاتە پلەیەکی بەرزی هونەر وەلەجیهانا وەکوو گەلێکی خاوەن هەست و چێژو خاوەن وشەی بەنرخ خۆمان دیاری بکەین، لە پێناوی ئەوەدا کە خوێنەری کورد لە سەرگەردانی دا نەژی و هەستی چێژتنی بپارێزین.

ئەرکی سەرشانی رەخنە وەکوو (منکن) ئەڵێ ئەوەیە کە (وەڵام دانەوەیەك دروست بکات لە نێوان وەرگرو بەرهەمدا وەرگر وەیاخوێنەر بەبێ جووڵەئەوەستێ، سەرنجی کارێکی هونەری ئەدات، بەڵام ناتوانێ باوەڕێکی تەواوی لە سەر تۆمار بکات)[2]

بوونی رەخنە گەورەترین پاڵ پێوەنەرە بۆ نزیك بوونەوەی نووسەر لەخوێنەرەوەو لەیەك تێ گەیشتنیان، وە بۆ سڕینەوەی ئەو سنوورانەی پەیدائەبن و هۆیەکن بۆ تێك‌دانی چێژی خوێنەر لە کاتی نەبوونی هەڵسەنگاندنی راست و رەخنەی زانستی‌دا، چونکوو (گرنگیی رەخنە – لەلایەکی‌یەوە – یاری دانی خوێنەرە بۆ چێژوەرگرتن)[3].

وە کە ئەشڵێم رەخنە... مەبەستم ئەو هەڵسەنگاندنەیە کە لەسەر بناغەیەکی زانستی و بابەتی (الموضوعية) و بێ‌لایەنی بێت. دوور لەبیرکردنەوەیەك کە ئاسۆیەکی تەنگی هەبێ و خنکاوی گیانی خۆپەرستی و سەرنج‌دانی بێ وردبوونەوەی قوولایی بێت..!!

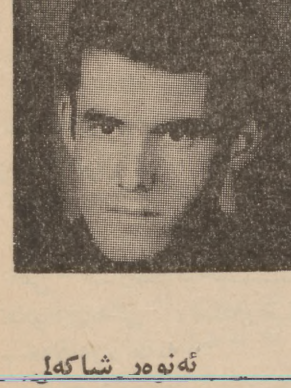

ئایا رەخنە گرمان هەیە..؟؟!
ئایا رەخنەگرمان ئەبێت.؟؟!
پرسیارێکە وەڵامەکەی لە گەرووی رۆژانی داهاتوودایە.

سەرچاوەکان

(١) أصوات غاضبة في الادب والنقد – رجاء النقاش – ص ٢٢ – ٢٣.

(2) Literary opinion by: M. D. Zable. P: 17.

(٣) في النظرية النقدية – محمود البستاني – ص ٣٠.

ئەنوەر شاکەلی

شەهادەی دوکتورا.. لە نەخۆشخانە وەرئەگرێت

– ماری هیلدن – کچێکی بەریتانیاییە، تەمەنی (٢٢) ساڵە توشی نەخۆشی گورچیلە ئەبێت و.. پزیشکەکان ونیان بۆئەوەی ئەم کچە بژی.. ئەبێت گورچیلەی ببڕین..

«ماری» لە نەخۆشخانەکەوت و گورچیلەیەکی دەست کردی بۆ کراو هەر هەفتەی جارێ دەورەی خوێنی رێك ئەخات. جا بێ ئەمە کچەکە ئەمرێت..

بەر لەوەی توشی ئەم نەخۆشیە ببێت خەریکی خۆ ئامادە کردن بو بۆ وەرگرتنی شەهادەی دوکتورا لە پەروەردەی منداڵان لە دانیشگای ئوکسفۆرد.. دوای ئەوە چوە نەخۆشخانە، خزمەکانی وایان زانی ئیتر کوتایی بە ژیانی «ماری» دێت. بەڵام بە پێچەوانەوە بەبێ گورچیلەی راستەقینەی خۆی.. هەر لەناو جێگای نەخۆشیا لە کۆشش نەوەستا تا پلەی بەرزی دوکتورای وەرگرت.

هونەرمەندێکی بچکۆلە

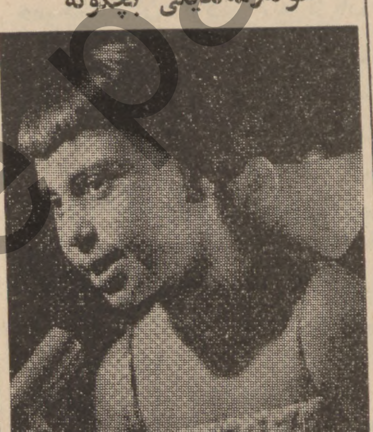

«لیا باختادزە» تەمەنی دە ساڵەو لە پێنج ساڵیەوە گۆرانی ئەڵێت.. ئەم کچە هونەرمەندە بچکۆلەیە زۆر بە باوەڕو چاو قایمیەوە لە ئاهەنگە گەورەکانی شاری موسکۆ لەپشت مایکرۆفون ئەوەستێ و گۆرانی ئەڵێت.. موسیقە ژنە ناسراوەکانی سوڤیەت ئاوازی بۆ دائەنێن بەتایبەتی گۆرانی منداڵانە..

ئەم کچە ژیرە لەخێزانێکی هونەرمەندە، دایکی گۆرانی بێژی (ئوپرا)یەو ئەو هانی داوە بۆ گۆرانی وتن.. «لیا» جگەلەوەی ئیواران لە قوتابخانە ئەخوینی خەریکی فیربونی (پیانۆ)شە..

داهاتی نوێ

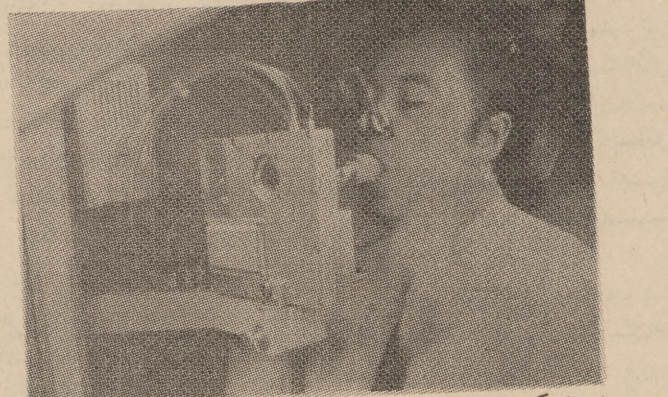

هەندێ کەس ماچی گەرم ئەکەن هەندێکی تر ماچیان ساردو سڕە، زانایەکی ئەڵەمانی ناوی (جوهانس برگر)ە ئاڵەتێکی ئەلکترۆنی دروست کردوە، بۆ پێوانی گەرمای ماچ، تا بزانرێ خاوەنەکەی ماچی گەرم ئەکات یان سارد. ئەوەی بیەوێ ماچی خۆی تاقی بکاتەوە. وەك لەو وێنەدا دیارە دەم ئەنێ بە ئاڵەتەکەوە.. هەروەك چۆن یەکێك ماچ ئەکەیت بەو جۆرە.. ئەگەر پلەی گەرمای ماچەکەت ٥ یان ٧ بو مانای ئەوەیە تۆ لە ماچ کردنا ساردو سڕیت.

«درێژترین کچ لە جهاندا»

لەدوای سەرژمێرێکی فراوان دەرکەوت لە بەرازیلیا «فیلیشینا شویتر» کە تەمەنی (١٨) ساڵانە بە درێژترین کچ دەرچو لەجهاندا درێژیەکەی (٢٣٠) سنتمترە ئەم کچەش باوکی کورتە باڵایە دایکی باڵایەکی عادەتی هەیە. وەپزیشکەکان ووتویانە (فیلیشینا) تاتەمەنی ئەگاتە (٢١) ساڵ هەر دریژ تر ئەبیت.

ئەوەی سەرسوڕهێنەرە ئەم کچە هەژارە تا ئێستا چەند جارێك ویستویەتی خۆی لەناو بەرێت بەڵام باوکی پێی زانیوەو رزگاری کردوە لەمردن هویە کەشی ئەوەیە کە هیچ کەسێك نایکات بەهاوسەری خۆی وە گەنجە بەرازیلیەکان سەرزەنشتی ئەکەن و ناویان ناوە بە دارتەلی کارەبا.

نوری مصطفی – لە سلیمانیەوە ناردویەتی

کچ ئەبێت بە کوڕ.! کوڕ ئەبێت بە کچ.!

عەمەلیات بوە بە کوڕو نیازیشی وابو ژن بهێنێ، زۆرمان ئەم هەواڵەمان بیست و وینەی کوڕەکەش لەسەر لاپەڕەی رۆژنامەکان بڵاو کرایەوەو لە تەلەفزیون نیشان درا.

لەبەریتانیا روداوێکی بەپێچەوانەی ئەمە روی‌دا، کوڕێك ناوی (ئەلبرت دبیل) بو دوای عەمەلیات بو بە کچ و ناوی خۆی گۆڕی بە «ئەلبرتا» دوای دەرچونیش لە نەخوشخانە بەمانگێك شوی کردوە بە کوڕێکی هاورێی ناوی (ئەنتونی دانىنگ)ە و تەمەنی ٣١ ساڵە، ئەم کوڕە هاوڕێی کوڕێنی (ئەلبرتا) بوە و پێکەوە قوتابی بون.

– ئەلبرتا لەگەڵ مێردەکەیا –

لەوانەیە خوێنەران لەیادیان بێت پارو پێرار هەواڵێك لەسەر لاپەرەکانی رۆژنامەکان بڵاو بوەوە کچێکی عیراقی بە

هەفتەنامە

ژمارەی (٥)ی ساڵی دووەمی گۆڤاری – هەولێر – کە شارەوانی هەولێر دەری ئەکات دەرچو. ئەم ژمارەیە گەلێك وتارو شیعری نوسەرو شاعیرەکانی کوردی تیایە. ژمارەیەك پێش‌کەش کراوە بەرۆژنامەکەمان سوپاسی هەڵسورێنەرانی ئەکەین و هیوادارین خوێنەری زۆر بێ.

زەردەخەنە

یەکەم: دوێنێ سزایەکی کوشندەی ژنەکەمدا!
دووەم: چۆن؟
یەکەم: کراسێکی تازەم بۆ کڕی و لەژورێکا حەپسم کرد.. ئاوینەی تیا نەبو.

کاریکاتۆر

بەژیانی بۆرژوازیە زلەکان پێ بکەنە!

– مەترسە... ئەوە مێردەکەم بو...!!

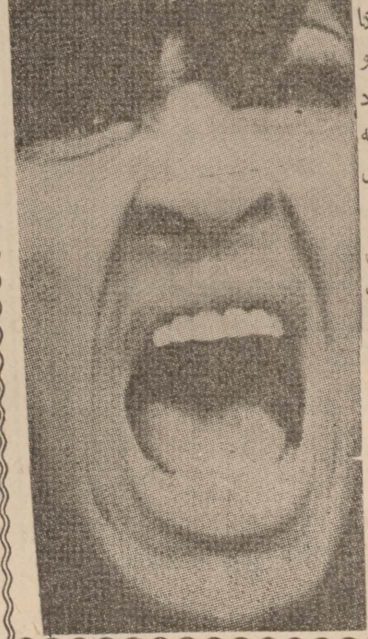

بە ناونیشانی «گەڕانەوە بۆ سەرچاوە» ژمارەیەك لە هونەرمەندە رەشەکانی ئەمەریکا میهرەجانێکی گەورەی مۆسیقاو گۆرانی‌یان لە یانەی «ستاد ئەکرا» پێك هێنا. ئەویش بە بۆنەی بیرەوەری چواردە ساڵەی سەربەخۆیی گاناوە.

ئەم میهرەجانە ئەوەی سەلماند کە هونەرە دەست کردەکەی ئەمەریکا سەرنەکەوتوە بەڵکو هونەری رەسەنی ئەفەریقا زیاتر ئارەزو ئەجولێنی، بۆیە هونەرمەندە زنجیەکان ئاوازەکانیان بەو جۆرە پێش‌کەش کرد کە بەڕاستی گەڕانەوە بو بۆ سەرچاوەی هونەری رەسەنی خۆیان».

وێنەیەکی کۆن

پۆرە جوانەکەی دەوری زەردیان
ئای بۆ کناچەت دەمی بەر بەیان
کاتێ سفیدەی سەحەر دەرکەوێ
پێشخانەی شەفەق لە کەژ سەرکەوێ
دەمی بیداری کە دەستی مریەم
قۆناغەی عیسا ئەشوا لەسەر چەم

– پیرە مێرد –

وێنەیەك لە لەکوردستانەوە

هێشتا زوربەی جوتیارانی کوردستان بەم جۆرە ئەژین. بۆیە پەلەکردن لە دابەش کردنی زەوی و زار بوە بە فەرمانی هەرە گەورەی ئەمڕۆ.

تۆمار

ئەمە وێنەی ئەو بۆمبا گرانەیە کە ئینگلیزەکان دایان بە شاری سلێمانیدا بەڵام نەتەقیەوەو گورچ چەك هەڵگرەکانی کورد فریای کەوتون و شکاندویانە. وە نوسینەکەی تەنیشتی ئەڵێ: ئەم بۆمبایە لەلایەن میللەتەوە شکێنراوە.